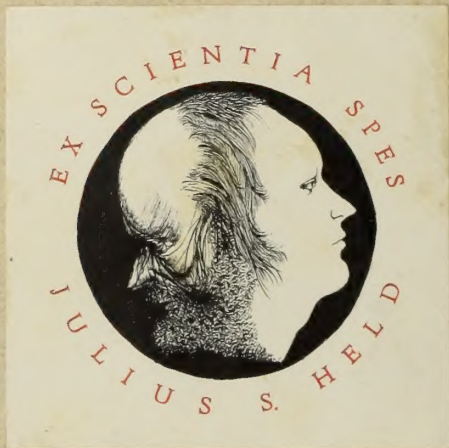

1007 f. b. 50
pp. 107-110 (2. leaves) appear to
be missing.

Designs by A. v. d. Venne
engraved by J. Sweetinck

All parts are here.

200

L. P.

1977

Nico Israel Antiquarian Bookdealer and Publisher
Rare Books Maps Atlases Manuscripts
Keizersgracht 526 Amsterdam 1002 (The Netherlands)

Inkoop en taxatie van boeken en bibliotheken

Telephone 020-222255 Cables ENNIBOOK

CATS, Jacob – Proteus ofte Minne-beelden verandert in sinne-beelden. Rotterdam, 1627. 4to. Five parts in one. Engraved frontisp. and 98 emblematic, finely engraved plates. Contemporary vellum.

f 2450,—

Contains also: ✓ *Emblemata in linguam Anglicam transfusa*; ✓ *Emblemata moralia et aeconomica*; (✓ *Ritus nuptiarum*); ✓ *Galathee ofte Harder Minne-klachte*.
First edition in Dutch. Good copy.

PROTEVS
OFTE
MINNE-
BEELDEN
VERANDERT
IN
SINNE-
BEELDEN
DOOR
J. CATZ.

PROOF

OF

MILNIE

BUILDING

CONTRACT

IN

SILNIE

BUILDING

GOOD

WATER

PROTEUS
of te
Minne-beelden
O'erandert
IN
Sinne-beelden
Tot Rotterdam
In Priete van Waghberge
boeckvercooper An. 1627
Met Privilegie van 's. L. vren

Aenden Verstandighen Leser

Op de

TITEL-PRENT.

Siet hier het woefte Bosch, en alle tamme'dieren,
Siet hier de gansche lucht een naeckten Ionghen vieren,
Siet hier de Valle-wissh en al het gladde vee
Te midden inden brant te midden inde zee.
Siet hier de menschen selfs uyt alle verre landen,
Vyt Noorden, daer het vriest, en uyt de dorre stranden,
Siet hier den swarten Moor, den geyle Indiaen,
Een yeder bid om strijt een blinden lekker aen.
Siet alderhande volck, siet vrouwen, knechten, heeren,
Siet boer en edelman haer malle tochten eeren:
En of al dees of geen wat plomper gaet te werck,
Sy hebben allegaer het eyghen oogb-gemerck;
Sy dienen algelijck sy dienen haere lusten,
Het sy in onsen ringh, of in de verre kusten,
Het vier het dertel vier is over al gemeen,
De dieren met den mensch die woelen onder een.
Ach! soo ons dom verstant niet hoogher wort gedreven
Vvy leyden al te maele en onvernustich leven,
Vvy gaen een blinden wegh naer ons het vlees gebiet,
En van de waere lust, en weet de Ziele niet.
Op op ghy Menschen-kint, klimt tot de wijze Reden
Op op ghy Christen-mensch klimt tot de reyne Seden:
Want die niet op en stijght uyt krachte vanden Geest,
Leest niet als voor het vlees gelijck een ander beest.

INHOVT VAND E PRIVILEGIE.

E Staten Generael der vereenichde Nederlanden hebbē geconsenteert ende geōtroyeert, consenteren ende oōtroyeren midt desē Ian Pieterſz vander Venne Letter ende Konſt-drucker woonende tot Middel-burch, ende Adriaen Pieterſz vander Venne Schilder ende Teyckenaer woonende inden Haghe Ghebroeders, dat ſyluyden voor den tijdt van vijfthien laeren naeſt comende alleene inde vereenichde Provincien ſullen doen drucken ende uyt geven de Emblemata ende by-wercken vande Heer Iacob Cats. Verbiēdende allen ende een yghelicken Inghesetenē van deſe landen het voorſz werc binnen den voorſz tijt van vijfthien laren directelic ofte indirectelic, int geheel ofte deel, int groot ofte cleyne, in eenigerley tael te doen nae drucken vercoopen en uyt geven ofte elders nae gedrukt inde vereenigde Provincien te brengen, vercoopen ofte uyt te geven; ſonder conſent vande voorſz Ian ende Adriaen Pieterſz vande Venne; by verbeurte vande ſelve naegemaecte exemplaren, ende daer en boven vande ſomme van ſes hondert gulden ſoo menichmael als bevonden ſal worden deſen contrarie gedaen te ſijn, *ſowel by den vercooper als by dē Drucker te verbeuren*: t' appliceren den derdendeel daer vā tot behouff vande Officier die de calagne doen ſal, het tweede derdendeel tot behouff vande armen. ende het reſterende derdendeel tot behouff vande voorſz Ian en Adriaen Pieterſz vāde Venne. Gedaen ter vergaderinge vande hoochgemelte Heeren Staten Generael in s'Graven-Haghe den xxij. Marty 1625. was geparapheert,

ANTHONIS DE RODA *wt.*

Noch laeger ſtont.

Ter ordonnantie vande ſelve

J. VAN GOCH.

VVy ondergeſchreven hebben over gedraghen ende getransporteert dragē over en transporterē by deſen aen S^r. Pieter van VVaef-berge het Oōtroy vande Hog. Mog. Heeren Staten Generael in date den xxij. Marty. 1625 voor ſoo veel aengaet den Druck vande Emblemata vande Heer Cats, mette by-wercken vandien. Actum den 26 Iuly 1626.

VVas onderteekent

ADR: V: VENNE.

Catarina van Gein Wed. ende Boelhouſter
van Ian Pieterſz vander Venne.

Eerentfeste Achtbare wijse Voorfienige feer discrete
Heeren, Mijne Heeren Schoutet Burgermeesteren Sche-
penen Raden ende Regeerders der wijt vermaerde
Coop-Stadt tot

R O T T E R D A M.

L hoewel dat de loffelijcke ende
Heerlijcke Conſte der Poëſie, heden ten
daghe van vele Rijmers ſeer ſchandelij-
ken miſbruyct wort door het makē ende
wtgeven van ydele, wereltsche, vleesche-
lijcke ende oncuysche gedichten, waer
door dat de menſchē tot de ſonde gekit-
telt, en in alle vuile ontuchtige gedachtē gevoet en geſtyft wor-
den, waer door dat ooc den toorn Godts tegen deſen Landen
ende de Ingeſetene van dien ontſteken vvort, naer het getuych-
eniſſe des Apoſtels Pauli Ephes. 5. cap *En laet u lieden van niemant
verleyden met ydele woorden, want om deſe dingenwille koompt den toorn
Godts over de ongehoorſame kinderen:* Soo is het nochtans datter ooc
andere gevonden vvorden, die als Chriſtelijcke Poēten, dage-
lijcx in het licht geven ſedanige Poēmata ende Gedichten die
daer dienen tot nootſakelijcke ſtichtinge, en die ſelfs voor een
God ſalige ziele aengenaem ſijn om te hooren. Onder de vvcl-
ke dat geenſins de minſte en is *de Achtbare, Hoochgeleerde ende God-
vruchtige Heere Jacob Cats*, dit niet alleen is een ſin-rijc, ſuyver
ende volmaect Poēt in onſe Nederduytsche tale, maer daer be-
neven ooc ſtichtelic, als *die niet anders en bedenkt nochte en ſpreekt dan
rgene dat warachtich is, dat eerlijc is, dat gerechtich is, dat reyn is, dat lief-
felijc is, ende dat wel luyt.* Phil. 4. cap. Gelijk dat claerlijc blijcken

can

can vvt dit syn boec gheintituleert *Proteus ofte Minne-beelden ver-
andert in Sinne-beelden*; tot vvelckers loff ende prys vvy niet en
vvillen seggen, *Nam vino vendibili non opus est suspensa hedera*,
dat is, goede vvacr die priist haer selven, alleen soo eygene ic het
seluige uvve Achtb. Voor. gants onderdanichlijcken toe, op dat
het onder de vleugelē van uvve Acht. Voor. patrocinie te veyli-
ger soude mogen rusten, biddende dat het uvve Ach. Voor. (ooc
om des Autheurs vville) met een gunstige ooge gelieven te ont-
fangen.

De Almachtige God Acht. Vo. Heeren vville uvve Acht. Vo.
regeringe ende personen met tijdelijcke ende gheestelijcke se-
geningen overgieten Amen. Desen 2. Marty, 1627.

Vwe Achtb. Voor. onderdanige dienaer,

JAN SVVELINCK.

A E N S P R A E C K E

Tot den leser,

Op de gheleghentheyte vande veranderinge in desen
nieuwen druck,

DE Sinne-beelden, gunstige leser, die wy
voor desen onse lants-lieden hadden toe-geeygent,
comen van nieuws wederom aen den dagh; Maer, so
wel ten aensiene vande gedichten als vande gestalte
selfs, vry al wat verandert. Wat de gedichten aengaet, nademael
de selve zijn gevveest onse eerstelingen inde Nederlantsche tale,
ende mitsdien vry vvat rau uyt de penne gevallen, ghelijckmen
gemeenlijck siet dat meest in alle dingen het eerste een roer-om
vvil vvesen, soo hebben my de selve al over lange gantsch tegen
de borst gevveest, devvyle ick die bevont in het lesen niet onge-
lijck te zijn de raders vande karren, die over een deel on-effene
straet-steenen vvorden voort-geruēt, moerende mitsdien som-
vvylen veerdig toeschieten, somvvylen, na een harden schock,
onbevvegelyck blyven staen. Derhalven hebbe ick goet gevon-
den by ghelegentheydt van desen nieuven druck den leser die
moeyelickheyt quijt te maken, ende de Nederlantsche gedich-
ten soo te versmeden, dat die sonder horten op eenen eenpari-
gen voet gelesen mochten vvordē. Wat de gedaente van 'tverc
belangt, vvy meynen verstaen te hebben dat by sommige lezers

(?) eenige

eenige van dese boucken gevonden worden, die, even soo verre
 als het eerste deel sich verstrekt, opte snede al vry wat afgesleten
 ende ontverwet zijn, maer inde vordere deelen noch versch en-
 de nieu; het welcke wel mochte een teycken wesen dat het eer-
 ste deel rakende de jonckheyt ende hare saken, met neerstigheyt
 mochte doorlesen zijn, maer dat middeler tijt de vordere stuc-
 ken onghemoeyt ende in haer wesen zijn gebleven; het vvelck
 wy vvillen opnemen mogelijck daerom geschiet te vvesen, ver-
 mits het den haestigen leser te moeyelijc is gevveest de gedich-
 ten op yeder beelt slaende inde volgende deelen na te gaen soec-
 ken, ofte om dat misschien de selve hem soo smakelijc niet en
 mogen zijn gevveest als het eerste; ofte om andere redenen den
 leser bekend; hoe het zy, vvy hebben geraden gevonden onsen
Proteus ooc die veranderinge aen te doen, dat vvy in desen druc
 de drierhande uytlegginghe te samen by een beelt achter den
 anderen hebbben gevougt, op dat by dien middel de drievoudi-
 ge veranderinge den haestigen leser dadelijc ter handt mochte
 vvesen, sonder met nasoucken synen tijt te verslijten; gelijc vvy
 ons dan geerne in alle bochten verstellen om eenen yegelijcken
 (so veel doenlijc is na ons gering vermogē) te gemoete te gaen
 en vernoegen te gevē, tot syner beter onderrichtinge; Ende de-
 sen evenvvēl onvermindert hebben vvy goet gevondē de oude
 voor-reden in hare vveerde te laten, ende hier benevens te doen
 vougen, op dat yemant over ons eerste oog-merck een naerder
 onderrichtinge begeerende, de selve aldaer soude moghen vin-
 den; ofte, soo misschien eenig drucker het voorschreven vverc
 eens vveder tot sijn eerste gedaente soude vvillen brengen dat
 hy sulcx dan tot sijn vvēl-gevallen soude connen doen. Tot be-
 sluyt so is ons gediensstig versouc aen den goet-gunstigen leser,
 dien

dien misschien t'eeniger tijt dit bouck in handen soude mogen vallen, ten eynde hy gelieve de moeyte te nemen, en sich niet te laten verveelen onse drierley veranderinge op haer ordre na te lesen, soo vermits sulcx hem dienstig can wesen om eygentlijk ons vvut in dit vverc te mogen begriipen, als om alle schielicke na-gedachten (die misschien uyt het lesen van het eerste deel in hem souden mogen ontsaen zijn) te versetten ende af te vveren. Over maeltijdt plach vvel yemant na het eten van eenige groene fruyten een dronc goeden ouden vvijs te nemen om de mage tegens sodanige rauvvicheden te verstercken, ende meerder cracht, om die vvel te verdouvvven, aen te brengen. Doet hier het selve, goedertieren leser, ende gebruyct de leste deelen van onse verdraeyinge even soo gelijc de paerden hare leste deelen, dat is, hare steerten doen, te vveten, om de mugghen, vliegghen, ende andere stekende gedierten die hun hier en daer op het lijf sitten en prickelen, vande huyl te jagghen, ende alsoo in ruste te mogen blyven. Meeren vvilden vvy u voor desen tijt niet segghen, leser, latende de reste tot u eyghen bedenckinge, ende ons vorder ghedraghende tot de eerste ende oude voor-reden, die hier naer is volghende.

Voor-reden ende verklaringhe over het ooghmerck des schrijvers, in dit werck.

Ndien ghy in jock, niet al spel en soeckt, leser, maer gesint zijt hier wat te vinden, datter niet en schijnt te wesen; so staet stille: want eer ghy voortgaet, wouden wy u geerne over het opschrift van dit boeckken, ende onswit dat wy daer in voor hebben, een weynich berichts doen 't is billick dat een yeder zy tolck ende vertaelder sijnder woorden. De Griecken als mede de Latynen, de Griecken hier in volghende, hebben dese maniere van schryven *Emblemata* genaemt: den oorspronck van welck woort ick niet voor en hebbe hier na te spooren. Maer so my yemant vraecht wat *Emblemata* inderdaet zijn? dien sal ick antwoorden, dattet zijn stomme beelden, ende nochtans sprekende: geringe saecken, ende niet te min van gewichte. belachelijcke dingen, ende nochtans niet sonder wijsheyt: In dewelcke men de goede zeden als met vinghers wyfen, ende met handen tasten kan, in dewelcke (segg' ick) men gemeenlijck alijt meer leeft, alser staet: ende noch meer denckt, alsmen siet: geen onbequaem middel (naer ons gevoelen) om alle leerseme verstanden, met een sekere vermakelijckheyt, in te leyden, ende als uyt te locken tot veelderley goede bedenckingen, yder na sijn gelegentheyt; hebbende in sich een verholen kracht van behendighe bestraffinge der innerliicker ghebreken van yeder mensche, dwinghende dickwils (al-hoe-wel sonder schamperheyt, ende alleenlijck in't gemeen daer henen geset) by gelegentheyt van de voorgestelde beelden ende de korte uytlegginge daer by gevoecht, den genen, die sich by gevolge van dien op sijn zeer voelt geraeckt te zijn, al stil twygende, en in sijn eenicheydt, schaemroot te werden; siende sijn innerlijcke feylen, uytterlijcken voorgestelt, ende hem selven, of ten deele ofte in't geheel levendich afgemaect. Om welcke redenen wille wy niet ongevoegelijck en hebben geacht, naer te volgen het gevoelen der gener, die *Emblemata*, in onse tale *Sinnebeelden* meynen genoemt te moeten werden: ofte, om datmen door het uytterlijcke beelt eenen innerlijcken sin te kennen is gevende, ende dat mit dien, niet so seer het beeldt, als den sin, uyt het beelt onstaende, bedenckelijck is; ofte, om dat dese maniere van schryven, boven andere, sonderlinge de sinnen der menschen is afbeeldende, ende voor oogen stellende; werdende daerom, als by uytneementheydt, *Sinne-beelden*, ofte der sinnen afbeeldinge genaemt.

Dan

Dan yemant sal misschien sick verwonderen, ja onbetamelijck oordeelen (ende dat niet sonder redenen) dat wy de mallicheden der jonckheydt gevoegt hebben, niet alleenlijck met de leere der zeden, maer oock selfs met hooger ende stichtelijcker bedenckingen. En sonderlinge dat wy de sotheden der jeugt de eerste plaetse in dit werck hebben vergunt. Dese tegenworpinge sal oorfaecke geven het wit ende ooghmerck, dat wy ons in dese oeffeninge hebben voorgestelt, den gunstigen leser cortelijck te ontdecken. Derhalven willen wy wel rondelijck bekennen dat 't eerste deel van dit boeckken meest is geweest het uytworpsel van onse blinde jonckheydt, dewelcke, door de gewoonelijcke genegentheden van die jaren, mitsgaders door eenige lust tot de dicht-konste gedreven zijnde, hadde nu ende dan soo eenige minnelijcke *Sinne-beelden*, dat is, geckelijcke invallen, daer henen gestelt; welcke ten dien tyde by ons (als in andere saecken als doen besich zijnde) aen d'een zijde geleydt, ende nu wederom, in't doorsien van eenighe oude papieren, ons in de handt ghevallen wesende hebben, door oversien van de selve, als in een spieghel ontdeckt, hoedanich den vorigen stant onser onbesuyfelter jonckheydt is geweest, ende, by gelegentheydt van die bedenckinge, gemerckt de groote vriendelijckheydt des goeden Gods t' onswaerts, onse herten in dier voegen geopent hebbende, dat wy de ydelheydt der dommer jeught nu niet alleenlick als met handen tasten, maer oock metten gemoede verfoeyen kunnen.

Desen onvermindert (midts wy nu vande becommeringe onses vorighen staets, door Gods sonderlinge goedertierenheyt ontlast waren) hebben ten selven tyde in ons gevoelt, ick en weet niet wat vernieuwinge vande vermaeckelijckheydt die wy wel eertijds tot de dicht-conste in ons hadden gespeurt; waer door wy allencxkens verloft, ende als soetelijck verleydt wesende, zijn verweest geworden, om naer gelijkmatichheit onser jegenwoordige gelegentheyds, de ydele *Minne-beelden* onser jonckheydt tot *Sinne-beelden* van stichtelijcker bedenckingen, t' onser oeffeninge te gebruycken: om alsoo door dese maniere van schryven, als een beworp ende afbeeldinghe vanden wonderbaren ende veranderlijcken loop des menschelicken levens in dit werck te vertoonen, ende alsoo mijn selven ende andere aen te wyfen hoemen uyt een domme jeucht, tot een gesette manheyt, ende van daer tot een stichtelicke ouderdom, behoort te klimmen; om alsoo, by middel van een pryselicke veranderinge, sijn vorige genegentheden t' elcken in beter als te versetten; mitsgaders (gelijcmen te voren dapper ende vierich is geweest tot de hittige begeerlickheden ende harts-rochen der wulpscher jonckheydt) de scherpheydt ende heycheydt der selver te verkeeren t' elcken tot een beter eynde, niet rustende

tot datmen ghevoelt, by verghelijkinghe van sijn voorgaender maniere van leven, datmen op gelijcke hoochte van stichtelijcke gesetheyt is geklommen, gelijkmen te voren inde ydelheyt der jonckheyt is geweest: wettende alsoo onse sweerden (om soo te spreken) int landt der Philistinen (1. Samuel 13. 20.) halende sterckte selfs by onse vyanden, ende opweckende de kracht der volgende deuchden, door vergelijkinge vande hevicheyt onser voorgaende ghebreken: en door dien middel eyntelijck, gelijk wy eertijts als dienstknachten der lichtveerdicheyt genegen zijn geweest tot ydelheyt, onse leden te begeven tot dienstknachten der sedicheyt, tot oprechticheyt, ende alsoo niet meer *naer menschelijcke begeerlijkheden, maer naer Gods wille den tijt die noch over is te leven* (1. Pet 4. 2) Dan alsoo de jeugt onser eeuwen wel meest (God betert) so verre is vervallen, dat alleen een stichtelijck opschrift van eenich boeck ghenoechsaem is om 't selve hun uyt de hant te slaē, ende als een tegenheyt ende afkeer daer van te doen hebben, sonder dat de selve schijnt de moeyte te willen nemen om het vorder inhouden van 't selve t'ondersoecken, als in hun teere ooren niet anders konnende verdragen als soo eenich soet-galmende geluyt van (ick en weet war) lief-koosende klinck-dichten: Soo hebben wy, de meepsheyt van dese te gemoete gaende, het opschrift ende stant van dit boecxken na der selver gelegentheyt soo wat gevoecht, ende ten dien eynde op 't eerste blat van 't selve gedaen stellen een afbeeldinge van een naect kint, de werelt dragende, met een pijl en boog inde hant, ende voorts in alles so asgericht, dat uyt des selfs gestaltenisse eertijts de blinde oudtheyt, ende ten huydigen daghe de malle jonckheydt het selve voor der minnen Godt soude begroeten; daer by voegende de rechte hovelingen tot sodanigen hof dienende, te weten alderley slach van jonge lieden, al by paren daer ontrent swevende, als manschap ende trouwe haren overheer aanbiedende: latende mede de selve gedaente in eenige van de eerste sinne-beelden haer vertoonen, om alsoo den ingaenck ende stant deses boecx so voor te stellen, als of achter den selven niet anders als een priecel der minnen en ware schuykende. Even-wel nochtans, om tot onsvoornemen te geraecken, so haest onse lesers d'eerste plaetse van dit boecxken zijn voor-by geleden, hebben wy, al 'tghene dat te voren meest al niet anders en scheen te zijn als soo wat schielijcke invallen van belachelijcke minne-beelden, by nieuwe beduydinge (behoudende even-wel, om redenen voren verhaelt, de selve beelden; verandert tot tweederley sinne-beelden; treckende yedere der selver in het tweede deel tot een borgerlijcke berichthinge, ende stracx daer na in het derde deel tot een stichtelijcke bedenckinge, om also (het een een aenleydinge zijnde tot het andere; aenden desen, terwylē by meent dat

dat alles is van een ende de selve stoffe, aenden genen, terwylfen hy begheerich is te sien hoe dit ofte dat op eenen nieuwen ende beteren fin wert geduydet) de gemoederen van sodanige meepsche lesers, die geen vaste spijs en kunnen verdragen, met een gheoorloft, ja vriendelijck, bedroch cyntelijck wech te leyden, ende te vervoeren daer de selve ten eersten ingange, noyt en hadden gemeynt te konnen. Niet anders dan gelijkmen de kinders, tot haer eyghen voordeel, somtijts bedriecht, wanneermen de selve het bitter, doch gesondt, worm-kruyt met suycker, ofte andere soetheydt bedeckt, onghewoelijck ende ongemerckt in't lijf krijgr. V Vant nadien 't meerendeel van dese teere lesers inimmers soo alwaerdig is, als de walgende siecken, dewelcke men de geneesdrancken niet anders als onder 't deksel van yet wes dat sy geerne etē of drincken en kan ingeven; soo diende (naer ons gevoelen) dese etter-buyl niet dan met een vliem (om so te spreken) gesneden te zijn, op dat de selve niet eer den steek van de genees-meester, als het bedorven bloedt daer uyt vloeyende, midts gaders haer eygen vuylicheyt mochten gewaer werden.

Ey lieve, 't gaeter huydens daegs soo, de werelt wil bedrogen zijn: Godt gave dat de saecken alijt soo mochten uytvallen dat de genen die bedrogen wert, meer voordeels uyt het bedroch, als de bedrieger selfs, quame te trecken; gelijk wy hier verhopē ende vastelijck (door Gods genade) vertrouwen te sullen gheschieden.

Middelē tijt so geven wy dese onse meyninge, en hoedanig de stoffe van dit werck zy, in het opschrift van het eerste deel, en den aert van elck stuc, in het opschrift vā yder in bysonder, den verstandigen leser genoegsaem te kennē, niet alleenlijc door 't veranderen vande sinne-beelden ende vande gestaltenisse des ghenes die in yder opschrift de werelt draegt, (die int eerste deel is de kinderlijcke minne-God, in 't tweede de rechtmaricheyt, ende in het derde de Godsdiensticheyt) maer sonderlinghe door twee sinne-beelden in de onderste boecken van yder opschrift gedaē stellē, alles op dat wy met het selve, daer mede wy de jeugt meynē te treckē tot het lesen van dit boecxken, alle andere van rijper bedenckinghe niet en souden schijnen voorby te willen wijzen, en daer van te vervreemde. Wy hebben dan tot dien eynde int beginsel van het eerste deel doe af beelde een toegebondē apotekers pot, dewelcke, alhoewel van buytē niet anders en schijnt te vertoonē als so wat beuselingē van bloemkens, sottikens, en diergetijcke wifervasen, tot vermaec alleen vanden voor-by-gaenden man (soo 't schijnt) daer heuen gestelt: evenwel nochtans geopent en naerder ingesien wesende, wert bevondē van binnē vervult te zijn met goeae en heylsamen genees-kruyden, aen de overzyde hebbē wy doen af beelden een vijfel, en so wat pepers, die daer in wert gestooten, welcken peper alhoewel van buyten geheel swart, mismaect, en vol rimpels wesende, niet seer onghelijck en is onse wicken, en mitsdien het steekste van alle graē-vruchtē, evenwel nochtans gestootē zijnde, vervult de omstanders

met een aenghename reucke. Willende met sulcx, als voorseydt is te kennen gheven, dat al-hoe-wel 'tjegenwoordich boecxke ten eersten aen-vange sodanich sich laet aensien, als ofte 'tselvede niet anders en ware behelsende als enckele drift, ydelen schuym, en, ick en weet niet wat, gront. sop door de hitte der derteler jonckheyt uytghewasemt, dat evenwel 'iselve (d'uytwendige schorste wat afgedaë en alles in naerder acht by den billicken leser ghenomen wesende) zynen schijn gantsch ongelyck, ende met eene van goede bedenckinge niet geheel ontbloot, bevonden en sal worden. Waer toe oock dient het Latijnsche opschrift: op 'teerste blat deses boecx gestelt, te weten, SILENVS ALCIBIADIS, ghelyck de gene die dese maniere van spreken verstaen, redene daer van connen gheven. In de twee onderste hoecken van het opschrift des tweeden deels, sal de leser vinden eerst eens ambacht-mans water-pas; ende ten tweeden, een sonne, ghelyckelyck ende de rijpende wijn-druyven soeticheyt, ende den bedorven wijn (beyde door de sonderlinghe werckinge haerder stralen) suericheyt aenbrengende: Door het water pas ende des selfs beweginghe, haer voegende naer den grondt daer het selve opghestelt is den gemeenen loop des burgerlijcken levens, onder een goede ende rechtmatighe overheydt, sich wel ende burgerlyck hebbende: met eerlycke luyden omme gaende, eerlyck wandelende, ende in teghendeel van beyde recht anders sich aenstellende: ende door de tweederley crachten der stralen der sonnen, de eygen aert der rechtmatigheyt (beloonende de goede, ende straffende de quade) willende af beelden, wesende de eygen stoffe in dat deel te verhandelen. Int beginsel van het derde ende laetste deel hebben wy, tot inleidinge ende openinghe van 'iselve, doen stellen eerst den Elephant aen de opgaende sonne met ghebogen knien eere bewysende, ende in dat groote licht des selfs grootere schepper, als met verslaghenheyt ende ootmoet, aenbiddende, (het welck dat beest wyter aert na 't seggen van geloof-weerdighe schryvers, gewoon is te doen) hebbende ghemeynt daer mede aen te wijsen de vernederinghe die den mensche, hoe groot hy oock zy, schuldich is aen de uytnemende voortreffelyckheyt van de onbegrijpelycke Godheyt. Ten tweeden hebben wy ter selver plaetse aen de over-zyden doen af malen des kuypers vier-yser, belettende dat het vier daer in vervatet niet daer henen lancx der aerden soude legghen mussen, maer met een clare ende helle vlamme opwaerts soude stighen, tot dienste van zynen werck meester; daer mede voor hebbende aen te wijsen onsen Christelycken plicht in dit leven, ende met eene te verthooren dat de Godsdiensticheyt de eenige middel zy om het Goddelyck vier onser Zielen uyt den leegen stof deser aertscher dinghen ten hemelwaerts op te drijven, ten dienste van dien grooten werck-meester die dit alderwonderlyckste vat (waer van hemel, aerde, ende zee als duyghen zijn) soo meesterlycken samen heeft ghevoecht, ende in een verknocht (hem zy lof van eeuwichheyt tot eeuwichheyt) begripende, inde voorseyde drie onderscheyde stucken een afbeeldinge (als gheseydt is) van den loop des menschelycken levens, ende met eene de ghestaltenisse des menschen selfs.

aenwijzen in het tweede stuk; In den Ouderdom, dien wy toepassen het derde deel. Den mensche selfs aenmercken wy driesins; Eerstelijck, voor soo veel de selven is een redelijck dier, in sich hebbende een aengheborn gheneghenthey, tot verbreydinge ende uytsettinge synes aerts, ghestadelijck hellende tot de ghewenschte verteninghe mette ghene. Sonder de welcke de heymenisse der voorteeelinghe niet en wert uytgevoert: welcke gheneghenthey de oude onder den heydenen (gewoon zijnde de menschelijcke hartstochten te vergoden) Cupido hebben geheeten, ende tot een God verheven: wiens beelt wy om redenen hier voren verhaelt) als de werelt dragende, hier voren hebben doen stellen; en met desen mensche zijn wy besigh in't eerste stuk. Ten tweeden, sien wy den mensche aen voor soo veel hy een ghesellich dier is, ende in't burgherlijck leven onderlinghe met andere menschen in heusheydt ende vriendelijckheyt omme gaet, na'trecht aller volcken. Ende desen mensche roeren wy aen int tweede boeck. Ten derden, beschouwen wy den mensche voor so veel hy door een sonderlinge genade Gods afgesondert van den gemeenen hoop ende loop des werelts, in Iesu Christo door de werckinghe des heyligen Geests, by middel des geloofs voor een kint Gods is aenghenomen: van den welcken wy spreken int derde deel. Ende also een yder van ons dese drievoudighe genegentheden in sich bespeurt, so pongen wy dit jeghenwoordich boeckken daer toe te doen strecken dat wy in den natuerlijcken mensche mateelijck, in den burgherlijcken mensche rechtveerdelijck, in den Christelijcken mensche Godsalichlijck metten Apostel mochten leven. Welcke drie veranderende genegentheden wy den leser willen by dit boeck voorstellen, hebben daerom 'tselve mede den naem van PROTEVS ghegheven, den waerom weten alle de ghene die so wat inde ghe-dichte der oude ghelesen hebben.

Ondertusschen en can ick niet voor goet aennemē, dat sommige dese oeffeninge, als nieuwe vondē, ende als geen exempel hebbende in de heylige schrift, poogen te verwerpē: want de sulcke antwoorde ick cortelijck, dat dese maniere van schryven, beyde out ende schriftmatich is. VVil yemant tot bevestinge van sulcx, in Godes woort, sien een uytnemende ende in alle sijn leden gantsch volmaeckt sinne-beelt, aerdichlijck, na alle de reghels van de cunste afgericht, ende dat niet ergens bezydens weeghs in eenige geringe sake daer heen gestelt, maer regel-recht van God selfs, in der alderweerdichste stoffe des nieuwē testaments, afgedaelt, ende als van den hemel neder ghelaten? die slae zijn oogen met aendacht op het linnen laken in sich behelende alle viervoelige wilde, kruypende dieren, ende gevogelte des hemels, Petro by een sonderlinge openbaringe uyt den hemel vertoont, met 'tbyvoegsel van de stemme, *Slachtet ende etet*, af-beeldende de groote heymenisse van de roepinghe der Heydenen: ende neme met eene de moeyte hier in te ondersoecken de vijf eyghenschappen, die *Paulus Tolvius* ende andere in een volmaeckt sinne-beelt zijn vereyschende, hy sal alle de

selve soo volcomelijck daer in ontdekken als in eenich sinne-beeldt dat by yemant vande alder-ervarenste in dese oefeninge, oyt is voorgestelt geweest: Ende in gevalle yemant meer plaetsen inde H. Schrift begeerich is te sien, sinne-beelden behelsende ofte de sinne-beelden seer na by comende, die mercke aen *1. Petr. 2, 22. Ies. 1. 3. Ierem 8. 7.* ende verscheyden andere, al van *honden, seughen, ezels, ossen, oyevaers, kranen, swaluwen, tortelduyven*, ende diegelijske onredelijcke dieren leerstukken werden ontleent, ende den menschen toeghepast, wesende 't selve een rechte eygenschap van sinne-beelden. gelijk yder een, die maniere van oefeninge eenichsins verstaende, kennelijck is. Ende indien men de saecke wat naerder wil insien wat zijn doch alle de schaduwen des lootschen Godtsdienst anders geweest als enkele sinne-beelden, dewyle de selve zijn gheweest voorbeelden Christi, ofte des selfs rijcx? de gesichten der Propheten, sonderlinge van Ezechiel ende Daniel, het hooge-liedt Salomonis, de openbaringhe Iohannis, en watter inden woorde Godes meer is van sodanige stoffe, heeftet niet in allen deelen veel eyghenschappen den sinne-beelden seer nae by comende: Eyntlijck, gunstige leser, bidden wy u, niet te willen misduyden, dat wy de selve beelden ende ghelijckenisse beyde ende tot menschelijcke invallen, ende tot Goddelijcke bedenckingen 'tgeheele werck door onverscheydelyck hebben gebruyct, en dat oock somwylen met srydige veranderingē, 'twelck mischien yemant mochte oordeelen heet ende cout uyt eenen mont gheblasen te zijn: want boven 'tgene wy hier voren, als int voorby gaen, hier toe geseyt hebben, is aen te merken, dat wy dese spelende vryheydt in't schrijven, niet bestaen en hebben, sonder klare ende uytgedruete voorschriften derhalven inde heylige schrift ons naergelaten, inde welcke niet selden een ende de selve sake, nu ten goeden, ende dan ten quaden, in gelijckenisse wert getogen, ende dat niet minder verscheyden heyt, ja strijt, van verdraeyinge als wy ergens in dit werck hebben gebruyct. Wat isser doch regel rechter tegens den anderen gekant als Christus ende de duyvel? de behoeder, en den verderver? ende nochtans werden beyde de selve, onder de ghelijckenisse van een leeu, inden woorde Godts duydelijck voorgestelt, (*Open. 5. 5. 1. Petr. 5. 69.*) wat isser vyandelijcker teghens den anderen strijdende, als de sonde en de geneesdranck teghens de selve namentlijck de leere des *Euangeliums*? ende nochtans worden beyde de selve onder de gedaente des suer-deels ons voorgedragen, (*Matb. 13. 33. 1. Cor. 5. 7.*) Sien wy niet onder de gelijckenisse eens diefs beyde, ende den ontrouwen, ende verkeerdelijck insluypenden harder, ende den rechtveerdigen rechter Christus selfs, inde schrift afgebeeld? (*Open. 16. 14. Mat. 24. 44.*) Sien wy niet onder de gedaente van de slange inde bybelsche schriften, den duyvel, en des selfs doodelijck.

lijck vergif, ende met eene den genen die de slange den kop vertreden heeft, voorgestelt? (*Genes. 3. 1. Open. 20. 2.*) Yemant segge my nu ofmen oock breeder soudeconnen gaen weyen, ofte mettē verstande vryelijcker door gelijckenissen conneu uyt springen, als inde voren-verhaelde, en andere plaersen, die inde H. Schrift te vinden zijn, is gedaen. Al het welcke nochtans, overmits de verscheyden eygenschappen alle schepselen ingeboren, niet alleenlijck sonder aenstoet van yemant, maer selfs met vermakelijckheydt des geestes, by alle billicke verstanden can ende behoort te werden aengenomen. Middeler tijt ist te verwonderen, door wat verdorventheyt onses aerts, ofte listicheyt des duyvels, het bykomt, dat de mensche alijdt veel meer oorende harte leent, ende open heeft tot, ick en weet niet wat, gecx-maren ende kackerlacken, als tot eenige stichtelijcke betrachtinge. Men ondervint, God beert, by dagelijcksche ervarentheyt dat onse gemoederē in't verhandelen vande alderweerdigste saken geheel slap ende slaperig, ja dom ende onverstandig zijn. Ende, in tegendeel van diē, op het gewag vā aertsche, geringe, ende geen sijn aensienlijke dingē, dapper ende wacker inde weere zijn: dese, gelijc alle andere onse gebreckelijckheden, de Heere, onse Salmaker Christus, grondelijc wel kennende, t'eleken by-naest als hy yet sonderlinx t'onser salicheyt dienende wil voorstellē, en vangt sijn redē niet aen met eenige hooge ofte hemelsche maniere van spreke; maer gebruyct veeltijts als tot een inleydinge sijner leeringe, eenige gelijckenissen van gemeene ende slechte dingē ontleent: ende sijn toehoorderē by dien middel tot aendacht verweckt hebbende, klimt daer na van het cleyne mostaert zaet, tot den grooten Hemel, ende van een belachelijck kinder-spel, niet alleenlijck tot mannelijcke, maer Goddelijcke beschouwinge, (*Matth. 13. 12. Luc 7. 32.*) Nu wel aen dan (om niemant met al te langhen voor-reden te verveelen) ghy dese ofte die wulpsche jongelinck, die de ydele wasmen uwer jeugt met den stadigen deckmantel van liefde weet te bekleden, ende, met al te vermetelickē maniere van spreken, uwe eygen lusten, u, ende andere tot Goden opgerecht hebt, soo wanneer ghy in't eertie deel van dit boeck kē mischien vinden sult uwe maniere van spreken hier ende daer seō wat ingevolgt te zijn. Ey lieve, en misduydet onse meyninghe niet. sulcx dient alleenlijck tot weder-introepinghe van uwe verdwaelde sinnē: dewyle wy niet voor en hebben als een sdeels ons selven te oefsenē inde veranderinge, daer wy u hier voren af seyden, ander sdeels om andere, die t'begheeren mochten onser ghedachten wat mede te deylen, mischien of daer door aen yemant, door d'inbreldinge der jonckheydt noch wanlustich zijnde, de smake mochte werden verweckt tot het nutten van beter ende gesonder spyse, die den selven, te vooren door verkeerde lusten vervoert zijnde, niet en woude ghenaken; 'twelck wy verhopē sullen geschieden, soo ghy aen den

buyte-kant van desen onsen toegesloten apotekers pot niet en blijft hanghen, maer den selven openende, de geneeskruyden daer in verborgten uwe bedeckte gebreken gaet toe-eygenen. Of wy tot beyde de voorseyde eynden geraken sulen en weten wy niet; dit weten wy, dat door Gods genade by gelegentheydt van dese oeffeninge in ons ontsaen is een vast voornemen, om met alle mogelijke neersticheyt, dagelijcx so lanx so meer, te trachten tot veranderinge ende vernieuwinge onses gemoets ende levens in Iesu Christo, den goeden God die sulcx weet ende werckt, die onse ende eens yders harte ende nieren doorsiet ende kent, vordere in ons het goede werck by hem daer in begonnen: den selven goedertieren God ende Vader geven wy ons ende al het onse over, aennemende also een stil ende gerust ghemoet, ende den selven voor besluyt, van harten biddende te willen geven dat dese onse oeffeninge voort en voort mach uytval- len tot sijns heyligen naems eere, beteringe des schrijvers, ende stichtinghe des lesers. Leest dan wie ghy zijt *aendachtelyck*, verstaet *ghesondelyck*, oordeelt *beusselyck*, en vaert wel.

I. C A T S.

Misce stultitiam consilij brevem.

AD LECTOREM,

De fine hujus opusculi.

P R Æ F A T I O.

SI in lusu non meré ludicra, & à puero, quē exhibemus, non nimis puerilia exspectas; at quippiam hīc reperire, quod vix aliquis ibidem quæserit, tibi est animus, mi lector, siste te paulisper in hoc vestibulo: antequam enim ulterius progrediaris, habeo quod de titulo hujus libelli, deq; instituti nostri ratione paucis te pramoneam. Interpretē unumquemque adhibendum esse ei quod dixit, scripsitve, æquum judicant, qui æqui. Græci primo, deinde latini, græcos imitati, genus hoc scriptiōis Emblemata indigitârunt; cujus ego verbi originem aliis indagandam ut relinquam, nominisq; anxiam disquisitionē ut omit- tam, atque ex re ea describam, pronuntio Emblemata, scitē exhibita, mutas imagines esse, quæ tamen loquantur: levia videri, quæ tamē pondus habeant: ridicula apparere, cum non sint insipida: deniq; plus aliquid plerūq; in his legi, quam sit scriptū; plus cogitari, quam sit lectū. At mirabitur fortassis nonnemo imò, ut præter decorū, stomachabitur nos lubricæ istius ætatis, nescio quas, ineptias nō tantū solidæ morali sapientiæ, verū etiam sacris meditationibus conjunxisse, resque adeo diversas, & ut primâ fronte videtur, cōtrarias in unum quasi fasciculū colligasse. (Cui obiectiōni ut satisfaciam, paucula de consilio huc in re meo, & de scopo opusculi huius venia, bone lector, tecum differendi mihi sit. Primo quidem primam emblemātū istorum partē è turbido juvenutis nostræ æstu emanasse ingenue fateor: Illa enim cū, agnato isti ætati affectu, ad poëticas sirenes & illecebras illarum subinde abriperetur, emblemata aliquot amatoria, id est, ineptias iuveniles, subinde chartis illeverat: quæ, cū aliis ejus generis exercitationibus, superveniētes aliæ occupationes tum temporis è manibus ut deponerem, adegerunt: eadē illa cum mihi nuper, veteres quasdam chartas evolventi, in manus incidissent (ac id quidem cum iam singulari Dei

opt. max. beneficio a prioris vita molestiis paulum respirare capissem) Videbar, ea relegendo, me ipsum qualis fueram, id est, adolescentulum juvenilibus affectibus sursum, deorsum miserè agitatam satis graphice ibi depictum videre. Senti nihilominus interea igniculos, nescio quos, amœniori istorum studiorum in me, velut resuscitari, atq. ut poëta, . . . Agnovi veteris vestigia flammæ. Quo pristini affectus dulci lenocinio mihi ipsi paulatim ereptus cum forem, cepi in animū inducere ut, exercendi hunc ipsum atque instruendi gratiā, juvenilia illa & amatoria emblemata poetico lusu pro re natā variarem, & in robustioris ætatis meditationes magis viriles tam morales, quam sacras, transfunderem: Videbar enim isto modo ludendo nō vanam humanæ vitæ imaginē me & mihi ipsi, & aliis, exhibiturū esse; si præsertim hominem, triplici libello, triplici modo oculis exponerem; ut naturālē, ut civilē, ut christiānū. Operi itaq. accingimur, & juventutem nostram, mi lector, id est hominis istius naturalis genuinam effigiem in propagationem sui propendentem (quod naturæ proprium esse quis ignorat?) atq. ita coloribus suis depictā, primo libello damus. Cur enim talem me fuisse diffitear? ille vitia sua fateri metuat, qui etiā nunc in illis versatur: Omniū, ait ille, narrare vigilatis est. Hominis civilis, id est socialis, in mutuo hominū consortio viventis, secundo exhibemus. Hominis christiani, id est, verā fide imbuti, lineas aliquot tertio demum libello ducimus. Et hæc quidē retentis utrobique iisdem iconibus; cū ob alia, tū ob hoc, ut homini (tamet si corporis externā formam retineat) interiores animi facultates mutandas esse, mihi aliisque, persuadeam; doceamq. quo pacto è turbida & fluctuanti illa juvenia, ad sedatū virilis ætatis robur, & inde in gravem & exemplo reliquis ætatibus futuram senectutē, laudabili volubilitate, nobis sit transeundū, & identidem ad meliora ac altiora sit enitendū, eoque dum solida ac genuina gravitas eundū locū in animis nostris obtineat, quem ibidem inanis levitas Vanitasq. juveniliū animarū (comparatione prioris & præsentis vitæ inter sese instituta) antea obtinuisse cōscia mens unicuique dicetabit; atque ita tandem vitæ uniuscujusque nostrū ratio, non amplius corruptis humanis affectibus, sed divina voluntati in toto mancipetur.

Cum verò iuventutis nostræ pars non minima eò prolapsa sit, ut vel honestior aliquis & ad gravitatem compositus libri titulus eundem legenti fere soleat e manibus excutere, atque adeò ab ulteriori lectione, tanquam præjudicio gravatum lectorem, detertere, nec enim, ut videtur, teneræ plurimorum aures aliud præterquam molliusculos lascivientium poetarum versiculos ferre possunt) e re visum nobis titulum & externam libelli faciem captui istorum dare: eamque ob rem curavimus frontem ipsam & imagines aliquot effigie poetici Cupidinis aliisque amatoris ineptis obduci, ut ne quis delicatulus, in hæc forte incidens, aliud hic præterquam melimela, merasque Veneris & Adonidis delicias latere suscipietur, atque istâ ratione ad ulteriorem operis lectionem, tanquam ad escam palato suo congruentem, nepos quivis invitari possit. Fraudem itaque facio, mi lector, sed, ut spero, omnibus innoxiam: nam & blandis nutricibus alumnos suos tali ferè modo, & cum bono ipsorum, fallere satis solenne est, cum nimirum deliciis puerilibus dissimulatos amari medicaminis succos ipsi propinant, & ut ille,

... Prius oras pocula circum
Contingunt dulci mellis flavoque liquore.

Sicut & chyrurgum novaculam spongiâ testam mamilla regia virginis (dum ulcus lenire & purgare se simulat) feliciter impegiſſe memoria proditum est. Quod genus fraudis non licitum modò, sed & amicam esse quis non fateatur? Iterùm dum in hoc essem totus ut adolescentulos amicâ fronte, id est, ameno & juvenilibus oculis blandienti titulo allicerem; verebar ne graviores severiorisque supercilii viros, tam ridiculo & futile in ipso limine proposito spectaculo, ab opere hoc arcerem, atque ita, contrarium dum vitarem, in contrarium impingerem: opera pretium visum fuit ei malo tacito, & non omnibus aquè expósito, remedio occurrere. Librum hunc eam ob rem obſenrâ, & non ubique obviâ; inscriptione Silenum Alcibiadis indigitavi: quid autem ea totumque deinceps velit opusculum duorum emblematum ad titulum appositione, lectori non nimis rudi satis indicavi. Quæ hic sigillatim explicare, quid opus? hoc volo, libellum hunc, tametsi eundem de summa (quod ajunt) cute ridiculum quis, & præter juveniles nugas in se nihil habentem, facile damnet: multò tamen alium esse propius intuenti, quam summo habitu in oculos intuenti, quam summo habitu in oculos incurrat; licet enim prior libellus, quem liberior nostra juventus effudit, amatoria tantum tractet, amatorie tamen, id est, stolidè & insulſè multa ibi non tractari, sed inspersam ferè ubique moralis doctrina salem aquas lector animat.

animadvertet : præsertim vero si doctorum istos flores , quos ornandi & nos explicandi gratiâ adjecimus , subinde consulere non gravetur. Invenies alibi jocos , & fateor , sed ut impossibile absque coloribus pingere , ita juventutis mores describere , aut hominem naturalem dare , sine iſtis : nec , aliter agendo , ageremus , id quod agimus. Evocabunt iſti torpentes animos è marcore , ut speramus , viamque sternent ad meliora , eoque ducent mentem juvenilem idque sensim , quò per sese timuisset ascendere. Res ipsa loquitur , homines , ut plurimum , cum res tractantur ardua , graves , imò & sacra , jacere animis ac dormire ; ad res verò ludicras , pueriles ineptias , tricas , apinas , vigilare , torporem excutere , aures animumque arrigere. Vidit hoc , qui nihil non videt , unigenitus Dei filius , Salvator Christus , non latuit sanctos , non fugit doctos : qui omnes , quoties ad populum dicendum , quotiesque auditores ad attentionem excitandi vel revocandi ; artem arte tegentes , a rebus levibus & plebeis ferè suas isagogas mutuare in more habent. Nonne Christum a lusu puerili , a grano sinapis , & similibus ordiri quidem , at gravi demum & divino epilogo perorare in historiâ Evangelicâ sæpe videmus ? Similia Paulum & alios viros sanctos factitasse , ethnicorum nempe poetarum versiculos sanctissimis divini verbi mysteriis inseruisse , auditorum gratiâ , quis ignorat ? Inter doctorum exempla lepidum illud Demosthenis , cui cum Athenis , causam capitalem defendenti , auditores parum attenti obstreperent , paulisper jam nunc , inquit , mihi aures præbete , rem novam & auditu jucundam in medium prolaturus sum. Ad quæ verba cum ilicò altum silentium summaque auditorum attentio exstitisset : Invenis quispiam inquit , asinum conduxerat , rerum quiddam Athenis Megaram deportaturus , in itinere verò cum vehementi ardore solus infestaretur , nec umbraculi copia uspiam esset , tandem bestiam radiis solaribus opponens sub asino , ut æstum effugeret , refecit : ibi agasus obtestari , factum controversere , bestiam depellere , asinum ut iter , non ut umbram faceret locatum dicere. Alter ex adverso , ius asino utendi fruendi pro arbitrio toto locationis tempore sese habere : quid multa ? de verbis ad verbera , & demum in litteras res deducta est. His dictis , omnibus summâ animorum attentione exitum rei expectantibus , discessum , quantum quidem videbatur , parabat , renitentibus contra Atheniensibus , & , ut reliquam fabula partem adderet , flagitantibus ; ibi ille , itanè inquit , narratio de asini umbrâ vobis cordi , seria audire opera pretium non videtur ? Iam desinam , si prius idem aut simile in aurem insusurravero iis qui , ubi oculo alacri & exporrectâ fronte , primam huius opusculi partem evolverint , in ulterioribus , tanquam apes amisso aculeo , torpere incipient. Tu , si me audias , Lector , & te ames , canonem hunc animo inclusum ut geras sis cura , Non esse separandam caudam à capite c. Majores de Baptis. Vale.

A E N D E

Zeeufche Ionck - vrouwen :

GHESCHREVEN

*Gheduerende den voorleden ftil-ftant van
VVapenen.*

GHy zeeus en foet geflacht; ghy Venus lantfgenooten,
(Want Venus is wel eer oock uytter zee gefprooten)
Ghy diemet Venus hebt het eygen vaderlant,
Het eygen geestich oogh, en minnelick verftant,
Ionc-vrouwen, aerdich volck, die met verholen crachten
Een onbekenden brant ontfteedt in ons gedachten,
Die, met u foet gelaet, en lodderlick geficht,
Een droeve ziel geneeft, een treurich hart verlicht;
Aen u comt dit gefchenck, een beelt der ganscher eerden;
Dat Venus fone bout, en Venus hout in weerden;
Aen u comt dit gefchenck, de gansche werelt-kloot,
Die al haer voetsel raept alleen vvt uwen schoot;
Aen u comt dit gefchenck; in u leyt doch verborgen
Een ander vaderlant, dat eenmael fchier of morgen!
Sal toonen fijnen glans hier in het aertsche dal
Als ons het duyfter graf gevangen houden fal.
Dit kint, dit wonder kint, comt naer u toe geftreken,
Want 'theeft u (foo het fchijnt) wat sonderlinx te fpreken;
Het comt u feggen aen, in ronde zeeufche tael,
Al vvatter omme gaet in Venus gulden fael.

(?) (?) (;

Het

Het heeft, door slim bedrogh, my desen bouck ontdragen,
Want tis van overlangh vol alderhande lagen

Tis jonck, maer efter fel; het spot met onse smart,

Ach! die nu steelt mijn bouck ont stal wel eer mijn hart.

Laest, als de gulde son was inde zee gedoken;

Soo quam het dertel wicht my in een droom beftoken,

My docht wel, aen sijn ooghen aen sijn stueren mont,

Dat hem het grilligh hooft niet al te wel en stont.

Waer (sprack hy) sijt ghy nu waer sijt ghy trage Zeuvven?

Hier voormaels vvaert ghy klouck en onverlaechde leeuven,

Doen ghy eens voor het lant ginght setten lijf en goet,

En deed' het Zeeusche diep vermeerden door het bloet;

Doen vvas u Jonckheyt rap, doen haelden uvve gasten

De vlaggen vanden spriet, de vvimpels vande masten,

Doen vvoondet ghy in zee, en, meer als sy ghestoort,

Hebt menigh hondert man gellingert over boort.

Maer nevens u maetroos en menigh duyfent helden,

Was hier noch ander volck dat vroomheyt conde melden,

Dat nieuwe deuntjens songh, den vyant als te spijt;

Tis vvaer, het gingh vvat rauvv, maer soo vvas doen de tijt.

Siet! alsser oorlogh vvas, doen vontmen hier Poëten,

En, nu hier Vrede vvoont, soo is de kunst vergeten;

De vverelt is verkeert: daer Mars vervveet een liet,

Vermagh de soete min, vermagh daer Venus niet?

Hoe! is het geestigh volck uyt Zeelandt vvegh getogen?

Of sal de bloet-hont Mars yet boven ons vermoghen?

Neen, ronde Zeeuvven, neen; al heeft de krijgh u lant

In vryen staet gebracht het is door ons gemant.

Waer

Waer Venus nedervalt can Mars daer staende blijven?

Kan Mars daer immermeer een vrome daet bedrijven?

Voor my, ick segghe neen. Geen lanten can bestaen,

Indien men Venus rijck vvil onder laren gaen.

Siet! Mars leyt nu in slaep, maer coomt hy eens t'ontvvaken

Wat sal het korfel hoeft doch inde vverelt maecken

So ic mijn boogh ontspan? gevvist is maer vvint,

So Mars door mijn beleyt geen nieuvestof en vint.

De trommel plagh de Jeught tot oorlogh op te vvecken,

Laet nu een soet gedicht de teere sinnen trecken

Tot Venus soeten krijgh, daer noyt het vinnich loot,

Daer noyt de felle spies een vryer heeft gedoot.

Het lant is uytgheput door al te lange krijgen,

Laet nu een soeter lucht op dese custen sijgen,

Laet nu eens vvederom te rechte zijn ghebracht

Dat Mars eens nedersloegh, door zijn vervvoede macht.

Gaet let eens met verstant op onse nae-gebueren,

En vvat een grooten volc is binnen hare mueren,

Besiet vvat Hollant doet, en hoe het queeken can;

En hoe het neeringh treect, en menigh duyfsent man:

Besiet hoe dat het vvaft door al sijn gantsche leden,

En hoe hot, over al vergroot sijn rijcke steden,

Besiet eens boven al vvat gronden dat het leyt,

Waer door het alle daegh vvort verder uytgebreyt.

De vonden altemael die hier toe mogen strecken.

En vvil ic voor het volc niet al te verr' ontdecken;

Een moet ic evenwel hier brengen aenden dagh

Om dat het dese kust te nutte comen magh,

In Hollant is een volck dat met een aerdich jocken,
 Dat met een soet gedicht een yder vveet te locken,
 Tot ick en vveet niet vyat, tot onbekende min,
 Die sluypt dan in het brein, en neemt de geesten in.
 Daer singt *Heyns*, onse vrient, al vvat de soete Griecten
 Gedreven door de cracht van mijn gesvvinde vviecken
 Oyt schreven voor de Jeucht; en dringt de Vryers aen
 Meer als oyt eenigh geest te Romen heeft gedaen,
 Daer is een geestigh *Hoofst*, dat met sijn harders-klachten
 Doet yder, die het hoort, nae soet geselschap trachten;
 Hier by comt *Bredero*, die joct in boersche tael,
 En trect tot mijnen dienst de Nymphen al te mael.
 Noch zijnder over al veel soete toouer-pennen
 Die tot de sachte min de rauvve jeught gevvennen;
 Siet daer een goeden vont, vvaer door het vader-lant
 Geduerich vvort gebout, en op een nieu gemant.
 Maer segt eens, Zeeuvven, segt, vvat is hier oyt geschreven
 Dat ymant tot de min een spore mochte geven?
 Ic vveet doch evenvvel dat hier geen kunst ontbreect,
 Maer tis verholen vier dat onder d'assen steect.
 Ic vveet dat Zeelant is een vvinckel van verstanden,
 Maer vvat daer ymant dicht dat houtmen inde banden;
 De nacht bedect het vverc, en niemant mach het sien;
 Maer hiet ic Venus kint ten sal niet meer geschien.
 Ic vveet dat onder u zijn veelderhande saecken
 Die ooc een stege maegt vvel gaende souden maecken,
 Eylaet dan u gefangh eens comen aenden dach:
 Maer vvaerom bid ic doch, daer ic gebieden mach?

Langt hier wat dienstich is voor onse jonge dieren;
 Dit sprack hy, en met een soo greep hy mijn papieren;
 Hy bontse mette pees van zijnen boogh te hoop,
 En seyde; Vaert nu wel, en steldet op den loop.
 Wat wasser om te doen? eylaes ic moestet lijden,
 Ic dacht in mijn gemoet ic wil den lekker mijden;
 Ic vreesde sijn gevveer, dat, schoon al isset cleyn,
 My dicmael heeft geraect tot aen het innigh breyn.
 Daer streec de jongen heen, met al mijn oude stucken,
 En gingh het meerendeel in haesten laten drucken;
 Hy vougder platen by, en ooc sijn eygen beelt,
 Waer door hymenichmael de jonge sinnen steelt.
 Doch, naer ic vvas bedaert, en hy nu wegh gevlogen,
 Doen riep ic over luyt, de lekker is bedrogen;
 Want of hy schoon al greep vvt zijn geheele macht
 Ten salder vry niet sijn gelijk hy heeft gedacht,
 Want mits hy besigh was om diep genough te tasten,
 Soo nam hy dingen met die hem toch niet en pasten,
 Hy meynde gans het bouck vvas voetsel aende min,
 Maer neen, vriendinnen, neen; daer schuyt vvat anders in.
 Men vinter niet alleen de malle jeught beschreven,
 Daer is ooc nutte leer, tot al het vorder leven;
 Want naer het apen-spel van Venus dertel vvicht,
 Soo gaet het tvveede deel tot aen den zeden-plicht;
 Het derde leit den gront om hooger op te rijzen,
 En gaet de reine siel tot haren Schepper vvijzen,
 Verfoeit de losse vvaen, en, door een stil gesucht,
 Klimt vvt dit nietich stoff tot boven inde lucht.

Ghy fiet dan hier een vverck, dat dryder hande dingen
 Komt toonen aen het volck, en in de werelt bringen,
 Ghy fiet een selsaem boeck dat eerst den vryer speelt
 Maer dat haest rijper wort, en beter vruchten teelt.
 Daer is een seecker tijt voor alle jonge lieden
 Om aen een lieve maeght haer gunst te mogen bieden;
 Daer is een seecker tijt wanneermen koten magh,
 Maer 'tis oock eenmael tijt te laten dat bejagh.
 Al staet daer Venus soon hier op het boeck gesneden,
 Van yder een gestreelt, van yder aengebeden,
 Soo ghy het evenwel in alle deelen leeft,
 Ghy sulter stoffe sien die Venus brant geneest;
 Ghy sulter stoffe sien ten goede vande zeden,
 Ghy sulter stoffe sien tot voetsel van gebeden?
 Het dertel kint bewoont alleen maer d'eerste sael,
 Ghy dan of leestet niet, of leestet al te mael.

DANIE-

DANIELIS HEINSII

IN

Emblemata Clariss. Consultissimique

VIRI

D. JACOBI CATZII JCI.

EPIGRAMMATION.

Vidit & ingentem mirata est Itala tellus
 Alciatum, tanti mente superba viri:

Seu tonat, & leges facundo edisserit ore,

Seu Themidis dignum numine condit opus.

Hunc quoque ludentem, sed seria, vidit, & illi

De lusu palmam, sed sapiente, dedit.

Alciati curas & seria vicerat antè

Catzius; ad lusus nunc & amœna venit.

Hic quoque, sed triplici palmam sermone meretur,

Vt ter sit victor, qui semel ante fuit.

Ad

Ad Amplissimum Consultissimumque Virum
D. Iacobum Catzium J. Ctum. Cognatum suum, & Po-
pularem super Emblematis ab ipso editis.

Quis novus in nostras oras transmissus Apollo
 Ambrosium canit ore melos? quæ Belgica Suada
 Detinet attonitas divino carmine mentes
 Vel brutas tractura feras? non suavius olim
 Orpheus in sylvis, nec in æquore lussit Arion.
 Quid mihi, quid Grajos Pallas Tritonia Vates
 Objicis, aut Latios extollis Roma Poëtas?
 Non cedit tibi Belga catus, nec littore Deli
 Sit licet; Ægeon nec natus in æquore, nusquam
 Catzius antiquo concedit præmia saclo.
 Discite nostrates quantum quoque nostra leporis
 Lingua ferat, quos illa favos, quod fundere nectar
 Possit, & ut facili flectat modulamina metro.
 Blandum Naso canit, blando fluit ore Catulli
 Musa salax, miscet varijs prudentia flaccus
 Verba jocis, vitiumque vaser perstringit amici.
 Bucolicis insignis oves, oviumque magistros
 Theiocritus dum pascit agris lepulissima fundit
 Carmina, & omnigenæ genium depingit amicæ.
 Omnibus infidi passim cantatur amoris
 Ingenium crudele, procax, furiale, bilingue,
 Lege, modo, ratione carens, tacitoque meatu
 Jllineus Paphio fallax sua toxica fuco.

*Ætates partitur opus: Pars primâ juventa
Gaudia, & imbelles arguè taxat amores:
Altra sapit, monitisque virum civilibus implet*

(:) (:) (:) (:)

Virginian

Virgineos desueta jocos: Pars tertia canos,
 Grandævumque senem studijs caelestibus ornat.
 Hæc canit, hæc docto ore sonat, neque lingua Poëtæ
 Sufficit una, triplex sua format acumina sermo,
 Et Belga, & Gallus loquitur, mediusque superbit
 Romani decor eloquij. Bene premia Vati
 Sunt data, & emeritâ circumdata tempora fronde.
 Nos quoque virtutum, Catzi, levis umbra tuarum,
 Ire tuas etiam in laudes, & dicere grates
 Cogimur, & facili tibi vota rependere versu.
 Donec amor geminos in mundo nectet amantes,
 Donec amor morum, vitæque adolebit honestæ,
 Donec amor pietatis erit venerabilis orbi,
 Atque hominum variâ referentur imagine casus,
 Vives & vivent istis tua carmina sacris,

Adrianus Hofferus.

Ad Clarissimum Virum

D. IACOBVM CATSIVM

Poetam insignem.

Ingenij dotes raras mirabitur illi C
 Ardua mens tanti, queis nobis docta camen A
 Curabit studio vigilanti emblemata rara u T
 Omnes sic superet, Musarum gratia vel quei S
 Blanda faciet: merito tollunt ad sidera doct I
 Vndiq; perge tuo tot vates vincere vers V
 Solus eos inter Phæbus velut ipse sedebi S

Anagramma

VISV CATOS CIBAS.

Epigramm.

Sunt multa multorum virum
 Doctorum in orbe Emblemata
 Insignia, & clarissima:
 Sed unus hic in omnibus
 Præclarus eminet viris
 Vi Phæbus inter cæteras
 Musas & ingeni cara
 Emblemata indicant tui.
 Quibus CIBAS VISV CATOS
 O dulcis ille gustus omnibus
 Videntibus, legentibus
 VISV CIBAS CATOS, quibus
 Tam grata præbes fercula
 Macte ergo VISV qui CIBAS
 CATOS CIBAS VISV, & datur
 IACOBVS en his CATSIVS.

Ioannes Arcerius.

Ad

Ad Amplissimum Ornatissimumque

VIRUM

IACOBVM CATZIVM I. Ctm.

Hominem triplici Emblemate graphice
exprimentem.

Amphitryoniades cluet inclutus, unam animam quod
Exuerit triplici corpore Geryonis:

Te quantò major, CATSI cate, adorea lustrat,

Qui triplici corpus unum animas animâ?

Scilicet hoc potior Genij vis enthea nervis,

Hâc maectus Veterum robora summa praeis.

Artibus utque alij & nervis praeconia captant,

Sic graphiciis surgant artibus illa tibi.

AD EVNDEM.

Qui ludens, tetricas ut demat pectore curas;
(Quas consultor ei curia quasque parit)

Erudit, & triplici conformat pectora gnome;

Quæ genus omne hominum promouisse valet.

Seria quanta dabit, quantâ dabit indole digna,

Si vacuus nervos tenderit ingenij!

L. M. P.

J. Lyraus.

AV.

AV TRES-DIGNE
d'Honneurs & Bon-heurs, le Tresdocte
SIGNEVR
IAQVES CATS, I. C.

Sonnet Encomiaftique

Sur fcs E M B L E M E S tripliques.

M On Dieu m'ayant ofté mon loifyr de jadis
(Quand je rendoiz Angloiz du BARTAS & fa race)
I'avoiz ja dict adieu aux dames de Pernasse;
Pour mieux m'accommoder a ceux a qui je fuis.
Mais, non-obftant ce vœu, mē retenir ne puis
De maintefoiz mirer, & admirer la grace
Des chantres grave-gayz, dont la voix haute-baffe
Tire de Terre au Ciel les bien-nayz beaux Efprits.
Tel, tel es tu, mon doux-docte-divin de CATS,
Qui, en fin medicin, fucrant, dorant tes dofes,
Fais avaller aux tiens saines & faintes chofes,
Dont, fans cest art, grand part taster ne voudroit pas,
Pourtant, fi bien meflant avec le doux l'utile,
Triple Laurier j'appends a ton tri-lingue ftile.

Iofuah Sylvefter.

Aen den Hoochgeleerden
D. I A C O B C A T S,

Op het Boeck van sijn Konst-rijcke

SINNE-BEELDEN.

Van de welcke sijn gunst mijn een vereert heeft.

BEn ick O C A T S! de eerst, die ghy dit Boeck vereert?
Soo sal ick zijn de eerst, die daer uyt wert gheleert
Te sien de feylen die ick in mijn groene jaren
Bedreyen heb, die zo, doch nimmergeyl en waren
En styghen hooger op, verjaghen wulpsen Min,
En halen in sijn plaets d'eerwaerde Reden in:
Die sal den nevel, door haer glans, wel doen verdwijnen
Van jonge domme leucht. Dan sal ick niet het schijnen
Van vele dingen, (daer het meer deel van de Lien
Haer aen vergapen) maer het ware Zijn, eens sien
Dan sal noch Hoop, noch Vrees, 't gemoet niet meer ontstellen,
Begeert' van Rijckdom, Staet noch Eerfucht, my niet quellen.
Ist niet belachens weert, dat d'arme Mensch soo wroet,
En slobt, en slooft, en sweert, om onnut overvloet?
Ist niet beschreyens weert, dat menich wel sou wagen
Goet, bloet, la Ziel, om een dienstbare kroon te dragen?
Dits Redens eerste les: en als ick die wel ken,
Soo salse voorts gaen, en mijn leeren wie ick ben.
Meesterse, doet u best! Maeckt (bid ick my afkeerich
Van Ondeucht en tot Deucht, heel neertich en begierich
Maeckt dat ick niet miin selfs, en al de Vverelt spot,
En stell, voortaan alleen miin hart, en hoop op God.

Anna Roemers

G H E-

G H E D I C H T

Ter eeren van den hooch geleerden

D. I A C O B C A T S,

op sijne Konst-rijcke

S I N N E - B E E L D E N.

DE Minn' end' haer natuer, haer eyghen schap end' krachten;
 Des Borghers schult end' plicht, end' seden rijck betrachten;
 't Vermaken van de Ziel, de wegghen naer om Hoogh:
 Stielt ons dit kunst-rijck Boeck, in Dicht end' Prent voor d'oogh:
 Dies ghy ô jeughdich Volck, in't minnen onervaren,
 Verraden van u oogh', bedroghen van u jaren,
 Wien, door een domme kracht, Natuer ghevoelen doet,
 Veranderingh' van sinn' verwisselingh' van bloet;
 End' ghy ghesetter Volck, die met verstant end' reden,
 Naer wijsheys Even-naer, dijn paden wilt betreden;
 Dien tot behout end' heyl, de Borgherlijcke wet,
 Als recht-snoer van u doen end' laten is gheset;
 Shy oock ô heyligh Volck, ghenomen uyt veel volcken,
 Die steeds, met hert end' sin, gaet dringhen door de wolcken,
 Tot in den Hemel toe, die't werelts Doen veracht.
 Om dat u ziel, hier naer, een beter Goet verwacht:
 Komt hier, komt alle dry, en brengh't yets tot vereeringh',
 Van hem, die Dicht end' Prent, een yder stelt tot leeringh'.
 Koomt hant aen hant, end' eer hem al u leven gheeft
 Die, tot vermaeck end' leer, dit Boeck gheschreven heeft.

Ter eeren van den selven.

Die tot vermaeck end' leer, Dry dinghen heeft beschreven,
 De Minn' de Borgher-plicht end' 't Gheestellicke Leven;
 Wie wenscht hem niet, met my Dry dinghen tot sijn loon?
 De Min-vrucht, Borgher-eer, end' Gheestellicke kroon.

I A C. L V Y T. I. C.

K L I N C K.

KLINCK-DICHT,

Op de drie-sinnighe

SINNE-BEELDEN

Vanden Hooghgeleerden ende Achtbaren

H E E R R E

D. I A C O B C A T S.

HOe in des weerelts loop den mensch sick heeft te draghen,
 VVijst ons dit aerdich werck met Dicht en Beelden aen,
 En hoemen van't begin ten eynde tõe moet gaen,
 Om God, en oock den mensch in alles te behaghen.
 Eerst, hoe een jonck ghesel met konste sal bejaghen
 Zijn Lief, sijn tweede ziel, sijn vreught, sijns harten lust,
 En, om sijn hevich vyer met eer te sien geblust,
 Hoe hy't met heus bescheyt een aerdich dier sal vraghen.
 Maer wonder boven al!) een en het selve beelt,
 Een en de selve stof (merckt hoe de Geest hier speelt)
 Leert ons een Borgher-plicht, en oock Godsalich leven.
 VVel aen dan! hier is spijs waer med' kan zijn ghevoet
 De *Min*, het *Burger-recht*, en 't *Christelijck ghemoet*;
 Dies wy, *ô groot verstant*, dry-dobbel lof u geven.

S. de Swaef.

GHE-

OP DE DRIE BOECKEN
der
SINNE-DICHTEN ende BEELDEN
vanden hoogbgeleerden Heers
IACOB CATS, I. C.

VVilt ghy een Venus sien, een Venus die van boven
By d' Oude wert gheseyt, te zijn ghekomen af,
Vrania ghenaemt, een die eerst wetten gaf,
Entoomen in de Min, van yder een te loven;
VVilt ghy sien Venus Kint, maer 't beste van de twee
Die Venus heeft ghebaert, dat wacker, eerbaer, Maetje,
Dat met een soet ghelaet en met een aerdich praetje
VVel beylt (dat heeft het noch behouden van der zee)
Maer 't beylt in eerbaerheyt: den and'ren is een lekker
Die niet en weet dan quaet, en rechte guyttery,
Hy tacketeylt te veel, hy jockt en scherft te vry,
Is yemant wat besmeurt, hy maeckt hem driemael gecker.
Dees' is van ander stof. Of wildy gaen wat voort,
En mercken hoe bequaem de Leer van goede zeden
Vhier wert voorgesteld, met beelden en met reden,
Neemt in de hant dit werck, ghy vintet al so 't hoort.
Terwyl den arghen Mensch met al sijn kromme spronghen,
Der Volcken ampt en plicht verdonckert en verblaunt,
En 't rechte zeden-snoer aen hondert stucken knaunt,
En heeft van't Burghers-recht al vry wat afghedronghen;
Soo gaet u desen Boeck seer heerlijk stellen veur,
Hoe wy met eeren by den and'ren sullen leven,
Hoe veel men aen de Eer of Baet-sucht moeten gheven;
Hoe wy in vreught ghestelt zijn sullen en ghetreur.
Terwijl en 't dollen Volck 't rijk Lucifers weer bouwen,

*En willen weten meer, als die haer't weten gheeft,
 En willen sien, dat God voor ons verborghen heeft,
 En nemen in veel meer als 't hart hun kan verdouwen.
 Siet hier dit kloeck verstant, dat ruckt met sijn ghedicht
 Ons harten op en leert al stichtelijcker saken;
 En gaet ons in den geest, met troost en heyl vermaken,
 En doet ons heffen't hooft nae't alder hooghste licht.
 Men heeft tot heiden toe ghekneutert en ghekeven,
 Off Zeelant oock wel sou uytbrenghe een Poët,
 En tot op desen dagh niet veel men nochen weet,
 Die in de Poësy den gheest om hoogh doen sweven,
 Maer nu is ons ghebreck ghebetert met ghewin:
 Een isser ons als drie, drie bobbel is ons eere,
 Ghy vint in sijn Ghedicht, Vreught, Deught, en heylsaem leere,
 Heyl in de ziel, en Deught in't leven, Vreught in Min.*

I. Hobius.

TOT DEN LESER.

Vilt ghy op eenen dagh doorsien ons gantsche leven,
Vilt ghy, met een gesicht, des werelts loop verstaen,
Vilt ghy, een langhe tijt, in't korte sien beschreven,
Vilt ghy, met eenen stap, het aertrijck omme-gaen,
Vilt ghy met kleyn beslagh, veel dingen ondersoecken,
Vilt ghy, der menschen aert, haest kennen in't gemeen:
Vat heeft ghy les of school, of veelderhande boecken?
 Leest maer dit eenigh werck, hier is het al by een.

I. R.

SINNE
ENDE
MINNE-
BEELDEN.
VAN
J. CATZ.

Ortus cuncta suos repetunt, matremq; requirunt;
Gruter. in Sentent. Ethico-polit.

*Amantis anima in corpore haud vivit suo.
Nam simul esse cupit, quod simul antè fuit.*

Virgil.

*. . . Est mollis flamma medullæ
Interea, & tacitum vivit sub pectore vulnus.*

Het deel wil zijn gheheel.

VRaecht yemant hoe het komt dat alle jonghe sinnen
 Haer snellen uyter aert, haer stellen om te minnen,
 Die kapp' een ael in tweeën, en stae een weynigh stil,
 En sie hoe yder stuck sigh weder voeghen wil.
 God heeft eens vanden man een ribbe wegh genomen,
 En daer is voor den man een vrouwe van ghekomen:
 Siet hier uyt rijst de min, en al haer soet bedrijf,
 Het lijf wil naer het deel, het deel wil naer het lijf.

Quod perdidit, optat.

F*œmineum socio sumpsit de corpore corpus
 Qui mare, qui verbo condidit astra, Deus:
 Inde furor juveni, teneris calor inde puellis,
 Inde tbori socium fœmina virque petit.
 Quid mirum, Iuvenes? in pristina jata reverti,
 Atque iterum fieri quod fuit, optat amans.
 Anguillam si fortè seces, salit illa per herbas,
 Et satagit jungi, quo fuit antè, loco.*

La part veut son entier.

VEus tu sçavoir, Amy, pourquoy la douce rage
 Nous pousse par amour au port de mariage?
 Escoute la raison, l'amant qui est blessé
 Se veut unir au corps, dont il est desmembré.

AL kapt een staele-bijl den palingh inde leden,
 Al is hem schoon de kop ten vollen afghesneden,
 Noch springht hy om end om, hy wispelt op den block,
 En, schoon de dood ghenaeckt, het schijnt hem enkel jock.
 Daer zijnder in het landt die, in haer oude daghen,
 Noch dertel willen zijn, en malle liefde draghen;
 Maer al haer lot ghelaet en is maer enkel waen,
 Want naer een korten tyd het mallen heeft ghedaen.

Incaſſum furit.

V*El caput anguillæ strictus licet auferat ensis,
 Illa tamen lacero corpore pulsat humum,
 Illa tamen caudâ non desinit usque moveri,
 Illa, licet vitâ deficiente, salit.
 Hæc tibi viva senis sit luxuriantis imago,
 Cui furit in tremulo corpore dirus amor:
 Ach! miser est, quicumque senex juvenilia tractat,
 Et moriens, mortis se tamen esse negat.*

La fin de vie ne vent folle.

L'Anguille faiet des sauts, bien que la pauvre beste
 Au corps soit mutilée, & n'aye point de teste.
 O Sot va t'en mourir, ne faiete plus l'amant;
 C'est chose sans raison un vieillart folastrant.

Sunt certa rerum tempora,
Sunt & animorum motibus
Vicesque crebrae sub polo,
Quae stant caduntque singula.

Non indecorum modò, sed & perniciosum seni lascivire, praesertim in amoribus. Indecorum; nihil enim tam ridiculum quam si homo tremulus, canus, edentulus vel (ut ille) passà rugosior Vvâ, juvenum more amatorem agat. Perniciosum; usus enim & rationes Physicae clamant hominem senem, juvenculam in amoribus habentem, calido & humido privari, aded ut brevi totâ istâ militiâ sine gloriâ defunctus, hoc Epitaphium mortuus viatori exhibeat;

Occidit amando
Excepit tepido quæ mea membra sinu.

quanto melius Abrahami uxor; Postquam vetula facta sum, inquit, num mihi voluptas? Quin tu potius quisquis es, mi Senex,

Pueris hæc sacra relinque,
& cum Sophocle mihi effare; Bona verba, ô Viri, liber jam factus sum, & ab inclementibus istis ac furiosis dominis atatis beneficio aufugi; vel cum Sapiente Habraeo,

Quin ipsa fert dies modum
Amplexibus, & ut nauseet
Quis expetita ad oscula.

Alle dingen en voeghen niet tot aller tijde, 'Tis niet alleen onbetamelijck, maer oock schadelijck voor een bedaecht man, sich over te geven aen de ontijdighe mallicheden van Vrouwen liefde. Onbetamelick; want niet so geckelick als dat yemant de Kerck-hof bloemen al reede inmenichte op het hoofd dragende, noch met dwaesheden der Ionckheyt besigh is. Schadelijck, want beyde reden ende ervarentheyt leeren ons, dat soo yemant met een bevende hant een eerst-ontlaykende Roosjen derf af plucken, dat hy de luche daer van niet en sal kunnen verdraghen, maer veel eer den kuch daer van op de borst krijgghende, wort int ghetal van Venus Martelaren overgheschreven, ende verdient, so doende, dit oft dierghelijcke Graf schritt,

Die my omvingh in haren schoot
Die heeft nyt liefde my ghedoot.

Hoe veel beter seyde Sara; Sal ick met veel lust omgaen nu ick out ben?

Wel aen dan, goet out Man, wie ghy wesen moeght, set jonghe lieden dien handel over, ende seght met Salomon; Inden armemen heeft zijnen tijd, en verre daer van zijn, des ghelijcx.

Quand on est jeune, on aime en fol.
Quand on est vieil, qui aime est fol.

Corn. Gallus.

Turpe seni vultus nitidi; vestesq; decora
Atque etiam est ipsum crimen amare senem:
Crimen amare jocos, crimen convivia, cantus,
O miseri! quorum gaudia crimen habent.

A 3

Lij

Lijt, sonder spijt.

K Apt vry een Ael in tweeën, hy sal noch efter springhen,
 Hy sal met alle macht de leden omme-wringhen,
 Hy trotst, oock even dan, hy tert den harden noot,
 Hy leeft, ghelijck het schijnt, te spijs vande doot.
 Ghy, als een hoogher macht wort teghen u ghedreven,
 Soo lijtet met ghedult; waer toe het teghen-streven?
 Sijght neder in het stof, en toont een buychsaem hert,
 Want die onwilligh lijt, die lijt te meerder smert.

Nil juvat obniti?

A *Nguillam si mucro secet, si dividat ensis,
 Illa percussam corpore plangit humum;
 Illa furit moriens, seseque in pulvere versat,
 Et tacite non vult succubuisse neci.
 Quid juvat obniti, cum te sors dura fatigat,
 Vel rumpit properam de Tribus una colum?
 Fleete caput, tacitoque latus permittit dolori;
 Non totus miser est, qui miser esse potest.*

*Au torment nécessaire,
 Rien, que souffrir & taire.*

NE prens avec regret les maux de ceste vie,
 Car regimber ne sert, quand nous le ciel chastie;
 Abbaïsse toy plustot, avec un humble cœur,
 Qui souffre par despit augmente son malheur.

NIL

In ter signa hominis verè renovati præcipuo loco numerandus animus humilis, ac patiens calamitatum & injuriarum, nec enim pertinax ac refractarius quispiam Christo sese cogitationes subdidisse pro explorato unquam habere potest. At quorsam, precor, hinc pervicacia? afflictionibus sanè Deus vel exercet, vel probat, vel corrigit, vel honore afficit suos, utpotè in hoc similes eos faciens ipsi Filio. Clementissimus enim Parens ex altâ providentia speculâ quid unicuique nostrum conveniat planè ac plenè cognoscit, & quod convenire novit, accommodat. miserabile verò remedium est obnitendi studium, & plorandi lassitudo; cum melius Dei timor hisce medeatur: is enim ad divinam voluntatem & paternam affectionem, tanquam ad sacram anchoram, confugiens, non patientiam solum, sed & gaudium, imò & gratiarum actionem, ex ipsis afflictionibus producit; non secus ac medicus ex viperis Theriacam, adeò ut, tanquam triumphans, pleno ore tandem exclamet, *Via crucis, via lucis.*

Tis een vande bysonderste ken-teyckenem eens vernieuwden ghemoets, darmen is sijn ghevoele een nedrighe verdraechsaemheyt in alderley besoeckinghe, ons regel rechte van God toegheschickt, ofte door middel van de menschen aenghedaen, ghelijck in het tegendeel van dien een morrende ende teghenstrevende onverduldicheydt niet anders en kan verstaen worden uyt te wijzen als een soodanigh herte dat noch sijn ghedachten niet en heeft ghevanghen ghegeven onder de ghehoorsaemheyt Christi.

Maer, ô lieve, waer toe hier een stetge onverdraechsaemheyt? nae dien de goede God de sijne plagh uytverkoren te maecken inden Oven der ellende & gewisselijck de vermocyheyt van jammeren is een gantsch ellendigh behulp-middel voor de ghene die lijden moeten, daer de ware vrees Gods, geeft uytkomst in alderley benauthedè; want yemant, door de selve, sijne toevlucht nemende tot Godes vaderlijcke sorghe over de sijne, weet niet alleen recht ghedult, maer oock blyschap en dancksegginghe daer uyt te trecken, seggende ghesadelijck in zijn herte tot sijne vertroostinghe.

*Hoe swaerder lot,
Hoe naerder Godt.*

Chrysostomus.

Generosus est animi, cum undique provoceris ac pungaris, equo animo acerbitates omnes ferre.

*Nobile vincendi genus est patientia, vincit
Qui patitur; si vis vincere, discite pati.*

QVA

QVA NON NOCET.

II.

PLAUTVS.

Amor & melle, & felle est facundissimus.
 Eurip. *Amores nimij*
Cum ascesserint, non bonam famam,
Neque virtutem attulere
Hominibus: si temperata accesserit
Venus, non alia Dea
Adco gratiosa.

DE BAYF.

Cupidon pour dieu adoré,
 Tire d'un petit arc doré
 Deux traits de differente sorte;
 L'un d'eux rend l'amour honoré,
 Et l'autre trouble & malheur porte.

HEt brant-hout en de Min zijn twee verscheydē saecken,
Maer op gelijcken voet van yeder aen te raecken;
Want of men naer het Vyer, of nae de Minne spoet,
Daer is een seker konst hoe datmen grypen moet,
Tast daer het leyt en gloeyt, ghy sult het laeten vallen;
Tast daer het niet en brant, soo isset om te mallen,
De liefde, soete leught, is, ick en weet niet wat,
Sy dient, of dient u niet, nae datse wort ghevat.

Quâ non nocet, arripe.

P*Ars sudis igne calet, pars altera nescia flamma est :
Hæc impune manu tangitur, illa nocet.
Dextra Voluptates Veneris ferit, altera curas :
Hinc juvat, aligeri fax nocet inde Dei.
Elige, quisquis amas, sed, quæ juvat, elige partem :
Ipse Cupido facem, quâ caret igne, tenet.
Tristia Democriti falso delude cachinno,
Lude, jocus Venus est; nil nisi ludus, Amor.*

En bien prenant, n'auras tourment.

QVi bien prend le tison le porte sans domage,
En bien hantant l'amour, ne sentiras sa rage:
Pour voir des tes desseins heureusement le bout,
Manie bien ton cas : le manier est tout.

B

Slaet

Slaet de handt, daer't niet en brandt.

TIs twee-fins aen te doen al watje kont bedencken;
 Grijpt hier, tis sonder noot; grijpt daer, het sal u krencken;
 Wie isstet die terstont de vinghers niet en schroeyt
 Indien hy vat het hout juyft daer het leyt en gloeyt?
 In vreught is dickmael pijn, in plaghen, volle zeghen;
 Ten is niet in de saeck, maer aen den man ghelegghen.
 Wel, draeght dan met ghedult al wat den hemel doet,
 Sijt willigh, datje zijt, en datje wesen moet.

Omnia in meliorem partem.

H*inc rubet igne sudes, nullis crepat inde favillis;
 Hinc poterit tangi, sauciat inde manum.
 Res humana bifrons: tu, qua juvat, arripe quidquid
 Te super aetherea de regione fluit.
 Damna suum lucrum, sua gaudia luctus habebit,
 Excipis incumbens, si sapienter, onus.
 Morosum nec leta juvant, &, rideat orbis,
 Quod gemat ille tamen, quodque queratur, habet.*

Tout au meilleur bout.

Comme un brullant tison, ainsi la vie humaine,
 Bien prise & mise avant, est manié sans peine.
 De joye, & de bon-heur, n'aura jamais defaut,
 Qui bon & mœur advis oppose a tout assaut.

OMNIA

Appositè ad rem, de quâ hic agimus, dixisse mihi visus est Epictetus, *namquamque rem habere ansam suam, eâq; apprehendendam esse ei, qui feliciter hac uti velit; scire enim quorsum quaque res spectet, & quis ejus sit usus, non minima pars est civilis Prudentia. Apis ex Thymo, herbâ amarissimâ, suavissimum mel extrahit; Hirudo contra ex sano corpore vitiosum sanguinem. Sapiunt, meâ quidem sententiâ, non qui ex latis tristitia, sed qui ex tristibus lata norunt elicere. Echini semper spinis involuti sunt; quid mirum? cum eas ex sese gignant. Magna pars hominum misera est, non aliâ de causâ, quàm quia querulus ipsis est animus. Melius Cæsar, qui in terram prolapsus etiam casum suum benignè interpretatus est, Teneo, inquit, te Terra mater; quodque morosior aliquis mali prasagij loco habuisset, ille in victoriæ bonum omen, non minus lepide, quam animosè, convertit. Et Zeno omnibus rebus naufragio amissis, iubet me Fortuna, inquit, expeditus philosophari.*

Alle dingen, seydt Epictetus, hebben hare handt-have, ende diese wel handelen wil, dientse daer by te grijpen. 't Recht ghebruyck der dingen wel te verstaen, is eenē van de nutste wetenschappen des burgherlijcken levens. De Bye treft soeten honich uyt bitteren Thym, de Yle ofte Bloetsuyger bedorven bloedt uyt een gesont lichaem. Wyse luyden suygen soet uyt bitter, dwase bitter uyt soet: den eenen is goets moets, selfs midden in swaricheden, den anderen klaecht en knaecht hem selven, oock dan alit hem wel gaet, soeckende alijt eē knoop in de biese, en (soomen seyt) een manneken in de mane. Een Egel draecht het lijf vol stekels; ist wonder? hy brengtse selver voort. Veel werdender ghequelt, alleenlijck daerom, om datse een quellijcken gheest hebben. 't Is moeyelijck met yemant om te gaen, die alle swaricheden inkropt en ter hertē neemt, alle vermaeckelijcke dinghen daerenteghen onghoevoelijcken laet voorby gaen. Wech Egels, wech Ezels. Hoe veel beter dede Cæsar, als hy ter aerden neder gheflort zijnde, selfs sijnen val sich ten goeden naduyde, Ick houde u vast, ô aerde onser aller moeder, seyde hy, streckende tot een voorteycken van toekomende overwinninghe, dat een swaerhoofd ontwijffelijck alseen voorbode van ongheluck soude hebbengenomen. Ende Zeno door schipbreucke alle zijn goet verloren hebbende, my werr nu, seyde hy, gelegentheyt ghegheven om sonder beslommeringe en bekommeringhe naar wijsheyt te trachten. Merckt hoe een pack wel ghevat, ende ghewillichlijck ghedraghen lichter werdt.

OVID.

Leve fit, quod bene fertur onus.

Senec. de Tranq.

Assuescendum est conditioni suæ, & quicquid habet circa se commodi, apprehendendum: invenies in quovis vitæ genere oblectamenta, & remissiones, & voluptates. Nihil tam acerbum est in

quò non æquus animus solatium inveniat.

Besold. Axiomat. Philosophico-theol.

Cur quidam sunt divites, cur alij mendici, ambo probi? quia nihil refert utrumvis sis, si utroque scriveris uti.

*Siet ick legghe u voor een vreegh ten leven,
ende een wech ten dooden.*

H Et brant-hout daer het gloeyt en machmen niet genaken;
Maer daer geen voncken zijn daer isfet aen te raken;
Gheen mensch en grijpe toe alleen op lossen waen,
Want die het qualijck vat die isfer qualijck aen.
De zeghen met den vloeck, de dood, en oock het leven
Die zijn u, weerde ziel, van Gode voorgeschreven,
Wel neemt dan, lieve, neemt het goede by der hant,
En vlucht nae Zoar toe ter wijlen Sodom brant.

Quâ non urit.

P *Ars Sudis igne caret, rapidis calet altera flammis,
Hinc nocet, illasam calfacit inde manum.
Ecce ! bonum Deus, Ecce ! malum mortalibus offert,
Quisquis es, en tibi mors, en tibi vita patet.
Optio tota tua est, licet hinc, licet inde capeffas ;
Elige, sive juvet vivere, sive mori :
Quid tibi cum Sodomâ ? nihil hic nisi sulphur & ignis,
Quin potius placidum, Loth duce, Zoar adi.*

ECCLESIASTIQ. 15. 16.

*La vie & la mort, le bien & le mal sont en
la presence des hommes.*

T A Vie est un Tison, d'icy le pourras prendre,
Sans te brusler ; de là, seras reduit en cendre ;
Prens le costé, ou Dieu est gracieux & doux,
Ne touche pas l'endroit, ou brusle son courroux.

QVA

IN peccatoris conversione tria requiri
*satis decisum est, Verbum nimirum,
 Spiritum Dei, & Voluntatem hominis.*
*Nec enim ut passiva tantum voluntas
 humana consideranda est, sed actionis
 non nihil eidem, in prima animi muta-
 tione, adscribendum esse credimus. Quo-
 ties enim aliquis convertitur, Deus opus
 illud non in invitum, sed in volentem
 exercet: Atque eo ipso quidem momen-
 to, quo fit conversio, Dei gratia median-
 te, conversionem suam vult, is qui con-
 vertitur. Hinc rectè August. Sermon. 15.
 de Verb. Apost. Qui te creavit sine te,
 inquit, salvare te non vult, sine te.
 Et rursus; Voluntatem nostram, ut
 bonū aliquod opus bene faciamus,
 requiri certū est, atqui etiam ex no-
 bis, nostra potentia, non habemus;
 voluntatem quippe in nobis operatur
 Deus. Ecce enim! eo ipso tempore,
 quo gratiam Deus largitur, hoc ipsum
 quoque nobis confert, posse velle, & actu
 velle recipere.*

IN de bekeeringe des sondaers drie dingen
 van noode te zijn, te weten, het Woordt,
 Godes gheest, ende den Wille des menschen,
 wert by God-salige mannen in deser voegen,
 toegestaen: te weten, Dat des menschen wille
 niet slechtelijck als lijdende, maer oock als
 eenighe werckinghe in haer hebbende, in de
 eerste veranderinghe des ghemoets, haer ver-
 toont. Want so wanneer de mensche bekeert
 wert, Godt de Heere en werckt op den selven
 niet tegens danck vanden selven, ende als on-
 willich, maer met sijn danck, ende als gewil-
 lich: in voegen dat, dien selven oogenblick dat
 de bekeeringe aengaet, den genen, die bekeert
 wert, by middel van Godes genade, sijn bekee-
 ringhe selfs oock wil. En hierom seyt Augusti-
 nus seer wel. Ser. 15. de verb. Apost. De ghene
 die u gheschapen heeft sonder u, en wil u niet
 salich maken sonder u: ende wederom, Onse
 wille van noode te wesen om een goetd werck
 te doen, is gants vast en seker. Maer dese selve
 wille en hebben wy nochtans door eyghen
 macht niet, noch uyt ons selven: maer de Hee-
 re werckt dit selve willen. Want siet! ter selver
 stont dat God ons sijne ghenade schenckt, so
 geeft hy ons met eene dat wy connen willen,
 en dat wy het willen metter daet connen aen-
 nemen.

*Wy Zijn te vooren dood en stil,
 Godt geeft ons 'troeren en den wil.*

DEVT. 30. 19.

TEstes invoco hodie cælum & terram
 quod proposuerim vobis vitam &
 mortem, benedictionem & maledictionem
 Elige ergo vitam, ut & tu vivas &
 semen tuum.

PROVERB. 14. 16.

LE Sage craint, & se retire du mal:
 mais le fol s'escarmouche, & se tient
 seur.

B 3

NIL

TERENT.

Credis hæc dormienti tibi confecturos Deos,
Et illam sine tuâ operâ in cubiculum iri deductum domum?

OVID. DE ART. LIB. I.

AH nimia est propria juveni fiducia formæ,
Expectet si quis, dum prior illa roget.

ERAS.

Non prevocare, matrona est.

GHy wenst een echte Wijf, ghy wenst te moghen trouwen,
Ghy wenst (gelijc het schijnt) u huys te mogen bouwen,
Ghy wenst en anders niet. Maer lieve, segh een reys
Wie trouwter in den droom of in een dom ghepeys?
Het vryen eyt versoeck. Gheen Echo salder quelen
Dan als haer yemant verght, en dat met luyder kelen;
Wel tijdt dan aen het werck: want siet! een rechte Maeght
En komt niet onghenoot, en gheeft niet ongevraeght.

Nil, nisi mota, dabit.

D*Ulcis amica placet, placet uxor, & oscula castæ
Conjugis, & multâ prole beata domus:
Cura sed ulterior tibi nulla, quid? anne moraris
Dum ruat in gremium sponte puella tuum?
Nil agis: intenso demum clamore movetur,
Sueta viatoris quæ modo voce loqui.
Nil dare, sponte suâ, didicit resonabilis Echo,
Nec dare, sponte suâ, bella puella solet.*

Jamais Amie sans fatigue, qui la veut, qu'il la brigue.

TV dis, l'amour me plaist, & ne fais autre chose:
Robin, en rien faisant jamais on cueille rose,
Ny dame en ville orras, ny Echo dans les bois;
Sy tu ne fais ovir ta preallable vois.

... vraeght leert klappen.

DE Lucht die teghenspreekt, de stemme sonder leven
Is niet ghewoon van selfs een woort van haer tegheven,
Maer komter oyt een mensch die maer het minste vraeght
Soo vintmen dat het bosch van haer gheruchte vraeght.
Wie oyt tot spreekken verght de tonghen der klappeyen,
Die opent haer den mont, om breet te moghen weyen,
Wie met een slim beleyt ghestole dinghen heelt,
Gheeft oorsaeck, dat een dief aen alle kanten steelt.

Vbi percunctator, ibi & garrulus.

M*uta sub obscuris habitaret vallibus Echo,
Ni foret alterius garrulitate loquax:
Illa silet, quoties pressò silet ore viator;
Discit & à populo prætereunte loqui.
Ora loquax premeret, nisi percunctator adesset;
Hoc duce tentat opus livida lingua suum.
Probra creat qui multa rogat, qui commodat aurem:
Turpia, si nescis, furta receptor alit.*

Du demandant le mesdisant.

ON n'oit jamais au bois d'Echo la resonance,
Si nul ne luy parler premierement commence.
Quant nul chez nous ne faict en demandant le sot,
La bouche du jaseur ne parle pas un mot.

VBI

D*icendi modus non penes loquentem sed penes audientem est, inquit Sto-
baeus. Rem tetigit; Detractatio enim
ut percunctando excitatur; sic auscul-
tando nutritur; nec unquam, loquax
illa Dea è latibulis suis prodit, nisi evo-
cata: ut verò aliquis interrogando au-
resq, faciles præbendo linguacibus istis
gariendi ansam dedit, protinus in va-
rios molesta garrulitatis modulos latè
diffunduntur, adè ut, si uspiam, certè
in istis locum habeat illud Poëta, exci-
tat auditor studium. Si contrà pru-
dèntior animosiorve aliquis sive seria in-
crepatione, sive vultu ad gravitatem
composito sese fabula inserat, statim ser-
monem abruptum ejusque autorem pisce
mutiorem conspicias; non secus ac si ho-
stilis facies occurrat & omnia tur-
bet. Maledicis ergo si frantum injicere
vis, animi aversionem vultu exprime,
& rem perfeceris: nunquam autem ca-
lumniatores deerunt, dum, cui persua-
deatur, existit, ait Ioseph.*

H*Et veel of luttel spreken van ye-
mant, haught meer aen de toe-
hoorders als aen de spreker selfs; wāt
spreeck-lust en wert nergkens door
meer gaende gemaectt, als met veel
te vragen, en vlytich toe te luyfteren.
Selden komter een klappeye ter ba-
ne, soo sy by niemant ghevraecht en
wert: maer soo haest als dit lang-ge-
tongde ghedierde door vragen tot
spreken een open krijght, stracx, als
uygelaten zijnde, verspreyt het sich
wijt en breet daer henen gelijk een
overlopende reviere door het
vlacke velt. Komter daerentegen ye-
mant ten nagang, die met een streng
ghesichte dese mondspeelster onder
d'ooghen siende een snau toebijt, sy
sal terstont swygen als een pissebed-
de, ende stom staen, als een visch. Iffer
dan yemandt die een breedtweyende
tonghe wil inbinden? dat hy de te-
genheydt, die hy van haer flabberen
inwendich heeft, uytwendelijcken
metten ghebare uytdrucke, en 'tsal-
der mede ghedaen wesen.*

CHRYSTOST.

M*Alitia non docetur sermonibus, sed
excitatur.*

SENEC. HIPPOL.

A*lium silere cum voles, prius sile.*

C

LVC.

*Bidt en u sal ghegeven worden, soecke en ghy sult vinden,
klopt en u sal opghedaen werden.*

Vle oyt een wederklanck wil in die lucht verwecken
Die moet een helle stem tot inden hemel strecken,
Want die niet uyt en brenght als woorden sonder kracht,
En hoort geen tegen-spraeck, hoe lang hy antwoort wacht.
Hy dient zijn herten gront met yver uyt te spreken,
Die met een drouve galm wil inden hemel breken,
Alleen die krachtigh bid, en tot den Heere sucht,
Verweckt een wederklanck tot boven in de lucht.

P S A L M 33.

Clamaverunt justi & Dominus exaudivit eos.

I*ntensis opus est clamoribus, ut sonet Echo;
Dum strepis exiguo murmure, Nympha filet:
Nympha tacet tacitis, sed surgat ad aethera clamor,
Mox responsa tibi, vel geminata, dabit.
Vota quid effundis summis innata labellis?
At tepidas celi non patet aula preces:
Tende latus clamore, Deus responsa remitter;
Hic pia mens? hic vox fervida, pondus habent.*

I A Q V. 5. 16.

*La priere du juste faite avec vehemence, est
de grand efficace.*

QVi d'une basse voix Echo la nymphe appelle,
(Qu'attend il dans les bois ?) n'aura response d'elle,
Celuy aupres de qui le zele n'a nul lieu,
N'est entendu du ciel, n'est exaucé de Dieu.

Vocem (quam alij aliter describunt) ego, ut admirandum divina potentia opus, Deo Opt. Max. imprimis dandam dedicandam, censeo. Tamen si enim, solo mentis ad Deum ascensu, pios non raro Deum alloqui satis compertum sit, majori tamen energia animus feruens, ope vocis, sese exserit, ac in calum, ut ita loquar, impetum facit; quam si tacita solum cogitatione Deo preces offerat. Quidni enim orationem & rationem (qua utraque immensa Dei bonitas ceteris animantibus praestantiores nos reddidit) gratum Deo sacrificium offeramus? praesertim vero cum nostra ipsius vox, auribus hausta, animum magis moveat, & (si languor forte aut diversio) ad Deum veluti reducat. Tria igitur ad preces rite offerendas, merito requirimus, animum prae paratum, nec aliud agentem; corpus submissum, & ad humilitatem compositum; & fructum laborum, id est, vocem imo cordis penetranti emissam. Quae si coniungamus, exaudiet procul dubio nos munificus ille Parens, si non ad voluntatem, saltem ad salutem.

DE stemme (die den eenen aldus, en den anderen also beschrijft) oordeelen wy, als een bysonder werck Godes, sonderlinghe aenden selven toe-gheeygent te moeten werden. Want al ist soo dat veel god-salige alleenlijck door het opheven des ghemoets, gewoon zijn tot God te bidden: evenwel nochtans salmen een vyerich gemoet, door hulpe vande stemme met meerder kracht voelen uytbersten, en met grooter ghewelt teghens den hemel als een uytval doen, dan of yemant alleenlijck door den ghedachte zijn ghebeden Gode opdronge. En waerom doch en souden wy niet met alle de wercktuighen so des lichaems, als des ghemoets, den Schepper van beyde, ten besten wy kunnen vereeren? waerom en souden wy niet beyde die dinghen, waer door wy van Gode zijn verheven boven andere ghedierten, hem eerbiedelijcken opdragen, te weten woorden en ghedachten? waerom en sullen wy niet den gheheelen mensche Gode opofferen? sonderlinghe na dien ons eyghen stemme, terwylen wy bidden, van ons ghehoort zijnde, daer toe dienstich is, om ons sinnen meer op te wecken, en t'elcken als die schijnen te willen gaen dwalen, wederom als tot God te brengen. Wy houden daeromme datter drie dingen noodich zijn, om wel te bidden, te weten eerst, een wel bereyt gemoet, ledich van alle andere becommerringhe: ten tweeden, een lichaem gantsch en al gestelt tot nedericheyt; ende ten derden de vrucht onser lippen, dat is, een stemme uyt het binnenste onser herten krachtelijck uytghedreven. Welcke drie dinghen indien wy in ons gebet te samen voeghen, soo en isser gheen twijffel aen te slaen, of God wil ons ghewisselijck verhooren, indien niet nae onsen wil; immers t'onnen besten.

PSAL. 144.

Prope est Dominus omnibus invocantibus eum in veritate.

BERNARD.

Quando fidelis, & humilis, & servens oratio fuerit, calum, haud dubio, penetrabit, unde certum est quod vacua redire non possit.

AMOR, FORMÆ CONDIMENTVM.
IV.

ARISTOT. I. ETHIC.

Vnicuique delectabile est, quod amat.

PLVTARCH. IN LIB. DE AVDITIO.

A Mator albos Deorum filios appellat, nigris virilium nomen tribuens. Amor enim, hedera instar, valet se quâvis arreptâ ansâ applicare.

HORAT. **T**erpia decipiunt cacum vitia, aut etiam ipsa
Delectant, veluti Balbinum polypus Agna.

Noyt leelick lief, noch schoonen coolsack.

O soete rasery! hoe kant de Minne voeghen?
 De Sim schept inden aep een wonder groot vernoeghen;
 Al waer oyt Venus kint zijn gulde pijlen schiet,
 Daer woont de schoonheyt selfs, hoewel die niemant siet.
 Al zijnder in het lief, al zijnder hondert vlekken,
 Men vint terstont een kleet om alle vuyl te decken:
 Den stouten noemtmen vry, die droncken is, verheucht:
 De liefde weet de feyl te trecken tot de deught.

Nunquam deformis amica est.

DUlcis amor furor est. Stupet ebria simia prolem,
 Nilque suis catulis pulchrius esse putat.
 Nescit amans vitium (nimis id licet exstet) amica,
 Quasque alius dotes non videt, ipse notat:
 Fucus amor vehemens, omnique potentior herba est,
 Hoc duce facunda garrula nomen habet.
 Quisquis amat, mentes agitante Cupidinis æstro,
 Omne bono vitium proximior regit.

Jamais laides Amours, ny belle prison.

QVe tu es doux Amour! par ta plaisante rage
 Estime son petit le plus beau du bocage
 Le Singe craque-noix: nul vice ne luy chaut,
 Car du manteau d'Amour'il couvre le défaut.

Ulen, broen Ulen.

E En aep die broet een aep, van ulen komen ulen,
 Wat brenght een esel voort als ombelompe guylen?
 Noyt vontmen soet ghewas ontrent een wilden tronck,
 En, naer het oude singht, soo pijpt het kleyne jonck.
 Ghy, wilje zijn berecht wat u sal wedervaren
 Vant meysjen datje vryt? let wie haer ouders waren:
 Siet! dit is s'weerelts loop, al slatet somtijts mis,
 De dochter wort een wijf als nu de moeder is.

Qualis mater, talis filia.

E*x asinis asinus, bubo bubone creatur;*
Et similes catulos simia mater habet:
Non leporem catulus generat, non falco columbam:
Arboris indomita fructus acerbus erit.
Nosse cupis qualis tibi virgo futura sit uxor?
Matris ad ingenium respice, certus eris.
Disimilem licet arte sui se monstret amanti,
In vitium tandem nata parentis abit.

Tel grain, tel pain.

De mere piteuse fille teigneuse.

LA mere, & ses defauts, quant je te fais paroistre,
 La fille, & ses humeurs de la tu peus cognoistre:
 Il n'est pas vray tousiours, mais ordinairement
 Les meurs & les humeurs du pere suit l'enfant.

QUALIS

Non corpus, non formam, non morbos tantum, sed & vitia pleraque, veluti hereditaria à parentibus nos habere, & rerum naturalium scriptores, & usus docet.

Redit ad autores genus,
Scirpemque invisam degener sanguis refert.

Inquit Tragicus: & contra, par est meliores esse eos, qui ex melioribus, ait Philosophus. Cum verò nullius adeò interfit in indolem alterius inquirere, atque illius qui individuum vita societatem cogitare cepit, non vana cura est quibus moribus parentes ejus sint, cui animum adjuvat, indagare. Formam tantum aut lineamenta corporis, nescio quæ, aliquis ut scopum hic respiciat? nuga. Ista private voluptati tantum serviunt. At matrimonium non nobis solum, sed agnatis, sed posteritati, sed reipublica contrahendum est. Si ergo non degenerem mundi incolam, nec inficiendum sæculo nomen, ut ille ait, aliquando vixisse te posteritati testatum velis, nequaquam affinitatem contrahas neque intra domum recipias, ut Eurip. ait, male mulieris pullum; sed audi Poëtæ uno ore sibi acclamantes.

MEn erst van zijn ouders niet alleenlijck goet en bloedt, naer menichmael oock der selver uiterlijke sieckten ende innerlijke ghebreken. VWant gelijc den Poët seyt,

De tacken aerden nae de stam,

Van squade noyt yet goedts en quam.

Middelertijt en isser geen mensche so veel gelegen aen yemants aert en imborst recht te kennen, als de gene die vā sinne zijn sick tē houwelijc te begeben, dewelcke voor al wel hebbē te letten op de ouders vande gene die sylieden meynē by der hant te nemen. Een proper neusjen, een kleen mondetjen, een gau oogje, een besneden tronitjē, en diergelijcke visevasen sick als een wit in desen voor te stellen, is enckeke dwaesheyt, na dien alle sodanige dingen u eygen selfs en niemant anders zijn rakende, daer nochtans eē rechtschapen houwelijck niet alleenlick en behoort te sien op den genen die dat aengaet, maer sonderlinge mede op't gheslachte, op de nakomelingen, op het gemene beste, de welcke (alst wel soude gaen) yder haer bescheyden deel behooren te hebben.

VIRG. Sic canibus catulos similes, sic matribus hædos.

IUVEN. SI damnosa senem iuvat alea, ludit & hæres

SAT. 4. Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo, &c.
Sic natura iubet.

EX EURIP. NE unquam affinitatem contrahas, neque intra domum accipias; male mulieris pullum: imitantur enim mulierum opprobria. Hoc ergo considerate mihi, ô proci, bonâ filiam ex matre ut ducatis.

I. PETR.

Liefde bedeckt veel sonden.

AL fiet de Simm' haer maet, of haer wanschappen jongen,
 En hoe zijn platte neus in bochten is ghedronghen,
 Sy toontse niettemin een vriendelick ghelaet,
 En bant uyt haer ghemoet de galle vanden haet.
 Siet wat de liefde werckt ! de liefde dekt ghebreken,
 De liefde voet den pays , en haet het leppigh spreken,
 De liefd' is die het huys met alle zeghen vult
 Al waer de liefde woont daer manghet noyt ghedult.

Delicta operit charitas.

G*audia pertentant tacitum tibi, Simia, pectus ,
 Dum gremio catuli membra pudenda foves ;
 Arcet ab amplexu non te sine criminibus alvus ,
 Non sima ante oculos crimina naris habes.
 Displiceat multis , placet hac mihi Simia parte ,
 Ah ! niger est, si quis pandere crimen amat.
 Livida lingua sile ; Vitium tēgit ille sodalis ,
 Imbuit athereus , si cui pectus, Amor.*

PROVERB. 17. 9.

Qui cele le mesfaict , cherche amitiè.

LE Singe son petit, combien que laid, ne laisse,
 Mais , sans s'en offenser, l'embrasse & le careffe.
 Si de Chrestien le nom ne veux porter en vain,
 Couvrir tousiours te faut les fautes du prochain.

DELICTA

DELICTA OPERIT CHARITAS.

PEnè è *Christiane charitatis penu ductum mihi videtur dictum istud Seneca*; Secretè amicos admone, lauda palàm. *Plerosq; tamen homines in contrarium affici videmus, & ex animo dolemus. Laudant secretè, damnant palàm; vix enim duos tresve homines simul colloquentes audias, quin statim recensendis aliorum vitij operam locasse dixeris, ita strenuè, in calumnia campum hunc Martium, ut ita dicam, descendunt. Rationem acutè tangit D. Hieronymus, Malorum, inquit, solatium est, bonos carpere; dum peccantium multitudine putant culpam minui peccatorum. Agedum quisquis es, qui maledicenti hoc studium tibi insitum sentis, interroga conscientiam tuam, quid te moveat, verissimam viri pñ sententiam (nec dubito) invenies. Vetus malum est; malus bonum malum esse vult, ut sit sui similis. Nolite judicare, inquit benevolus Servator, & non judicamini. Tribus modis prævum hoc iudicium instituitur, cum bonum alicujus factum in malam partem trahimus; cum malum in pejus, cum dubium in deterius. Ah fuge! & Sapientem audi, in Prov. 4. 24. Plura vetat carta angustia.*

SO ghy een vrient berispen wilt, doet sulcx heymelijck: soo ghy een vrient prijsen wilt, doet sulcx int openbaer, seyter een heyden, ende sulcx komt de Christelijcke sachtmoedicheyt al seer na by: dan het meerendeel doet schier regelrecht het teghendeel. Prijsen sy yemandt, sy doen het in bysonder; laken sy yemandt, sy doen't ten aenhooren schier van een yeder. Men hoort nauwelijck twee ofte dry menschen te samen spreken, of het schijnt datse haer selven tot het ophalen van eens anders ghebreken als verhuert hebben, met soo vollen mondt spreken sy daer van: De redene van dit heeft den Oudtvader Hieronymus seer wel bemerckt. 'tIs, seyt hy, den boosen een vermaeck den goeden een kladde na te werpen, en (somen seyt) met haer slippen in d'afschen te sitten, meynende dat, om de menichte der ghener die misdoen, hun misdaet kleynder is. 'tGaeter veeltijts so, de gene die quaet zijn, wenschen dat de goede quaedt mochten werden, om datse haers ghelijck souden veel vinden. De koeye, alsse vuyl is slaet geerne haren steert rontsom, om de andere te maken, dat sy is. Dese ghenegentheyt spruyt uyt een quade wortel, en dient misdien wel uygheroeyt te werden, ende in plaetse van de selve de liefde des naesten gheplant. Oordeelt niet, op dat ghy niet gheoordeelt en wert, seyt onsen sachtmoedigen Salichmaker. Dit verboden oordeel wert dryfins gevelt, als men't goede ten quaden duyrt, als men 'tquade tot slimmer treckt, als men twijfelachtighe ten erchsten uytleydt. Hebby een Christelijck ghemoet, wacht van so te oordeelen, en liever laet in alle ghelegentheyt, na den raed Salomons, den lattermonde verre van u zijn. Prov, 4. 24.

I. CORINT. 13. 5.

Charitas non presumit malum.

TRIVER. SERM. 2. IN ESAIAM.

SI matres erga fœtus tanta caritate afficiuntur, multo magis oportet nos erga

proximum simili caritate affectos esse; nam spiritus nexus calidiores vehementioresque sunt, quam natura.

PROVERB. 17. 9.

Qui cele le mesfait cherche amitié.

D

QVOD

PROVERB. 5. 20. *Quare secederis, fili mi, ab extraneâ.*

HESIOD. Τὴν δὲ μακίστην γυναικὶν ἢ τις σέθεν ἐγγυόσθαι νομίη.
Πάντα μὲν ἄμφω ἰδύμεν

*Hanc autem maxime duc in uxorem, quæ prope te habitat:
Omnia valde circumspiciens.*

PETRA. DE REMED. VTRIVS. FORT. LIB. I.

Multos amantes credulitas sua circumvenit, libenter enim credunt quod optant.

Kew.

Kent, eer ghy mint.

PAn sach het eerste vyer juyft doen het was gheschapen;
 Hy sprack, wat moyer dingh ! en, sonder lang te gapen.
 Greep hy het inden arm; ey liet ! daer is de quant,
 Aen hayr en baert versenght, en in het vleys ghebrant.
 Komt u wat selsaems voor, al schijnent moye saecken,
 En gheeft u niet terstont om die te willen raecken;
 Te vatten metter handt yet datmen niet en kent,
 Heeft menigh man bedot, en menigh wijs gheschent.

Quod non noris, non ames.

V*ix dederat terris ignem, sua furta, Prometheus,
 Pan furit, & flammis oscula ferre parat:
 Quantus, ait, nitor hic! (nondum cognoverat ignem)
 Et ruit, & lasas vix trahit inde manus.
 Stulte puer, blande qui lumine captus ocelli
 Nil, nisi quanto dabis basia, corde moves,
 Dum, quid ames videas, properatos differ amores:
 Heu! scelerata Venus, cum celerata venit.*

Qui en haste se marie, a loisir se repent.

CE, que tu ne cognois, aymer jamais t'avance:
 Il a pris mal a Pan d'aymer sans cognoissance.
 Qui ose son bouillon humer hastivement,
 Sans doubte, il bruslera sa bouche bien souvent.

Als Pan het eerste vyer sach opter aerden spelen,
 Hy was terstont verliefst, en gingh een kufjen stelen.
 Hy riep; wat schoonder dingh! maer doen hy naerder quam;
 Ghevoeld' hy metter daet de nepen vande vlam.
 Al ketelt Venus wicht aen uwe domme sinnen,
 En weest noch evenwel niet haestigh om te minnen.
 Maer of je, hout of trout, soo keurt, en kent den gront,
 Want al wie veerdich suypt ghewis die brant den mont.

Ab ignotis abstinendum.

D*um ludit tremulis nova flamma per aëra gyris,
 Et nunquam viso plebs rudis igne stupet;
 Pan furit, & flammæ miser inflammatus amore
 Oscula festinans, non iteranda, dedit.
 Pulchra licet tibi res videatur, & utilis, hospes,
 Cura sit ignaras abstinuisse manus.
 Discat inexpertis sapiens diffidere rebus,
 Insidijs novitas semper amica fuit.*

Fol ne croit, tant qu'il reçoit.

PAn en voyant un jour, la flame lors nouvelle,
 Escrie tout rauy, ô chose plus que belle!
 Et va baiser le feu, mais bien tost s'en repent.
 Tout, ce que ne cognois, ne touche brusquement.

Arimacula quedam, & in his apes, aranea, formica, concha, denique saxa & lucerna, tempestatem quidem presentiant, signisque non obscuris eandem indicant; humani verò ingenij tanta est tenuitas, ut non modo futura non prospicere, verum ea quæ ante pedes sunt videre vix possit. Cui malo obviam euntes prudentiores mortalium, ad omnia, quæ inopina nobis obveniunt, non nisi pedetentim ac lento gradu accedendum esse sedulo monent, cum nova omnia insignem vim nocendi habeant, si illotis (quod dicitur) manibus attingantur. Utq; cum bruta insolitum quiddam ac præter ipsorum morem aggrediuntur, mergi videlicet stagna aut maria fugiunt, formica ova proferunt, lambrici è terrâ fugiunt, futura tempestatibus indicium est. Sic ubi homines novum aliquid ac præter solitum moliantur, plerumque aliquid monstruosi alere comperies. Tibi si laqueos istos animus est vitandi, attentus suspensusque ambula, & si Senecam audis, nihil, nisi quod in oculos incurrit, manifestumque erit, crede. Prudentis enim est, ait Tacitus, tuta ac presentia, quam nova ac periculosa malle.

Velderley gedierten, selfs vande geringste, als byen, mieren, spinnen, mossels en diergelijcke, werden het toekomēde onweder niet alleenlijck ghewaer, maer wijsen oock het selve met eenighe voorteyckens aen. Het menschelijc vernuft daerentegen is so schrael, dat het meerendeel niet alleenlijck geen toekomende dingen en weet t'ontdecken, maer selfs geen saken die voor oogen sijn recht t'onderscheydē. Om waer in te voorsien, is geraden geenderhande nieu voorvallende saken aen te slaen, anders als met loode voeten, en geoeffende sinnen, dewijle mē sick aen nieuwicheden niet dan al te lichtelick en vergrijpt: also onder de selve veel-tijts eē boefjen plach te schuylē. VVanneer het ghedierte buyten ghewoonte yet aenrecht, den duyckelaer namentlic uyt het water loopt, de mieren haer eyers hier en daer slepen, de pierē uyt der aerden vluchten, so volchter gemeenlic quaet weder. Oordeelt mede soo van het doen der menschen, en dien volgende, naden raet van Seneca, kruypt in geen gat, of sieter deur.

CORN. GALLVS.

Eventus varios res nova semper habet.

HORAT. LIB. I. EPIST. 16.

Cautus enim metuit foveam lupo, accipiterque suspectos laqueos, & opertum milvius hamum.

I. CORINT. 7. 5.

*Dat u de Satan niet en versoecke, om uwe
onmaticheys wille,*

VAt gaet den bockx-voet aen het vyer te willen raecken,
En van de felle vlam een spel te willen maecken?
Daer is in alle dingh, daer is een vaste maet,
En tis een wisse feyl al wat daer over gaet.
Oock reyne liefde selfs komt leelick uyt te vallen,
Als yemant die misbruyckt in ongheregelt mallen.
Want als een echte man is geyl in sijn bedrijf,
Hy valt in hoerery oock met een eyghen wif.

Ne quid nimis.

P*An, satis est, modico caleat si corpus ab igne,
Quid, miser! in flammis & tua damna ruis?
Omnis amor vehemens, malus est; nimis uxor amare,
Et puer, & genetrix, & pater ipse, potest.
Omnis in alterius (procul hinc praetextus amici)
In propria nimius conjuge sordet amor.
Ni modus, & ratio juvenilibus imperet ausis,
Quisquis es, in propria conjuge mæchus eris.*

Et choses bonnes ont leur exces.

AProche toy du feu, mais touche pas la flame;
L'exces d'amour n'est bon, non mesmes en sa femme:
Qui se comporte au liect plus mollement, que fault,
Au milieu d'un amour sacré se faict ribauld.

Res natura sua optimas solo abusus
malas fieri, non solum ratio, sed &
usus docet. In re conjugali (ut alia sile-
am) vereor ne, juventutis lubrico pro-
lapsu, plurimū peccemus, & in ipso ma-
trimonij opere à matrimonij scopo quam
longissimè aberremus; Idque specie (ut
ait, ille) virtutis, & umbra. Porro cum
Deum, id est spiritum purissimum, aucto-
rem matrimonij laudemus, vel eo admo-
nemur, non esse id intemperantia ac dis-
soluta libidina conspurcandum. Hanc
petulantiam Ambrosius gravi quidem,
sed non indigna censura notavit, cum
uxoris adulterum vocavit eum, qui in
usu conjugali verecundiae rationem non
habet. Sed & aliud esse amasium, aliud
maritum agere, non ij notarunt, qui
uxorem non voluptatis, sed dignitatis
nomen esse voluerunt; Romanos & Eth-
nicos dico, quorum vel Comici veteres ea
de re sane judicant, eorum unus,

... Quæ mulier suum virum (ait)
Volet sibi obsequentem esse, atque diutinum,
Modicè ac parcè ejus serviat cupidini.

Lepidè Erasmus noster, non provocare,
matronæ est; comiter negare, pudoris;
obstinatè recusare, perfidia.

DE redene ende ervarentheydt leert ons,
dat oock de aldernurste dingen, door het
misbruyck alleen, gantsch en al schadelijck
werden. 'tIs te beduchten dat wy in de sake
des houwelijcx (om andere dinghen te ver-
swijghen) door de hitte des jonckheys ons
dickwils vergripen, ende van het eynde des
houwelijcx, int werck des houwelijcx selfs,
alderverst af dwalen. Wy erkennen God (dat
is een gaantsch reyn gheestelijck wesen) voor
den insetter van dien staet, en daer door allee-
ne dienen wy afghemaent te werden van het
selve met onmatighen lust te besoeeten. Am-
brosius heeft de ghene die haer hier in verloo-
pen, door een scherpe, nochtans eyghene, ma-
niere van spreken, overspeelders van haer ey-
ghen vrouwen genaemt. De naem van huyf-
vrouwe is voor eennaem van weerdicheydt,
ende niet van wellust, selfs by de Romeynen,
altijts gehouden geweest: haer Poeten hebben
dies aengaende goede vermaninghen ghege-
ven, eene van henlieden seyter aldus:

*Vrou, wildy deegh van uwen man,
Ghy dient u soo te stellen an,
Dat u begeeren, en zijn lust,
Noyt t'eenemael en zy gheblust.*

De ghehoude en moeten hun dan niet laten
voorstæen, dat hen teghens mactanderen alles
gheoorloft is, maer een yeder handele de sijne
matelijck, ende met een sekere vriendelijcke
stemmicheyt, besittende alsoo sijn vat in hey-
licheyt, na den raedt des Apostels.

Hieronym. Contra Iovian. Lib. 1. Cap. 30.

Refert Seneca cognovisse se quendam
hominem ornatum, qui exiturus in
publicum fascia uxoris pectus colligabat,
& ne puncto quidem horæ presentia eius
carere poterat, potionemq, nullam sibi,
nisi alternis tactam labijs, vir & uxor

*hauriebant. Alia deinceps non minus
inepta facientes, in que improvida vis
ardentis affectus erumpebat. Origo qui-
dem amoris honesta erat, sed magnitudo
deformis; nihil autem interest quam ex
honestâ causa quis insaniat.*

SENSIM AMOR SENSUS OCCVPAT.
VI.

PLUTARCHVS.

Amor neque nos statim neque vehementer ab initio, quem admodum ira, invadit; neque facile ingressus, decedit, quamvis alatus: sed sensim ingreditur ac molliter, manetq, diu in sensibus.

SENE.

HIPPOL.

Labitur sensim furor in medullas,
Ligne fursivo populante venas,
Non habet latam data plaga frontem,
Sed vorat tectas penitus medullas.

'Necmet

'tNeemt toe, men vreet niet hoe.

LAest gingh ick inden hof, daer schreef ick op een linde,
 Ick sneed' in een pompoen den naem van mijn beminde;
 Het schrift was eerstmael teer, men sach daer anders niet
 Als, dat het groen ghewas beschreyde mijn verdriet:
 Maer als ick naderhant hier weder quam ghetreden,
 Doen stontet uytghepuylt al wat ick had ghesneden;
 Dies riep ick overluyt; dus gaetet mette min,
 Daer komt een groote wond oock van een kleyn begin.

Sensim amor, sensus occupat.

INscribo peponi quoties tua nomina, Phylli,
 Littera, cultelli cuspide facta, latet:
 Ille, licet fatuus, sortem miseratus amantis,
 Plorat, & è tenero cortice gutta fluit;
 Lesa cutis sensim laxo se pandit hiatu,
 Jamque viatori, Phylli, legenda pates.
 Exclamo: crevere notæ, crevere calores.
 Hei mihi! quam tacitis passibus intrat amor.

Quant il est creu, je le vois, Comment il croist je n'apperçois.

REtournant au tillet, ou tu estois escrete,
 Ma douce Margotton, la lettre n'est petite
 Comme un peu cy devant: le passager la voit,
 l'amour s'augmente hélas! sans qu'on s'en apperçoit.

E

'tU'ord

DE letters diemen plach te snyden inde linden
 En zijn van eersten aen niet in het hout te vinden,
 Maer komie naderhandt ontrent den groenen bast,
 Soo blijkttet dat het schrift gheduerigh grooter wast.
 Het kint, indien het siet eens anders quade streken,
 Ontfanght in sijn ghemoet de gronden van ghebreken.
 Wat quaet is, kankert in : ghyleyt dan inde jeught,
 Gheen voncken totte lust, maer sporen totte deught.

Paulatim rima dehiscit.

Quod peponem riguo mihi crescere cernis in horto,
 Non est quod velit hunc nostra culina cibum:
 Hic ego, dum tener est, rorantia carmina sculpo;
 Et mihi cum viridi cortice crescit opus.
 Sit licet insulsus pepo nos docet: imbibat infans
 Semina nequitia, pessima messis erit.
 Ille, virum facinus patrare virile videbit,
 In puero vitium, qui puerile tulit.

Cœur d'enfant, carte blanche.

VEus tu un grand escrit dans quelque tendre escorce?
 Ne taille brusquement. Il n'est besoing de force,
 Le temps l'aggrandira. le vice au cœur d'enfant
 Avec le corps devient, sans y penser, tresgrand.

PLAUT. IN TRIN.

Mores mali, quasi herba irrigua, succrescunt uberrimè.

IUVENAL. SAT. 14.

*Maxima debetur puero reverentia, si
quid
Turpe paras, nec tu pueri contempseris
annos.*

SENECA.

*Disciplina sanè mores facit & id sapit
unusquisque, quod didicit.*

HORAT.

*Nil dictu fœdum visus, hac limina tan-
gat intra quæ puer est.
VVest voor al in reden kuys,
Alser kinders zijn in huys;
VVant daer Ionckheyt is ontrent,
Dient niet dertels voorghevent.*

Op het selve beelt een andere sin.

VAnneer een gheestigh quant den naem van sijn bequinde
Snijt in een bol ghewas, of op een groene linde,
De schors die schijnt bedroeft, sy stort een droevigh nat
Als of haer eenigh leet door snijden had ghevat;
Maer, leser, hebt ghedult; de tijt die salt ghenesen,
En alsje weder komt dan sal het beter wesen;
Siet! al wat klouck beleyt of reden niet vermagh,
Dat wort noch evenwel verwonnen vanden dagh.

Quod non potest ratio, sanat mora.

Si domina describat amans in cortice nomen,
Deplorat latus vulnera primo pepo;
Sed mora dat vires, & dum nova littera crescit,
Durior est multò, quam fuit ante, cutis.
Nescis, quid valeant anni, quid polleat atas;
Tempore poma rubent, tempore cessat hiems:
Quod ratio prestare nequit, durivæ labores,
Id vel sponte sua mox dabit ipsa dies.

Allenxkens , tot dat Christus een ghedaente in ons krijgt.

PLagh yemant in een boom by wijlen yet te snijden,
 Het kan hem dienstigh zijn , ten valt niet al besijden;
 Let hoe de saecken gaen ; eerst is de letter teer,
 Maer naer een weynigh tijts soo vint de leser meer.
 Als Godt door sijnen gheest ons harten komt beschrijven,
 Men voelt het vast gheloof niet stracx aen ons beklijven,
 Maer siet het swack begint dat wort ten lesten sterck,
 Met tijt en door gedult voltreckt de gheest sijn werck.

Tenera pietatis principia.

I*Ndimus arboribus , tenui dum cuspide , carmen ;
 Vix teneram signat parva luura cutem :
 Incrementa tamen , vix intellecta , videbis ,
 Dum peragit tacitis passibus annus iter.
 Enthea non hederam pietas imitatur Ione ,
 Ferre cui patulas nox dedit una comas :
 Parva fides primò , crescit sensim , & sine sensu ,
 Paulatimque sacrum spiritus implet opus.*

Peu a peu , jusques a ce que croissons a la
 perfection d'homme en Christ.

SI tu fais un escrit sur l'arbre , ne te haste ,
 Bien qu'il te semble estroit , le temps l'escrit dilate.
 Vertu n'est point d'un jour , & l'œuvre de l'esprit
 En l'ame peu a peu de l'homme s'accomplit.

Non confuse, sed ordinatè in hac inferiora, agit Deus, nec ab uno extremo ad alterum festinè, sed sensim, progreditur. Non repentino fulgore dies terrarum tractus pervadit, sed, pramisso dubia lucis crepusculo, paulatim

..... Medium Sol aureus orbem Occupat, & radijs ingentibus omnia lustrat. Non statim, ex intenso frigore, in ardores Syrii precipitatur; sed, vere ac tepentis favonij flatu intermedio, paulatim ad æstivos calores deducimur. Spirituales fidelium progressus planè huiusmodi. Nunquam, è medijs peccatorum sordibus, ad statum gloriæ suos evehit Deus, sed gratiam mediam interjacet. Vix ullus, ex vita insigni scelere contaminata, subito in vitam christiano nomine dignam immediate erigitur. Pictura, inquit ille, capit primo ab umbris & lineis, deinde monochromata, mox accessit lumen una cum colorum varietate, donec ad summam artificij pervenit admirationem. Idem de homine christiano jure quis dixerit. Ne igitur animo destituitur pia mens, si lento, dummodo continuo, gradu ad vitæ renovationem, effertur. Omne incrementum, etiam latens, credenti salutare est.

God gaet niet onschickelijken, maer met order te werck in alle dese nederighe dinghen, niet schielicken van het eene uiterste tot het andere vervallende, maer door middelweghen allenkens, en als by trappen, van teene tot het ander gaende.

*Den doncker van den swarten nacht
Wert niet terstont tot licht ghebracht,
Den dagheraet en morghen-stont
Verhoont voor eerst haer rooden mont;
Dan rijst de Son, des werelts oogh,
En klimt allengskens meer om hoogh;
Tot dat ten lesten het ghesicht
Onschemert, door haer crachtich lichte.*

Het gaet met den gheestelijken voortganck vande godtsalighe ten naesten by mede alsoo. God en plach niemant uyt den stanck der sonden, regelrecht tot heerlijckheyt te verheffen, maer sijn genade als middelaer, tusschen beyde te stellen. Selden werter yemant uyt een gantsch rau en roeckeloos levè, op eë sprongh overgheset in een ghesette en christelijcke sedicheyt. De godsalicheyt en verthoont haer van sonden aen niet in hare volmaecktheydt, maer wert door daghelijckschen aenwas allengskens tot haer volkomentheyt opghetoghen. Een verslaghen herte en heeft daerom den moet niet verloren te gheven, om sijn lauxfamen voortganck inde godtsalicheyt, soo die maer staech en geduerich en zy. Alderley aenwas (oock den ghenen die ons onghewoelijken aenkomt, en diemen eergewær wort gheschiet te zijn, als te gheschieden) ghedi e een christelijck ghemoet ter salicheyt.

2. CORINT. 3. 3.

Epistola est is Christi scripta non atrimento, sed spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis.

PSEALM. 29. 15.

Le juste s'avancera comme la palme & croistra comme le cedre du liban, estant planté en la maison de l'eternel, &c.

REPETE.
VII.

VERS. **N**on amet, aut discat duros tolerare labores,
VULGAR. Optati compos qui velit esse sui.

POLYB. LIB. 10.

Nulla re utili abstinendum est, propter apparentem difficultatem; sed comparandus habitus, quo cuncta bona mortalibus comprehensibilia redduntur.

Gheem

35

Gheen boom en vast op eenen dagh;
Gheen boom en valt ten eersten slagh.

SOo haest ick my bevont in Venus net ghevanghen;
Seyd' ick het Rosemont. waer toe veel kromme gangen;
En siet! my docht terstont de vryster was ghereet;
Maer op soo mallen waen ontfingh ick dit bescheet:
De Specht, het grillich dier, die pickt in alle boomen,
Maer wat de geck begint, ten zijn maer rechte droomen;
Hy meynt, daer is een gat: maer t'hout is al te dick:
O vrient, een eyken boom vereyft al harder pick.

Sive amator, sive gladiator es,
Repete.

M*Artia Picus a-vis longis dare vulnera ramis
Dum parat, & rostro robora dura petit,
Protinus, ut Quercum primo modo contudit ictu,
Querit, an admittat pervia rima diem.
Picus, amatoris nimium properantis, imago est,
Qui primo admissam se putat esse die.
Fallitur; haud primis cadit icta bipennibus arbor;
Robora vasta cupis sternere? saepe feri.*

Perseverer faict importer.

CE troncq pouvoir percer le Pic se met en teste;
D'un coup, sans plus frapper, ô qu'il est sotte beste!
Semblable impression forge en son cœur l'amant,
Mais sache, pauvre sot, qu'il faut frapper souvent.

Hy

Hy meynt 'tis deur, en 'tis gheen scheur.

DE Specht pickt inden boom, men sietse nau beroeren;
 Noch gaet hy niettemin gheduerigh sitten loeren.
 Of hy een open siet. Kijck, wat een dapper man
 Hy soeckt een vol besluyt oock eer hy schier began.
 Hoe ketelt sich het volck, besonder in het minnen,
 Daer is maer enckel waen, en niet als malle sinnen;
 Al wie van dese wesp is in het hooft gheraecht,
 Die raelt, oock sonder korts, en droomt, oock als hy waecht.

Amans sibi somnia fingit.

Plcus, ut exiguo vix robora contigit ictu,
 Jam mihi, jam clamat, pervia quercus hiat;
 Rima, diem video, patet, ô patet, inquit, at eheu!
 Vix patet exiguo vulnere prima cutis.
 Stultus amans, simul-ac solito minus aspera virgo est,
 Clamat, iô! victas jam dedit illa manus.
 Intempestivum stolido canit ore triumphum,
 Et sibi vana movet somnia quisquis amat.

Il n'a fait, qui commence.

LE picq voulant percer le tronq, de vive force,
 A peine de son becq ayant percé l'escorce,
 Va regarder a tous moments si l'arbre est creux:
 Il se chatouille trop quiconque est amoureux.

AMANS

INsita est quibusdam tam ridicula,
Philantiae prurigo, ut, licet vel pe-
pone insulsiores sint, omnia nihilo-
minus splendida ac magnifica de sese
polliceri audeant.

Quid dignum tanto dabit hic pro-
missor hiatu?

Sanè cum vasa vacua magis tinniat
ac ariste inanes aliis emineant,

Parturient montes nascetur ridicu-
lus mus.

Placet Menedemi dictum aureum,
qui Athenas studiorum causa pro-
perantes primò sapientes esse, tunc
philosophos, inde rhetoras, denique
rudes & omnium ignaros fieri, non
minus lepidè, quàm verè dixit. Va-
leat totum genus hoc ardelionum.
Solida, ac non inventum docta mens
(ut ille ait) quo diutius discit, in re
plura, in opinione pauciora novit.
Magna de seipso credere, exigua
scientiae certum est indicium.

DAer is in sommige menschen
sodanighen ketelende jeucksel
van eygē liefde, datse, schoon sy zou-
telofer zijn als pompoenē, evenwel
nochtans veel groote dinghen van
hun derven beloven. Maer wat kan
doch sodanigen hoogen snurcker by
brengē, nademael het vā oudts so ge-
weest is, dat eē wan-vat meest bomt,
ende 'tydele kooren-hayr hooghst
uytsteect, so en is van het wijd be-
roemde swanger gaen der bergē, ge-
lijck Horatius seyt, niet anders te ver-
wachtē, als de geboorte van een gec-
kelijcke muys. De Studenten eerst-
mael t' Athenen komende, seyt Me-
nedemus, sijn dappere gasten soo sy
meynen, maer strax niet anders als
liefhebbers der wijs heyt, ende daer
nae leerlingen der reden konst, ende
ten lesten, gantsch plomp, ende van
alles onwetende. 't Gaet noch huy-
den ten daghe so met yder van ons,
hoemen langer leert, hoemen inder
daet wel meer, maer naer eygen oor-
deel, min wetenschap heeft. Veel van
sich te dencken, komt van weynich
te weten.

VARRO.

OMnes videmur nobis saperda, festi-
vi, belli, cum simus coprea.

OVID. DE ART. 3.

PRona venit cupidus in sua vota fi-
des.

F

PRO.

Ladt u niet vdijs duncken.

DE Specht vlieght over al, hy gaet de bosschen quellen;
 Hy wil (ghelijck het schijnt) de boomen nedervellen,
 Hy pickt in al het hout, en souckt een open gat,
 Maer vint ten lesten niet als, ick en weet niet wat.
 Al wat de menschen doen, al wat de lieden maecken,
 He zy in kleyn bedrijf, het zy in groote saecken,
 Hoe slecht haer dinghen gaen, sy trotsen niettemin,
 De minste vanden hoop die heeft een vleyer in.

Arrogantia, profectus obstaculum.

N*Um penetrent morsus in singula vulnera querit:
 Dum nimium rostro martia fudit avis.
 Per via ligna forent, nisi per via, Pice, putasses;
 Dum ruis hinc illuc, tempus inane volat.
 Qui poterit, doctum qui se putat esse doceri?
 Qui sapiet, qui se jam putat esse sophum?
 Semper inanis erit mens, que sibi plena videtur:
 Doctus erat, doctus ni sibi quisque foret.*

ECCLES. 3. 24.

La presumption a deceu plusieurs.

LE Pic auroit bien tost la fin de son ouvrage,
 Si de son bec n'avoit conceu trop grand courage:
 Vn cœur presumptueux ne fera rien du bon,
 Puis qu'il á de son faict trop grand' opinion.

ARROGAN.

ARROGANTIA, PROPECTVS OBSTACVLVM.

MAgis decorum est iuvenem discere, quam docere; Seni docere, quam discere. Melius tamen est provecioris aetatis hominem serò discere, quam in ignorantia perpetuà versari. Nunquam hominem tam exacte eruditionis uspiam existisse, ut amplius nihil addiscere poterit, ratio demonstrat. Non in vitâ solùm, sed & in ipsa morte, imò ex ipsâ morte, est quod discatur; praesertim homini Christiano. Odi homines ignavâ operâ, philosophâ sententiâ, aiebat ille. Indocilis sanè est, qui mavult doctus videri, quam esse: Vanus & arrogans, qui aut magna sibi vindicat, quae ipsi non insunt; vel maiora, quam quae insunt. Vtinam hoc animis omnium insitum! De alijs nunquam malè, de sese nunquam benè loqui, primum Christiani, alterum sapientis est.

HEt voeght een Ionghelinck beter, onderwefen te werden, als andere te leeren; voor een oudtman daerenteghens passet beter een ander te onderwijfen, als selfs onderwefen te werden; en evenwel nochtans isfeter in zijn ouderdom te leeren, als altijd onwetende te blijven. Noyt en isferyemandt so volkomen ofte in gheleertheit, ofte in ervaertheit gheweest, oft hy en heeft noch altijd in wetenschap kunnen toenemen. Men en kan niet alleenlick in dit leven, maer in, en uyt de doot selfs, onderwefen werden. voor al en sonderlinge een Christelick ghemoet. Ick hate alle menschen van veel seggens, en van weynich bedrijs, seyder een vande Oude; hy en is nietleersaem, die liever heeft gheleert te schijnen als inder daet te wesen, seyde Bion. Hy is trots en ydel, so wel den desen, die sick dinghen toeschrijft de welcke hy niet en heeft, als den ghenen, die sick grooter dinghen vermeer als hy kan. 'tWare goet datmen van andere nimmermeer qualick, van sich selven nimmermeer wel en sprake: die het eerste doet, handelt Christelijck; die het tweede doet, handelt wijsfelijck.

I. CORINT. 8. 2.

SI quis existimat scire se aliquid, nondum cognovit quemadmodum eum scire oporteat.

Indocilis est, qui mavult doctus videri quam esse. Bion. apud Laërt. Lib. 4. Cap. 7.

PROVERB. 2. 12.

AS tu veu un homme qui guide estre sage? il y a plus d'esperance d'un fol, que de luy.

VERS. 16.

LE paresseux s'estime estre plus sage, que sept qui baillent sage conseil.

TACIT.

Palam compositus pudor, intus summa adipiscendi libido.

VIRGIL. **V**ivit pectore sub dolente vulnus,
 Intactis vorat ossibus medullas;
 Vesano tacitos movet furores,
 Quod chironia nec manus levaret,
 Nec Phœbus, sobolesque chara Phœbi.

DE blixem kan het sweert in hondert stucken breken,
 Maer laet de scheede gaef, daer in het heeft ghesteken;
 Tis even soo een vyer dat my de pijn doet,
 Ick ben, eylaes ! ghequetst, en noyt en liet ick bloet;
 Ick ben, eylaes ! ghequetst, maer openbare wonden
 En zijnder noyt ghesien, en zijnder noyt ghevonden.
 Dies wensch ick tot behulp gheen kruyt, of machtigh gras,
 Ick wensche reyne salf van enkel maeghde-was

Sine vulnere lador.

S*Aucia corda gero, vestigia nulla sagittæ;
 Et jecur, illaso corpore, vulnus habet:
 Vulnus habet? fallor, quod enim sine vulnere vulnus?
 Hei mihi! cecus amor vulnera ceca facit.
 Fulmine cum misero mihi, non face pectus aduras
 Sæve puer, nostris hoc, precor, adde malis:
 Da medicam, medicis quæ nesciat artibus uti,
 Et sua, non herbas, applicet ora mihi.*

Ma playe est au dedans.

Foudre & flambeau d'amour, feu de facon estrange,
 Qui, sanstoucher le sein, au cœur d'amant se range.
 Mon cœur, puis que mon cœur tu blesses sans blessure,
 Il faut, par consequent, qu'il soit guary sans cure.

Niet al goudt datter blinckt.

VY sien een gult gevest, wy sien een mooye scheede;
 Maer is de lemmer goet? dat swoerje wel met eede.
 En efter ist ghemist. de snelle blixem-strael
 En breeckt wel anders niet, als slechts het innigh stael.
 Wanneer ghy menschen siet tot hooghen staet gheresen,
 En achtet niet terstont het hoochste goet te wesen.
 Want daer 'thooft blindt en klinckt, daer dwinght en wringht
 de gheest;
 Siet! waer het lichaem dreyght, daer is het hert bevrees.

Nescitur, ubi me calceus urget.

Fulgeat ut latis vagina coloribus extrâ,
Intus, iô! raptus fulgere mucro latet.
Grande satellitium miraris, & arma tyranni,
Et rutilum, fulvo quod micat are, caput:
Exteriora vides, quid stas? & ad intima transi;
Terreat ut facies, mens malesana tremit.
Calceus, egregium quem judicat esse viator,
Afficit occulto saepe dolore pedem.

Tout n'est or que reluit, ny farine ce que blanchit.

CEluy que nous voyons, en l'action publique,
 Si reveré de tous, si grand, si magnifique,
 Que juge-on heureux? souvent est le cousteau
 Bel a le voir, mais tout gasté dans le fourreau.

QVOD

QVOD DOLET INTVS HABET.

47

Plerisque nostrum solenne est conditionem alterius quam maximè extollere, propriam contra deprimere. Ejus rei rationem hanc puto, quod in his tabulis ab externâ rerum facie iudicia mutantes, interna vix respiciamus, cumque lata plerumque & quæ magis placet maximè conspicua sint, duriora verò tacitè ferè conditioni uniuscujusque inhæreant, aliena nobis, nostra plus alijs placent, optat ephyppia bos piger, optat arare caballus. Opes ac majestatem Dionysii cum Damocle laudibus extollimus, gladium è lacunari equinâ setâ in caput Tyranni demissum non antè videmus, quam ipsi eo loci simus; maximo imperio, ut ait Sallust. maximam curam inesse nescientes. At sanè speciosissimum aulaum nonne sæpe ad sordidiorum parietis partem obtegendam adhibetur? Nonne colossi foris insignes Deum sæpe aliquem repræsentant, intrinsecus pleni luto ac sordibus? ita sanè. Et plerumque ubi honor, ibi & horror; & ut Seneca, qui à multis timetur, multos timet.

Vele onder ons, hebben een ghewoonre; eens anders gheleghentheyte ten hooghsten te verheffen, haer eyghen niet te achten: de reden waer van, dunckt my hier in te bestaen, dat wy ons oordeel in dusdanighe saken ghewoon zijn te gronden op de dinghen die ons in't ooghe loopen, op inwendige ende verborghen saecken ondertusschen ofte niet lettende, ofte de selve niet wetende: ende naedemael het ghene dat vermaeckelijck is in yemants geleghentheyte, meest altydt blijckelijck is, ende dat de beswaerlijckheyde vande selve daerenteghen veeltijts van binnen schuyt ende bedeckt is: Soo ghebeurte dat de gheleghentheyte van andere luyden aen ons, de onse aen ander luyden, beter schijnt:

*Den Os wil voor een rijt-peert strecken,
Den hengst wenscht om den ploegh te
trecken.*

Wy prijsen al, met Damocles, den glans ende voortreffelijckheyde van Dionysius, om datse ons in't ooghe loopt: het sweert daerentegens, dat met een peerts-hayr over't hooft van den Tyran hanght, en sien wy niet eer voor wy selfs in sijn plaetse zijn. Ey lieve hoe dickwils is een schoone rapisferye gespannen voor een vuyl stuck muys. De nieuwtte schoenen dwinghen meest. De gegoten beelden der Afgoden, hoe wel zy van buyten vergult zijn, werden van binnen vol flick ende vuylicheyts bevonden. Die van vele ghevreeft wert, seyt Seneca, vreefter vele. Noyt Heer of eer, sonder seer.

BOËTIVS.

Qvos vides sedere cello,
Soli culmine reges,
Detrahat si quis superbis
Vani tegmina cultus,
Iam videbit arctas
Dominos ferre catenas.

TACIT 6. ANNAL.

Si tyrannorum mentes recludantur;
Possint aspici laniatus, & intus: Quando,
ut corpora verberibus, ita savitia,
libidine, malis consultis, animus dilaceretur.

Buycht

Buycht, oft Breeckt.

P E T. I. 5.

*Uveest met ootmoedicheyt overciert, want Godt weder-
staet den booverdighen.*

Siet, wat de blixem doet; hy sal een lemmet breken,
Hy sal in stucken slaen dat niet en is gheweken,
De scheede niettemin, daerin het yser stack,
Die blijft in haer gheheel en sonder onghemack.
Godt die het seltsaem vyer laet vanden hemel dalen,
Die maectt hem veel ghelijck met dese snelle stralen,
Hy breeckt dat wederstaet, hy spaert dat buyghen kan;
„Noyt wasser trots ghemoet dat Godes zeghen wan.

Flectere vel frangere.

Sæpe vel intactâ nummi periëre crumenâ,
Fractus & , illeso tegmine, mucro fuit.
Sæpe cutis totos ruptis tegit ossibus artus,
Cum Deus ex alto tela triscula jacet.
Mollibus indulget, durisque ferocius inflat
Fulmen, & ipse facit fulminis Auctor idem.
Flecto genu: quicunque Deo non flectitur, ille
Plectitur, elatos Numinis ira premit.

Aux humbles gracieux, dur aux orgueilleux.

CEs lavelins de Dieu, la foudre & la tonnerre,
Au doux ne font du mal, au dur il font la guerre.
Homme humilie toy, baissant ton haut desir,
Nul est, qui ne s'y rompt, qui ne s'y veut flechir.

FLECTE

Si quis me interrogat (inquit Augustinus) quodnam primum, hominique Christiano maximè necessarium requisitum sit, humilitatem dicam. Si, quid secundum, idem respondebo. Si de tertio quaerat, dictum repetam. Indicat vir pius basim ac fundamentum totius philosophiae Christianae in hoc præcipuè consistere, ut debellata omni elatione ac superbia, ex vera sui cognitione, unusquisque sibi vilescat, Deoque creatori sese submittat. Cum enim superbia veneno primi parentes afflati ac inflati, totam posteritatem nefando contagio infecerint; humilitate eam restitui, & ut in morbis, contraria contrarijs curanda esse, Deum non obscure testatum voluisse, satis constat. Nec mirum, cum & sententiam malorum superbiam esse, etià ex judicio naturali, antiqui judicaverint. Tarquinium hominem libidine precipitem, avaritia eacum, immanè crudelitate, furore vecordem, vocaverunt superbum, & putaverunt sufficere convitium, ait ille. Concludamus cum Nilo, & operam demus ut sit nobis vita excelsa, spiritus humilis. Nihil altum vult Deus, prater se; proprium illi est erecta desicere, dejecta erigere.

Soo my yemant vraecht (seyt Augustinus) swat de eerste ende noodichste deucht zy voor een Christen mensche, ick sal hem antwoorden, nedericheyt; wat de tweede, nedericheyt; wat de derde, nedericheyt. Willende den Godsaligen man daer mede te kennen geven, dat het geheele grontstuck des Christelijken levens insonderheyt daerin bestaet, dat dè mensche in sijn gemoet uytgheroeyt hebbende alle trotsheyt en hoochmoet, ende daer door ghebracht zijnde tot ware kennisse en verachtinghe van sijn selfs, hy sijn inde leechste dweemoedicheydt voor Godt verootmoedighe. Want naedient' onser aller Voorouders, door haren verwaenden hoochmoet in voortijden t'onser verderve leelijck hebben laten ligghen: Soo heefiet den goeden Godt beliest, op de wijze vande ervaren medeijnen, dese sieckte door strijdighe ghenuefdrancken wech te drijven. Laet ons dan trachten na een hemelsch en hooch leven, maer naer een nederighen gheest. De Heere der Heeren en wil niet groots, als sijne heerlijckheyt, want 'tis hem eyghen, de hooghe nederich te maken, de nedrighe te verheffen. Den dach des Heeren seydt Ies. 2. 12. sal gaen over alle het hoochmoedighe ende hooghe, ende over alle het verhevene, op dat het vernedert werde.

Ghy die een Christen zijt ghenaeemt,
Vraeght, welcke dengd' u best betaemt.
D'antwoort is kort: Voor eerst, en leest,
Is ned'richeyt u alderbest.

PETR. I. 6.

Humiliamini sub potente manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis.

PROVERB. 28. 14.

Oue bien heureux est l'homme! qui se donne frayeur continuellement: Mais celui qui endureit son cœur tombera en calamité.

EX VULNERE PVLCHRIOR.
IX.

OVID. DE
REMED.
AMOR.
LIB. I.

Discite sanari, per quam didicistis amare :
Vna manus vobis vulnus opemq; feret.
Vulnus Achilleo quæ quondam fecerat hosti,
Vulneris auxilium peltas hasta tulit.

DAN. HEYN. MON. EL. II.

Elevat una undas pectoris, una domas.

Die wvont maectt ghesont.

DE naeld' is u pinceel, die schildert frisse rosen,
 Van zijde maeckje veruuv, en doet het linnen blofen;
 Ghy opent, ende sluyt, ghy heelt oock datje steeckt,
 Ghy gheeft meer alsje neemt, ghy maectt oock datje breeckt.
 Ick prijse dit beleyt; ick noem het soete rancken,
 Maer handelt my alsoo, ick sal u des bedancken:
 Vriendin ick ben ghequetst door uwen soeten mont
 O gheeft my doch behulp met dat my gaf de wont.

Ex vulnere, pulchrrior.

PVngere te dicam, vel pingere? nescio, Phylli,
 Pungis & hac ipsa, stamina pingis acu:
 Fulget, jò, sana cute pulchrrior ipsa cicatrix,
 Dumque nocet, bysso fert pia cuspis opem.
 Cum tua respiciat tenuem clementia pannum,
 Menè magis dura conditione premes?
 Corda mihi pungis; nec deprecor, ô mea, punge
 Phylli, genas labris tu modo pinge tuis.

Ce que blesse, me dresse.

TV fais, au blancq satin, maint trou par ton aiguille,
 En picquant peins, Margot, que tu es belle fille!
 Tout, que tu as blesé, en est gentil & sain:
 O que me traicte ainsi, Margot, ta belle main!

Ruyckende kruyden, stinckende luyden.

VV Anneer ick nu en dan een vrijster sie bordueren;
 Soo leer ick even daer een deel gheslepe kueren.
 Besiet, o soete jeught besiet een loosen treck,
 Ontrent het meeste gout daer is de meeste pleck.
 Wat isser menigh mensch alleen met schijn behanghen!
 Wat isser menigh oogh alleen met schijn te vanghen!
 Maer tis niet altijt schoon, dat al te schoone blinckt,
 Die altijt soete rieckt, tis seker datse stinckt.

Non bene olet, qui bene semper olet.

Quem sitius infecit Phyllis tegit arte colorem,
 Quod micat aurato stamine, menda fuit.
 Quid picti fictique juvant mendacia vultus?
 Hanc natura fugit, quæ petit artis opem.
 Crimen habet formosa nimis: quæ spirat odores,
 Crede mihi, vitium quod tegit, ore gerit.
 Non natus unus honos, sed picta videtur imago,
 Semper ubi roseo vernat honore cutis.

Deffoubs la couverture, se trouuera l'ordure.

LEs fautes du satin cacher par artifice
 As bien appris Margot: ou l'or est, gist le vice.
 Tout que te semble beau plus qu'ordinairement,
 De n'estre beau par tout tu trouveras souvent.

NON

NON BENE OLET, QVI BENE SEMPER OLET.

Insolita omnia merito suspecta esse, prudentiores monent. Nunquam, nisi gravi de causâ, in sordido splendorem, in prodigo parsimoniam, in hoste amicitiam aliquis expertus est; nunquam gratuita in superbo comitas, in avaro liberalitas fuit. Nota est pistoris dulciarij frequens fallacia, cui ambustam placenta partem densiori saccharo tegere, nota acupictricis puellula fallax solertia, cui pannum, parte quâ decolor aut maculosus, auro obducere moris est. Nunquam bonâ fide (ait Seneca) vitia mansuescunt; submittunt feritatem, magis quàm exuunt, & quum minus expectaveris, exasperantur; torvitas mitigata cito in naturam suam recedit. Acutè, ut omnia, Tacitus, certissimum sava cogitationis indicium est, inquit, in irato homine, ira occultatio. Tu, cui hæc eveniunt, cave canem; & hostem veterem difficulter amicum, amicum veterem non facile hostem fieri certo tibi persuade.

TIs een streeck van voorsichtigheyt alle ongewoone dinghen voor verdacht te houden. Niemand en heeft oyt, sonder merckelijke oorsaken, besetheyt in een sloef, sparrigheyt in een opsnapper, vriendelickheyt in sijn vyandt gesien: noyt en werter heusheyt by den trotsen, mildicheyt by den gierighen te vergehefs ghepleecht. Daer te taerte meest verbrant is, stroyt den pasteybacker het meeste suycker: daer het satijn meest ghepleckt is, voecht den borduerwercker het meeste gout. De gebreken der menschen en werden noyt ter goeder trouwē getemt, seyt Seneca, sy houden veel eer haren aert en wreetheyt in, alse die afleggen, en als men der minst op verhoet is, so breken sy weder uyt, en wandelen den ondē karre-pat. Wanneer een gram mensche, seyt Tacitus, sijn gramschap inkropt, let dan vry op u stuck, want 'tis een ghewis teycken van een wreet voornemen.

IUVENAL. Sed quæ mutatis inducitur, atque fovetur
Tot medicaminibus, coctâq; filiginis offas
Accipit, & madida; facies dicetur, an ulcus?

TERTVL. DE CVLTV FŒMIN.

Quantum à nostris disciplinis aliena sunt, faciem fictam gestare, quibus simplicitas omnis indicitur: effigie mentiri quibus linguâ non licet: appetere

quod datum non sit, quibus alienis abstinendum! speciem exercere, quibus studium pudicitie est; edite mulieres Christiana, quomodo præcepta Dei custoditis, lineamenta non custodientes.

IACOB. 1. 12.

*Salich is den man die versoeckinghe verdraecht, want als
hy beproeft sal zijn, sal hy de kroone der heer-
lijckheyt ontfanghen.*

Die aen het wit satijn gheeft hondert duysent steken,
En meynt noch evenwel de sijde niet te breken.
Want als de sneghe maeght haer naelde wederhout,
Waer eerst de steke was, daer is dan enkel gout.
O! stelt u weerde ziel om met ghedult te draghen
Al wat van boven komt. Al zijn het harde slaghen,
Ten brenghet u gheen verderf. Des Heeren wonder hant
Gheneest, oock alse quetst; en koelt oock, alse brant.

Sanat, quod perculit.

Non tibi fert animus tua serica perdere, quamvis
Mille foraminibus serica, Virgo, notes:
*Quod laceravit acus, rutilo mox splendet in auro,
Pulchrior ex ipso vulnere tela redit.
Quos premis, Alme Deus, non opprimis; arrige mentem,
Qui gemis aetherea vulnera facta manu:
Perfer, erit sanâ cute pulchrior ipsa cicatrix;
Et dabit haud dubiam vulneris Auctor opem.*

D'un costé Dieu oingt, de l'autre il poingt.

TV fais au blancq satin dix mille trous, m'amie,
De tout celâ pourtant ton cœur ne s'en foucie.
L'ouvrage en est plus beau. Dieu par son chastiment
Guarit le cœur humain, sa playe sains nous rend.

SANAT;

Quod in bysso virgo acu-pictrix, id in nobis agit Deus. Quem, precor, unquam honoravit magnus ille Opifex, quem non antè oneravit? Quem unquam è suis aut gratia spiritali imbuìt, aut honore corporali egregiè decoravit, nisi pramissa, in utroque insigni aliqua calamitate? Non antè patriarcha Iacob opulentius, & ingenti famulitio, tanquam exercitu, stipatus ad suos redijt; quàm solus bacillo innixus in exterarum regiones profugus abijset. Non antè Iosephus regali splendore emicuit, quàm carceris squallore sordujset. In spiritalibus: non antè Paulus impios à morte revocavit, quàm in piorum mortem consensijset; Ecclesiam non propugnavit, quam eam oppugnasset; lucem denique Evangelij, nisi cæcus, non vidit. Quid multa? utiles sunt fidelibus afflictiones, etiam animi. Si quando ergo affligi te contigerit, O mens pia, corpore sive animo insolatium tui hoc, aut simile, argumentum deprome, Deo est propositum me honorare, infamia enim afficio: me firmare, quippe debilitor: devitijs me cumulare, in paupertatis angustias detrudor: gaudio me afficere, doloribus cruciandum me tradidit. Nam ut ait:

AVGVST SVP. PSALM. 21.

Intelligat homo medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum esse ad salutem, non pœnam ad damnationem, sub medicamento positus ureris, securis, clamas: Non audit medicus ad voluntatem, sed audit ad sanitatem,

Ghelijck een maghet met haer borduyrwerck, so handelt de goede Godt metten mensche. Wie heeft hy oyt vereert, die hy te voren niet belast en hadde? wie vande sijne heeft hy oyt tijdelijck oft gheestelijck gheseghent, die hy te voren in beyde niet en hadde besocht? den oudtvader Iacob en is niet eer met vrouwen, kinderen, knechten, maechden, en vee als met een heyrlegher omringhelt totte sijne ghekeert, voor hy met een staff alleene inde handt veltvluchtich was verdrocken. Ioseph en is niet eer tot conincklijcken glans verheven gheweest, voor hy in't duyfter des kerckers was nederghelaten. In gheestelijcke saecken: Paulus en heeft niet eer de goddeloose uyt den doot ghetoghen, voor hy inde doot vande Godtsalighe hadde bewillicht: hy en heeft voor Godes kercke niet eer ghestreden, voor hy die wel heftelijck te voren hadde bestreden: hy en heeft het licht des Euangeliums niet ghesien, dan doen hy steke blind gheworden was. Om kort te maecken, den Godtsalighen strecken selfs hare swaricheden, tzy in ziele of in lichame, gantsch en al ten goede: ende daerom mach een Christelijck ghemoet wel sekerlijck aldus reden kavelen: de Heere wil my tot eeren verheffen, en waerom doch? want my wert on-eere aenghedaen. Hy wil my verstercken, want ick ghevoele mijne swackheyt. Hy wil my verrijcken, want hy besoeckt my met armoede: hy wil my verblijden, want hy trefte my met droefheden. Siet daer! een seltfame, doch een vasse, maniere van reden kavelen vande kinderen Gods.

Perkin. Tract. de Spirit. Desert.

DEi gratia incipit, perficitur, ut plurimum; per contraria.

APOCALYP. 2. 10.

NE crain rien des choses que tu as à souffrir: Sois fidelle jusques à la mort; je te donnerai la couronne de vie.

CAPTIS

CAPTIS OCVLIS, CAPITVR BELLVA:
X.

OVID. **N**on bene conveniunt, nec in una sede morantur.
METAM. 3. *Majestas & amor.*

MANTVAN.

Quisquis amat, servit; sequitur captivus amatam,
Fert domitâ cervice iugum, fert dulcia tergo
Verbera, fert stimulos, trahit & bovis instar aratrum.

Verwon-

Vervvonnen oogh , begonnen min.

GHy sult een leeuwve selfs haest maecken u ghevanghen,
 Verwint hem maer het oogh. Soo eens de soete wangen
 Van eenigh aerdigh dier verblinden u ghesicht,
 Ach! van een dapper man en blijfje maer een wicht:
 Al treets' u op den neck, ghy sult haer trotsheyt lyden;
 Al spouts' u inden baert, ghy sult de gramschap myden;
 Wat dienter veel gheseyt? al waer oyt minne quam,
 Daer wort de selste leeuw soo mack ghelijck een lam.

Captis oculis, capitur bellua.

M*Ox leo captus erit, si lumina capta leoni:
 Si nescis, oculis vincitur omnis amans.
 Sensibus ergo tuis ubi dulcis inhaesit imago,
 Perque oculos intrans corde resedit amor,
 Mox domitâ cervice jugum, gratosque labores,
 Dulcia mox tergo verbera nempe feres:
 Et licet aut leo sis, aut tigride saevior orbâ,
 Accipies leges, quas tibi dictat amor.*

*Par des yeux les deux fenestres:
 Darts d'amour deviennent maistres.*

QVand on jecte au lion un drap dessus la teste,
 La veue luy prenant, on prendra tost la beste;
 Farouche nul serâ quant il est pris aux yeux,
 Apprivoisé seras, si tu es amoureux.

H

Is 'toogh

J's 'toogh verrast, 'tbeest is in last.

B Esiet, het moedigh dier de Leuwe staet ghebonden.
 Om datmen synen aert ten lesten heeft ghevonden.
 Ach! Sampson is ghevat, om dat sijn machtich haer
 Wert, door een ontrou wijf, zyn vyant openbaer.
 Wil yemant inder haest syn vyandt overwinnen,
 Die leere sijnen gront en aenghebore sinnen.
 Want soo hy dat gheheym ten vollen weten kan,
 Daer is gheen twijfel aen hy isser meester van.

Primo vincuntur oculi.

V Incere si seivum cupis, & vincere leonem,
 Fac oculos vincas, & leo victus erit.
*Dum vocat in pugnam validas tuba rauca cohortes,
 Ferreaque horrendo fulminat ære seges,
 Dux oculos visu, dux murmure territat aures
 Hostibus, & pavidos excitat arte metus.
 In pugnis oculi primum vincuntur, & aures:
 Lumina qui potuit vincere, victor abit.*

Oeil gaigné, corps perdu.

L 'Oeil au lion perdu, pert aussi tost sa vie:
 Le chef d'armée ainsi faict pœur a sa partie,
 Par monstres non cognus, ou quelque aspect hideux.
 Il gaignera le cœur, qui a gaigné les yeux.

OCVLI PRIMO VINCUNTUR.

MOrvent ac turbant homines non res, sed, quas de rebus habent, opinion- nes: prima ista notiones mirum est quan- tum valeant; nec animis semel præjudi- cio occupatos facile quis in integrum re- stituat. Novum imperium inchoanti- bus utilem esse clementia famam; invi- sumq; principem seu bene seu male facta premere, prudenter notat Tacitus. Valet hoc sanè etiam in rebus privatis. Recens conjugatos dissidia, ut scopalos, vitare jubet Plutarchus, ne videlicet similitas prematura animos, antequàm coaluerint, dissolvat. Qui amoris scita tradidère, amanti, primis præsertim alloquijs, ut Domine oculis ac auribus blandiatur, vehementer incumbendum putant. Sci- vit id, ac in usum deduxit Venus, apud Virg. quid enim Dea nescit amoris? ideo- que Aeneam suum primo aspectu Didoni os humerosq; Deo similem viden- dum exhibuit. Eodem stratagemate Iuditha primo vigiles, mox Imperato- rem ipsum Assyriorum Holofernem cir- cumvenit. Ut vidit, ut perijt, usque adeò.

DE menschen werden voor het meerendeel geleyt, niet sooseer door 'de dinghen selfs, als door de in- beeldinge die sy vāde selve in't hooft krijgen. 'tIs te verwonderen wat den eersten inval by yder een van onsal vermach, want so haest wy eens zijn inghenomen, en kon nen wy nauwe- lijcx, om yet anders te gevoelen, ge- bracht werden. Voor een Prince seyt Tacitus, die eerst aen't rijk comt, ist oorboir voor eē genadich en goeder- tieren Vorst by den gemeenen roep gehouden te werden. Voor een man die nieuwelijcx eē jonge vrouwe ge- trout heeft seyt Plutarchus, ist geradē alderley scherphēy te schouwē, om de inbeeldinge van haer teergemoet t'hemwaerts te treckē. Die vande lief- de handelē, schryven 'teerste gesichte en ontmoetinge sonderlinge kracht toe om hartē te stelē. Met desen treck heeft Venus de oogen van Dido, inde eerste vertooninge van harē Aeneas, Iudith het ghesichte van Holofernes t'haerder eerster gesichte vervoert en ingenomē. Letter op die t aengaet.

TACIT. DE MORIB. GERM.

Primi, in omnibus praelijs, oculi vin- cuntur.

Lips. Doct. Civil. lib. 5. Cap. 16.

Clamor repentinus aliquis, aut ima- go, aut aspectus fugā saepe exerci- tum implevit: & haec talia magis, quam

gladius, consternant hostem, videbūq; militem vanis & inanibus magis, quam iustis formidinis causis moveri.

LIVIVS.

Nihil tam leve est, quod non magnè interdum rei momentum faciant.

H 2

MATH.

MATH. 6. 23.

*Indien u ooghe boos is, soo sal u gheheele lichaem
duyster wesen.*

AL is de felle Leeuw de koninck vande dieren,
En dat hem al het wout en alle menschen vieren,
Wint yemant niettemin het ooghe van het beest,
Sijn lijf is sonder kracht, zyn herte sonder gheest.
Siet! wat het oogh vermagh; het oogh heeft vreemde krachten,
En over ons bedrijf, en over ons ghedachten,
O! sooje tucht bemint, en schouwt den vuylen brant,
Hout doch het dertel oogh gheduerigh inden bant.

PSALM. II. 9.

Averte oculos meos ne videant vanitatem.

Q*ui modo liber erat, victis leo servit ocellis:
Quisquis es, à victo lumine, victus eris.
Credite, peccati sunt lumina nostra fenestra,
Hâc & avarities, & levis intrat amor.
Pande fores, subit hostis, & omnia cade cruentat:
Pande oculos, Satanas cordis in arce furit.
Cura sit, ô, teneri tibi ne capiantur ocelli,
Ni servum vitij subdere pectus ames.*

LVCE II. 35.

Regarde que la lumiere qui est en toy, ne soyent tenebres.

LE fin-rusé vencent le grand Lion attrape,
En luy gaignant les yeux, d'un voile de sa cappe;
Combien des braves gens sont par leur yeux frappez!
Noz yeux, hélas! nous sont fenestres de pechez.

Serpenti, loco angusto insinuare sese dum conatur, si caput modo usquam detur immittere, protinus integro corpori facilis est transitus. Anguis istius mystici caput, id est, primam peccati suggestionem, si admittemus, ilico ad ipsa cordis penetralia malum praecurret. Hic & alibi principijs abstandum est: nam quemadmodum scalas quasdam Iacobaas exstare novimus, quibus, tanquam per gradus, in caelum enitimur: in via est quaedam declivis ac prona, qua lubrico lapsu in perditionem ferimur. Nil adversario nequius; quoties aliquem in scelus aliquod pellicit, non statim formatum, ac suis depictum coloribus id ipsum proponit, sed à parvis ferè initijs, non tam malis, quàm ad malum insensibili quodam modo vergentibus, rem orditur, atq; ita sensim alterius progrediendo, id quod intendit, patrat. Nemo repente fuit turpissimus. Davidem in homicidium propellere dum vult, si recta eo tendat, horrebit vel nomen sceleris bonus rex, otium itaque primo suggerit, ac torporem, mox oculum nequam hinc adulterium, denique, istis promissis, ut necessarium inferi homicidium. Omne peccatum superbum est, amat asseclam.

Als haer de Slanghe door een enghe plaetse wil indringen, kan sy maer het hooft daer in krijghen, het gheheele lijf sal lichtelijck volghen. 't Gaet even soo met de oude Slanghe, den Duyvel, de welcke ons soo verre open vindende, dat hy maer de begintfelen der sonde daer in kan vesten, hy sal lichtelijck alderley grouwelen daer by voeghen. Daer is wel een Iacobs ladder, om opwaerts ten Hemel te klimmen, maer daer is mede een nederhellenden wech, leydende ten verderve. Den Duyvel, uyt zijnde om yemant te verlocken, ghebruyckt gantsch kleyne, ende nauwelijck yet van het goede afwijckende begintfelen, glijdende alsoo, onghoevelijcker wijse, allengskens dieper. Hy, willende den David tot een dootslager maecken, berijdt hem voor eerst met het sacht toomken van bedicheydt, maer verweckt daer by in hem, een krielen sin, vuylen lust, overspel, en ten laetsten den dootslach selfs, schier als een nootwendigh gevolg van't voorgaende. De sonde is trots van aert, sy en wil niet alleen gaen, sy moet 'telcken den eenen laquay of den anderen achter haer steert hebben. Elck dan, die alle sonden niet wil inlaten, moet elck vande selve van eersten af wederstaen, 'tIs ghevoechlijcker, seyt den borgher, een moettwilligen gast de deure voor 'thooft te sluyten, als inghelaten zijnde, hem uyt te jagen. 'tIs voorfichtelijcker, seyt den chrijtsman, des vyants inganck te beletten, als binnen landts met hem te oorloghen. 'tIs wijselijck gedaen seyt den medecijn, de siekten in haer beginselen te bejegenen. 'tIs goet, seyt den lantman, de schapen voor den dam te schutten. Het beste van alle is, seyt den Christen, de sonde al in hare gheboorte den neck te breken.

LVC. II. 34.

Lucerna corporis tui, est oculus tuus; si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit, si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebrae sint.

NILVS IN SENTENT.

Cohibe oculum: cum enim non attenderis, circumvolvitur. Munto aures & oculos, per illa enim ingrediuntur omnia tela malitiae.

MITE PYRVUM VEL SPONTE FLVIT.
XL.

HORAT. Tolle cupidinem
LIB. 2. Immitte uva:
CAR. OD. 5. Iam te sequetur, jam protervâ
Fronte petes Lâlage maritum.
VIRG. Primis & adhuc crescentibus annis
Non mentem Venus ipsa dedit.
TERTULLIAN. Acerba res est, immatura virgo.

Volbrassen appel en rijpe Peer, ſicht licht ter neer.

Indienje minnen wilt, en dat met korte ſwieren,
 En ſtelt u ſinnen noyt op al te jonghe dieren;
 Te licht, cylaes! te licht, en dickmael op een ſpronck,
 Wort yemant daer gheſeyt; *mijn dochter is te jonck.*
 Een rijper dient u beſt, daer vrijtje veel gheruſter,
 Doch meest indien u lief nu krijght een vlogghe ſuſter;
 Groen fruyt is wonder tay, ten wil niet vanden tack;
 Taſt naer een rijpe peer, ſoo pluckje met ghemack.

Mite pyrum vel ſponte fluit.

Si grave prolixos tibi peſtus abhorret amores,
 Candida conjugij ſi tibi meta placet,
 Hanc ut ames ſit cura, ſoror cui rubilis inſtat:
 Nonno vides? frondes fronde premente ruunt.
 Hec ſit amica tibi, cui ſerius ingruit aetas:
 Crede mihi, cauſam tempus amantis agit.
 Mitia ſponte fluunt, pyra cruda tenacius haerent:
 Nec ſequitur facilem, quae viret uva, manum.

Fruict verdelet, aiſement ne chet.

AMant, ſi tu ne veus languir de longue flame,
 Adreſſe tes amours a quelque meure dame.
 Ne voit on au vergers que meur fruict ſuit la main?
 Et qu'au trop verdelet ſouvent on tire en vain?

Rijp

Rijp ooft, haest gheroost.

Vil yemant jonck ghewas van groene boomen trecken,
 Soo moet hy tot het werck sijn gantsche leden strecken.
 Maer komt hy metter handt ontrent een rijpe peer,
 Die scheyt van stonden aen, en sijght in haesten neer.
 Dus gaetet met den mensch, wanneer de leste stuypen
 Hem pranghen aende ziel, of inde leden kruypen;
 De jeught is wonder tay, en worstelt mette doot,
 Maer die veel jaren telt, en houft maer eenen stoot.

Homo pomo similis.

Poma, sub autumnum curvos onerantia ramos,
 In calathos, digito vix bene tacta, fluunt:
 At movet, & totam quatit aspera villica matrem,
 Dum pyra præproperâ vellit acerba manu.
 Vix luctantem animam, post vulnera multa, resolvit
 Cum petit imberbes mors inopina genas.
 At tremulo vix parca seni fatalia tangit
 Stamina, & ille suum labitur in tumultum.

La meure pomme, un vieil homme.

VEus tu voir la façon du trepasser des hommes?
 Mets tes yeux au jardin ouque l'on cueille pommes,
 Le fruiet se tient au bois quant il est verdelet,
 D'un petit chocq du vent la meure pomme chet.

IL m'est advis que bien a propos se peut icy apliquer un bon mot françois, dont fait mention le Sieur du Vair au traité des réponses d'Epietete (pour l'amour du quel je parleray françois pour ceste fois) un homme, un pomme, dict il, y adjoustant ce verset,

Noz corps, comme les fruits aux arbres attachez,
Ou meurs tombent en terre, ou verds sont arrachez.

In modo itaque moriendi homo potius non ab similibus est. Et me semble que la dictée comparaison est propre & vive pour exprimer la façon de mourir, & d'un robuste jourvenceau, qui est encore en la fleur de son aage, & d'un bon vieil homme, qui ja va penchant vers la terre. Omnia quæ secundum naturam sunt (ait Philosophus) sunt habenda in bonis: Mais tout ce que nous advient au revers du cours de la nature, est ordinairement fâcheux. Cicéron semble ceste mesme façon de parler avoir emprunté d'Epietete, de laquelle il s'est servi au livre de la vieilleſſe, mais en termes plus aigus & eslevez entendez doncq parler ce grand Orateur en sa propre langue.

TGaet metten mensch, als mette peer,
De dees is rijp, en sijght ter neer;
De geen, noch groen, dient niet gepluckt,
Wert lijckwel vanden boom gheruckt.
Dit is een spreucke Epieteti, door de welcke hy ons aerdichlijck af beeldt het onderscheyt tusschen het stervē van een longelinck, noch groen en tay zijnde van jeucht, en tusschē een out man, alreede nae der eerden hellende, en metten hoofde wysende werwaerts hy haest heenen moet. Welcke maniere van sprekē Cicero vā Epieteto schijnt ontleent te hebben. De longhelinghen seyt hy sterven, gelijk als het vyer door kracht van water wert uytgheblust; de Oude gelijk een vyer dat van selfs verteert zijnde, begraefst sick onder d'aschen, en vergaet: of wel ghelijck boom-vruchten de welcke groen zijnde werden van den boom gheruckt, rijp zijnde druypen van selfs daer henen. Alsoo, seyt hy sterven de jonghe door ghewelt, de oude als van rijpheydt.

CIC. LIB. DE SENECA.

ADolentes mihi mori sic videntur
ut aqua multitudine flammæ vis
opprimitur. Senex autem, sicut, sua sponte nullâ vi adhibita consumptus ignis

extinguitur: & quasi poma ex arboribus, cruda si sint, vi velluntur, si maturata & cocta, decidunt. Sicut vitam adolescentibus vis aufert, sic senibus maturitas.

*Jck begheere te verscheyden vanden lichame, ende met
Christo te zijn; want dat is verre het beste.*

VAnneer den bogartman het fruyt begint te plucken,
En dat hy met ghewelt moet aende tacken rucken,
Dat is een vaste peyl van haren wranghen aert,
Die even inde pluck haer vvesen openbaert.
Wanneer de bleecke doot comt trecken aende menschen,
En datse strevigh zijn, en om te leven vvenschen.
Dat is van stonden aen, dat is ghenoegh gheseyt;
Dat haer noch vvranghe sucht ontrent den boesem leyt.

Quod crudum, idem & pertinax.

V*illicus irrigui dum munera colligit horti,
Prodiga maturum sponte dat arbor onus:
Si qua legi renuunt, ramisque tenacibus haerent,
Scilicet ingrati poma saporis erunt.
Corpora mors hominum manibus cum vellit avaris,
Mens bona, ne sevi; sponte sequemur, ait.
Qui negat avelli se posse, Deoque resistit,
Exhibet, heu! crudi pectoris ille notas.*

Ne crains point la sentence de la mort.

SE tient fort aux rameaux quant meurre n'est la pomme;
Le fruiet doux a manger bien aisement l'assomme.
Qui resiste au destin, & de la mort a pœur,
Cognaistre faict, qu'il a mauvais humeurs au cœur.

Q V O D

QVOD CRVDVM IDEM ET PERTINAX.

Feram avem cavea inclusam non opus est ut aliquis abigat, vel exire compellat, sed simulatq; cavea aperta est, statim in liberiore campum avolat. Corporis ergastulo inclusi sumus miseri mortales, purum & apertum aërem, in morte, nobis recludit Deus: quid scimus? nunquid, cum naulum exigitur, signum est nos in portu esse? Solem oriri quotidie & occidere videmus, nec turbamur, quia assuevimus, & natura hunc ordinem scimus. Quidni idem de vita ac morte judicamus? Quid uspiam delectabilius quam animo securo, vel cum Simeone dicere posse, nunc dimitte servum tuum Domine? vel cum Paulo; cupio dissolvi, & esse cum Christo? Tadio vite tamen mortem optare, quia vel adversa corporis vel animi patimur, nec animosum foret, nec commendabile. Timidus aequè habendus est, & qui mori non vult, cum opus est, & qui vult, cum non oportet, ait Ioseph. Agedum ergo mi Christiane, nec tantus sit dolor, qui in mortem te impellat ante tempus moriendi, nec tanta voluptas, quæ te detineat, cum est tempus moriendi. Non eripitur hæc vita, sed interruptitur, ut meliori reddatur; non consumitur, sed mittitur ad certiora spiritus.

TIs onnoodich eenen wilden voghel, die in een hutte opghesloten is, uyt de selve wech te dryven; want, de hutte maer open zijnde, sal van selfs ghenoech wech vlieghen. Wy menschen zijn in dit lichaem, als in een muyle, ghevanckelijc henen gheset: Godt heeft ons de doot, als tot een ontslyter van desen keicker, toebereydet. Wat schricken wy, als den verlosser tot ons komt, het afeyschen van veerschat, is dat niet een teycken dat wy ontrent de haven zijn, daer wy heuen poochden? wy sien de Sonne dach aen dach rijzen en ondergaen, sonder dat sulcx ons eens verschricke. en waerom dat? overmits dat wy weten dat sulcx den ghemeen loop der natueren is. Waerom en oordeelen wy mede soo niet, van ons leven en serven? daer en is (mijns oordeels) niet heuchelijcker als, met vollen mont en met een bereyt ghemoet, te moghen segghen of met den ouden Simeon, nu laet Heere uwen knecht henen gaen in vrede: ofte met Paulo, ick wensche ontbonden te zijn, om met Christo te wesen. Door verdriet nochtans des levens, ofte om teghenspoet, 'tzy dan inden lichaem ofte ghemoede, en waert noch kloeckmoedelijck, noch prijselijck om de doot te wenschen. Hy is even vreesachtich en den ghenen die schroomt te serven, als hy serven moet, en den ghenen die serven wil, als hy niet en moet. Wel aendan, wie ghy zijt, ghy Christelijck ghemoet, laeter gheen weedom zijn, die u ter doot dringhe, eer het tijdt is, laeter gheen wellust wesen die u voor de doot doe eerselen, wanneer uwe tijdt ghekomen is.

Ons lichaem wert ons ghenomen, om een beter te gheven. Onsen gheest wert niet uytgheblust, maer herstelt.

SENECA EPIST. 26.

Qvis exitus melior quam in finem suum natura solvente dilabi? lenis hac via est, subduci.

CHRYL. SUPER MATH. 10.

Mors, munus necessarium est natura

jam corruptæ, quæ non est fugienda, sed potius amplectenda: ut fiat voluntarium, quod futurum est necessarium.

Offeramus Deo pro munere, quod pro debito teneamur reddere.

FIT SPOLIANS SPOLIVM.
XII.

OVID. Carpitq; & carpitur una.
Suppliciumq; sui est.

PLAUT. **A** Moris artes eloquar, quemadmodum expediant, nunquam
TRIN. **A** Amor quemquam nisi Cupidum hominem postulat se in plagas
Conjicere: eos cupit, eos consecratur, subdole blanditur, abre
Consult, blandiloquentulus, Harpago.

Die steelt, die queelt.

Ick vont eens op een tijdt de liefste sitten slapen,
 Ick sagh haer rooden mont ick bleef op staen gapen,
 Dies kreegh ick stelens lust. Maer wat een dievery!
 Ick stal een kus van haer, maer sy een hert van my.
 De muys ontrent het speck die eet met groot verlanghen,
 Sy vat en wort ghevat; sy vanght en wort ghevanghen:
 Siet wat een vreemde streeck! vvat kunstjes vveet ghy lief!
 Ghy sit gherust en slaept, en steelt noch uwen dief.

Fit spolians spolium.

F*ortè super viridi Phyllis mea fronde sedebat,
 Occulerat placidus lumina victa sopor.
 Accedo, labra jungo labris; dumque oscula furtim
 Paucula surripio, me rapit illa mihi.
 Dum vorat, occulto trahitur sic piscis ab hamo,
 Musque perit, gratum dum petit ore cibum.
 Improba, furandi quis te neget esse peritam,
 Cum vigil, in somno, fur tibi præda cadat?*

En prenant, surpris.

Q*ui chasse au parq d'amour a bien dessein de prendre,
 Mais las! va prisonier, sans y penser, se rendre.
 En prenant les appasts se prennent les souris:
 Voicy la chasse, amy, ou le veneur est pris.*

Naer langhe loopen, moetmen't bekoopen.

Ick vvas voor desen vry, ick gingh al vvaert my luste,
 En als ick vvoelen mocht dat vvas mijn soetste ruste;
 Nu vvas ick in het graen, en dan ontrent het meel,
 Mijn t'huys vvas overal, vvant holen had ick veel:
 Ten lesten sagh ick hier dit lekker beetjen hanghen,
 Ick proefdet maer een reys, en siet ick vvas ghevanghen:
 Nu sit ick hier en kijck. O vrienden niet te mal;
 „Een die gheduerigh loopt raect eenmael inde val.

Nimia libertas fit servitus.

Liber eram, memini, per amœna vireta ferabar;
 Nec mihi grata quies, nec satis una domus:
*Polline distento præ polline grana placebant,
 Sæpe merum pepulit, sæpius unda sitim.
 Huc tandem nidore novo me pellicit esca,
 Quam, miser! ut capi lingere, captus eram:
 Libertas nocuit. fit stulta licentia carcer,
 Omnia dum lustrat musculus antra, perit.*

A la fin, se prend le fin.

MA bouche auparauant n'estoit que trop friande,
 Voulant, par chasque fois, eschanger de viande;
 Me voila pris en fin: j'ay maintenant ma part?
 Maint pert sa libertè helas! pour peu de lard.

NIMIA

NIMIA LIBERTAS FIT SERVITVS.

PEcudes, quæ vel è stabulo vel vinculis emittuntur, majori cum impetu evagantur, quàm quæ nunquam alligata, aut inclusa fuerunt. Id adolescentibus sæpe usu venisse compertum est; ij enim, ut ferulam timere desierunt, à labore proclives ad libidinem, in omnem ferè lasciviam erumpunt;

Imberbis juvenis, tandem custode remoto, Gaudet equis, canibusque, & aprici gramine campi,

Cereus in vitium flecti, monitoribus asper, Veilium tardus provisor, prodigus æris, (nix Sublimis, cupidusq; & amata relinquere per-Tales, ut tandem lascivire desinant, in vincula nuptiarum conjiciendos, & pedicis nuptialibus alligandos ablegent ij, quibus ista cura incubit, rebus ad hoc ita prudenter dispositis, ut casu magis, aut ipso-rum facto, quam parentum consilio, eo delati videantur. Idq; eo modo aliquando facilitatum memini, non optimo semper successu. Quanto melius erit si ij, qui dimissi à pedagogy suo relinquuntur arbitrio, non objiciant imperium, sed mutant principem, & loco pedagogy (ut prudenter Plutarch.) rationi in posterum pateant! utinam id agat juventus nostra, animoq; infingat aureum illud Senecæ,
Minimum debes libere, cui nimium licet.

HEt Vee, dat langhe ghesloten of ghebonden heeft gestaen, plach vry wat onbesnyfelter henen te loopen als andere, 'twelck de vryheyt gewoon is. 'tGaet veeltijts so mette jonghe luyden, de welcke soo saen zy haer hant de placke ontogen hebben, ghemeenlijk terstont in alle wulpsheyt uytbersten.

Een Ionck ghesel los vanden dwangh,
Rijt, jaecht, en vlieghe, en gaet zijn gang;
Licht om verleyden, suer, en quaet
Op elck die hem ten besten raet.

In nutte dinghen gantsch onvroet,
Opsnapper van zijns vaders goet.
Gantsch moedich, vol van sotte waen,
Vol lusten, die terstont vergaen.

De sulcke tijdelijck ten houwelijck te bestedē, en (somen seyt) een block aen't been te doen, is den raet van sommige, maer sulcx en geluckt niet altijt ten besten. 'tV Vare daerom te wenschen dat de Ionckheyt, nu zijnde uytten dwanck der Scholen, de reden voor haer School-vrou woude aennemen, want gelijck Seneca seyt:

Die meest mach doen zijn eyghen sin,
Die dient hem meest te binden in.

TEREN. ADEL.

Vxorem duxi, libertatem perdidit.

Plutarch, de Educat. Lib. in fin.

Danda est opera ut, qui voluptatibus nimis dediti sunt, & reprehensioni.

bus minus obtemperantes, matrimonio devinciantur, quod tutissimum juven-tutis vinculum est.

Op eene stont, komt straf, en sond'.

SOo haest de snoode rat het speck heeft aenghegrepen,
 Soo sluyt haer oock de val, daer staetse dan benepen;
 Wat is nu vanden roof? vvant met de valle slough,
 Soo vvas dat haer de schrick door al de leden jough.
 Tis niet ghenoegh gheseyt, nae sonden komen plaghen;
 Een boof-wicht lijt terstont, en voelt gevvisse slaghen;
 Want op den eyghen stont dat hy de sonde doet,
 Soo comter metter daet een beul in sijn ghemoet.

Pœna, comes sceleris.

A*H quoties falsa nos ludit imaginis error!*
Mus sibi dum fingit prandia, carcer adest:
Et vorat, & capitur; nec erit mihi dicere promptum,
Quid prius eveniat num sapor, ane dolor.
Mus peccator homo est; quisquis mala gaudia carpit
Corpore, quod pectus mordeat, intus habet.
Pœna voluptatis comes est dolor ipsa voluptas;
Impurus nunquam gaudia pura tulit.

PROVERB. II. 2.

L'orgueil est il venu? aussi est venue l'ignominie.

SI tost que la Soury ronger le lard s'avance,
 La voilà prinse au corps, tout a la mesme instance.
 Le creve-cœur est prest a l'homme qui faict mal:
 La peine & le peché marchent d'un pas esgal.

POENA

OMnes, quas mandus propinat, voluptates apibus non dissimiles esse, non immerito dixerim, fronte blandiuntur, postica pungunt, de sese judicent alij, ad me quod attinet, non memini quidquam mihi unquam accidisse, cui voluptatis nomen merito tribuendum censeam. Unicus sanè dolor corpus magis afficit, quàm voluptates mille. Quid mirum? semper aliquis dolor voluptati, dolori nulla voluptas inest. Nul- lum mortalibus gaudium purum est. Id si verum in doloribus hisce temporalibus ac momentaneis, quanto magis id locum obtinebit in aternis. Hæc si vera, cum particula aliqua corporis affligitur, quanto veriora si corpus univ- ersum: si dolor unius articuli, ut puta dentis, intolerabilis nonnemi- ni videatur, quid de exquisito anima simul ac corporis supplicio cogitandum est? statuamus igitur nullam hic voluptatem puram esse, vel si uspiam aliqua, certè, nisi in conscientie puritate, non inveniri; nam quemadmodum corpus voluptatum capax non est, nisi benè tem- peratum, ita nec animus, nisi conscientia ritè purgata.

TEn is niet ongherijmt, de werelt- sche wellusten metten byen te verghelijcken, also de selve beyde de soeticheyt inde mondt, de bitsicheyt en bitterheydt inde steert draghen. Yeder oordeele van sich selven, wat my belangt, ick derf seggen dat my noyt yet bejeghent is, dat de rechten den naem van wellust mochte gege- ven werden. Een eenige droefheyt, gaet ons veel dieper in, als dusender- ley genuchten. Ist wonder? daer en is gheen vreucht, die niet alrijts wat onsoets ontrent haer en heeft: wee- dom daer en tegens en heeft nimmer- meer een soete bete, maaer is over al haer selfs gelijk. Het welcke indien plaetse heeft in tijdelijcke pijn, wat sal't zijn, daer her geheele lichaem te lijden sal hebbē? Indien de pijn van een tant, ofie ander kleyn lit, onlijde- lijck wert gheacht, wat sal't zijn daer lijf en ziele gesamenlijck inde uyer- sten weedom sullen liggen? daer en is dan hier geē blytschap te verwach- ten. die recht suyver en onvermengt is: ten ware in een oprecht gesuyvert gemoet: want, gelijk een onguer en ongesont lichaē niet bequaem en is om wellust te pleghen, en in deselve smaeckē te vindē, so mede in ons ge- moet, indien her niet ghesuyvert en zy, van doodelijcke wercken.

GENES. 2. 17.

DE ligno autem scientia boni & mali ne comedas, in quocung, enim die comederis ex eo, morte morieris.

PROVERB. 11. 21.

DE main en main le meschant, ne demeurera point impuni.

CIC. PRO M. COEL.

A Mores & delitia maturè, & celeriter deflorescunt.

DAN.

HEYN.

OMnia speramus, promissaq; vana fovemus
Molliter : & faciles ad nova vota sumus.
Interea totum paupertas possidet arum,
Cacaque volvendo somnia, vita perit.

Van roock werd ick ghevoet.

MEn hout dat Venus kint meynt handel aen te grijpen,
 Het veylt taback te coop, en menigh hondert pijpen.
 Roock is sijn kramery, roock is sijn beste vont,
 Roock schiet hem uyten neus, roock berst hē uyten mont;
 Roock svveeft hem om het oogh, soo datse beyde vveenen,
 En noch ist al vermaeck, ghelijc de vrijers meenen;
 Roock is sijn gantsche rijck, roock is sijn beste goet
 Tis roock, tis enckel roock, al vvat den minnaer voet.

Fumos vendit Amor.

A*Erio de rore trahunt alimenta cicade,
 Futilis aura tibi dat, salamandra, cibum.
 Nautica plebs avido tabaci bibit ore vaporem,
 Nostra, levi fumo, pectora nutrit amor.
 Mira puer Veneris vasto promittit biatu:
 At si perspicias singula, fumus erit:
 Fumus amans, & fumus amor, mens fumus amica est,
 Et speciem fumi, quidquid amamus, habet.*

Amant ton heur, n'est que Vapeur.

A*l'amoureux esprit la grace de sa dame
 Rapporte sa vigueur, faict revenir son ame;
 Des dames la faveur n'est que fumeé & vent,
 De rien, que des vapeurs, se doncq nourrit l'amant.*

Ey! die roock eet , en beter weet.

DE salamander leeft alleen uyt fchrale winden,
 De krekkel weet haer als ontrent den dauw te vinden.
 Maetroos ghebruyct taback, die licht daer henen fchiet,
 Maer die in hoven leeft eet roock en anders niet.
 Wat is doch hoofsfche gunft? een wafem haeft verdweenen,
 Sy rijft ghelijck een damp, en gaet dan vveder henen
 Als yet dat noyt en was. Ghesellen zijtje vvijs,
 Laet princen haren roock en eet ghemeene fpijs.

Aula vapor levis est , fumi venduntur in aulâ.

S*Tellio femper hians ventis nutritur , & aurâ ;
 Colligit è liquido rore cicada cibum.
 Oro trahit fumum tabaci , quem naribus efflat ,
 Nauta , procellosum dum mare linte fecat.
 Aula vapore fuis alimenta clientibus affert :
 O miferos ! procerum futilis umbra , favor.
 Aula vale , mihi caula placet , memorumque recessus ;
 Cultor ego hîc fanctæ rusticitatis ero.*

Mieux meftier , qu'Esprevier.

LE matelot eft gay , quand du tabacq peut prendre,
 Et le fumeux broillard attire jufqu au cœur :
 De l'air fe refiouit , & paift la salamandre,
 Pour tous le courtifan ne vit que de vapeur.

AVLA

Fumus, quem exitant ij qui hyoscya-
mo peruviano (tabacum vocant)
utuntur, gyris tortuosis in aërem emis-
sus, spectanti ut magnum ac delectabile
aliquid primò quidem in oculos incur-
rit, mox tamen propius astanti fædum
odorem incutit, lachrimas excutit. Hoc
aulica vita artibus non ineptè fortasse
aliquis per similitudinem applicet; in
quâ multa specie amica & magnifica,
re non futilia modò, sed noxia interve-
niunt. Sape ibi aliquis palam laudatus
(quo incautior decipiat) secretis cri-
minationibus infamis, licet omnia ca-
veat, tamen per ornamenta ferietur, in-
quisit Tacitus, artium aulicarum minimè
ignarus. Enixè leporem à vulpeculâ
coram leone laudatum, referunt fabule,
sed à teneris ac lautis ipsius carnibus,
quæ præconia trepido animali mox in
perniciem cessere. Talis

Fraus sublimi
Regnat in aulâ.

Benè ergo

Den damp, die de meester-tabackblasers
met door den anderen spelende swieren
inde lucht weten uyt te wafemen, schijnt
aende omstanders voor't eerste vry yet son-
derlings ende vermaeckelijck te wesen, maer
kort daer nae drijft deselve een stanck in de
neus, en tranen uyt den ooghen. Dit soude
misschien niet qualijcken passen op soodanige
hoofliche streken, die nu en dan in den schijn
wel soo wat aensienlijck, ende oock vriende-
lick haer laten aensien, maer eyndelick in der
daet niet alleenlijck ydel ende beufelachtich,
maer oock gantsch schadelijck werden be-
vonden. In de Hoven (seyter een gheslepen
Hoveling) wertmen dickwils (om te beter
op den thuyn gheleyt te werden) in't open-
baer ten hooghsten ghepriesen, ende midde-
lertijdt op het winnichste in't heymelijck be-
dragen, ende vermaect: in voeghen datmen,
hoe nauwe men ooc op sijn stuck letten mach,
eyntelijck evenwel selfs met schijn van veree-
ringhe, deerlijck werd mishandelt Den Vos
placht den Haes in't bywesen van de Leeuw
wel somwylen seer te prijsen, maer dien lof
wierd daerop alleenlijck ghenomen, dat den
Haes kort ende smaeckelijck van vleesch was.
Hoe den armen Haes soodanich prijsen beko-
men kan, is by yder een lichtelijc te dencken.

Dat zÿn streken, dat zÿn rancken,
Die in Princen hoven mancken.

SENECA THYEST.

STet quicumque volet.
Aulæ culmine lubrico,
Me dulcis saturet quies,
Obscuro positus loco
Leni perfruar otio,
Nullis nota quiribus
Actas per tacitum fluat.

LIP. LIB. 2. CIVIL. DOCT.
ex Tacit. 3. Annal.

Ancipitem oranem potentiam in
aulâ esse, multi ibi speciem ma-
gis in amicitia principis, quàm vim
retinent.

1. TIMOTH. 6. 3.

*Kost en kleederen hebbende, wy sullen ons daer
mede laten ghenoeghen.*

AL heeft maetroos alleen een pijp taback gedroncken,
Hy krijght een vrolijck hert al vvaer hem vvijn ghe-
schoncken;

De krekkel eet den dau; de salamander vvint,
Tis vreemt vvaer menigh dier sijn dranck en eten vint.
Wil yemant met bescheyt de reden plaetse gheven,
Men houft gheen groote kost, om wel te moghen leven,
Ghy daerom vvieje zijt, die vvenst te zijn gherust,
En eyft gheen meerder goet, maer bid om minder lust.

Sapientis facilis victus.

N*Antica plebs titubat, credas mera vina bibisse;
Quodque bibit, tabaci nil nisi fumus erat.
Stellio se ventis, se rore cicada saginat;
Nec minus in silvis hic salit, illa canit.
Quam modico contenta cibo mens aqua quiescit!
Rapa triumphales pavet adusta viros.
Non augenda tibi res, sed minuenda cupido est:
Delitijs animum si saturare velis.*

Cœur content, grand talent.

LE Matelot est gay beuvant de la fumée,
La sauterelle au bois se paist de la rosée,
Ton cœur, ton foible corps sera tost assouvi.
Les desreglés desirs si tu mets en oubli.

NATVRA

SAepe, ut stupendum divina provi-
dentia opus, tacitus mecum miratus
sum diversam alimentorum rationem,
quam Deus, pro re natâ, mortalibus
dispensat. Non raro operi rustico aut
mechanico intentum aliquê, non minori
delectatione quam stupore, intuitus sum
atrum panem cum additamêto vilis ali-
cujus obsonij vorantem, tantamq, imo
longe majorem, nō dico voluptatem inde
percipere, verum etiam multo validio-
rem à frugali isto prandio consurgere,
atque inflatus aliquis, & se vix capiens
venter ab innumeris gula irritamentis
redire solet. Nonne indies videmus te-
nuiorum liberos contra injuriam aëris
satis malè instructos, parco insuper victu
nutritos, pingues esse ac nitidos? Lau-
ziorum contra filios molliter, & cū curâ,
habitos, dubie plerumque valetudinis,
cū medicorum pharmacis indies con-
flictari? Hac contemplatus, quis non ex-
clamet, non pane, sed Dei potentiâ vi ve-
re hominē? & propterea superfluum esse,
tanto apparatu corpusculum hoc sagina-
re, cui enim id bono, nisi ut mox vermes
pinguiori escâ pascamus?

Ick hebbe menichmael, als een sonderlinge
werck van Godes goedicheyt, in mijn selfs
overleydt de bysondere maniere van voetsel,
die des selfs milde handt, yder na sijn ghele-
gentheyt, bescheydenlick uytdeelt. Wie en
sieter niet met een verwonderende vermake-
lickheyt hier een landtman van sijn ploegh,
daer een ambachtsman van sijn handtwerck
aflaten, ende een stuck kafen-broor, ofte ande-
re slechte spijs inde handt nemen, ende daer
van, niet alleenlick so meughlijck eten, als of
den smaek van alle leckernyen daer in ver-
borghen laghe, maer selfs veel beter ghehart
daer van opstaen, als dese, die van alle koste-
lijcke spijs de volheyt voor hun hebbêde ge-
hadt, door het opspannen van haren buyck,
beyde kelder en spinde haer ampt schijnê ont-
nomen te hebben. Wie en sieter niet, met ge-
lijcke bedenckinge, der schameler luyden kin-
derkens dunnekens gekleet, met harde kost ge-
spijs, rondom een kouden heert genoechelick
spelen, ofte vet en welgedaen daer henen
springen, daer middeler tijt de kinderê vande
rijcke luyden, met groote kost en sorghe sacht-
jens en wermkens obgetogen, als ondergeble-
vene quele-balcxkens deerlijck op den hals
werden heen gedragen? Moeten wy, dit sien-
de, met vollen monde niet segghen, dat den
mensche alleene uyt den broode niet en leeft,
maer uyt, ende vande rijcke handt Godes? En
tselvel alsoo zijnde, waerom soo, seer op den
mont gepast, anders dan om de wormen een
vetter aes voor te legghen? De bedenckinge
des doots, gelijkse andere gebreken inbindt,
soo kanse oock stichtelijck ghebruyckt werden
tot betoominghe vande gulsicheyt.

BERN. DE CONS.

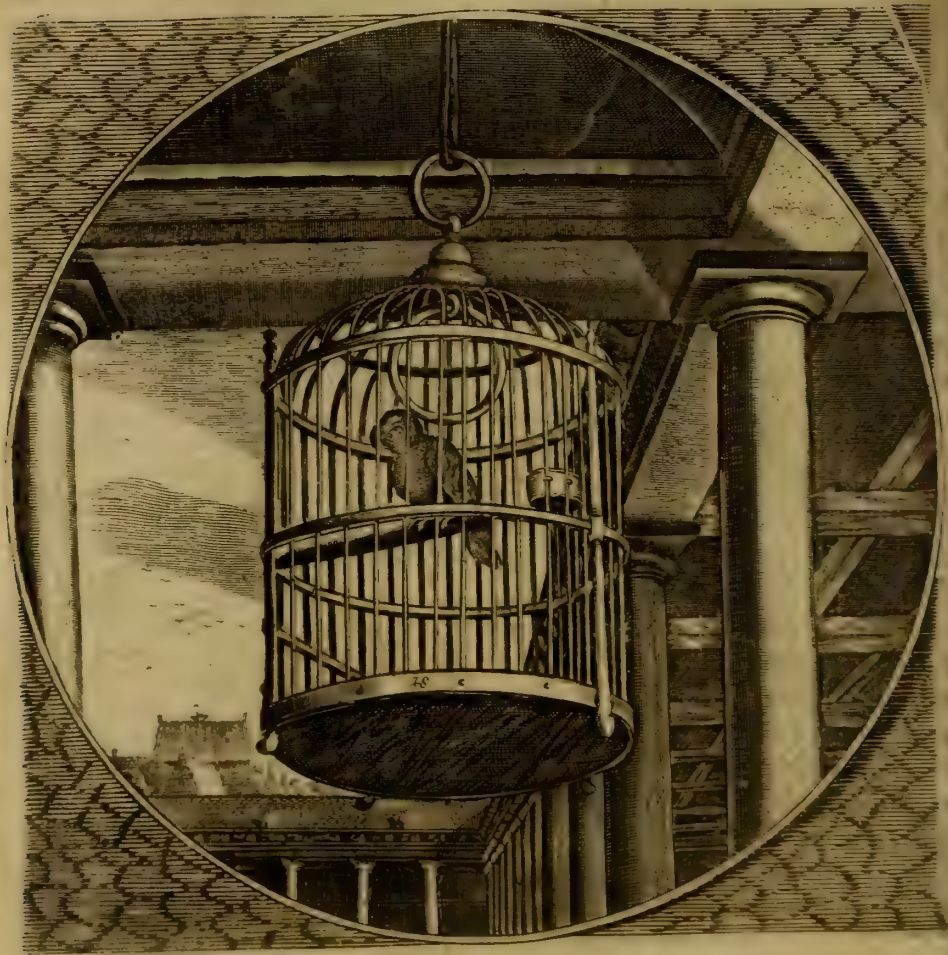
SI, quod natura satis est. replere in-
digentiam velis, nihil est quod for-
tuna affluentiam petas: paucis mini-
mūq, natura contenta est, cujus satie-
tatem, si superfluis velis urgere, aut

*injucundum quod infuderis, fiet, aut
noxium.*

PROVERB. 27. 7.

AL'ame qui a faim, toute chose
amere est douce.

AMISSA

GENES. 29. 20.

Servivit ergo Iacob pro Rachael septem annis, & videbantur illi pauci dies, pro amoris magnitudine.

BILL. **A**Esque jugo posita est ditionis amica voluntas,
 ANTHOL. Qui viget affectu, non gemit imperio.
 SACR.

Bly,

Bly, door slaverny.

DOen ick mijn eyghen was, en mocht al omme sweven,
 Doen leyde ick even staech een stil, en droevich leven,
 Maer na dat my de min bracht in den soeten dwangh,
 Doen word mijn tonghe los, en maeckte bly ghesangh :
 Ick lach, ick raes, ick speel, en schoon ick sta gesloten,
 Gheen tijt heeft my verveelt, geen dingh heeft my verdrotten ;
 O soete slaverny, en aenghenaem ghevvelt !
 Het is een minnaer vreucht, dat ander lieden quelt.

Amissa libertate lætior.

O*Mnibus angores, uni mihi gaudia portat
 Carcere secludi servitiumque pati :
 Tunc, cum liber eram, solâ spaciabar in umbra,
 Mæstus, inops, tacitus, nec vigor ullus erat.
 Ex quo dîa Venus me carcere clausit amoris,
 Ex illo lepidâ garrulitate loquor :
 Nunc cano, nunc vocum non est simulantior alter :
 Quo mihi libertas ? Sors mea ferre jûgum.*

Prison gaillard m'a fait.

I'Etois muet au bois, mais prisonnier en cage
 Je rie, & fais des chants ; je parle doux langage.
 Chacun, fils de Venus, qui porte au cœur ton dard
 Est morne en liberté, & en prison galliard.

INdien de Papegay waer in het wout ghebleven,
 Sy hadde daer gheleyt een vvoest en beestigh leven,
 Maer nu sy door bedvvangh by menschen is gheleert,
 Sookomtet datse spreekt, en in het hof verkeert.
 Is yemant oyt ghesint om eere na te jagen,
 Hy moet van eersten af, hy moet ghevwilligh draghen
 Alvvat de tucht ghebiet. Bedvvangh ontrent de jeught
 Wort eere metter tijdt, en niet als enckel vreught.

Magistra virtutis, disciplina.

S*I foret in silvis per devia rura vagatus,
 Nec caveâ viridis claustra fuisset avis;
 Non, regum conviva dapes, non ore falernum
 Gustet, & aurato non recubet thalamo:
 Nec lepidos daret ore sonos, nec amabile murmur,
 Nec domino posset dicere, Cæsar a-ve.
 Frana det ingenio, juvenilibus imperet annis,
 Optati ingreditur quisquis honoris iter.*

Pæur, grand inventeur.

S*I j'eusse mon plaisir suivy au verd' bocage,
 Ma langue n'eut jamais parlé humain langage,
 Me voila bien appris par supporter tourment;
 Sans estre assoubjecty nul ne devient sçavant.*

Nullus equus rectè seffori paret, nisi arte domitus; nullum ingenium non ferox,
nisi probâ educatione, & præceptis cicuretur. Qui assidue in rebus prosperis ac
latis versati sunt, eos vix sapere prudentiores censent; quos verò sors adversa aliquo-
ties exercuit, magis ad prudentiam ac cautionem compositi putantur. Nec immerito;
ut enim aspectus à circumfuso aëre lumen accipit, sic animus ab imminetibus cala-
mitatibus. Cum Romanis, inquit Hannibal, bonis malisque meis bellare didici. Mihi,
clamat Mithridates, Fortuna, multis rebus ereptis, usum dedit bene suadendi. Ad
omnia necessitas naturam instruit: illa famias decore saltare, Elephantes docte d' gla-
diari, picas ac psittacos distinctè loqui docet. Quid multa? res dura bestias ad actio-
nes humanas, homines ad divinas erigit.

Op het selve beelt een andere fin.

DE wilde Papegay eerst in het wout ghevanghen,
VVil enckel uyt de koy, en door de sporten pranghen,
Maer als se gheen en troost in dit ghewelt en siet,
Soo stelt se zich gherust, en singht een gheestich liet.
VVan eerder eenich mensch met druck is overladen,
Ick weet hem groot behulp tot alle groote quaden,
VVant, als de gantsche ziel met plaghen is vervult,
Daer is gheen beter dingh, als lijden met ghedult.

Capta recens laqueis, & vimine clausa palustri,
Carceris impatiens se quoque lēdit avis;
At cum nullo fuga ratio, nec abire potestas,
In medio tandem carcere dulce canit:
Scilicet arumnis patientia sola medetur,
Non aliā melius pellitur arte dolor.
Vincula dura magis luctantia crura fatigant,
At tandem leve fit, quod bene fertur onus.

Hor. in
Art.
Poët.

Qui studet optatam cursu contingere metam
Multa tulit fecitque puer sudavit, & alsit,
Abstinnit Venere & Baccho. Qui pythia cantat.
Tibicen didicit prius eximuitque magistrum.

Bernhard, Epist. 113.

O Quam compositum reddit omnem corporis statum, nec non & mentis habitum
disciplina! Cervicem suō mittit, ponit super cilia, componit vulgum, ligat oculos,
cacinnos cohibet, moderatur linguam, frēnat gulam, sedat iram, format incessum.

*Dienst-knecht der gherechticheydt is vry
van sonde.*

AL vloogh ic in het wout, al sat ic daer verborgen,
Noch leefd' ic evenvvcl in veelderhande sorgen,
Het ruyschen van een riet, het drillen van een blat,
Dat bracht my inden schrick van, ick en vveet niet vvat:
Nu ben ick (naer het schijnt) en sooje meent gevangen,
Maer vrient, het is gemist; 'ken hebbe geen verlangen
Te vvesen dat ick vvas. een harde slaverny
Die maect oock inden dvvangh een reine ziele vry.

Bonorum servitus, libertas.

A*D strepitum folii, trepidum me sylva videbat;
Ne caperer, timido pectore semper eram:
Carcere -unc claudor, sed an hoc sit carcere claudi?
Janua sive patet, nec juvat ire foras.
Vincla placent, mihi dulce jugum, mihi carcer amarus:
Ah! dum vita foret libera servus eram.
Libertas servire Deo est, huic subdere discat,
Qui sibi servari libera colla velit.*

A Dieu servir, est regner.

Bien que je sois captif, si ne suis miserable;
Pay pris congé des boix, prison m'est agreable:
Sauvage vie a Dieu, tu n'as felicité:
S'assujettir a Dieu, est vraye liberté.

BONO.

Si quis mundi voluntatibus etiamnum immerſus, fidelium mores ac tetricam (ut videtur) vivendi rationem inſpiciat, nil præter arumnas, dolores, ac veluti ergaſtuli anguſtias, meramque captivitatem eam eſſe facile pronuntiabit. Quippe, ex ſeſe conjecturam faciens, nil niſi quod oculis, quod auribus, ac abdomini blandiatur, in bonis habendum putat. Aliter cenſet animus verè pius; & enim ex dolore gaudium, ex fletu plauſus, ex captivitate libertas, tanquam è limpido fonte, ſcaturire videtur: Ille in quavis conditione ſervitiij, liber eſt) inquit Ambroſius) qui amore non capitur, metu criminis non obligatur, quem non terrent præſentia, qui ſecurus exſpectat futura. Servit contra, quicumque vel metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus ducitur, vel indignatione exaſperatur, vel marore dejicitur. Omnis paſſio ſervilis eſt.

Y Emant inde welluſten des werelts verwerret zijnde, die ſijn ooghen ſlaet op het doen vande Godſalighe, ende haer ſtrenghe maniere van leven (ſoo hy meynt) inſiet, laet hem duncken datter al ongheval, druck ende herten-leet weſen moett, daer in deſe luyden haren tijdt beſteden: ja dat de ſelve als in eeuwige gevangeniſſe ghehouden zijn. Want, na ſijn eyghen herte oordeelende, meynt datter niet vermaeckelijcx en kan ghevonden werden, dan dat de ooghen, ooren, en den buyck aengenaem is, en wel bevalt. Een Godſalige ziele ghevoelt hier van gheheel anders, want die weet blijdschap uyt droefheydt, herten luſt uyt weedom, vermaeckelijckheydt uyt tranen, en vrydom uyt ſlavernije te trecken. Den deſen, ſeydt Ambroſius, is vry, oock in alderley manieren van dienſtbaerheyt, die met gheen malle liefde beſeten en is, die met den bant van giericheyt niet ghebonden en is, die door vreeſe van ſijn quade daedt, r'elcken niet wech gheruckt en werdt, dien het jeghenwoordighe niet en verſchrickt, het toecomeende niet bevreeſt en maect. Hy is daerenteghens een rechte ſlaef, die door vreeſe ontfet werdt, die door welluſten vervoert wert, die door begheerlijkheden herwaerts en derwaerts ghetoghen werdt, die of door gramſchap werdt verbittert; of door droefheydt werdt neder-ghedreven. Int corre, elcke quade gheneghentheyt, is als een nieuwe ſlavernye.

2. COR. 3. 17.

Vbi Spiritus Domini, ibi libertas.

AUGVST. IN IOHAN.

Vis ut ſerviat caro anime tua: Deo ſerviat anima tua: debes regi ut poſſis regere.

ECCLESIASTIQ. 6. 24.

Mon enfant eſcoute, recoi mon propos & ne reſuſe point mon conſeil.

25 *Mets tes pieds dedans ſes ceps & ton col dedans ſon carquant.*

30 *Et ſes ceps te ſeront comme une place forte & ſes carquants pour accouſtre-mens honorables.*

FUGIENDO, NON EFFUGIT.
XV.

PROPERT. **Q**uo fugis ah demens? nulla est fuga, tu licet usque
LIB. I. EL. 30. *Ad Tanaim fugias, usque sequetur Amor.
Instat semper Amor, supra caput, instat amanti;
Et gravis ipse super libera colla sedet.*

S. GELAIS. **A**vant sera la grande mer sans onde,
Sans fruit la terre, & le ciel sans clarté,
Que mon esprit n'aime mieux en ce monde
D'estre a vous serf, qu'a autre en liberté.

Mijn last is aen my vast.

SOe& yemant los te zijn van alle minne-banden,
 So laet de vrijster daer, en tre& in vreemde landen
 Roept Naso tot de jeught; maer na dat ic het vind,
 De raet die Naso gheeft, en is maer enckel vvind:
 Ick hebbe verr' gheseylt, ic hebbe veel ghereden,
 En siet! het oude pack dat cleeft my aen de leden;
 Dat draegh ic op den bergh, dat vind ic in het dal,
 „Ach! vvat int herte vvoont dat voert men over al.

Fugiendo, non effugit.

N*aso viam docuit longos mollire furores,
 A patria, ut valeas, inquit, Amator abi,
 Iussa secutus eram, memini, tua do&tor Amoris,
 Hoc quoque sustinui dicere, Phylli Vale.
 Jamque feror; juga montis equo, mare puppe pererro:
 Me tamen impositum, me tamen urget onus.
 Non animum fugiens, cœlum modo mutat, Amator.
 Quo fugis? heu! tecum, dum fugis, ibit Amor.*

Fuir ne sert.

SOit que je cours aux champs, ou dans la mer me baigne,
 Par tout, ou que je vais, mon mal las! m'accompagne,
 Que fais-je pauvre Amant? ie porte mon malheur,
 Le change de pais, gardent le mesme cœur.

Als

Als ick springh, so vvaecht al.

DE Schilt-pad draeght haer huys geduerich op de leden
 Sy gaet als sonder forgh, en sachtjens henen treden,
 Men vintse menichmael van alle noot bevrijt,
 Al gaet de vos sijn hol, de beer sijn leger quijt;
 Wie in sijn boesem draegt, sijn gelt, en beste panden,
 Sijn winckel, sijn beshlagh, sijn vette kooren-landen,
 Die heeft een seker erf, en wandelt onbevreesst;
 „ Waer is doch yemant arm die rijck is inden geest?

Omnia mea mecum.

O*mnia qui secum portat sua, non vada falso
 Horreat in fluctu, non freta vasta tremat
 Non tristi miser ore domus, molesque relictas
 Respiciat, parvâ dum rate vectus abit:
 Ingruat ense latro, grassentur ad ostia fures,
 Aut canit, aut placido membra sopore levat.
 O secura quies! ô paupertatis amica
 Commoda! felices qui tua dona colunt.*

Seurement va, qui rien n'a.

TOut ce que m'appartient tousjours chez moy je porte,
 O joye, & ô bonheur de non vulgaire sorte!
 Ce que le monde fuit, c'est ma fœlicité?
 O quel plaisir comprend un' docte pauvreté.

OMNIA

Mlles non timet, inquit Lampridius, nisi vestitus, calceatus, armatus, & habens aliquid in zonulâ; contrâ

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Sollicitum reddunt hominem divitiæ, non aliâ de causâ, quàm quod eripi, & ab eo auferri possunt. Separabile utique fluxumque ac mobile est, quidquid externum est. Opes alijs donari, honores in alios transferri, nobilitas ad hæredes transmitti potest; Virtutem verò ac doctrinam affixam adeò & infixam homini scimus, ut ab eo nullo modo avelli aut separari possit. Statuamus ergo, cum sapientibus, omne id quod aut datum nobis, aut in nos translatum, aut ad nos transmissum est, proprium nobis ac verum bonum non esse. Dicamusque cum Cicer. contentum rebus suis esse, certissimas esse divitias. Etenim si isti callidi rerum aestimatores prata ac areas quasdam magni aestimant, quod ei generi possessionum minimè quasi noceri possit: Quanti est aestimanda virtus, quæ nec eripi, nec surripi potest, neque naufragio, neque incendio amittitur, nec tempestatum, nec temporis permutatione mutatur? quâ pradii qui sunt, soli sunt divites; soli enim possident res & fructuosas, & sempiternas.

LAËRT.

Monebat Anthisthenes ea paranda bona quæ cum naufragio enatent.

SEN. de TRANQ.

Avt ego fallor, aut regnum est inter avaros, circumscriptores, latrones,

DE landtsknecht en vreeft niet dan als hy wel ghedoft is, seydt Lampridius; en in teghendeel van dien, ghelijck den Poët seydt:

Die kruys noch munt heeft in sijn tas,

Paßt op de stroopers niet een bras:

Want hy wiens teer-gelt is een niet,

Betaelt den roover met een liet.

Den rijckdom maeckt den mensch bevreest, uyt gheen andere redenen, dan overmits de selve hem kan afgenomen werden. Al wat van ons afghesondert en verscheyden is, werdt haest en licht verganckelijck. Adel wert de nacomelinghen naghelaten. Rijckdom can andere gegeven werden: eere verwandelt op ander by opghedracht. Maer deucht en wetenschap zijn aen den mensche soo vast gehecht, datse van hem in geenderley manieren en zijn af te sonderen. Laet ons dan met de verstandige besluytē, dat alles wat ons of gegeven, of opgedragen, ofte wel nagelaten kan werden, ons eyghen ende ware goet niet en zy: laet ons trachten sodanighen goet na te jaghen, dat uyt brandt en schipbreucke met ons kan ontvluchten.

plagiores, unum esse cui noceri, cui eripi nihil possit. Habiliora sunt corpora pusilla quæ in arma sua contrahi possunt, quàm quæ superfunduntur, & undique magnitudo sua vulneribus objecit.

M

IOHAN.

Die sonde doet, is der sonden dienaar.

VAer heen ellendich dier? ey! vvilt u ganghen staken,
 Het is om niet ghepoocht, door vluchten los te raken
 Gaet aen het open strant, of in het dichte vvout,
 Het cleeft u aen het lijf, dat u gevangen houdt.
 Is yemant overstolpt met ongesonde lusten,
 Die torst een staghe last, vvaer sal hy connen rusten?
 Al rotst hy om het lant en hier, en vveder daer,
 Sijn pack dat blijft hem by, en vveeght hem even svvaer.

Impius, & in libertate, servus est.

I*mpia quæ proprio mens pondere pressa laboras,
 Quo fugis? in nulla pes tibi fixus humo.
 Nil fuga profuerit, nam quod fugis, instat eunti:
 Impia perpetuus mens sibe carcer adest.
 Cui corpus, cui corda regit malesuada cupido,
 Colla licet jactet libera, servus erit.
 Nil juvat, heu! latebras animo quæsisse nocenti,
 Hunc, licet effugiat carcere, carcer habet.*

Qui mal vit, son mal le suit.

VA t'en, ou tu, voudras; ce non obstant sans cesse.
 Ta charge te poursuit, & ton fardeau te presse.
 Cœur plein d'impicté: encores que tes pas
 Sont pleins de liberté, esclave tu seras.

IMPIVS

Cervus sagitta saucius citato quidem cursu hac illuc vagatur, ac nemora hæret lateri lethalis arundo.

Solent mercatores, rebus pessum euntibus, rationum libros plerumque sepone-re, omniaque removere quæ aris alieni molem ipsis refricant; Sed nec minus mentem excitâ cura lancinant. Vidi aliquando graviter saucios, qui chirurgum tamen admittere recusarent, ne scilicet vulnus tentaret, ac inspiceret; cum undaret intereat omni ex parte cruor. Multi quidem conscientiam vino immergere, jocos fallere, vel peregrinando excutere tentavere. Frustra. Vt enim is, qui spinas habet in pedibus, ubique spinas calcât; ita isti animum noxium ac inquietum secum circumferunt, eumque differunt quidem, non tamen anferunt. Umbra corpus, peccata animum sequuntur, inquit Basil. & manifestas facinorum representant imagines. Quid agitis miserî? agra mens curanda, non occultanda est.

En hinde met een pyl gheraecht, Waer datse loopt, hoe dats'et maeckt, Hoe datserent door bergh en dal,

Eylas! t'en baet haer niet met al:

De schicht die haer aendoet de smert,

Blýst vast gehecht dicht onder 'thert.

Veel koopluysden, welcker saken qualijck staen, schicken wel hun boecken aen d'een zijde, om daer in haren soberé staet niet te sien, maer wat batet? sy wetent al van buyten, en dragen den hertzeer alreede in haren boesem. Sommighe zijn ghequetst, en wetent wel, nochtans (door, ick en weet niet wat, cleynherticheyt) en willen sy gheen wondemeester ontrent haer lijden, konnen oock niet verdragen dat haer wonde getent werde, om (quansuys) niet te weten hoe diepe die zy, en ondertusschen loopt haer bloet daer henen. Even so isst gestelt met een quade ghewisse, men wiltse verberghen, maer men en kan niet. Veel zijnder die met herwaerts en derwaerts te reysen, met gaen en keeren, met vrolijck geselschap te gebruycken, die soecken als af te slyten, immers in sliep te wiegen, ofte wel inde wijn als te verdrencken, maer ocharmen! te vergeefs, het ghene dat hun quelt, is te diepe in hun gheplaeft. Die doornen in sijn voeten heeft, waer hy oock gaet, hy treter op, en gevoelt over al de pyne. de schaduwe volcht het lichaem, de sonde het ghemoer, seydt den outvader Basilus, de gewisse doet een yder sien een afbeelt van 'gene hy bedreven heeft. Wat soeckten doch een sondich ehemoedt hier of daer te verbergen? en (somen seyt) achter stoelen en bancken te steken? Een ongesonde ziele dient ghenefen, en niet verteken te zijn

Augustin. Lib. . . de Civit. Dei.

Bonus, etiamsi serviat, liber est. Malus etiamsi regnet, servus est: nec unius hominis, sed quod gravius est, tot dominorum quos vitiorum.

Hieron. Epist. ad Simpl.

Stulto imperare servitus est: & quod pe-

ius est, quo paucioribus præsît, pluribus dominis & gravioribus servit. Servit enim proprijs passionibus, servit suis cupiditatibus, quarum dominatio nec nocte, nec die, fugari potest; quia intra se dominos habet, intra se servitium patitur intolerabile.

ET IN ÆQVORE FLAMMA EST.
XVI.

LVCRET.
LIB. I.

Alma Venus, cali subter labentia signa,
Quæ mare navigerum, quæ terras frugiferentes
Concelebras, per te quoniam genus omne animantum
Concipitur, visitque ex ortum lumina solis;
Denique per maria, ac montes fluviosque rapaces,

ALCIAT. DE OMNIBUS incutiens blandum per pectora amorem, Efficis, &c.
AMORE. Scilicet ut terra jura det atque mari.
LOQVENS.

Oock brant in zee.

VV At seyltmen over zee in alle vreemde landen?
Het vier, het minne-vier can in het vvater brandē:

De groote zee-lamprey en houdt geen vaste ree

En lijf noch echter brant te midden inde zee.

Waer sal een vrijer heen? vvaer sal een minnaer varen?

Hoe? is niet Venus selfs ghesproten uyt de baren?

Besiet het gantsche diep, het krielt van haren brandt,

De zee heeft oock haer vier; 'tis Venus vaderlandt.

† Defen visch wort int Latijn Murena ghe-naemt, ende wort ghevonden ontrent Sicilien, de welcke, te lange boven water met den rugghe swemmende, wert door de hitte der Sonne so gedrooght, datse niet weder onder het water kan neder sincken.

Et in æquore flamma est.

D*Um natat, & siculis Murena † vagatur in undis,
In medio Phœbi tangitur igne freto.*

Vidi ego, qui fugeret trans æquora fulmen Amoris

Ignem vel in medio non caruisse mari.

Vidi ego, quem flammis Cytherea recentibus ussit,

A patria celeri dum rate vectus abit.

Ah! furit, & gelidis ardet delphinus in undis:

Orta mari Venus est: hic quoque regnat Amor.

† Murena piscis in mari siculo, secundum Martialis. non valet exustam mergere sole cutem.

Et mesme l'eau a son flambeau.

QVe sert au pauvre àmant de tracasser le monde
Puis qu'on se sent brusler au plus profond de l'onde?

Murene rien ne faict que par la mer flotter,

Si est-ce qu'on la voit ce non obstant brusler.

HOe dus weet-gierich hert! uw' eertijts lieve boecken
 Zijn nu verrot, vermot, en in het stof te soecken.
 Ghy vvaert, na mijn onthoudt, vvel eer een dapper man,
 Nu sitje maer en dut: vvat isser oorfaeck van?
 Ha 'k sie nu vvatter schort: Murena gingh doorgronden,
 De diepten vander zee, nu leyt hy vast gebonden
 Getroffen vande son. Wien liefdes sackel brant
 Die leyt van stonden aen de boecken uyter hant.

Colit otia saucius igni.

M*Agne natator ubi es? tu regna per invia ponti,
 Perque sinus vitrei marmoris ire soles:
 Nosse labor fuerat delphinas, & horrida cete,
 Quidquid & in vasto gurgite doris alit:
 Nunc sine mente jaces, nunc pectora sole perustus
 Non potes à radiis solis abire domum.
 Si quis amore calet, consueta negotia cessant;
 Cedit acidaliae castalis unda facit.*

d'Amour captif, devient oïsis.

MOy, qui soulois souvent passer la mer a nage,
 Ne fais rien maintenant, qu'à mon soleil homage.
 L'amour est un tiran; il veut le cœur entier,
 Par là tout amoureux, oublie son mestier.

COLIT

Sapientes etiam de amore loquuntur, scribunt, judicant. Neque spes, neque cura (ait Xenophon) reperiri alia jucundior facile potest, quam amoris occupatio, nec invenire supplicium gravius in proclivi est, quam, si rerum expediendarum curâ quis ab amoribus suis arceatur. Ita me Deus amet! eos qui æstro hoc perciti sunt, loton gustasse dixeris, ita amoribus suis, tanquam scopulis firenum affixi, spartam, quam nacti, prorsus deserunt. Protinus ut in gremio Dalidæ quiescit Samson, feriantur Philistæi: ut Iuditha blanditur Holophernes, non oppugnatur Betulia. Dum Thamaræ insidiatur Ammon, in lectulo est. Tarquinius, ut Lucretiâ potiatur, castris excedit: Antonius ut Cleopatram saluter, tribunum deserit. Graphice omnia in Didone expressit Virgilius,

Qualis conjecta cerva sagitta,
Quam procul incautam nemora inter cressa fixit
Pallor agens telis, liquitque volatile ferrum
Nescius; illa fuga silvas saltusque pererrat
Dextrorsos, hæret lateri læthalis arundo

Quid plura? cui amore calet pectus, frigent cætera.

Daer en is (seyt Xenophon) niet kortwyliger, als liefdes soete besicheyt; niet quellijcker, als door eenige voorvallende saken inde vermakelijckheydt sijnder liefde belet te werden. D'ervarentheyt leertet, so haest yemant van dese wespe gesteken is, dat hy dadelijck alle saken achter rugghe stelt, selfs daer hy te voren seer toe gheneghen was.

Dido mette min bevaen,
Denckt alleen om spelen gaen;
Wandelt daerom hier en daer,
End' en neemt voortaan niet waer
Al de nieu begonnen wercken,
Daers' haer stad mee wil verstercken.

So haest Samson het hoofd nederleyt inde schoot van Dalida, soo ist lavey by de Philistinen. Terwylen Holophernes Iudith lievekoost, wert Betulia niet bestormt. Gheduyrende dat Ammon op Thamar loert, leyt hy in sijn bedde. Tarquinius verlaet den leger om Lucretia. Antonius den rechter-stoel om Cleopatra. VVacr toe veel woorden? die in liefde verhit, verkout in alle andere saken.

VIRGIL. **V**Ritur infelix Dido, totaque vagatur
Urbe furens, &c.

IDEM.

Non cepta assurgunt turres, non arma Juventus
Exercet, portusque aut propugnacula bello
Tuta parant: pendent opera interrupta, minaque
Murorum ingentes aquataque mania cælo.

IOH.

*Ick ben het licht der werelt, wie my navolcht, die en sal
inde duyſterniſſe niet wandelen.*

Ens vvas ick glibber-glat, eens gingh ick liggen ſchuylen.
Ofin het ſchrale ſant, ofinde modder-kuylen;
Maer, nu des hemels glans my crachtich heeft geraect,
Soo ben ick metter daet een ander dier gemaect:
Nu, ſvveef ick boven ſtroom, geſcheiden vande tochten
Die ick voor deſen ſach by ander zee-gedrochten.
Wie eenmael is vervvarmt van Godes heylich vier
En vvroet niet in het ſlick gelijk een ander dier.

Igne vetor mergi.

C*Vi modò turpe lutum, modo futilis alga tegebat,
Et modo ſœdabat vilis arena caput;
Cui modo phoca comes, conchisque regentia cete,
Quantaque ſub vitreo gurgite monſtra latent,
Ecce ! ſacra tumidis ope lampadis efferor undis;
Perque fretum, ſalſo tutus ab imbre, feror.
Fluctibus eripitur, mergi nequit, altior unda eſt
Percaluit ſancto cui ſemel igne jecur.*

PŒAUM. 27. 1.

*L'eternel eſt ma lumière & ma delivrance: de
qui aurai-je peur ?*

LA fange de la mer m'alloit deſſus la teſte,
L'eſtois environné de maint' hideuſe beſte;
Mais puis que le ſoleil m'a faiçt nager ſi haut,
Du goufre de la mer maintenant ne me chaut.

IGNE

Solenne est filius huius seculi actionibus suis nebulas offundere, ac multis ambagum involacris, densisque tenebrarum ambraculis, quidquid agunt, involvere; id rei per versa probabile plerumque signum est: nam male agentes lucem odisse, veritatis elogium est. Contra mens pura ac innoxia nihil tegit, imò testes actionibus suis advocat, & Iobi exemplo, vite rationem publicè edere, & veluti humeris, exposita omnibus, ferre non veretur; omnes Menandros ac diverticula refugit, omnes tenebriones ac latebricolas odio habet, & ut generosus ille romanus, domum in edito colle, ut ab omnibus non conspici modo, sed & inspicì possit, adificari sibi velit. Si quis ergò, vespertilionum more, nocte intempestà, operisque tenebrarum (ut Scriptura loquitur) sese adhuc delectari sentit, vera lucis radijs necdum illustratum sese esse, non abs re, suspicari poterit: ut verò ab isto vitæ genere abhorreat, audiat imprecationem Esaia (cap. 29. 15.) & rebus suis applicet; va (inquit ille) qui profundi estis corde, ut à Domino abscondatis consiliū, quorum opera sunt in tenebris, & dicunt quis videt nos? Dāda potius opera ut cū Paulo honestè ambulemus, prout in die.

TIs een algemeene ghebruyck in't bedrijf deses wereldts, dat 'elcken alser eenighe slimme en doortrapte rancken voor handen zijn, men de selve onder den duym ende ter smuyck soeckt te beleyden; in voeghen dat de duyfternisse schijnt als een vast merckteycken te zijn, van dinghen die niet recht en gaen. Die quaet doet, haet het licht, seydt het licht des werelts; een oprecht ghemoedt daerenteghen is open ende recht uyt; roept als ghetuyghen tot alle zijn doen, ende is te vreden het boeck zijns levens openbaerlijck met Iob, als op sijn schouderen te draghen, haet alle sluyp-sielen en haer linckerijen; wenscht met dien rechtschapen Romeyn, dat sijn huys, voor de oogen een yeder open soude staen, en als doorluchtich soude wesen. Iffer dan erghens yemand, die noch in sich voelt de gheneghentheydt om sijn saecken in het duytere te beleyden, en niet, als by nachte en ontyde, te vlieghe, als den nacht-uyl, ofte vledermuys, dat hy hem voorseker houde, niet ghemeens te hebben, met de klaerschynende stralen der waerachtigher sonnen; maer veel eer met dat droeve wee, 'twelck den Propheet Esaia op de sulcke uytspreekt, cap. 29. 15. Wee, seydt hy, die verborghen zijn willen voor den Heere, haer voornemen te verhehlen, en haer doen in't duyster te houden, en spreken, wie siet ons? Laet ons liever met Paulo, eerlijck wandelen als in den daghe.

Die staegh in't duyster leyt en wroet,
Dat is een linckert, of een bloet.

August. Tract 106. in Iohan.

Credere verè, est credere inconcussè, firmè, stabiliter, fortiter: ut jam ad propria non redeas & Christum relinquas.

IONAS 2. 4. 6.

LEs eaux m'ont environné jusques à l'ame, l'abisme m'a enclos tout à l'entour, la rosiere s'est entertillée à mon chef. Mais tu as fait remonter ma vie hors de la fosse ô eternal mon Dieu.

N

FLAM.

FLAMMA FVMO PROXIMA,
XVII.

LUCRET. **S**ed fugitare decet simulacra, & pabula amoris
LIB. 6. Absurgere sibi, atque alio convertere mentem.

OVID. **S**ic, nisi vitaris quidquid revocabit amorem,
Flamma recandescit qua modo nulla fuit.

PLUTARCH. **A**mor quamquam discedit aut tempore aut ratione victus, non
tamen penitus relinquit animam remanesque in ea vestigium
veluti silva exusta aut fumantis.

DE vlam vvas eens gebluscht die in my plach te vvoelē,
 Ick voelde, met vermaec, mijn eersten brant vercoelen,
 Al vvatter over bleef vvas maer een cleyne vonck,
 Soo dat mijn vvclich hert van enckel vreuchde spronck:
 't Gheviel eer langhen tijt dat ick het vier ghenaecte,
 My dacht, ten vvas gheen noot, soo icket niet en raecte;
 Dus stont ick maer en keeck, en noch eer ick vertrac,
 Een vlam viel uyt de vlam die mijnen rooc ontfac.

Flamma, fumo proxima.

Quisquis es, antiqui remove monumenta caloris,
 A regno Domina qui modo liber abis.
 Vera nec ora vide, moveat nec imago salivam;
 Nec digitis gemmas, quas tulit illa, gere.
 Vulnus erit, leviter modo tacta sit, agra cicatrix,
 Ardorem revocat fomitis ista silex:
 Fax extincta recens trahit, ah! trahit eminus ignem,
 Et redit in flammam, quod vapor ante fuit.

Flambeau qui fume, tost se rallume.

AS tu esteint l'amour? ne fay tant la bravade,
 Sa flame, a ton flambeau jectant comme un œillade,
 (En cas que seulement l'approches tant soit peu)
 D'un traict non apperceu te mettra tout en feu.

Eens ghebrant, haest ghevlamt.

HOe licht ontsteect een licht dat eens te voren brande.
 Die eens is licht geveest raect licht in nieuwe schade;
 Een doove kool ontvonct als sy maer vier en rijct,
 De tintel vvort tot vier door al dat vier ghelijckt.
 Hoe licht vervalte de mensch tot alle quade streken
 Die van een slim ghebreck eerst onlancx is ghevveken!
 Een die sich vvaghen derf, eer dat hy recht ghenas,
 Gheraect licht in het vuyl, daer hy te voren vvas.

De facili natura recurrit.

A*Vsa vapore levi tremulis alludere flammis
 Fax extincta, novo protinus igne calet:
 Pieris fomes sua lumina reddit alumnis,
 Vix bene scintillam cum dedit ista silex.
 In veterem flecti quam cerea corda figuram!
 Crimen in antiquum pectora sponte fluunt:
 Dum veteris scintilla mali modo parva supersit,
 Semper ad ingenium mens malefana redit.*

En vertu novice, rechet bien tost en vice.

SI tu viens de chasser le vice de ton ame,
 O ne t'approche pas a ta vielle flame;
 Car bien que t'estre esteint te semble ce flambeau,
 En l'approchant du feu, il brusle de nouveau,

LEgem olim ab Atheniensibus latam
fuisse in nautas, qui Athenis salami-
nam transmitterent, memorie proditum
est. Eâ cautum erat, ut ei, qui semel infœ-
liciter navigasset, tamquam naufragio
infami, navigatio in posterum interdice-
retur. Et quidem ejus plebisciti ratio in-
ter alias, hæc dari solet: Homines quam
facillimè in eundem impingere lapidem,
ac in antiquum redire: cum plerumque,
ex regulâ juris, qui semel malus, semper
presumatur malus in eodem genere deli-
cti. Id ob unicum lapsum Atheniensibus
si isa visum decernere; quid de ijs tan-
dem statuendum erit, qui crebrâ vitio-
rum repetitione consuetudinem peccandi
contraxisse, & peccata in naturam trans-
tulisse videri possunt? tales (tametsi ali-
quando per intervalla melioris frugis
spem de sese prabere videantur) non le-
vi de causâ in bonorum numerum trans-
scribendos censent oculatiores. Remanet
plerumque concussio aliqua, etiam post
febrim. Mare post tempestatem etiam
dum ea agitur, qui diu in vinclis fue-
runt, etiam soluti claudicant. Vitiis diu
assueti, etiam cum ea deserunt, quadam
retinent vestigia, ac in eadem facile re-
cidunt.

DAer zijn voormaels in Grieken-landt se-
kere keuren gheweest, over de veersche-
pen tusschen Athenen en salamyne, mede bren-
ghende dat alle schippers, die eenmael bevon-
den wierden hun schip omghefeylt te hebben,
dadelyck souden vervallen 'zijn uyt het schip-
pers gilde, ende de vryheden van dien. In ghe-
valle de Atheniensers een eenighe misgrepe
soo hooghe hebben opghenomen, wat sullen
wy ghevoelen van de gene, die door menich-
vuldighe feylen, als een ghewoonte van quaet
doen hebben aen-ghenomen? Voorwaer
schoon de sulcke by horten somwylen eenighe
teyckenen van beterschap schynen te toonen,
soo en machmen op de selve evenwel niet
staen. De zee oock dan als den storm al op-
houdt, blijft evenwel swalpende en dynende.
Men ghevoelt noch al wat huyveringhe na de
kortse. Die langhe in banden gheseten hebben,
hincken veeltijds oock los ghelaten zijnde.
Menschen die eenighe slimme ghebreken eens
hebben aenghehanghen, schoon sy haer oude
rancken verlaten, selden isfet datse niet eeni-
ghe overblijffels daer van en behouden, waer
door sy lichtelijck tot haer vorighe parten ko-
men te vervallen.

Een beest met kunste tam ghemaect;
En dient niet al te veel gheraect;
Want schoon het nu al duyct, en swijgt,
Wanneer 't zijn oude parten krijght
Soo isfet weer al even sel,
En quetst zijn eyghen meester wel.
Die goet van quaet wort metter vaert;
Vervalt licht tot zijn ouden aert.

IUVENAL.

... Ad mores natura recurret
Damnatos, fixa & mutari nescia.

Paul. in L. si unus, vers. Pactus, ff. de Pact.
Res de facili redit ad suam naturam.

N 3

ESAI.

ESAI. 42.3.

*De glimmende wiecke en sal hy
niet uysblusschen.*

DE ziel heeft menichmael haer eerste licht verloren,
Sy leyt als sonder glans, en niet ghelijc te voren,
'Tis maer een damp alleen, die als een teycken gheeft
Dat noch in eenich deel haer eerste vvesen leeft;
Maer als vvy 'thelder licht van Godes vvoort genaken
Soo vvort de rooc een vlam, de geest begint te vvaken;
Hoe groot is dijne gunst ontrent de menschen, Heer,
De vvieck die maer en rooet en blustje nimmermeer.

Dum spiras, spera.

D*Vm mihi fax tenuem vix spargit in aëra fumum,
Fax, decor ille mei pectoris, alma fides;
Ad verbi, Pater alme, tui jubar ora reflecto,
Eque tuâ supplex lumina luce peto:
Spante tui nobis venit obvia flamma favoris,
Flamma, vel extinctas docta ciere faces.
Quanta tua in miseros clementia, Rector Olympi,
Qui moribunda novâ lumina luce beas!*

MATTH. 5. 6.

*Bien-heureux sont ceux qui ont faim & soif de
justice: car ils seront rassasiés.*

Bien que la chair ait fait a ma foy grande bresche,
Tu n'esteins pas, mon Dieu, la my-esteinte mesche;
Quant je regarde a toy, mon já debil flambeau
S'esclaircit derechef d'un lustre tout nouveau.

Cum vite nostra decursus continuam
 peccatorum seriem pra se ferat, nihil
 miseris solatii restare, facile colligimus,
 nisi Deus quispiam nobis adsit, cui vita
 continua benevolentia scaturigine placide
 decurrat. Talis autem in omni rerum na-
 tura solus tu, mitissime Iesu, cuius ani-
 mum ab omni asperitate alienum quoties
 intueor, toties extra spem positus sperare
 tamen audeo. Moysen miracula edidisse le-
 gimus, sed Aegyptum affluxisse: Eliam,
 sed caelum clausisse: Elisaum, sed belluas
 in pueros evocasse: Petrum, sed homines
 morte multasse: Paulum, sed Elymae vi-
 sum ademisse. Tu vero, qui mel merum,
 aut piscium multitudinem in retia egisti,
 ut cibus largior homini suppeteret; aut
 aquam in vinum mutasti, ut potus libe-
 rior sufficeret: Tu motum paralyticis, vi-
 sum cecis, sermonem mutis, sanitatem
 agrotis, munditiam leprosis, mentem sa-
 nam demoniacis, vitam mortuis reddidi-
 sti: In nullum tu durus, nisi in ventos, sed
 quia ij in homines durus: nisi forte in fi-
 cum, sed quia fructum non ferret: nisi
 forte in discipulos, sed cum penas cogita-
 rent. Licet ergo conscientia, peccatorum
 mole, ingruat, nunquam me desperatio ad
 laqueum, semper penitentia ad Christum
 evocabit.

ESA. 9.

Habitantibus in regione umbra mor-
 tis, lux orta est.

BERN. SERM. 7.

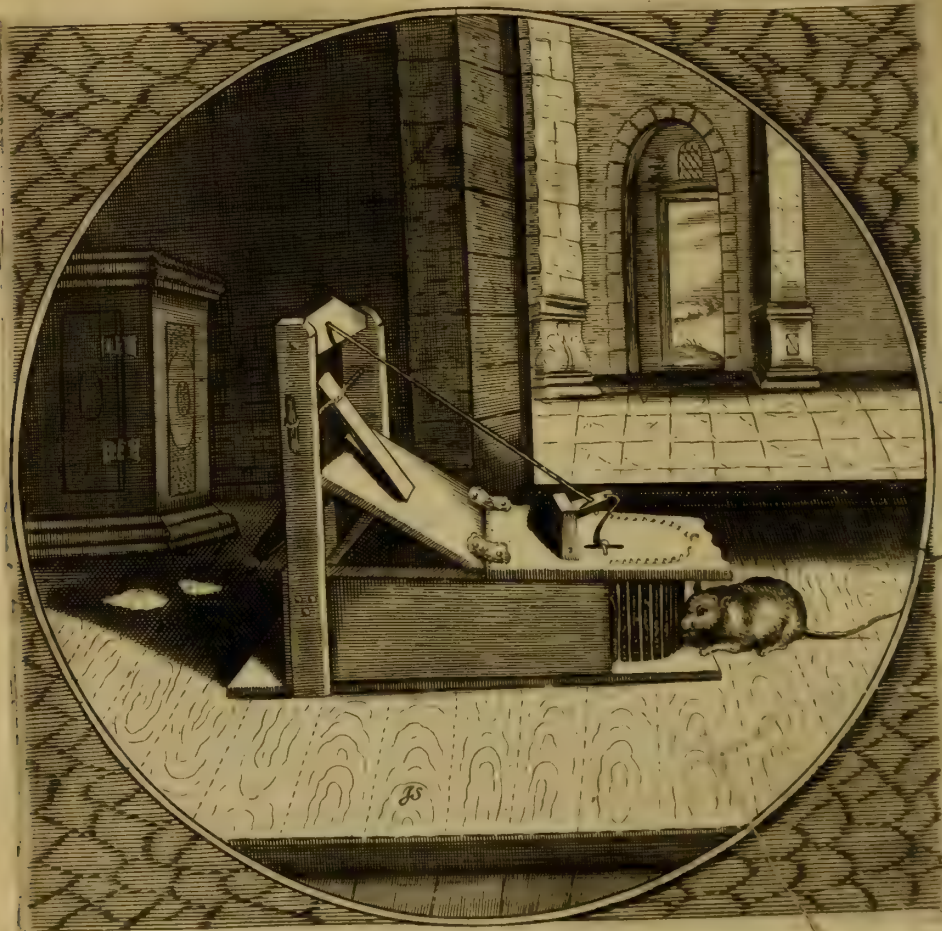
Si insurgant adversum me praelia, si

NAdemael ons gheheele leven niet anders
 en is, als een gheftreckte keten van alder-
 ley sonden: soo hebben wy billicklijcken te
 dencken, dat voor ons gheen troost voor han-
 den en is, ten zy wy eenich Goddelijck wesen
 opsporen, wiens gheest in teghendeel niet an-
 ders en zy als gheheel ghenade en goedertie-
 rentheydt. Ende nadien sulcx by dy alleene te
 vinden is, Heere Iesu, soo willen wy op dy al-
 leene hopen, oock dan, als wy buyten hope
 zijn. Want siet! niet en is by dy oyt ghedaen,
 of gheseydt, als tot voordeel der menschen.
 Moyses heeft 'tis wel waer) wonder-wercken
 ghedaen, maer Aegypten gheplaccht, Elias,
 maer den hemel ghesloten. Elisæus, maer kia-
 deren doen verflinden. Petrus, maer menschen
 ghedoodt. Paulus, maer Elymam met blind-
 heydt gheslagen. Maer du, Heere Iesu, hebst
 dyne wonderdaden als van melck en honich
 doen overvloeyen: Hier hebby menichte van
 visschen inde netten besloten, tot volheydt van
 spijs: daer, water in wijn verandert, tot over-
 vloet van dranck. De gheraecte hebby bewe-
 ginghe, de blinde het ghesichte, de stomme de
 sprake, de siecke ghesondtheydt, de melaetsche
 reynicheyt, de besetene goede sinnen, de doode
 leven gheschoncken. Over al zydy dan goe-
 dertieren gheweest, nergens straf, behalven
 teghens de winden, maer om dat die straf wa-
 ren teghens de menschen. Behalven teghens
 den vyghenboom, maer om dat die de men-
 schen gheen vrucht en gaf: behalvens teghens
 uwe jongheren, maer om dat die de menschen
 wilden straffen. Niemandt is dan uwe vyandt,
 als die vyant is van de menschen. Mits welcken,
 hoe groot mijn misdaden zijn, soo en sal my
 noyt de wanhope torten bast, maer altydt de
 hope tot Christum afleyden.

mundus se viat, si fremit malignus, si
 ipsa caro adversus spiritum concupiscat,
 in te sperabo, tu arundinem quassatam
 non franges.

VT

VT CAPIAS, CAPIARE PRIVS.
XVIII.

2. REG. **D**ixit Ammon ad Thamar; veni, cuba mecum, mea soror; respon-
11. 10. dit ei, noli frater mi, noli opprimere me; neque enim hoc fas est in
Israel: Noli facere stultitiam hanc; sed potius loquere ad regē, & non negabit me tibi.

CYPRE. TRACT. DE SPONSAL.

Optimè apud Heliodorum Chariclea Theagenem monet ut à virgine sua absti-
neat, quoad ei nupta sit & palam in nuptijs tradita, his verbis: quid si non tunc & post non

quid si non tunc & post non

Vast, of weest vast.

HOe comt de slimme gast, hoe comt de snoeper loeren
Om my tot sijnen roof in haesten vvech te voeren!

Hoe comt de lincker hier, en seyt, hy is mijn vrient!

Ick vveet dat hy my lieft, maer niet ghelijc het dient.

Gheen rat en eter speck, al isst haer verlangen,

Of moet haer inde val te voren laten vangen:

Wie hier yet anders meent, die heeftet qualijc veur;

Ghy sooje mint, en meent, clopt voor de rechte deur.

Heb' in den sin,
Oprechte min,
Soo komt hier in
Men sal u hooren:
Maer seeckt uw pin
Ghelijck een spin
Tot quaet begin
Seeckt vuyle stooren.

Ick weet den treck
En 't loos basteck
Van uw' ghebreck,
Ick ken uw' stenem:
Die speelt de geck
En kryght den beck
Niet aen het speck,
Dus wandels henem.

Vt capias, capiare prius.

ET patet ingressus, nec deficit ardor edendi,
Nec latet, ad pradam quæ via monstret iter.

Ecquid agam? recto si tramite ducar in escam,

Tristia me duro carcere vincla manent:

Sed mea libertas antro non clauditur uno,

Non ego captivus, sed satur esse velim.

Plura locuturo vox hæc mihi verberat aures:

Si cepisse juvat, fac capiare prius.

Pris dois estre, devant repaistre.

SI tu veus, compagnon, qu'on ouvre a toy la porte,
Il te será besoing hurter d'un autre sorte:

Va t'en au droict costé, nul est d'ailleurs admis:

Nul mange icy du lard, qui ne veut estre pris.

O

Die

Die noten wil smaken, die moetse kraken.

GHy fiet het lekker aes, en dreychtet mette tanden,
 Ghy wout wel aen het spec, maer geen sins inde banden;
 Dus blijfje buyten schoots, en gheeft u nimmer bloot
 Maer sonder groot ghevaer, en worter niemant groot;
 Gheen kooren sonder hayt, gheen noot is sonder schellen,
 Men fiet, wie rosen pluckt dat hem de prickels quellen;
 Al vvie becomen vvilt dat hy van herten vvou,
 Wat staet hy slecht en fiet? de hant moet vut de mou.

Aude aliquid.

E*Sca quidem placeat, sed te metus arcet ab escâ,
 Nempe latent blandis vincla propinqua cibus:
 Quid te vincla fugant? quid carceris impedit horror?
 Quem labor absterret, premia nulla manent.
 Grana latent paleis, dura nuce nucleus haeret;
 Et rosa tangenti punget acuta manum.
 Qui facinus forti memorabile pectore versat,
 Audeat; ille nihil, qui nihil audet, habet.*

Jamais paresse, ne fit proïesse.

LE rat voyant le lard, souhaite de le prendre,
 Mais toutefois pourtant captif ne s'y veut rendre:
 Nul homme vient au bout de son contentement,
 Qui n'a premier souffert du mal & du tourment.

AVDE

GHy die voor desen os siet spel, en versche rosen,
Siet oock wat achter volght, en let hoe corte posen
Hoe ras vergaenden vreucht de malle jonckheit heeft,
En wat de quade lust voor harde nepen gheeft.
Siet, vrienden, vuyl bejagh en baet ons niet met alle,
Al is het eerste soet, het eynd is enckel galle;
Ach dat men vreuchde noemt duert maer een corte wyl,
Van voren schijntet spel, van achter is de bijl.

Quod iuvat, exiguum est.

Qui pecus hic lituosque vides, vinumque, rosasque,
Te feda veneris regna videre puta:
Hei mihi! quam levis est & quam brevis ista voluptas,
A tergo lanius tela cruenta gerit,
Frusta coquus torret. Vos, qui peccastis in igne,
Mox dabitis rapido membra pianda foco;
Membra focus male sana coquat; perit ignis in igne.
Corpore non aliter gallica pestis abit.

Pour un playfir.

VOy, jouvenceau, ce bœuf couvert bien de couronnes,
Mais le boucher le suit. Quant au plaisirs t'addonnes
Helas! la volupté n'est que pour peu de temps,
Et si t'en trouveras saisi de long tourments.

12

In voorspoet fiet toe.

DE gild-os gaet daer heen verciert met rose-cranssen;
 Men hoort dē trommel slaë, mē fiet de kinders dansen;
 Hy schuym-beet inden wijn, en pruyft van enckel vet,
 Maer peyst niet aen de bijl, die op hem is ghewet.
 Hoe menich isser trots, en gaet daer moedich proncken,
 Die, eer de sonne daelt, in pijn leyt ghesoncken:
 Neemt, vrienden, op u selfs, en op u saken acht,
 Oock als het soet geluc op u geduerich lacht.

Fortuna vitrea est, cum splendet frangitur.

S*ordidus aut sæno nuper vel stramine taurus
 Cinctæ triumphali cornua fronde gerit;
 Et lavat effusum palearia cassa falernum,
 Et strepit argutis tibia festa sonis:
 It pecus, & letis mugitibus æthera complet,
 Nec stringi cultros in sua colla videt.
 Sit suspecta tibi nimio sors leta favore,
 Illa fovet multos, ut magis inde premat.*

En prospérité, n'y a séurté.

LE beuf, couvert des fleurs, se brave par la rue
 Au son du tabourin; mais le galant, qui tue,
 Va tout joignant a luy. quand grand bon heur te rit,
 Cela te soit suspect, car le malheur te suit.

HEV! MALA SVNT VICINA BONIS.

Summè bona valetudo (secundum Hippocratem) summè periculosa est. Plerumque magnis gaudiis dolores adherescunt. Magis periculosa navigatio est, cum, vento secundo, modò in hanc, modò in illam partem lascivit anceps velù, quàm cum adverso turbine sinus obliquat gubernator. Solet fortuna, inquit Caesar, quos pluribus beneficiis ornavit, ad duriorum casum reservare. Effusorem risum lacrimæ plerumque claudunt. Omnis enim felicitas dubia est, nec beatissimorum facilè ullus dixerit quamdiu talis futuras sit: Nam quod regnum est (inquit Seneca) cui non parata sit ruina, & proculcatio, & dominus, & carnifex? nec magnis illa intervallis divisa; momentum interest inter solium, & aliena gena. Quis enim ignorat magnas arbores diu crescere, una horâ exstirpari? Quisquis es, fortunam reverenter babe; non enim melius res secunda perdurant, quam si animus continens eas gubernet: potentia utique mediocriter usurpata omnia bona conservat, ait Dio.

SEN. 28. EPIST.

Ad omne fortuitum bonum suspiciosi & pavidi stare debemus, & fera & piscis spe aliquâ oblectante decipitur: munera ista fortune reputamus: Insi-

OVID. 4. PONT. 3.

Tu quoque fac timeas, & quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

P

Gantsch ende al welvarende te zijn, isorghelijck, ende dient voor verdacht ghehouden te werden, seydt Hippocrates. Een schip is in meerder ghevaer, om door een stercken voor-wint om-gheslaghen te werden in't gyben, als door een teghen-windt in't laveren. Wtmuytende toevallen van gheluck hellen veeltijds tot sware veranderinghen, seydt Caesar. Het onmatig ende uytsetterende lachen werdt veeltijts met tranen besloten. Alle voorspoedt is wanckelbaer: in voeghen dat selfs de aldergheluckichste niet en weten hoe langhe hun welstandt duyren sal. Wat heerschappye isser, seydt Seneca, dewelcke niet den val, de vertredinghe, den heerscher, jae den beul op de hielen nae en gaet? En dickwils isser niet veel spelens tusschen d'een en d'ander. Op een Conincklijke stoel verheven te zijn, ende selfs een voetval te doen aen andere, is somwylen nau een uyre tijds verscheyden. Wie en siet niet dat hooghe boomen langhe wassen, en dickwils op een ooghenblick uytgheroeyt werden? Het is dan best t'elcken als ons het gheluck toelacht, op ons hoede te zijn: op dat wy met het bedrieghelijck lockaes, ghelijck een domme visch niet wech ghe-ruckt en werden.

Voor al u saken wel besint,
Wanneer u schip seylt voor de wint;
Want die in't gyben eens misdoet,
Verliest wel licht'lyck lyf en goet.

die sunt.

PET. ARMIL. LIB. 8.

Effusam saepe latitiam tristes & ad-
versa res excipiunt.

Voor

Voor kleyn ghenucht, groot ghesucht.

EY fiet eens, vrienden, fiet, wat macht den gild- os baten
 Dat hy een rosen hoet mach dragen achter straten?
 Al wort hy schoon gestreelt, 'tis voor een corte vvijl,
 Eylaes van achter volght de slager met de bijl.
 Hoe doin is menich mensch! sy rasen, spelen, vvoelen,
 En van dat comen sal en isser geen gevoelen;
 Maer hoort een nutte les voor alle vuyl bejagh,
 Peyst staech op uuv' vertreck, of aen den jongsten dagh.

1. IOHAN. 2.

Mundus transit, & concupiscentia ejus.

T*Aure quid eximiis te cornua nexa corollis?*
Quidve iuvant agili tympana pulsa manu?
Mox lamina rigidâ feriet tibi colla securi,
Parvaque perpetuâ gaudia nocte lues.
Quid rosa, quid litui tibi, quid, homo, blanda libido
Proderit? & vasto quidquid in orbe placer.
Heu! levis & brevis est mundi, vel summa, voluptas,
Et premit emeritum mors sine morte jecur.

De court plaisir, long repentir.

QVe fert au pauvre bœuf qu'on des fleurs l'environne,
 Puis qu'un sanglant boucher de si pres le talonne?
 Qu'attens tu cœur charnel des voluptez confort?
 Helas! de la ne vient qu'un' immortelle mort.

POST

Orbis terrarum homini tanquam theatrum est, unusquisque ibi nostrum scena servit, comicam hic, tragicam ille personam sustinet: Comicam certe vir bonus; quocumque enim ille exordio actum incipit, lepido utique ac festivo fine vita fabulam claudit. Tragico cothurno indutus prodit homo nequam: nec personam ponit, nisi cruentus: Actus enim postremus nunquam illi alius nisi funestus ac tristis. Quotiescumque igitur hunc aut istum improbum initio satrapæ personam sustinere, ac magnum aliquid spirare videbis; contine te, ac suspende paulisper iudicium, dum tragico boatu scena claudatur. Finis distinguit fabulam. Quis bovem nitidum in pratis luxuriantem dum videt, securim non cogitat? quis taurum sub iugo gementem dum conspicit, macello haud destinatum non concludit? concludamus & nos, impiorumque felicitate nihil felicius esse statuamus, nec enim unquam principia impiorum tam invidenda, quam exitus deplorandus; nunquam piorum principii tam triste, quam finis est placidus.

De werelt (seyter een) is aen den mensche als een toneel, yeder een heeft daer, als sijn rolle, te spelen, den eenen, in een bly-cyndich spel, een anderen, in een treur-spel. Een vroom mans leven heeft de eyghenschap van een comédie, want hoedanich zijn begintfel oock wesen mach, soo maeckt hy altydt een vrolijk eynde. Den goddeloosen daerenteghen is een recht tragedie-speelder. Wanneer ghy daeromme eenich werelts kiadt, ten eersten aenvanghe, in heerlijckheydt hooghe siet uytmyten: schort u oordeel een weynich op, ende let op het eynde: noyt en hielter treurspel op; alleenlijck met een uytkomen, de eyghenschap vande spelen, is meest ghelegen in het besluyt, let daerom wel op het laetste: op 'tscheyden van de mart (segt ons spreecwoordt) kentmen de kooplyden. Wie sieter een vetten os in een wel-begraefde weye, die niet en denckt datse teghens de byle opwaft? Wie sieter daerentegens een beest suchten onder het jock, die niet en merckt, dat 'tselve niet en is voor het vleesch-huys? laet ons dan besluyn, en segghen datter niet ellendiger en is, als het gheluck vande goddeloose; niet geluckigher, als den teghenspoedt der vromen. Het begintfel van een booswicht en wort nimmermeer soo seer benijdt, als zijn eynde beklaght werdt. De begintfelen vande Godtsalighe en zijn nimmermeer soo verdrietich en beswaerlijck, als haer eynde is sacht en liefelijck.

AVGVST. IN MATTH. 27.

Si haberes sapientiam Salomonis, pulchritudinem Absolonis, fortitudinem Sampsonis, longevitatem Enoch, divitias Cræsi, felicitatem Octaviani; quid profunt hac cum tandem datur caro vermicibus & anima demonibus?

PROV. 7. 21.

Elle l'a flechi par la force de ses douces paroles & l'a enduit par les mignardises de ses levres.

Il s'en va apres elle incontinent comme le bœuf s'en va a la tuerie.

DVM TRAHIMVS, TRAHIMVR.
XX.

OVID AMOR. **S**I nunquam Danaen habuisset abenea tarris
 ELEG. 19. Non esset Danaë de Iove facta parens.
 DAN. **S**æpe ego cum possem facilem exorare puellam,
 HEYNS. Difficilis mentem capit habere meam.

Tu quoque vel differ, vel ne concede, quod opto:
 Si mea jam nolis esse petentis eris.

Mijn lief en treckt my niet, noch word ick wech getogē;
 Ick treck al wat ick mach, en sy blijft onbewoghen;
 Sy staet ghelijck een rots, hoewel ick dapper woel,
 Ick ben gheweldich heet, en sy te bijster coel:
 Siet hoe my Rosemont haer jonste felder vveygert,
 Hoe my dit grillich hert in meerder lusten steyghert;
 O vvat een vvonder kracht heeft oock het stille staen!
 Sy die haer niet en roert doet my te snelder gaen.

Dum trahimus, trahimur.

H*Æc domina est, medio quæ surgit equore, rupes
 Quemque vides, parvæ navita puppis, ego:
 Dum traho te, mea vita, trahor, tu tracta quiescis,
 Non trahis, ipse sequor: te traho, Phylli, manes.
 Nil agis, ast ego totus agor: nihil ipsa moveris,
 Tota sed intereâ tu mihi corda moves.
 Me miserum! ad dominam veniens tractusque trahensque
 Hoc magis, heu! cupio quo magis illa negat.*

Ton non mouvoir, mouvoir me fait.

IE tasche t'esmouvoir, mais voycy, que j'admire,
 Tu ne te bouges pas, il est tiré qui tire.
 Le rocq de ton esprit; madame, ta rigueur
 Sans s'esmouvoir en rien me fait branler le cœur.

De trecker wordt ghetoghen.

DE rots die voor u staet is 'trichtsnoer van het leven,
 Is als een vaste peyl, by God ons voor-geschreven;
 Matroos, die met gevvelt, en na sijn eygen vvensch,
 De klippe trecken derf, dat is de domme mensch:
 Ons noot-dvvangh staet gheset, vvie kanse doch bevveghen?
 Wat spertelt eenich mensch? vvat heefter yemant teghen?
 Wel voeght u die vvil eer in desen u vergreapt,
 Die gaen vvilt, vvort geleyt, die niet en vvil, ghesleapt.

Adtrahens, abstrahor.

S*it fatalis apex, scopulus quem conspicias, hospes,
 Esto tibi, parva navita puppis, homo:
 Aspicias, ut vastam convellat homuncio caute,
 Inque levem satagat ducere saxa ratem;
 Illa suo stant fixa loco, nec tracta sequuntur,
 Qui trahit, interea se videt ipse trahi.
 Fata reluctantes rapiunt, ducuntque sequentes;
 Cedere qui non vult sponte, coactus abit.*

*A malheur & encombrer,
 Patience est le vray boucher.*

POurquoy ta foible main tirer ce rocq s'avancee,
 Qui toy & tout le tien, sans se mouvoir, ellance?
 Or, ton fatal destin aprens, homme, en ce rocq,
 Lequel, tirer si yeus, toy mesme auras le chocq.

ADTRA-

ADTRAHENS, ABSTRAHOR.

LA priere laquelle Epictete nous commande tousiours avoir a la bouche (de laquelle fait mention le sieur du Vair au manuel d'Epict.) me semble plus haute que d'un philosophe.

Mon Dieu conduise moy, par la voye ordonnée,

Je suivray volontiers, de pœur qu'un fort lien (homme de bien

Ne m'entraine meschant, ou en le pourrois arriver, suivāt la destinée.

Quid luctemur homuli? calcitriones & refractarii equi hoc consequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen iugum, ait ille: hominum enim in rebus gerendis sentias non minus fatum, quam calcalos fluviorum limus obruit (Pausan. in menip.) nec enim consilio prudenti, nec remedio sagaci divinae providentiae fatalis dispositio subverti potest, clamat vel ipse Apulejus. Optimum igitur est pati (inculcat Seneca) quod emendare non possis, & Deum (quo auctore omnia eveniunt) sine murmure comitari. Malus ille miles qui imperatorem suum gemens sequitur; nihil autem ita plagas coercet, ut patientia.

HEt ghebédit dat Epictetus ons beveelt al-tijdt inden mont te hebben, verhaelt by de de heer president du Vair, dunckt my vry al wat hoogher te gaen als de leere vande Heydensche wijs-gierighe:

Leyt my door dijn bestemde baen

Mijn God, so sal ick willich gaen

Daer ick, ghelijck een eerlijck man,

Naer u beschicking komen can:

Of anders werd' ick, als een wicht,

Ghescrept na mijn bescheyden plicht.

Wat wortelen wy dwerghen hier teghen? een aerfende ende achter-wytslaende paert doet met sijn sterckheydt gheen ander voordeel, als datter sijn lijf vol slaghen krijcht, en moet niet te min het gareel draghen, en den ploeg voort trecken. Den raedt ende besluyt der menschen werdt vande beschickinghe Godes immers so lichtelijck belooopen ende gheheelijck bedeckt, als de keyen aen den oever ligghende, door het opgheworpen slijck ofte zandt vande overloopende reviere, seydt Pausan. Godts eeuwighe voorsienicheyt en can noch door wysen raedt, noch kloeck verstandt van menschen vernuft eenichsins verhindert werden, seydt sels den goddeloosen Apulejus. 'tIs dan best gheduldelijck te verdragen 'tghene men noch beletten, noch versterren kan: 'tIs best Godt, door wiens macht alles beleyt wert, sonder tegen-knorren ofte morren in te volgen. Ten is gheen rechtschapen lantsknecht, die met onwillicheyt ende al suchende sijn veldt-oversten navolght. Daer en is niet dat plaghen en slaghen meer versacht, als lijdtlaemheydt.

SEN. Fatis agimur, cedite fatis:

OED. Non sollicita possunt cura

Mutare rati foedera fusi,

Quidquid patimur mortale genus

Quidquid facimus, venit ex alto.

SENeca.

Necessitatis non aliud effugium est, quam velle, quod ipsa cogit.

QVOD

Nosnè infinitum, æternum, ac ineffabile numen (ex quo, per quod, & in quo omnia, a quo sunt omnes causa causarum) definiamus aut describamus? nosne homulli fuitiles, ac nihili, qui necdum culicis aut pulicis corpusculum, satis perspeximus? absit, absit. Deus religione tantum intelligendus, pietate profitendus est, sensu verò persequendus non est; sed adorandus, ait Hilar. Interea tamen, ore venerabundo ac humili, de Deo fas est proloqui ea quæ ipse de sese, in libris mysticis, memoria prodidit. Nec brevius quidquam aut mirabilius ex immenso isto oceano facile depromat aliquis, hoc elogio, Deum immobilem esse, omnia tamen movere; Deum securum esse, omnia tamen curare; Deum inconcussum esse, omnia tamen quatere. Plura quid addam? quidquid in Deo est, Deus est, inquit Hilar. Melius ergò Deum ex operibus cognoscet, & ut solem non directò, ait Hermes, sed in aquis intuemur, sic Deum in operibus. Eo si quis se modo ad Deum attollat, ilicò humiliabitur; nec enim fieri potest ut quis Deum cogitare, & eodem tempore elato animo esse possit.

Hoe souden wy dat on-eyndich, eeuwich, onuytspreckelijck wesen Godes, uyt het welcke, door het welcke, en in het welcke alle dinghen zijn, van 'twelcke de beginselen alder beginselen af-dalen, hoe seggh ick, souden wy den aert en eyghenschap van 'tselve recht beschrijven? Wy arme aertwormen, die nauwelijck noch de eyghenschap van een nietighe mugge ofte vloot recht ondersocht hebben? Godt is door nedericheydt te verstaen, door Godtsdiensticheydt te belijden, niet met onse sinnen op te volgen, maer aen te bidden, seydt den oudtvader Hilarius. Ondertusschen nochtans, is het niet ongheoorloft, met eerbiedighen en nederighen monde van Gode te uyten, herghene hy selfs van hem door sijnen geest heeft laten ghetuyghen. Waer van dit kortelijck, doch grondelijck kan gheseydt werden. Dat hy alle dinghen beroert, selfs onberoerlijck: dat hy alle dinghen besorght, selfs buyten sorghe: dat hy alle dinghen beven doet, selfs gheenfin beweecht zijnde: om kort te spreken, al wat in Gode is, dat is Godt, ende goddelijck, seyter een oudtvader. Het goddelijck wesen dan, is best te kennaen uyt sijn wercken, ende ghelijck wy de sonne niet reghelrecht, maer in het water aensien en konnen, alsoo mede Godt niet als in sijne wercken, seyde Hermes. Yemand dan, in voeghen als voren, sich tot Gode verheffende, sal buyten twijfel ten hoochsten vernederen, want wie en soude sich selven niet verachten, ende onder sich nederseyghen, als hy op Godt maer en denckt?

PSALM. 103. BVCH.

Ille flammantis super alta cæli
Culina immotum solium locavit,
Et suo nutu facile universum
Temperat orbem.

Vid. Angust. Meditat. Cap. 29.

HERM. POCMAND. CAP. II.

OMne motum non in moto movetur,
sed in quiescente, & id quod movet,
quiescit.

PSALM.

PSALM. 18. 3. ACT. 17. 27.

God den onbeweeghden rotsteen, beweeght het al.

Vle fou van Godes aert na vveerde connē spreken
Nadien vvy inder nacht en in het duyſter ſteken?

Wat menſche cander ſien een vveſen ſonder ent

Die noch gheen cleyne mier in eenich deel en kent?

Maer deſen onverlet, O God, oneyndich vveſen,

Laet van u ſlechts een vvoort hier opter aerden leſen;

Siet vvat een vvonder dingh! hy, die den hemel drijft,

Die iſt, die onghemoeſt, en onverandert blijft.

Quod movet, quieſcit.

Pulvis & umbra ſumus, deſcribere numen Olympi
Non opis eſt noſtra; pulvis & umbra ſumus.

Pace tuâ liceat tamen, O Deus optime, de te

Paucula vel blaſo promere verba ſono.

Tu Rupes qui cuncta trahis, qui cuncta gubernas,

Eſt tamen interea, te penes alta quies.

Nulla ſubit te cura, Pater, tamen omnia curas,

Aſtra ſolumque moves, nec tibi motus ineſt.

IA QV. 1. 17.

Toute bonne donation & tout don parfait eſt d'enhaut, descendant
du pere des lumieres. par devers lequel il n'y a point de variation
ny d'ombrage de changement.

VOicy! tout l'univers de ceſte grande roche
Attiré ſans tirer: quand Dieu ſur nous decoche
Tantost ſes dons, tantost ſa foudre & ſon courroux:
Le tout mouvant eſt coy, le puniſſant eſt doux.

Q

REP E.

REPERIRE, PERIRE EST.
XXI.

AMBROS **C**laude vas tuum ne unguentum effluat, claude virginitatem vere-
DE VIRG. **C**undiam loquendi, & abstinentiam.

HIERON. **T**enera res in feminis pudicitia est; &, quasi flos pulcherrimus, citò
AD SAL. **T**ad levem marcescit auram, levique flatu corrumpitur, maximè ubi
YIAN. & aetas consentit ad vitium.

Annan. Robert. Lib. 2. Rej. Iud. Cap. 12.

Sape explorando, an, & ubi virginitas sit, virginitas amissa est.

'Tvluchi

T-vlucht, krijghet lucht.

ELs in haer eerſte jeucht quam veel haer minne vraghen.
 Waer dat haer maegdom vvas; ja vvoudet Ritſaert klagē,
 Indien men't haer verſvveegh: ten leſten ſprack de min,
 Kint houdt dit doosjen toe, hier is de maeghdom in;
 (Int kiſtjen ſat een vinck) de min is nau vertoghen,
 De doos is opghedaen, de voghel uytghevlogen;
 Ach! maeghdom, teer gevvas, dat ons ſoo licht ontglijt!
 Met ſoecken raecktet vvech, met vinden iſſet quijt.

Inveniendō, amittitur.

V*irgineum Cajeta decus dum laudat Alumnae,
 Virginitas ubi ſit, Lydia noſſe cupit,
 Dum, mage ſuſpectum ne conſulat illa, veretur;
 Exiguam nutrix pyxide claudit avem:
 Hoc cape, virginitas latet hīc; ait, arca repente,
 Vt ſtetit in thalamo ſola puella, patet.
 Vix bene tegmen hiat, volat irrevocabilis ales,
 Hei mihi virginitas, dum reperitur, abit.*

Trouver, eſt perdre.

LOrs quant l'oïſeau caché te donna ta nourice,
 De curioſité vouloit oſter le vice
 Hors ton eſprit: Margot jamais ſcavoir convient
 A fille tout cela, qu'a fille n'appartient.

Een open mondt toont 'sherten gronde.

VW' doofje soete maegt, vvas lustich aen te schouvvē,
 Dies heeft meest al het volc het oogh daer op gehouvvē
 Om tinnich moy te sien; maer als het open ginck,
 Doen vvas de gantsche sehat niet anders als een vinck.
 Fop hadde, doen hy svveegh, een grooten naem vervvorven
 Maer als sijn slabbe gingh doen vvasstet al verkorven:
 Wie niet te vvijs en is, en niet vvil schijnen geck,
 Die spreke niet te veel, so heelt hy sijn gebreck.

Silendo stolidus sapienti par est.

H*Ac, dum clausa fuit, sub pyxide mira latere
 Regalesque tegi quisque putavit opes;
 Mox, ut aperta fuit, spectacula ludicra vulgo
 Præbet, & è capsâ volavit avis.
 Dum siluit tua lingua, virum te, Basse, putavi:
 Testatur te puerum te sine mente sonus.
 Qui loquitur, populo se præbuit ille videndum,
 Vel fatuus; presso dum filet ore, sapit.*

Sans langage, le fol est sage.

TOut semble bel & bon, quant ceste boite est close,
 Mais quant un malotru ouverte la propose,
 Le jeu est tout gasté, le monde voit que c'est;
 Pour sage on tient le fol, si long temps qu'il se tait.

SILEN-

Multis praeclarum videtur bene loqui, prudentioribus appositè tacere. Quoties enim, extra notam simulationis, aut ignorantia, tacere fas est, silentium non loquacitatem, hominem cordatum indicare cordati iudicant: nec quanta quis, sed qualia loquatur; nec verborum molem, sed pondus attendendum esse. Ut moneta illa optima est, quae praei plurimum habet in parvâ mole, sic sermo qui sensus, ait prudens vir, & confidenter addit; Quid visurus sim nescio, sed verbosos valdè & una sapientes nondum vidi. Cor fatui (inquit Salom.) eructat stultitiam. Aut nihil igitur, aut accuratè loquendum; ne lingua, quae in humido ac lubrico est, (ut antiqui dicebant) alibi titubet, aut vacillet; nec enim turpe adèd pede, quam mente labi, ait Stobae. Concludo, & cum maximo silentium optimum atque tutissimum rerum administrationum vinculum esse definitio.

Veel achten't een groote sake wel te konnen spreken: wyse luyden houden meer van wel te konnen swijghen, ja oordeelen dat so menichmael yemandt swijghen mach, buyten verdachtheyt van onwetenheydt ofte gheveynstheydt, dat het swyghen, en niet het spreken een waerteycken is van een rechtsinnich verstant. Niet hoe vele, maer hoedanighe reden dat yemandt voortbrenght, niet de menichte, maer het ghewichte der woorden, is bedenkelyck: Ende ghelijck dat voor het beste gelt werdt ghehouden, 'twelck in weynich stoffe, groote waerde vervat: so moeten oock de redenen, die weynich woorden, en veel sins in hebben, hoochst gheacht werden. Ick en weet niet, seyter een gheleert man, wat ick noch sien sal, maer tot noch toe en hebbe ick noyt veel-sprekenden mensche wijs gevonden. 'T schijnt stout gheseydt te zijn, doch Salomon selfs is al mede van dat ghevoelen: waer veel woorden zijn, seydt hy, daer hoortmen den sotten. Ghelijck het metael door sijn klanck, soo wordt den mensche door sijn reden onderscheyden, seydt Quintilianus. Het is daerom oorboir ofte gheene, ofte welvoeghende redenen voort te brengen, op dat de tonghe, die in het natte gladde haer woonplaetse heeft, (ghelijck de ouden seyden) niet erghens in en glibbere: want ten wordt niet soo quaedt ghehouden metten voeten, als mette tonghe, te struyckelen.

MARTIALIS. **C**um te non nossem, dominum regemque vocavi:
Cum bene te novi, jam mihi Priscus eris.

ERASM. IN APOPT. Est aliqua sapientiae pars, silentio stultitiam tegere.

ALCIAT EX GRÆCO. **Q**uam tacet haud quidquam differt sapientibus amens,
Stultitia est index linguae voxque suae.
Ergo premat labium, digitoque silentia signet,
E sese Pharium vertat in Harpocratem.

HEt yvas u aengeseyt, en dier genoech bevolen,
 Dat eenich diep gheheym hier binnen vvas verholen,
 Maer ghy en ruste niet, ô al te lossen maeght,
 Tot ghy al te mael tot uvver schande, saeght.
 Laet daer des Heeren arck. des hemels diepe saken
 En staen u niet te sien, en minder aen te raken;
 Niet soecken is hier best, niet vveten hier' verkiest,
 Die soeckt, en vintet niet, of die het vint, verliest.

Tegenda non detegenda.

F*Ida tibi nutrix hâc pixide sacra latere
 Dixerat, & satis hoc debuit esse tibi;
 Quid tractare manu, quid cernere, Virgo, requiris,
 Quæque tenere manu, quæque videre nefas?
 Sacra Dei reverenter habe; quid fœderis arcam
 Tangis? jô, cohibe stulta puella manus.
 In multis nescire juvat, scrivisse nocebit,
 Sæpe perire fuit, quod reperire vocant.*

ECCLES. 3. 22.

Tu n'as que faire de voir de tes yeux les choses secretes.

QVel curieus desir ton pauvre esprit incite,
 Pour voir ce que ne dois? trouvant en seras quite,
 Ne sonde les secrets, ains mets au ciel ton cœur:
 Ne touche de la main a l'arche du Seigneur.

Idem

Idem Emblema, alio sensu.

C Arcere nil opus est captam pepulisse volucrem,
 Sponte suâ fugiet, tu modò pande fores;
 Pande fores cavea, mox, qua data porta, volabit;
 Inque suum fugiet libera facta nemus.
 Corporis angusto mens enthea clauditur antro,
 Mors libertatem reddere sola potest:
 Mens age, pone metus; nec enim nisi vincula rumpit,
 Abrumpit quoties de tribus una colum.

Anders, op het selve beelt.

T En is van gheenen noot een voghel uyt te dryven,
 Hy wil oock even selfs niet in sijn hutte blyven;
 VWant als hy maer en siet het open vande lucht,
 Soo springht hy veerdigh op, en gheeft hem totte vlucht.
 Het lichaem is de koy, die houdt de ziel ghevanghen;
 De doot die maectse los, die maectse vrye ganghen;
 VVaerom, ô christen hert, waerom doch hier ghevreest?
 Al velt de doot het lijf, sy maectt een vryen gheest.

I O S. S C H A L I G E R.

Nescire velle quem magister optimus
 docere non vult erudita inscitia est.

B A S I L.

A Nimi morbus est, malè & superflue
 de Deo quarere.

H I L A R. D E T R I N.

Deus religione intelligendus est, pieta-

te profitendus est, sensu verò persequen-
 dus non est, sed adorandus.

D E V T. 29. 19.

L Es choses cachées apartiennent à l'E-
 ternel nostre Dieu: mais les choses
 revelées sont pour nous & nos enfans.

LÆDIT

LÆDIT INEPTOS.
XXII.

OVID. I. **A** rte cila remoque rates veloque reguntur,
 AMAND. **A** rte leves currus, arte regendus amor.
 VEGET. LIB. **Q** ui secundos optat eventus dimicet arte non casu.
 3. IN PRÆF.
 APVL. EX **A** mabit sapiens, cupient cateri.
 AFRAN.

'Tis quaet, Voor die't mis-vaet:

'Tis goet, Voor die't wel doet.

DE Pieterman is nut voor spijs te zijn gegeten
 Van die sijn vreemden aert en loofse rancken vveten;
 Maer die hier onbevvest of onervaren zijn
 Vervallen in geraes, door onvervvachte pijn:
 Ghy sult daerom den visch van desen hooren prijsen,
 Ghy sult om desen visch een ander hooren grijsen;
 Ey siet! uyt een gheval lacht d'een, en d'ander schreyt:
 De min is Pieter-man, daer islet al gheseyt.

Lædit ineptos.

E*xtrahitur nostro mirabilis æquore piscis,*
(Effuge piscator ni tibi docta manus:)
Quem si forte rudi quis tangere sustinet ausu
Illa venenatâ cuspide læsus, abit:
Quem cautè tenet hunc doctaque eviscerat arte,
Mox impune coquo tradere monstra potest;
Hic quod edat, quod lædat habet contrarius alter,
Quid multis opus est? hoc in amore valet.

L'adroict n'a mal.

CIl qui la vive prend, & ou qu'il faut, la touche;
 Appreste, quant il veut, viande pour sa bouche;
 La mal adroicte main produira l'enrager,
 Dy, n'est ce pas l'amour dont tu me veus parler?

't Js kunst te leven.

Siet hoe de werelt gaet, daer twee gesellen vissen
 Heeft dickmael een het nut, en d'ander moetet missen
 Een lachter inde vuyft, gantsch blijde metten vangh,
 En d'ander schreyter om, en jammert uren langh;
 Daer is een seker greep om dit en gint te raken,
 Niet yeder is bequaem tot alderhande saken;
 Wat desen heeft verrijckt, heeft ghenen uytgeput,
 't Was yeder even na, maer gheenins even nut.

Non omnibus, omnia.

P*Ascitur ille cibo, depascitur iste veneno;
 Inque pari causâ quod gemat alter habet.
 Res eadem quare juvet hunc, cur troqueat illum
 Queritis; in' causâ est leva, vel apta manus:
 Apta manus festos & tristia vertit in usus,
 Ipsa vel evertit gaudia leva manus.
 Artis opus vita est, non omnibus omnia quadrant
 Quod nocet huic, illi commoda saepe tulit,*

*Deux mendiants a un huis,
 L'un a le blancq, & l'autre le bis.*

DEux touchent un poisson, dont l'un est mis en rage,
 Et l'autre estant joly, s'en rit de bon courage.
 Tout n'est pas propre a tous; dont l'un faict son profit
 Vn autre pert ses biens, & creve de despit.

NON

NEc satis olarum, nec satis est frantum,
 nisi adsit qui arte moderetur, non
 satis cythara, nisi qui scire moduletur. om-
 nia non pariter rerum sunt omnibus ap-
 ta. Egregiè, ut cetera, Arist. tantum, in-
 quit, ad unumquemque felicitas perve-
 nit, quantum cuique virtutis ac prudentie.
 priscis mortalibus fera damno fuere, ut-
 pote identidem ab eis lesi; posteriores etiã
 in suum commodum vertere ceperunt, car-
 nibus vesci, pellibus vestiri, felle mederi.
 Nam quemadmodum unius & ejusdem
 herbae apes florem sequitur, capra fruticè,
 sus radicè, bos foliũ, aves semẽ; ita quisq;
 pro ingenii modo utilia aut futilia ex re
 quapiam colligit. Aqua maris inutilis est
 potui, sed alit pisces, ac servit naviganti-
 bus. Ars atentis rerum usum distinguit,
 & sapiens, ut ait comicus, fingit fortunam
 sibi. longè aliter Penelopen Vlysser, aliter
 Eurimachus spectabat; aliter solè Pytha-
 goras, aliter Anaxagoras; ille ut Deum,
 hic ut lapidem prospectabat: virtutẽ de-
 nique ipsam non eodẽ modo Socrates at-
 que Epicurus. Socrates quidem tanquam
 beatitudinis, Epicurus tanquã voluptatis
 amator sequebatur. Quid tandẽ: Peregri-
 nemur ut apes, non ut aranea, & quod in
 quaque re commodi est, id excerpamus.

NOch het roer aen het schip, noch den
 toom aen het peert baten yet, sooder nie-
 mant en is diese wel bestiere. Luyt ende cyther
 zijn vergheefs, sonder goede meester die daer
 op spele. Alle dingen staen alle man niet even
 wel ter handt, maer yeder een treckt foo veel
 voordeels uyt eenich dinck, als hy wijsheydt
 heeft. De wilde dieren zijn in oude tyden
 by de onervaren menschen schadelijck ghe-
 acht gheweest, midts zy-lieden t'elcken daer
 van gequetst wierden. De nakomelingen daer-
 enteghen hebben uyt de selve groot voordeel
 weten te trekken, als der selver vleesch tot spy-
 se ghebruyckende, de vellen tot kleedinghe, de
 galle tot ghesondtmaeckinghe: want ghelijck
 aen een ende het selve kruyt de bie na de bloe-
 me tracht, de geyte na de spruyte, het vercken
 na de wortels, den os naer het blat, den voghel
 na het zaet: alsoo plach een yeghelijck na den
 inval van sijn vernuft, uyt een en de selve sake
 den eenen nutte dingen, den anderen niet dan
 beuselinghen te trekken. Een purpuren kleedt
 sal den mensche verheugen ende tot vreuchde
 verwecken, ende den stier doen woeden. Het
 zee-water en deught niet tot drack. is even-
 wel bequaem totte visscherie ende de schip-
 vaert. De konste des gebruyckers onderscheyt
 de dinghen, ende een vernuftich mensche kan
 sijn eyghen gheluck smeden. De deucht selfs
 en werdt niet op eene wyse by Socrates en by
 Epicurus betracht, want den eenen volght de-
 se om der ghelucksalicheydt, den anderen om
 der wellust wille. Voor besluyt, laet ons hande-
 len ende wandelen als byen, ende niet als spia-
 nen, op dat wy uyt alle dinghen het beste ver-
 kiesen.

THEODORET.

NEquè ensis cadium causa est, sed is
 qui ense malè usus est, neque divi-
 tia & paupertas, aliaque vita prosperita-

tes & adversitates reprehendi & accu-
 sari merentur, sed qui unoquoque eorum
 prater leges utuntur.

*Den desen een reuck des doots, ter doot : Ende den gener
een reuck des levens ten leven.*

DAer vvort een seker visch hier uyt de zee ghetogen
Daer, by een handich mensch, vvort voetsel uyt gesogē
Maer die het seltsaem dier niet recht en heeft gevat
Die raest gelijk een hont, oock schoon hy niet en at.
Siet vvat misbruyckē vverct. Het boeck van God geschreven
Doot somtijts die het leeft, en siet ! 'tis enckel leven :
Daer 't bietje suycker vint, juyft uyt dat eyghen kruyt
Daer suyght de vuyle spin vergiftich voetsel uyt.

ECCLES. 32.

Qui quærit legem replebitur ab ea, & qui insidiose
agit, scandalizabitur ab eâ.

Piscis idem genus huic alimenta benigna ministrat.
Piscis idem genus huic causa doloris erit :
*Cur aliquis piscem pronuntiet esse malignum ?
Cum nocet, haud piscis, sed, coce, culpa tua est.
Sancta Dei lex est, fert pagina sacra salutem,
Quo pereat, tamen hinc lector iniquus habet.
Libet apis violas, & aranea libet easdem ;
Hæc aconita trahit floribus, illa favos.*

Le fol est l'auteur, de son malheur.

DEux prennent un poisson, poisson de mesme sorte,
L'un en sent grand tourment, & l'autre bien s'en porte :
La cause est du malheur la mal adroite main :
Ta loy est juste, ô Dieu, meschant le cœur humain.

BONIS

BONIS BONA, MALIS MALA.

AB ipso conditore nihil malum aut turpe, ait Hermes: turpia enim sunt affectiones inherentes generationi, sicut arugo ari, sordes corpori; atqui nec aruginem fecit faber, nec sordes auctor protulit, nec malitiam Deus. Scripturam sacram, ad stabiliendas omnium fere atatum haereses, detorquere omnes videmus; atqui id non scriptura vitio, sed naturali hominum sive ambitione, sive pravitate fieri, ratio docet. Vultures ad male olentia corpora, prateritis amaenis ac odoriferis, feruntur; musca sana corpora pratervolant, ad ulcera properant. Ita isti, claris ac perspicuis scripturae locis omis, obscuris ac dubijs adhaerescunt, aut non raro perversa interpretatione dubios facere conantur. Imo verò quemadmodum eadem purpura homines deletat, ac ad gaudium provocat, tauros offendit, ac irritat ad pugnam: sic ex eodem loco, hic doctrinae salutaris, ille schismatis ac sectae occasionem saepe arripuit. Vnde hoc? verbo dicam: Deus bonus, scriptura sancta, homo perversus.

VAn den schepper en komt niet quaeds, seydt Hermes, want het ghene dat inden mensche quaedt is, zijn des selfs aengheboren gheneghentheden, hem aet hanghende gelijk den roest het yser, ende de vuylicheydt het lichaem doet, nochtans en is de smit geen oorsaec van den roest, noch den ghenen die het lichaem geteelt heeft van de vuylicheydt, noch Godt van den quade. Dat de heylighe schrift tot versterckinghe van alle ketterijen werdt te berde ghebracht, ofte door verdorvenheydt, ofte door eergiericheydt der menschen, leert de ervarentheydt. De giervoghels, al wat wel rieckt voorby vlieghende, vallen op de stinckende en bedorven lichamen. De vlieghen ghesonde leden verlatende, gaen suyghen aen sweeren ende etter-buylen. Veel menschen effene en nutte schriftuer-plaetsen van de handt slaende, nemen geneuchte vremde besluyten te smeden, uyt eenighe twijfelachtighe ofte duytere redenen. Ia gelijk een ende het selve purperen kleedt de mensche vervrolickt, de stieren vergramt en doet rasen; op ghelijcke wijze sal den eenen somwylen Godsalighe leerstucken, een anderen schadelijcke ketterijen, uyt een en de selve plaetse trecken. Wat is hier de reden van? int korte; Godt is goet, de schrift is heylig, maer den mensche is verkeert.

*Als quaet, uyt goet, ons wedervaert,
Dat komt uyt ons verdorven aert.*

PROV. 8.

Iusti sunt omnes sermones mei, non est in iis primum quid, neque perversum: recti sunt intelligentibus & aequi invenientibus scientiam.

I. CORINTH. I. 18.

ACeux qui perissent la parole de la croix leur est folie, ains a nous qui obtenons salut, elle est vertu de Dieu.

TANGOR, NON FRANGOR AB VNDIS.
XXIII.

Hac tamen sunt de raro contingentibus ut bene Hieron. Lib. 3. Epist. 5.

Q*uis fornacem regis babilonij sine adustione ingressus est? inquit, cujus adolescen-
tis egyptica domina pallium non tenuit? inter illecebras voluptatum etiam ser-
reas mentes libido domat. Difficile inter epulas servatur pudicitia.*

ET BERNARD. IN QVOD. SERM.

P*erichlitatur castitas in delitijs, humilitas in divitijs, pietas in negotijs, veritas in
multiloquio, charitas in hoc mundo.*

Alle aensprekers, gheen herte-brekers.

GHy rijt geduerich uyt, ghy zijt in alle feesten,
 Ghy komt, ô Rosemont, by alle blijde geesten,
 En desen onverlet soo blijfje datje waert,
 En houdt den eersten stant van uwen koelen aert.
 Nu isset immers waer (het schenen eertijts droomen)
 Dat midden inde zee zijn even soete stroomen,
 En blijven onvermenght. Siet wat een vreemt verstant!
 Ghy blijft als killich ys te midden in den brant.

Tangor, non frangor ab undis.

P*Hylli Dionæis circundaris undique turmis,
 En Venus in Venas non venit ulla tuas:
 Mille proci calidis implent tibi questibus aures,
 Tu tamen in mediis ignibus, igne cares.
 Sic manet & fluvio, licet æquora vasta pererret,
 Qui fuit ante color, qui fuit ante sapor.
 Vis fluvii miranda, mea vis mira puellæ,
 In circumfuso tutus uterque mari est.*

Parler de bouche, au cœur ne touche.

LE fleuve, que tu vois, en haute mer se pousse;
 Et, non obstant celà, son eau demeure douce.
 Pourquoi t'estonnes tu? ma dame peut autant,
 Marchant par-my le feu, est froide non obstant.

Elck

MEn vont in ouden tijt, en even noch, revieren
 Die midden in de zee en door de baren svvieren
 Doch schoon haer soete stroom tot in het soute schiet
 Sy vloeyen nevens een doch efter menghen niet.
 Siet dus hout nu het volck (men moetet houvven noemen
 Want yder houdt sijn goet) vvic kan van liefde roemen
 Daer yemant schoon hy trout sijn goet bevvaert alleen
 'tFy van bysonder goet als 'tlichaem is ghemeen.

Corpora communia, sed non pecunia.

P*er latices, Neptune, tuos diffunditur amnis,
 Cui remanet totus, qui fuit ante, color :
 Mixta nec unda mari, mare nec miscetur in undis
 Fluminis, & proprius piscis utrique manet.
 Heus ubi sancta fides ? ubi dulcia fœdera lecti ?
 Utraque sepositas arca reservat opes ;
 Corpora sunt nobis communia, lege jugali,
 Cum mihi te dedcris, cur tua, Phylli, negas ?*

Chacun son cas apart.

LE fleuve, que tu vois, bien par la mer se roule,
 Mais son eau, ny poisson, hors de son sein ne coule.
 Lors, quant les mariez ont mis leurs biens apart,
 Ou est, dy foible amour, ou est ton feu & dart ?

CORPORA COMMVNIA, SED NON PECVNIA.

Quid hoc rei est ! Fluvium per medium maris labi, in sinum, & velut in amplexus cani istius patris ruere, & suam nihilominus undam, colorem, pisces sibi servare ! Monstrum hoc aliquis in mari, aliud nos in terrâ miremur. Patrum nostrorum avo, cum adhuc existerent veteris vestigia recti, una ferè erat & simplex matrimonij ineundi ratio, ut simul cum ipsis nuptijs omnium bonorum societas inter conjuges contracta videretur. Nunc verò mutata tempora, mutati adeo una hominum mores, ut conjugij sacrum in commercium abiisse, & res mancipi facta videatur ; quotque hodie matrimonia, totidem sordida ferè passionibus, de bonis in communionem non conferendis, interveniant. Quid dicam ? Stultè parentes filiam in matrimonium collocant ei, cui dotem diffidunt. Stultè mulier marito ejusmodi se dat, cui sua negat. Vt humida miscentur omnibus partibus, sic inter conjuges nihil separatim, nihil singulare ; non corpus, non bona, nec cogitationes quidem, velim.

DE ondersoeckers der nature hebben voor een groote vreemdicheydt aenghemerckt sekere reviere midden door de zee vlietende, sonder nochtans haer visch en water mette zee ghemeen te maecten. 'Tis (mijns oordeels) immers soo seltsaem datmen hedendaechs, int maecten van houwelijcken, ghemeynschap van lichamen volkomelijck ende sonder teghenspreken toelaet, ghemeynschap van goederen, daerentegen gantsch verwerpt, Ist niet groote dwaesheyt een teere magher, u eyghen vleesch en bloet, in den schoot van desen of ghenen onbesuyfden jonghelinck slechtelijck heen te leggen, om na sijn wel-ghevalen met de selve om te moghen springhen, een hant vol gelts daerenteghen, of so wat eerde kluyten in dier voeghen vast te maken, dat hy daer niet aen en kan ? ist niet dulleicheyt sijn dochter te betrouwen aen yemant diemen het houwelijcx goet niet betrouwen en dert ? Seckerlijck de weerdicheydt des houwelijckschen staets, werdt door dese vreemdicheden veel te kort ghedaen ; want voorwaer, alster wel sou de gaen, soo behooren de ghehoude niet alleenlijck in lichamen, maer oock in goederen, ja in ghemoederen ende ghedachten ghemeen, en in alle haer deelen immers soo seer vermengt te wesen, ghelijck wijn en water, als het onder den anderen ghegoten is.

Waer twee gheworden zijn tot een,
Maeckt daer ghemoet en goet ghemeen.

HORAT. SAT. I. LIB. I.

Miraris cum tu argento post omnia ponas
Sibi non praesto, quem non merearis amorem.

Plutar. in Præcept. Matrim. ex vers. Amiot.

Platon escrit que la cite est bien heureuse ou on n'entend pas ces mots,

cela est mien, cela n'est pas mien,
mais ces paroles la doivent bien encore
plus estre bannies hors du mariage.

S

I. CORINTH.

De werelt ghebruyckende, als niet ghebruyckende.

Siet hier een versche beeck die met de soute baren
 Can spelen in het diep, oock sonder eens te paren;
 Siet! hoe het water raest, sy blijft al even soet,
 Sy houdt haer eersten aert te midden inden vloet.
 Het is een groote deught met alle man te leven,
 En aen het los ghevvoel sijn herte niet te gheven;
 O die de vverelt schiept, en schiept oock even my,
 Gheeft dat in dese ziel de vverelt niet en zy.

Mediis immixtus in undis.

E*sse ferunt, medium qui per mare volvoitur, amnem,*
Is tamen equorei nil trahit inde salis.
Nos mundi pelagus, nos vastum currimus equor,
Nos tenet in salso Doris amara sinu;
Omne latus ferit unda, furit celer æstus arenis,
Ab! quid agat tantas rivulus inter aquas?
Alme Deus, liceat nulla salsugine tinctis
Reddere corpus humo, reddere corda tibi!

Bien te baigne, mais sans meflange.

LA mer en ce tableau, lecteur, prens pour le monde,
 Et gard toy que son sel jamais ne se confonde
 Avec le fleuve doux de ton esprit Chrestien,
 Dieu donne, que chacun bien donne garde au sien.

MEDIVS IMMIXTVS IN VNDIS.

Semina ac plantæ, aliunde petita, ex
Squalitate terra, cui inferuntur, brevi
fructus producunt: animalia, in aliam
regionem translata, ad genium loci, in
quo habentur, indolem formant: Idem
nobis ferè accidit: mentem ad verbi di-
vini normam indies nobiscum forma-
mus, & vita melioris spem animo concipi-
mus, at simulatque in mediâ urbe ver-
sari occipimus, ubi nos res hominesq; cir-
cumstrepunt, subito hinc tumultus ac tur-
bas haurimus, & negotiû nobis, non no-
stra solum negotia, sed aliena etiâ, faciunt.
Miseros nos! abripimur, & contagione
plerumque insanimus, ecquis enim

..... Cui mens circumflua luxu
Intactum poterit vitio servare rigorem?

Nos tamen admitamur contra, & cum
bono Deo, alpheum, mare siculum sub-
terlabentem sine mixtione undarum, se-
dulo imitemur; perque levitates ac vani-
tates huius seculi transenntes, iis ne mis-
ceamur, at, veluti piscis marinus in falsis
undis non salsus, ita nos, ne salsuginem
trahamus ex hoc pelago. Solis radii con-
tingunt quidem terram, sed ibi sunt, un-
de mittuntur. Viâ nam sic animus nobis
versetur inter humana, ut adhæreat in-
terea origini suæ, id est, Deo!

En uytheemsche plante ofte zaedrt, hier te
lande ghebracht zijnde, verliest seer haest
haren eyghen aert, en voecht sich na het landt
daer in sy gheplant oft ghesaeyt wert: vreemde
ghedierten aerden terstondt naer het gheweste
daerse ghehouwen worden, verghetende het
landt daer uyt sy ghekomen zijn. Yet sulcx ghe-
beurt den mensche schier alle daghe, hy oeffent
sich in eenicheydt in Godes woordt, maect
daer uyt reghels tot een sichtelijck leven, en
brenght sijn gheneghenheden als onder een
toom, maer so haest hy uyt sijne innighe ghe-
dachten komt, en begint, beneffens andere
menschen, in de werelt te woelen, terstont kle-
ven hem de omswevende gebreken van andere
aen't lijf, en wort door de selve (ghelijck door
een snel loopende reviere) wech gheruckt.

Die in de stroom van wellust swemt,

Al is sijn gheest al wat ghetemt,

Of schoon hy op zijn saken let,

Wert van eens anders vuyl besmet.

Laet ons hier teghens ernstelijck strijden, ende
naervolghen de reviere alpheus (die midden
door de sicilische zee, sonder sich met de selve
te vermenghen, haren loop neemt) laet ons
midden inde ydelheden vande werelt, trachten
met de selve niet ghemeens te hebben, ende
zijn ghelijck versche visschen in soute wateren.
De stralen van de sonne schijnen wel op der
aerden, maer blijven ghelijckewel gehecht aen
het lichaem van 'twelcke sy neder dalé, 'Tware
te wenschen dat wy met de menschelijcke din-
ghen besich zijnde, ons niet dieper daer in en
lieten, ofte wy en bleven even wel vast gehecht
aen onse oorspronck, welck is Godt. Die ons
daer toe sijn ghenade verleene,

AMBROS. DE VIRG.

Discite in hoc mundo, supra mundum
esse; & si corpus geritis, volutet in
vobis ales interior.

PHILIP. 2. 15.

A Fin que vous soyez sans reproche
& simples enfans de Dieu, irrepre-
hensibles au milieu de la generation tor-
tue & perverse.

FAC SAPIAS ET LIBER ERIS.
XXIV.

TIBULL. **S**ervitium mihi triste datur teneorque catenis
Et nunquam misero vincla remittit amor.

OVID. 3. **S**ed tamen haret amor crescitque dolore repulsa

METAM. **S**et tenuant vigiles corpus miserabile cura
Adducitque cutem macies,

OVID. **D**y faciant possis domina transire relicta
Limina, proposito sufficiantque pedes;
Et poteris, modo velle tene.

DAN. **S**cilicet angustum nimium concludimur orbe;
HEYNS. **S** ludicio peccat qui sapienter amat.

Uvaer hier verstant, daer waer gheen bant.

MOy Brechtje speelt de beeft, en Fop laet met hem geckē,
 Ken can (so roept de vent) mijn hert niet van haer treckē,
 Sy is vol enckel gheeft, vol alle moy ghetaft,
 Dies ben ick aen mijn lief met stale ketens vast.
 Maer segh eens, lieve Fop, en hebje noyt ghevonden,
 Een nar, die met een stroo was aen een pael ghebonden,
 En die noch efter stont als met een boey aen't been?
 Ghy zijt (al weetjet niet) van dese gecken een.

Fac sapias, & liber eris.

V*Sque rogas, negat usque tibi crudelis amica:
 Ecquid adhuc duro mens in amore gemit?
 Me remorantur, ais, formosæ vincla puellæ,
 Vincla vel herculeâ non solüenda manu:
 Vincla genæ mihi, vincla comæ, mihi vincla papillæ:
 Hei mihi? quot vinclis corda ligatur amans.
 Stulte puer, stulti vel stramine crura tenentur,
 Et, moriar, vinculum tu nisi tale geras.*

Qui vent, il peut.

NE vistes vous jamais un fol lié de paille
 N'avoir l'entendement ny force qu'il s'en aille?
 Je vais le vous monstrier, voila ce sot languir
 En malheureux amour, & ne s'en peut partir.

Der dwafen bant, is onverstant.

VV At isfer menich mensch in onsen tijt te vinde
 Die aen een enckel stroom sich plach te latē bindē
 Wat isfer menich mensch die wat een ander doet
 Houdt voor een stalen bant die niemant breken moet
 So plach het domme vee met onghewisse schreden,
 Oock op een quaden wegh een ander na te treden.
 Ghy leeft ghelijck een mensch dat is na wijsen raet
 Doet na de reden eyscht niet so de werelt gaet.

O demens ! ita servus homo est ?

M*Uta quidem totam patrantur inepta per urbem ,
 Cumque petis causam, mos jubet ista, ferunt.
 Annè igitur stolidi nos stringat opinio vulgi ?
 Regula num vitæ factio plebis erit ?
 Stamine sic fragili, vel stramine morio vincetus
 Vah ! sibi compedibus crura sonare putat.
 Serviles vilesque sumus : pro vincimur, imò
 Vincimur miseri, causaque nulla subest.*

Ce que me lie, c'est ma folie.

FOrce actes, que faisons, sont pleines de bestise,
 Demandez en raison, on vous les autorise
 Par la costume, hélas ! un fantastique lien,
 Le fol se tient lié, & que le tient, n'est rien.

O DE

Sensus morbi, & origo ejus detecta initium sanitatis est. Magna vitiorum scaturigo est, consuetudinis, plerumque non bona, impressa nobis auctoritas. Vivimus plerique ad exempla, & non quid rectum, sed quid usitatum sit, inquirimus. Quis nostrum, lautitiarum aut superflui sumptus si culpetur, non statim recurreret ad antiquam illam, & non probam excusationem, non ego sumptuosus sum, sed mores, ut hodie sunt, tantas impensas exigunt? Na nos lepidi sumus! Sumptuositatem excusando, dementiam culpamus. Nihil peccati antiquitas, nihil errantium multitudo nos moveat. Mala consuetudo, vetustas erroris est, dixit Theologus. non exemplis, sed legibus judicandum pronuntiant jurisconsulti non consuetudine, sed ratione vivendum clamant Ethici Concludo antecedentium gregem sequi, pecudum esse. non hominum. Nec enim bene currere potest, cui cura est alienis vestigiis pedem infigere.

Een ingebeelde grootachtinge van de gewoonte des volcx, is als een spring-ader van alderley misgrepen. Vele van ons leven alleen maer na exempelen van andere, niet onderfoeckende wat recht, maer wat ghebruyckelijck is. VVie doch berispt zijnde over onmaticheyt van spijsse in maeltijden, en gaet niet terstondt sijn toevlucht nemen tot de oude, doch ondeugende, uytvlucht. 'Tis so de maniere? ist niet wat frays? met ons te willen verontschuldigen van kostelijckheyt, beschuldigen wy ons inder daet van, dwaesheyt. Niemand bedriege sich selvē: noch de outheit vande misbruyckē, noch de menichte van die hun misgrijpen, kan immermeer dat slim is, recht maken. Quade gewoontē zijn oude dwalingen. Men moet na wetten, niet naer exempelen wijzen. Men behoort na reden, niet na ghewoonte te leven. Slechtelick sijn neus te volgen, en, de ghene die voorgaen na te loopen, is beesten, geen menschen werck. Niemand gaet wel die sijn voeten geduerichlijck wil voegen na eens anders voetstappen.

SEN. EPIST. 51.

Non ego ambitiosus sum, sed nemo aliter Romae potest vivere. Non ego sumptuosus, sed urbs ipsa magnas impensas exigit. Non est meum vitium quod iracundus sum, quod nondum constitui certum genus vite, adolescentia hac facit. Quid nos decipimus?

IDEM EPIST. 58. IN FIN.

Inter causas malorum nostrorum est, quod vivimus ad exempla, nec ratione componimur, sed consuetudine abducimur. Quod pauci faciunt, nolumus imitari: quum plures facere caeperunt, quasi honestius sit quia frequentius, sequimur, & recti apud nos locum tenet error, &c.

GAL.

*Ghy zijt tot vryheydt gheroepen broeders, staet dan inde vry-
heyt, alleenlyck dat ghy de vryheyt niet en ghebruycks
tot een oorsake den vleesche.*

HOe staet de geck en kijckt al waer hy vast gebonden
En daer is maer een draet hem om het beë gevondē
Een stroo, een eenich stroo is hem een stalen bant,
Siet vvaer de mensche valt door enckel onverstant.
Wat zijn, ô vveerde ziel, vvat zijn doch al de touvvē
Die ons den Christen aert hier vast gheknevelt houvven?
'Tis lucht tot ydel eer, of seght tót vuyl ghevvin,
Al niet als enckel strōo, ja vvebben van de spin.

Stultitia ligamur, non compedibus.

S*Piritus excelso se tollit in astra volatu,
At caro, compedibus deprimor, inquit humi.
Tu quid vincla voces, age, nunc videamus inepta;
Morio vel stramen, compedis instar, habet.
Vile lucrum, popularis honos, fugitiva voluptas,
Hæcine sint pedibus pondera justa tuis?
Prô viles animas! devotaque crura catenis!
Vincimur, nervus nec tamen ullus adest.*

Le sage a le cœur a sa droite: mais le fol a le cœur a sa gauche.

L'Esprit foushaite au ciel son noble cœur estendre,
Mais cest amas de chair au monde se va rendre,
Causant captivité, esclave se faisant;
Vn sot est garotté de paille seulement.

Quoties rerum humanarum interior aliqua cogitatio animum mihi subit, non possum non serio deplorare, imo & indignari, affectuum nostrorum, non inscitiam modo, sed insaniam. Irretitos nos mundi, nescio quibus, illecebris sat scimus, & futile jugum excutiendi ardor nos aliquis interdum invadit: sed irrito plerumque conatu. Quin age, & serio rem tangamus. Quid si tota haec machina plena manu, quidquid in sese deliciarum complectitur, in nos parata sit effundere, qualia tandem aut quanta nobis conferre possit, enumeremus. Honores dabit, inquit; fumi sunt. Divitias; umbra. Nomen ac famam, aura ac strepitus. Voluptatem denique; fallax prurigo est, primo blandis, postea dolens. Et quidem ista omnia deteriores non raro nos reddiderunt, meliores ferè nunquam. Nec enim aut firmiora latera, aut vita longior, aut mens beatior hinc alicui futura est. Ex adverso, quid si, effusis habenis, in nos se viat orbis terrarum, adeo ut

Ruina caeli sidera misceat,
Ingens tamen solatium in praesentium brevitate, in futurorum perseverantia.

PAYL. ROM. 7. 22.

Dilector lege Dei secundum interiorem hominem, video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae: & capientem me sub lege peccati.

AVGVST. LIB. CONFES.

O Amator mundi! cujus Dei gratia mi-

Als ick somwylen, met innighe ghedachten de menschelijcke dinghen in my selven overweghe, so en kan ick niet laten droevich, ja gram te werden, over de slofficheydt, jae dwaesheyt, onser gheneghentheden. Wy sien voor de handt dat wy inde wereldtsche saken ganisch verwerret zijn, des kryghen wy somtijts goeden wille, om ons daer van te ontwerren; maer, och armen! wy slabacken telcken in ons goet voornemen. Wel aen dan, laet ons teghenwoordelijcken eens de sake wat naerder ondertaften. Ghenomen dan dat de gantsche wereldt haren schoot als open dede, om ons, met al datse weet by te brengen, op het vriendelijckste te troetelen, wat soudt doch al te beduyden hebben? Sy kan ons eer-staten geven, suldy segghen. Maer wat zijn die anders, als roock? Sy kan ons rijckdom toe brengen. Maer wat zijn die anders als een schaduwe? Sy kan ons een heerlijcken naem verheffen. Maer wat is die anders als een suysende windken? Sy kan ons met wellust vrolijk maken. Maar wat is dat anders, als een bedrieche lijcke ketelinghe? Dit alles, maectt ons veeltijts slimmer, selden beter. Ten gheest ons noch langher leven, noch stercker lichaem, noch gherulter ghemoet, maer wel het teghendeel. Of dan schoon de wereldt, ons al qname af nemen, watse kan en mach, soo sal, in allen ghevalle, voor ons groote vertroostinghe ontsaen, eerstelijck uyt de kortheydt van de jegenwoordighe ellende, ende ten tweeden, uytte lanckduyricheyt vande toekomende gelucksalicheyt.

litaris? hic quid nisi fragile, nisi plenum periculis, & per quot pericula pervenitur ad majus periculum? pereant haec omnia, & dimittamus haec vana & inania: conferamus nos ad solam inquisitionem eorum quae finem non habeant.

QVI CAPTAT, CAPITVR.
XXV.

PLAVT. Da mihi hoc, hoc mel meum, si me amas, sodes.

TRIN. Ibi ille cucullus; ocelle mi, fiat, & istud: & si
Amplius vis dari, dabitur; ibi illa pendentem ferit.
Fit ipse, dum illis comis est, inops amator.

TERENT. **I**D vero est quod mihi puto palmariam,
EVNVCH. Me repperisse, quo modo adolescentulus
Mereiricum ingenia & mores posset noscere
Mature, & cum cognôrit, perpetuo oderit: Nosse omnia hac, &c.

Die

DE meeu vliegt over al, om haren kost te rapen,
En vint ontrent de strant een oester ligghen gapen,
Dies picktse na het aes; maer, eer de voghel at,
So sluyt de mossel toe, daer is de meeu ghevat.
Siet daer een eyghen beelt voor dese losse gasten,
Die sonder na-ghepeys in alle schotels tasten;
Sy zijn te bijsster graegh, maer, siet! ten lijt niet langh
De grijper is ghevat, de jager vvort de vangh.

Qui captat, capitur.

Læda vagis juvenes vocat in certamen ocellis,
Vidit, & insidias, nerva paremus ait.
Dat faciles aditus, dat basia, fertque vicissim,
Qualia vel passer, vel dare concha solet:
Omnia cum fervent, dextram petit illa, fidemque,
Igne furens juvenis, quod petis, inquit, habe.
Ostrea non aliter rostro penetravit acuto,
Et quæ captabat, capta remansit avis.

Chasse penible, ou le veneur est pris.

VOyant ces dous appasts je me faisois accroire,
Daller, non au combat, mais bien a la victoire:
Mais en prenant, hélas! sans y penser, je suis,
Par mon butin, que je pensois avoir, surpris.

DE meeu is inde klem, de meeu die is ghegrepen,
 De voghel is bekayt de vogel is benepen:
 Maer vvat baet dit de schelp? ké siet een vreemt gheval
 De vangher is bedut hoe hy het redden sal,
 De vangh is hem een pack, de vangh die is hem teghen,
 De vangh is hem verdriet hy isser me verlegghen.
 Wat isser menich mensch dien gelt noch goet en past,
 Want daer beleyt ontbreeckt daer is de rijckdom last.

Fortunam citius reperias, quam retineas.

T*egminibus patulis jacet ingens littore concha,
 Dum perit hanc, rostrum pressa tenetur avis;
 Capto quidem premitur volucris, sed capta repugnat,
 Et salit, & pennis ostrea dura quatit:
 Concha, diu luctata, nequit retinere volucrem,
 Dumque fugit, clamat; prada molesta vale.
 Parta per incertos numerosa pecunia casus,
 Aut perit, aut onus est, ars nisi servet opes.*

<i>Vn fol ou beste</i>		<i>Mais bon mesnage</i>
<i>Faiçt bien conquête,</i>		<i>C'est faiçt du sage.</i>

Bien que l'oiseau, soit pris, ce non obstant le huiſtre
 N'en a que du travail, & n'en a nul honneur:
 Bien, par cas fortuit, acquis par un belistre,
 Ne faiçt jamais du bien a son lourd acquerreur.

FORTVNAM CITIVS REPERIAS,
QVAM RETINEAS.

Ingentia & ramosa cornua cervis magis oneri, quàm adjuumento esse, cum iis uti nesciant, facile perspicimus. Parum est, opibus affluere si desit ars utendi. *Francesi, inquit Guicciardin, sono piu prompti a acquistare, che prudenti a conservare. Id omnibus in universum hominibus ferè accidit. Multi sunt quibus aut regna, aut opes, summo labore adquisita, postea defectu providi regiminis è manibus elabuntur. Magna opes non tam multa capiendo, quam haud multa perdendo quaruntur, ait Dio. Excellentibus ingeniis, inquit Liv. citius defuerit ars quàm civem regant, quàm quàm hostem superent. Ratione acute tangit Zonaras; tueri quæsita, inquit, difficilior est quàm adquirere, quoniam in acquirendo ignavia possidentis saepe plus confert, quam propria virtus. Tueri autem, quæsita sine propria virtute, nemo potest. Bene igitur ille, qui malle se dixit virum pecuniâ, quàm pecuniam viro indigentem filia in maritum dare.*

DE hoochghetackte hoornen zijn voor de herten veel eer beswaerlijck, als behulpzaam, uyt oorsaecke dat de selve gheen handelinge en hebben om die wel te kunnen ghebruycken. Ten heeft niet veel om 'tlijf treffelijck gegoet te zijn, indien men geen bequaemheyt en heeft om sijn middelen wel te besteden en te bestieren. Den Fransuar, seyt Guicciardin, is veel handigher en gauwer om yet te winnen, als voorsichtich om 'tghewonnen te bewaren, 't Gaet byna so met alle menschen, hooghe en leege. Men vint die met een sekere behendicheyt den eenen treffelijke heerlijkheden, den anderen schoone goederen, by den anderen gheraep hebben, aen de welcke noch tans, by ghebreck van goet beleyt, alles naderhandt door de vingheren is ghedropen. Vytmytende verstanden, seyd Livius, sal veel eer de wetenschap ontbreken om hare burgherije wel te bestieren, als om haer vyanden haestelijck t'overwinnen. De redene hier van werdt aerdelijck verklaert by Zonaras; te beschermen, seyt hy, het gene dat gewonnè is, valt beswaerlijcker als het winnè sèlfs, overmits dickwils, tot het verkrijgen van eenich dingh, meer helpt de lasse onachtsaemheyt vandè genen die het sijne slechtelijck hem laet ontfutselen, als u eygen kloeckheyt: maer 'tghene dat eens ghewonnen is, en kan sonder eygè goet beleyt niet bewaert, of recht gebruyckt werden. Hy dede dan wijselijck die sijn dochter liever te besteden hadde aen een man die goet ontbrack, als aen goet dat een man van doen hadde.

OVID.

Non minor est virtus, quam querere, parva tueri:
Casus inest illis, hic erit artis opus.

SEN. LIB. I. EPIST. 2.

Immodica divitia sunt veluti ingentia & enormia gubernacula, facilius mergunt, quàm regunt: cum habeant irritam copiam, & noxiam nimietatem,

T 3

PSAL.

Sijne vrienden gheeft hy het al slapende.

DE meeu die soect haer aes, en geeft haer op de sanden
 Sy flickert over zee, sy wandelt aende stranden;
 Demossel roert haer niet, maer leyt alleen en gaept;
 Het schijnt of datse rust, of datse leyt en slaept;
 En desen onverlet soo wort de meeu gevangen
 Van yet dat niet en doet als aen de klippen hangen.
 Ey waerom dus gevoelt om staten, rijckdom, eer?
 Ons doen en gelter niet, 'tis al uuv' segen Heer.

Non labore, sed munificentia Domini.

S*Axa solent volucres circumvolitare marinae,
 Prædaque dum petitur, non datur ulla quies.
 Concha loco non mota, sui non anxia victus,
 Nunc bibit, æquoreum nunc spuit ore salem:
 Hanc, dum testa patet, rigido petit improba rostro,
 Dumque petit, rostro capta remansit avis.
 Quos manus alma Dei beat, hos beat absque labore,
 Sponte replet placidos præda petita sinus.*

ECCLÉSIASTIQ 11. 14.

*Les biens & les maux, la vie & la mort, la pauvreté
 & richesses sont du Seigneur.*

L'Huystre est tout en repos, sans oncq changer de place:
 L'oiseau de mer par tout, sans s'arrester tracasse,
 Qui rien ne faict, il prend: l'oiseau travaille en vain,
 Ce qui nous enrichit, est, Dieu, ta riche main.

NON

R Hombum, & squatinum, & rhaïam, & pastinacam, cum tardissimi sint piscium, saepe tamen mugilem piscium velocissimum in ventre habere, piscatores observarunt. Simile in terrâ, & ipsis quidem hominibus contingere, quis non videt? ejus rei rationem si quis inquirat, nec velocium esse cursum, nec fortium bellum, nec sapientium pacem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam, cum sapiente hebræo respondebo. *A Deo sanè ista omnia, à Deo sunt. Dei arbitrio expenditur victoria, ait ille, neque ad insolentissimos quosque illa accedit, sed ad eos duntaxat, ad quos conditor illerum & moderator accedere voluerit. Ille quoties suis auxiliari statuit, externis illis plerumque se astringi non vult; imò ea aversatur potius, instrumentisque debilibus magis, quam robustis, juvare mavult. Loquuntur idè exempla Gidionis, Ionathæ, & aliorum Cujus rei illa haud dubiè est ratio, ut, bona, quæ insperata nobis eveniant, recta è manu Dei in nos delata intelligamus, eique tanto impensius gratissimi victimam offeramus. Eam rationem expressit ipse Deus Iud. 7.2.*

D E zee-luyden hebben menichmael voor wat vreemts aenghemerckt, dat inde ropper ende buycken van traghe ende lompe visselen dickwils de snelste en rapste overvliegners vander zee ghevonden werden. Yet sulcx ghebeurt oock niet selden op den aertbodem, en selfs onder de menschen; En de reden daer van is, 'tpleene Salomon seyd, Eccles. 9.11. Dat ten loope niet en helpt, snelle zijn; ten striede niet en helpt sterck te zijn; ten rijckdom niet en helpt kloeck te zijn, &c. Die en diergelijcke segghenngen dalen alle vanden hemel. Na den raet Gides (seyter een) wert de overwinninge uytghemeten, en den segghen volcht juyft niet die stat en vermeten zijn, maer alleemaal de ghen die het God behaecht dien toe te schicken. Ten is den Heere niet swaer (seyde Ionathan 1. Sam. 18.6.) door vele ofte weynighe te helpen; En veeltijds, selfs inde meesten noo, behaghet Gode de sijne, door kleyne en gheinghe middelen, uyt her ghevaer te trekken: onder andere redenen sonderlinghe, op darden mensche gheen stoffe en soude hebben sich selven in sijne verlossinghe yet wat toe te schrijven; maer alles reghel-recht uyt Godes milde hant soude bekenen ontfangen te hebben, en dies te meer verweckt soude werden met ware danckbaerheyt sich voor God te vernederen. Dese reden wert selfs van Gode uytghedruckt. Recht. 7.2. Israel mochte sich beroemen teghens my, en segghen: Mijne hande heeft my verlost.

SALOMON. PROVERB.

Benedictio Domini divites facit, nec lociabitur iis afflictio.

ECCLES. 9.11.

I Ai ven sous le soleil que la course n'est point aux legers, ni aux forts la bataille, ni aux sages le pain, ni aux prudens les richesses, ni la grace aux scavans.

OVID. I. ME-
TAM. DE AMO-
RE LOQVENS. **D**E què sagittiferâ prompsit duo tela pharetrâ,
Diversorum operum; fugat hoc, facit illud amorem;
Quod facit, auratum est & cuspide fulget acutâ:
Quod fugat, obtusum est, & habet sub arundine plumbum,
Hoc Deus in nymphâ Peneide fixit, at illo
Lasit Apollineas trajecta per ossa medullas:
Protinus alter amat, fugit altera nomen amantis.
Aucta fugâ forma est.

Sy gheeft, datse niet en heeft.

GHy slijpt ons, Rosemont, vvy zijn des liefdes pijlen,
 Ghij zijt de vvet-steen selfs, uuv' oochjens zijn de vijlẽ;
 Ghij die ons gaende maeckt behoudt uuv' eersten stant,
 De coude maeckt het vier, en 'tys vervveckt den brant.
 V lieffelijck ghesicht doet ons de sinnen quelen,
 V neer-gheslaghen ooggh kan ons het herte stelen,
 Siet vvat mijn lief vermach! Sy maeckt, sy doet, sy gheeft,
 En datse niet en is, en datse niet en heeft.

Dat, nec habet.

C*Os obtusa manet, gladiis tamen addit acumen,
 Quodque dedit ferro, non dedit ipsa sibi.
 Cotis agunt partes in pectora nostra puellæ,
 Quasque dedere aliis, non habuere faces.
 Phylli, dioneo mihi cum jecur igne peruras,
 Corda geris schyticâ frigidiora nive:
 Me glacies torret, mihi frigora causa caloris,
 Ah! calor hic tandem desinat, unde venit.*

Le rebouché esguise.

IVriste tu ne scais que c'est de noz affaires,
 Voicy les lois d'Amour a voz lois tout contraires:
 Tu dis, que, nul ne peut donner ce qu'il n'a pas,
 La pierre, que tu vois, & Phillis font celá.

V

Ghemee-

*Ghemeenlijck een verwaende geck
Straft in een ander zijn ghebreck.*

AL is de wetsteen plomp al weet hy niet te snijden
Hy wil noch evenwel gheen plompe messen lijden
Noch laet hy evenwel ter snede niet ghestelt
Noch laet hy evenwel gheen yser onghequelt.
Hoe vveet het schamper volck en yeder 't sijn te geven
En 'tis doch steke-blind ontrent sijn eygen leven,
Maer Fop vvat is u nut te maken yeders staet,
Nadien dat ondervvjl uvv' huys verloren gaet.

Peccans peccata corrigit.

C*Os acuit tritas, obtusior ipsa, secures,
Et redit à scabro splendidus axe chalybs.
Si quis in alterius sua crimina pectore sensit,
Hei mihi! quàm sevas exerit ille manus?
Dum vitiiis agitur, convitia spargit in omnes
Zoylus, & crimen quod petit, intus habet.
Claude domi tua vota, foris quid cernis acutum?
Crede mihi, sibimet qui sapit, ille sapit.*

*Mets ta main en ton sein,
Et ne mesdiras a ton prochain.*

LA pierre que tu vois, agu le fer veut rendre;
Et jamais a trancher ne peut soy mesme apprendre.
Qui chastier pretend es autres leur defaut,
Ses fautes redresser premierement luy faut.

PECCANS PECCATA CORRIGIT.

DE Augusto traditur, cum esset luxuria serviens, fuisse tamen ejusdem vitii servissimum ultorem; idque fere universis hominibus mali moris est, ut acres sint in ulciscendis vitiis quibus ipsi vehementer indulgent. Ea utiq; est fatalis ingeniorum scabies (ut ille ait) ut omnes reprehendere ac disputare malint, quam vivere. Nemo docendi, nemo discendi studio unquam in calumnia hunc malignum campum descendit. Sed quemadmodum cum astate, ut Plinius ait, vehementius tonuerit, quam fulserit, ventos denuntiat; ita, ubi quis vehementer in aliorum vitia inclamat, ipse, vita non sat proba, indicium est animi magis ambitionis vento tumescentis, quam solide pij. *Apagè mihi cum nasutis istis. Placet illud poëta,*
..... Non sic inflectere sensus

Humanos edicta valent, quam vita loquentis.

Quanto amabilius erit si in omni vitia cum Plauto dicamus?

Eya Lyde! leniter qui sapiunt, sapiunt magis. (illorum facit,

Minus mirandum est, aetas si quid

Quam si non facit: feci ego isthęc in adolescentia.

MEn schrijft van Augusto, hoe wel hy sijn geyle lusten vry wat veel was toegegeven, dat hy evenwel die vuylicheden in andere, met alie strengicheydt plach te straffen. 'Tis by-nae een ghemeen ghebrek in alle menschen, dat schier yeder een alderley seylen in sich selven vleyt ende lievekoost, in andere daerenteghens heftelijken bestraft. 'Tis als een aengheboren schurft van onse verstanten, dat een yeder liever heeft scherpelijck een ander te berispen, als selfs wel te leven. Men sal even wel bevinden dat menschen, die haer werck maken van ander luyden ghebreken so plichtelinghe ten thoone te stellen, ende als te schavotteren, sulcx noyt en bestaen, noch om andere te onderwijsen, noch om selfs onderwisen te werden: Maer ghelijck als stercken donder met weynich blixem voor een teycken van windich weder werdt ghehouden; soo is oock het-uytschetterende gheluydt van een schampere tonghe (soo daer gheen stichtelijck leven by en zy) meer een teycken van een windigerhe eergiericheyt, als van eenighe oprechte vromicheyt. Wech dan met sulcke scherpgheuse kaeckelaers.

*Gheen woort soo seer de seylen breeckt,
Als doet, het leven van die spreeckt:
Dus, die een ander stichten wil,
Dient hem so langh te houden stil,
Tot dat sijn leven metter daet,
In't goed een ander voren gaet.*

Aurel. Vict. Histor. August.

Homines in ulciscendis vitiis, quibus ipsi vehementer indulgēt, acres sunt.

HORAT. SERM
LIB. I. SAT. 3.

Cum tua pervidias oculis malè lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila aut serpens epidaurius?

PLAUT.

Qui alterum inculcat probri, se intueri oportet.

V 2

ROM.

Ghy die een ander leert, leert ghy u selven niet?

BEsiet een plompe steen ghehouven uyt de berghen
 Die komt het sijne stael, die komt het yser terghen,
 Die vvil dat oock het roest sal blincken als een glas,
 En efter blijftse selfs, ghelijckse voortijts vvas.
 Daer zijnder in het lant, die al de vverelt leeren,
 En brenghen nimmer salf ontrent haer eyghen seeren:
 Ey vrienden niet alsoo: het is de beste voet
 Als sich de meester selfs een eyghen lesse doet.

Docet ipse docendus.

C*Os acuit ferrum, gladiisque reducit acumen,
 Attamen hoc, ferro quod dedit, ipsa caret.
 Si dum sancta doces alios, perversa sequaris,
 Ingenium cotis, frevole doctor, habes:
 Quæ tu cunque mones, ea deneque pondus habebunt,
 Conveniant dictis si tua facta tuis.
 Discrepat a monitis cui devia vita severis,
 Destruit exemplo, quæ monet ipse suo.*

*Ne faites point selon leurs œuvres, car ils disent
 & ne font pas.*

OQu'il est mal feant, & de mauvaise grace
 Vn autre admonester & point avoir de trace
 De ses enseignemens! veus estre bon docteur?
 Fai tout, ce que tu dis, en reformant ton cœur.

DOCET

DOCET IPSE DOCENDVS.

Nonnulli ex ijs, qui arca facienda adhibiti fuerunt, diluvio tamen perierunt. Sape lixa, qui culinae operam dedit, nidore repletus minimum comedit. Fieri potest, ut cibi spiritualis administrari nec eo ipsi fruantur. Nihil minus ferendum esse arbitror rationem visa ab altero reposcere eam, qui non possit sua reddere. Bene dicta quidam non improbo, bene facta autem longè praefero; praesertim quidem in eo, cui populum docendi grave pondus incumbit. nō enim homines tam facili verborum doctrina ducuntur, quàm operum. rectè facere principem, qui cives suos faciendo docet, antiqui censent. quidni idem de pastore ac doctore dicamus? ij, si id non faciant, vitia non solum concipiunt, sed etiam in civitatē effundunt, plusque ferè exemplo, quam peccato nocent. Sermo quidam animi interpret est, sed vocalis tantum; actio verò realis; hanc malim. Magis enim credibile puto ea unumquemque ex animo velle, quā agit, quā quā loquitur: ideoque saniores de fide cuiusque magis oculis, quàm auribus credunt. Qui bene dicit & facit, omni exceptione maior est; duo tamen haec si separanda sunt, rectè facientem & cetera taciturnum, praefendum iudicio.

Selfs eenighe van de gene die de arcke hebben helpen timmeren, zijn door de sondevloet vergaen. Een kock die de spijsse bereydt heeft, eet menichmael alderminst, als vol zijnde van den reucke. 'T kan ghebeuren, dat de gene die ons de geestelijke spijsse voor stellen, selfs daer van geen genut en hebben. Middeler tijt en isset niet min te verdragen, als dat yemant, die reden eyscht van eens anders leven, van sijn eygen selfs geene geven en kan. Wel te spreke is een loffelijck dinck, maer wel te doen gaet noch voor: sonderlinghe inde ghene, die den swaren last van de ghemeente te leeren op de schouderen geladen hebben: want het volck en wert niet so lichtelijck tot de deucht geleyt met de leere van woorden, als met de leere van wercken. De oude seyden dat een prince wel dede, dat hy sijn onderfaten met doen leerde. Het selve mach, niet sonder reden, tot een herder en leeraer des volcx gheseydt werden. Want in ghevalle inde sulcke de leere niet beantwoort en wert vande daet, soo en sondighen de sodanighe niet alleenlijck ten opsiene van hun selven, maer gieten de feylen uyt over de gantsche stadt, en doen meer schade door haer exempel, als door de sonde selfs. De woorden diemē spreectt werden ghenoeemt tolcken van het gemoet, de daden zijn't noch beter: 'tis waetschijnlijcker dat yemandt van herten meynt, het ghene dat hy doet, als het ghene dat hy maer en seydt. De oude, van yemants gheloove oordeelende, gheloofden ten dien aensien veel beter haer ooghen, als haer ooren. Die wel spreectt, en met eenen wel doet, is een dubbel man; Indien men nochtans dese twee dingen soude willen scheyden, so is den genen die wel doet, en voorts stille swijgt, noch verre de best te houden.

Chryf. in Lib. de Compunct. Cord.

Docere & non facere, non solum lucrifert, sed & damni plurimum confert. Grandis enim condemnatio componenti quidem sermonem suum: vitam vero suam atque operam negligentij.

August. super illud Beati. Immacul.

Iudicet ille de alterius errore, qui non habet in se ipso quod condemnet, iudicet illi qui non agit eadem, quae in alio putaverit punienda, ne cum de alio iudicat, in se ipsum sententiam ferat.

INVERTE, ET AVERTES.
XXVII.

PLUTARCH. IN MORALIB.

UT pueris cum terrentur personis, damus eas in manus, & versatas ostendimus inanes, ut discant non timere: ita conveniet adhibitâ ratione res specie terrificas excutere, ut cum viderimus non esse quod apparet, contemnamus.

SEN. **D**E S^Ciamus omnia aque levia esse. extrinsecus diversas
TRANQ. **S**facias habentia, introrsus pariter vana.

Vilt ghy de swaerste straf van liefdes vierſchaer vveten?
Sy vvort in onſe tael een *blauwe ſcheen* geheten;
Y! dat's een bitebau die yeder een ontsiet,
Maer keert het ſpooock eens om, ten is ſo leelijck niet.
Dat ghy, ô vryer, noemt 'tgevvenschte goet te derven,
Is (na dat ick het vat) u eerſte vryheyt erven:
Gheen quaet is ſonder goet, voor die het vvvel beleyt;
Sy neemt u oock de vrees die u de koop ontſeyt.

Inverte, & avertes.

L *Arva quod eſt pueris, id amantibus eſſe repulſam
Tam puer arcitenens, quam Cytherea iubent:
Frons in utraque quidem metuenda, ſed inſpice tergum,
Aut levis hinc cortex, aut cava pinus erit.
Quid gemis optatae te ſpe cecidiſſe puella?
Priſtina libertas hinc tibi ſalva reſcit.
Spes ſublata metum quoque ſuſtulit: Arrige mentem,
Fronte quod horrendum eſt, ludicra terga gerit.*

Qui le voit d'arriere, Ne fait que rire.

L E maſque te fait pœur: mais, mon amy, de grace,
Regarde, auſſi le dos, non ſeulement la face;
Tu, qui plains grievement, ton malheureux amour
Y trouveras ſoulas, ſi prens un autre tour.

GHy fiet het momme-tuygh de kinders henen jagen,
 Vermits sy dat alleen maer inder haest en fagen;
 Maer wie het met ghemack en buyten vreefe fiet,
 Die lacht met al het volck dat so becommert vliet.
 Hoe wort een schielick mensch by wijlen omghedreven?
 Yet, ick en vveet niet vvat, dat doet hem dicmael beven,
 Maer t'is recht kindervverc so licht te zijn beducht,
 Hoort reden, eerje schroomt; en vveeght, eer datje vlucht.

Pessimus interpres rerum, metus.

H*Orrendo pavidas hinc territat ore puellas,
 Inde cavo risum cortice larva movet.
 Deterior vero rerum succurrit imago,
 Et falsa miseros anxietate premit:
 Auget homo proprios animo plerumque dolores,
 Inque suam mens est ingeniosa necem.
 Eia age terribilem rebus, miser, abripe larvam,
 Ludicrus error erit, quod modo terror erat.*

De vaine crainte, injuste plainte.

LE masque, regardé au front du faux visage,
 Aux idiots enfans abbat tout le courage,
 Mais qui voit l'autre bout, y trouve moins que rien,
 Nous n'aurons point du mal, si nous le prenons bien.

PESSIMVS INTERPRES RERV, METVS.

Timiditas est corruptio iudicii, ajunt Philosophi. Meticulosos utique non res, sed de rebus rumores, etiam incerti, & rosæ (quod dicitur) umbra quandoque terret. saepe opinione amplius laboramus, quàm re, ait Seneca, & quemadmodum aves inanis fundæ sonus territare solet, ita nos non ad actum excitamur tantum, sed ad strepitum. Infirmi animi est, antequam malis opprimatur, queri; Propriumque est miserorum facile id credere quod minus volunt: utque corpora per nebulam, sic per metum res videntur majores, adeò ut multi, rem quam metuunt, ipsi-met anticipent:

... Multos in summa pericula misit Venturi timor ipse mali.

Reperiti sunt qui dum in navi periclitarentur, non expectatâ navis submersione, in mare sese precipites dederunt. Miserum est mori ne moriamur. optimè Sen. quid dementius quàm angere futuris, nec tormento se reservare, sed accersere sibi miseras?

SENECA.

Adhibe rationum difficultatibus, possunt & dura molliri, & angusta laxari, & gravia scitè ferentes minus premere.

Vreesachticheyt bederft het oordeel: want soo haest als yemant den schrick in't lijf krijcht, een blase met de boonē (somē seyt) ja de schaduwe van een roose, soude hem den broeck ront setten. D'inbeeldinghe (seyt Seneca) ontset ons gemeenlijken meer, als de sake selfs: en gelijk het gesnor van een ledigē slinger het ghevogelte vervaert maeckt, en doet opvlieghe: so verschricken wy ons niet alleenlijck van de slach, maer oock van't gedreun. En gelijk de gedaenten der lichamen grooter too- nen in mistich weder, soo doen oock alle dingen door de vrees: in voegen datter veel door vrees van in gevaer te komen, dadelijck in het uyterste gevaer zijn vervallē. Men heeft menschen gevondē, die, i'schepe in noot wesende, hun selven uyt vrees van verdrencken, buyten boort hebben gheworpen, verdrenckende also, om niet te verdrenckē, en stervende om niet te stervē. VVat isser geckelicker, seydte Sen. als met toekomende swaricheden sich selven te quellen?

PLUTARCH. IN MOR.

Terror absentium rerum ipsâ novitate falso augetur, consuetudo autem & ratio efficit, ut ea, etiam qua horrenda sunt naturâ, terrendi vim amittant.

Doot waer is u prickel?

HEt kint, aen wien een grijn in haest is voor-gecomen
 Wort vanden bleeckē anxt ten hoogsten ingenomen
 Maer die het seltsaem tuygh aen alle kanten siet,
 Vint slechts een leghe schors, en daerom schriect hy niet
 Wat schroomje voor de doot, ô rechte pimpel-meesen?
 T'is maer een bite-bau dat niet en is te vreesen
 Voor die haer wesen kent. Hoe leelick datse schijnt
 Doorgront haer rechten aert, en alle quaet verdwijnt.

Mors larvæ similis, tremor hinc;
 nihil inde maligni.

ID mors est homini, trepidis quod larva puellis;
 Excitat ingentes frons utriusque meus.
 Larva fugat pueros, frontem, non terga, videntes;
 Ast aliis risum posteriora movent.
 Sensibus incurrit cum lurida mortis imago,
 Hei mihi! quam multis spes animusque cadit.
 At cui terga necis melior doctrina revelat,
 Clamat, ades vitæ mors melioris iter.

Le fol s'enfuit, le sage s'en mocque.

Comme, aux enfans, paroist le masque espouventable;
 A l'homme ainsi la mort ressemble miserable,
 Mais qui, de tous costés, ces monstres taste & voit,
 En fin n'y trouve rien qu'espouvanter le doit.

TREMOR HINC, NIHIL INDE MALIGNI.

Vdore suffundor quoties homines, solo natura lumine illustratos, optimam illam philosophiam (mortis cogitationem dico) non tantum summopere coluisse, verum etiam mortalitati medium unguem ostendisse, comperio. Philippus, rex macedonum in medijs aulae delitijs, puerum voluit indies sibi acclamare; Hominem te memento, Philippe. Aegyptijs, inter pulandum, sceleton convivis exhibere solenne fuit, cum elogio: Mortui sic eris. Hegeſias, de anima immortalitate graviter differendo, mortalitatis metum multis adeo excuſſit, ut sponte ad mortem properarent. Calcar mihi addunt homines futurae felicitatis ignari, quo ita me componam, ut mortalitatis exuvias animae aliquando deponam. Et videor oculis fixis ac irretitis mortem me aspiciere iam nunc poſſe. Et quidni id faciam? Non mundus, cum hinc decedam, me desideraturus eſt; plures enim ac meliores incolae illi ſupererunt. Non ego, cum moriar, mundum desiderabo; plurima enim, ipſo meliora, me expectant: in hoc ubique ingens eſt calamitas, extra hunc, ſumma futura eſt felicitas.

Ick ſchame my t'elcken als ick bmercke dat menſchen, door het ingheven vande nature alleenlijck gheleyder zijnde, van het bette deel der wijsheyt (ick ſegghe van de bedencinghe des doots) niet alleenlijck veel hebben gehouwen, maer ſelfs dat levé gantsch weynich hebben geacht, Philips Coninck van Macedonien, midden inde weelde van een dertel hof, hadde een jongelinc gelaſt dach aen dach hem in d'oore te komen byré; Philips, gedenckt dat ghy een menſche zijt. Die van Aegypten hadden voor een gewoonte, in het vrolijckſte van hare maeltijden, een gheraemte van een doot menſche te voorschijn te brengen, met een byreden aende genoodde; doot zijnde, ſuldy aldus weſen. Hegeſias leerde met ſoodanighen ghewichte vande onſterffelijckheyt der zielen, dat hy aen vele, niet alleenlijck de vreeſe des doots gheheelijck wech nam, maer oock luſt dede krygen tot het ſterven. Duſdanighe menſchen, niet wetende van de toekomende gheluckſalicheyt, gheven my dagelijcx als een ſpoor, om deſe bedenckinghe my gantsch en al gemeenſaem te maken: Dies verhope ick oock (door Gods genade) de ſake daer toe nu ghebrachte hebben, dat ick de doodt onder haer holle ooghen, ſonder my t'onſtellen, ſoude derven aenſien. En wat ſou my doch van ſulcx wederhouwen? De wereltd (of ick ſchoon van hier ſcheyde) en ſal my niet eens miſſen, overmits ſy noch inwoonders genoeg, en beter als ic ben, ſal blyven behouden: Ick van ghelijcke, en ſal de werelt niet eens miſſen. want veel dinghen die beter zijn als ſy, ſullen my geworden: Inde werelt is uytnemende ellendicheyt, buyten de werelt onuytſprekelijcke gheluckſalicheyt.

CASSIOD. IN PSALM.

Quis mortem temporalem metuat, cui aeterna vita promittitur? Quis labores carnis timeat, quum se in perpetua requie noverit collocandum?

PSALM. 15. 15.

Toute sorte de morts des bié-aimés de l'éternel est précieuse devant ses yeux.

PHILIP. I 23.

Mon desir tend a desloger & estre avec Christ.

NUDA MOVET LACHRIMAS.
XXVIII.

HEROD. LIB. I. *Mulier exutâ tunicâ verecundiâ pariter exiit.*

ANNÆN. ROBERT. KER. IVD. LIB. 4. CAP. IO.

Nuditâs in viro indecens, in muliere probrosa: unde Herodotus apud Lydos ac plerasque gentes, etiam barbaras, viris indecorum fuisse tradit se nudos ostendere, nam (ut ait Cicero) hoc solum animal natum est, pudoris & verecundiæ particeps.

ADDE,

Flagitii principium esse, nudare inter cives corpora.

*Wort dit ghewas ontkleet,
Al wasset lief so worttet leet.*

Vermijt u, domme jeught ajuyn te willen schellen,
Of, fiet! u treurich oogh sal vande tranen swelllen;
Maer sooje met de vrucht wilt spelen sonder leet,
Soo raectse sachtjens aen, en laet het ding gekleet.
Ghy meught u, jongh gesel, ter eeren wel vermaken,
Maer pleegt geen ander min als door eerbiedigh raken:
'T is noch al, soo het plach. Acteon naect verdriet,
Indien hy sonder kleet de jonge nymphen fiet.

Nuda movet lachrimas, vestitam impunè videbis.

S*æpe licet tractata manu, non ledit ocellos,
Dum latus inclusum cortice cepa gerit:
Hanc tenui spoliare togâ si forte juvabit,
Protinus uda tibi lumina, nuda dabit.
Huc animos adverte, puer; mihi cepa puella est;
Quisquis amare voles, fac reverenter ames.
Ne teneram spectare juvet, sine veste, Dianam;
Hæc dea, nuda magis, quam pharetrata, ferit.*

Qui me despoille, pleurant se mouille.

Manie tes amours en chaste reverence,
Si tu ne veus languir de longue repentence,
Tu pourras, sans douleur, tenir en main l'oignon,
Mais, pleureras, si veus oster son cotillon.

Na 'tis ontkleet,
Soo wortet leet.

En vvaterlantsche trijn sat eens ajuyn en schelde,
En klaeghe dat de lucht haer oogen dapper quelde,
En kijck eens (sprack de meyt) ick hebber mé gelpeelt,
En doen heeft my het dingh int minste niet verveelt.
Dus gatet, lieve moer, gingh Els hier tegen seggen,
Met die soo metter haest haer spillen tšamen leggen;
'T is vvel soo langh men vrijt, maer trect het rockjen uyt,
Een reuck daer 'toogh af loopt verneemtme vande bruyt.

Dos est uxoria lites.

Vestibus indutum nil cape nocebit ocellis,
Tegmina tollenti fletibus ora fluunt.
Cape quod est nobis, teneris hoc uxor ephœbis;
Cum verbis agitur, tum bene constat amor: :
Intret hymen thalamos, sit zona soluta puella,
Ibit demissis vir novus auriculis.
Mira vides, uxor quem nunc jubet esse maritum,
Vah! puer est, sed vir, cum puer esset, erat.

Après la feste, on grate la teste.

L'Oignon lors faict pleurer, quant on le deshaille,
Lors quant un jouvenceau espouse belle fille
Pour assouvir le feu de ses brutaux amours,
Pour quelques bonnes nuicts a force mauvais jours.

SIMVL

EOs, qui ex incitato juvenilium affectuum impetu faelices matrimonio-
rum successus augurantur, toto plerumq;
calo errare, dicere non adhorreo. Leves
enim istos ac fluctuantes juvenum ardo-
res, & stabile hoc ac venerandum matri-
monii sacrum mutuas sibi operas trade-
re, vix unquam comperi. Longè quippe
alius lascivi istius amoris, aliis sanè se-
dati conjugii scopus est; magisque con-
traria illa inter sese, quam cognata aut
conjuncta non abs re quis dixerit. Pru-
dentes utique usugue edocti, & inter eos
vives, inconsultum putant eam matrimo-
nio sibi copulare, cui quis in amoribus ni-
mis sese submisit, quamque dominam, he-
ram, lumen, votorumque suorum finem,
non minus impiè, quam stultè appellare,
alijsque amatoris ac hyperbolicis ineptiis
extollere solitus est. Iudicant enim viri
prudentes nimiam istam demissionè effi-
cere ut mariti dignitatem, contracto tan-
dè matrimonio, male providus adolescens
sustinere non possit; Quid tandem? fit fa-
cetis iste amator, ridiculus maritus, ut
lepide noster Heynsius.

SY vergrypen hen grootelijcx, die daer mey-
nen dattet noodelijck een goet houwelijck
moet zijn, alffer twee ghelievekens, die met
hittige genegentheyt malkanderen aenhangen,
te samen komen. Men heeft selden ghesien dat
schielijcke invallen van de kalver-liefde den
ghesetten standt ende bandt des houwelijcx
eenich behulp hebben aengebracht, maer me-
nichmael het teghendeel. Een ander oogmerck
heeft den echten en hechten staet, een andere
de swevende en bevende minne. Veel erva-
ren mannen ontraden een jonckman in hou-
welijck te versamelen mette gene aende wel-
ke hy sich door quistige beleeftheyt van vrya-
gie al te seer heeft verpand. Want hoe ist mo-
ghelijck (segghen sy) dat yemandt de selve, die
hy recht te voren heeft verheven tot sijn mee-
sterse, prinsesse, jae goddinne (en wat een
vleyende tonghe, vervoert door dwase min-
ne-stuypen, meer weet by te brengen) dat
(segghen sy) hy de selve terstondt daer na, als
hooft en voocht, sal kunnen ofte derven he-
ten en gebieden? en of schoon hy sulcx al derf-
de bestaen, soo en is niet te vermoeden dat sy,
die in so vollen besit is van over al het hooch-
ste woordt te voeren, sulcx sal willen lyden of
ghedooghen, in voeghen dat, de dese haer ou-
de vryheydt, den ghenen sijn nieu-verkregen
recht pooghende voor te staen, uyt sulcx niet
anders en staet te verwachten, als van een al te
beleefden vryer, een al te geckelijcken man.

SEN. OCT.

Iuvenilis ardor impetu primo furit,
Languescit idem facile, nec durat diu
In venere turpi, ceu levis flamma vapor.
Ovid lib. 2. de Remed. Amor.
Turpe vir & mulier, juncti modo,
protinus hostes.

ARIST. LIB. 2. RETH.

Iuvenes ex corporeis voluptatibus, ve-
nereis potissimum dediti, earumque
impotentes sunt, & inconstantes; resque
quas concupiverunt, fastidiunt: Valde
concupiscunt, sed protinus conquiescunt;
quia acutas habent voluptates, non lon-
gas, ut agrotantium fames, & sitis.

ECCLES.

ECCLES. 6.

Vrient, soo langh alst dient.

SPeelt yemant met ajuyn, doch sonder hem te schellen,
 So sal die niemants oogh in eenich deel ontstellen,
 Maer als men dese vrucht van haren rock ontbloot
 Soo vvort het gantsch ghesicht van enckel tranen root.
 Veel menschen zijn beleeft, en vveten schoon te praten,
 Soo langh sy voor een vrient gheen-hayr en moeten laten;
 Maer als het qualijck gaet dan is het uytghemalt;
 „Men kent de vrienden best vvanneerder schade valt.

Amicus certus in re incertâ cernitur.

C*æpe levi tractare manu sit cura, viator,
 Stringenti lachrimis lumina rubra tument.
 Qui facilem laudas, & amicâ fronte sodalem,
 Signa sodalitii num sat aperta tibi?
 Dum joca miscentur, dum luditur inter amicos,
 Aspera qui moveat jurgia, rarus erit.
 Damna probant socios; tunc cum de jure remittet,
 Te cupiente suo, respice qualis erit.*

En partage liêt & jambon, cognoit l'homme son compagnon.

IOüant avec l'oignon, je ne faisois que rire:
 Mais il me faict pleurer, si tost je le dechire.
 l'Amy, quand tout va bien, est debonnaire & doux,
 Mais touche le de pres voila un grand couroux.

AMI-

MAgis moralis, quam theologici argumenti est carmen huic emblematici adscriptum; nos id paulo aliter, pro subiecta materia, hic interpretemur. Capa, levi brachio dum tractatur, prorsus sensibus humanis innoxia est, durius pressa, mox odore nares oculosque offendit. Ita plerosque homines affectos esse accusator ille fratrum, diabolus inquam, in personam Iobi (licet in eo falsus) callidè inclamas: nunquid, inquit, Iob frustra timet Deum? nonne tu operibus manuum ipsius benedixisti? Sed extende paululum manum tuam, & tange ea quae possidet; mox in faciem benedicet tibi. Ea sanè est natura humana fragilitas, Deum, dum leniter nos habet, laudamus; si castiget, illico voces impie, ac murmura. Verissimè veritas; qui super petrosa seminatus est, inquit, hic est, qui verbum audit & continuo cum gaudio illud accipit, non habens autem in se radicem, temporalis est, ac facta tribulatione continuo scandalisatur. At tu, ne nos inducas in tentationem, Domine, potiusque nobiscum agè ex verbo tuo quod locutus es (in Psal. 89. 52.) Si iustitiam meam profanaverint, visitabo in virga iniquitates eorum; Misericordiam autem meam non dispergam ab ijs.

ISID. LIB. 3. DE. SVM. BON.

IN prosperitate incerta est amicitia, nescitur enim an persona an felicitas diligatur.

PROVERB 17. 17.

L'Intime ami aime en tout temps & L'naistra comme un frere en la destresse.

NA dien het ghedicht op dit sinne-beeldt meer op de seden-leere, als op een Christelijke bedenckinghe schijnt te trecken; soo sullen wy d'uytlegginghe daer van wat naerder brenghen tot de stoffe, die wy in dit deel verhandelen. Den ajuyn maer sachtjens aengheraect, en gheeft van sich gheen quade lucht, maer ghepeist z.jode, quert bryde de ooghen ende den neuse vande omstanders. De menschen meest aldus gheneghen te zijn, poocht den lasteraer der broederen (den duyvel) waer te maken, in den persoon vanden lijdsamen Iob: Meyndy (seyde hy) dat Iob om niet Gode vreest? ghy hebt het werck sijner handen gese- gent, sijn huys bewaret. &c. steect u hant uyt, en tastet hem aen, hy sal n seghenen in u aen- sichte. 'T is een swackheyt van veel menschen, dat zy, soo langhe hun saken wel gaen, Godt loven, maer als sy eens hardt werden aenghetast, werpen strax, ick en weet niet wat, laster- woorden teghens den Hemel. Het zaet (seyde den mont der waerheyt) dat op steenachtighe plaetsen ghezaeyt is, zijn dese, die het woortd hooren, en ontfanghen het selve met vreuchden, maer, den tijt van vervolginge komende, als gheen wortel hebbende, werden terstondt gheerghet, Maer, O Heere onsen Godt, en leyt ons niet in verfoeckinghe; maer handelt liever met ons na uwen woorde, dat du door dijen Propheet ghesproken hebt (Psal. 89. 32.) Soo sy mijn ghebodt niet en houden, soo wil ick hen metter roede te huys soecken, ende hare misdaet met plagen: Doch myne ghenade en wil ick van hun niet wenden.

ECCLESIASTIQ. 37 I.

Ln'y a point d'amy qui ne die? ie suis aussi de ses amis, mais il y en a tel qui n'est ami que de nom.

3. O meschante pensée d'ou es tu roulée pour couvrir de tromperie toute la terre!

Y

DOMI-

DOMINÆ, QVO ME VOCAT, AVRA.
XXIX.

3. Esdr. 4. 22. & 31. Oportet vos scire mulieres in vos imperia exercere.

CICERO. **Q**uam miserè servit ! Cui mulier imperat, cui leges imponit, præscribit, jubet, vetat quod videtur : qui nihil imperanti negare potest, nil recusare poscit, dandum est ; ejicit, abundum ; vocat, veniendum ; minatur, extimescendum.

OVID. Imponit leges vultibus illa tuis,

Naer haer waeyen, moet ick draeyen.

HOe heerfch is Venus kint ! het doet ons, rechte flavē,
 Huyft soo me juffrou vvil, nu hier dan elders draven:
 Wy vveenen alffe fchreyt, al zijn vvy fchoon geruft;
 Wy lachen alffe jockt, oock tegen onfen lust.
 Wy zijn tot inde ziel ten dienfte van de vrouvven,
 Ach ! vvat een vrijer doet is niet als fali-vouvven;
 En vvie van onfe jeught dit ambacht niet en kan,
 Die is in Venus fchool een onbedreven man.

Dominæ quo me vocat aura.

AD dominæ nutum levis exagitur amator,
Quoque puella solet vergere, vergit amans:
Non Volucris summâ quæ vertitur aenea turre
Promptius aërias itque reditque vias.
Rideat illa, movet tristi miser ore cachinnos;
Ploret, amans letas proluit imbre genas.
Nos miseros ! agimur vacuo ludibria cœlo,
Abripit aura vagos, aura redire jubet,

Ou que spire, me tire.

LAs malheureus amant ! comme une gyrouette
 Tuournes ça & la, voluble & fans arreste:
 Bien que te soit escheu un bien facheux humeur,
 Encor faut il former a l'advenant ton cœur.

Vle staegh het hooft verdrayt na dat de vvindē blasen,
 Die plachmen over-al te tellen met de dvvasen;
 Maer die in tegendeel vvil horten tegen God,
 Verschilt van 'teerste quaet gelijk als dul en sot.
 Maeēt deugt van noot, ô mensch, ten baet geen tegenstrevē.
Waer ons den hemel drijft, daer moetmen henen svveven;
 Te schicken sijn bedrijf, na God de vverelt leyt,
 Al ist veranderingh, het is gestadigheyt.

Quo nos numen agit.

P*Erpetuo varians mens est inimica quieti,
 Sint procul in gyrum quos levis aura rapit.
 At nunquam varians mens est inimica saluti,
 Ah valeant, quibus est pectora nata silex.
 Mutandum est cum fata iubent, quid stulte laceffis
 Astra? giganteus quo tibi fastus abit?
 Quo te cunque polus vocat, hâc, mortalis, eundum est,
 Vertere consilium, nec levis esse, potes.*

*Changer propos est du vray sage
 En temps & lieu le droit usage.*

ATous les accidens le sage cœur se trouble,
 Allons, amys, allons, ou que le ciel nous pousse:
 D'opiniastre cœur n'est que fâcheux tourment,
 On peut changer d'advys & demeurer constant.

Danda est opera, ex consilio Seneca, nequid inviti faciamus: nec enim qui jussus aliquid facit, miser est, sed qui invitus. Animum itaque sic componamus. ut, quidquid res exigit id velimus. Nil grave, quod sponte ferimus. Nil durum, quod sponte facimus. Vt igitur acerbitates multas ac molestias evitemus, consilia ad eventus ac tempora flectenda sunt. Oportet enim tanquam in talorum jacula, ad id quod ceciderit, res suas accommodare, inquit Plato, & quocunque modo ratio id optimum esse dixerit. Tempori enim cedere, ait Cicer. id est necessitati parere, semper sapientis habitum est. Vltimum enim ac maximum telum necessitas, nec aliud ejus effugium est, quam velle quod ipsa cogit. Aequum est, mi homo, ut tibi placeat, quidquid Deo placuerit. Concludamus, & dicamus cum poeta.

PERIAND. PER AVSON.
Faxis ut libeat, quod est necesse.

Siet wel toe dat ghy gheen dingen bedwongen en doet, seyt Seneca: want niet den genen die yemant gehoorfaem is, maer wel den genē die tegens sijn danck yet doet, is ongheluckich. 'T is gheraden, als de saken haer na ons niet schicken en willen, dat wy ons schickē na de saken. Ons en kan niet moeyelijck vallen, so wy 't geerne doen. Ghewillighen arbeyt was noyt pijn: gewilligen last woech noyt swaer. Al ons voornemē dient ghebogen te werden, na de voorvallende gelegentheyt. En ghelijckmen in't verkeerbert (seyt Plato) na den loop vande steenen, de schyvē moet uytsetten, en sijn spel aenleggen; also moet onsen handel en doen na den loop onses levens beleyt, en t'elcken over nieuwe voorvallē, nieuwe raetslagen genomen werdē Sick na den tijt te voegen, dat is, de noot-plaetse te geven, is wyse luydē werck: want noodt en is niet t ontwijcken, dan met te willen datse ons ghebiet. 'Tis billick, ô mensche, dattet dy behage, dat Gode behaeght heeft.

TERENT. HEC.

Istud est sapere, qui ubicunque opus sit, animum possis flectere.

VIRG.

Nate deā quo fata trahunt retrahuntque sequamur.

PLVT. IN LACON.

LEotychilas à quodam, quasi minus constans esset notatus, mutor, inquit, sed pro temporum ratione, non ut vos. Prudentis enim est, pro re natā mutare consilia sine causā autem subinde alium fieri, inconstantia vitium est.

Y 3

PSALM.

Groote vrede hebbenſe die uwe wet lief hebben.

DE weer-haẽ ſtaet en ſvviert, hy kan niet ſtaende blijvẽ
Hy laet hem vande lucht geduerich omme-drijven:
Maer als hy eenmael treft den rechten hemel-vvint,
Soo iſt dat ſijn gedvvael ten leſten ruſte vint.
Gaet ſuckelt, ydel hert, door alle vverelts hoecken,
Doorgront al vvatter is, doorsnuffelt alle boecken,
Vvv' dorſt is even groot, uvv' honger ongebluſt;
In God, in God alleen daer is de vvare ruſt.

In Domino quies.

N*ulla quies volucris quæ turribus eminet altis,
Næ teneat rectam, cœlitus acta, viam.
Querimus in tenebris tranquilli pectoris arcem,
Et, malè, diverſum quiſque capeſſit iter;
Hic ſibi divitias proponit, & alter honores;
Ille voluptati credit inefſe bonum.
Fallimur heu! ſtatio Deus eſt, Deus una quietis,
Non alibi placidæ commoda mentis erunt.*

Quant a moi, d'approcher de Dieu c'eſt mon bien.

CEſt en vain que cerchons repos par mer, par terre;
Nos paſſions, hélas! nous font par tout la guerre;
Du monde les plaiſirs ſont tous trempéz en fiel,
C'eſt doncq le ſeul plaiſir ſe conformer au ciel.

[N]dex magneticus nusquam consistit, nisi in septentrionem versus sese movet, ac in sidus illud polare aciem fixerit. Nusquam animo humano quies, nisi in Deo. Nec enim aut honorum splendor, aut opum abundantia, aut fame pruritus veram animi tranquillitatē cuiquam praebuerit: ejusque rei vel naturalis ratio haec redditur: anima infinita atque aeterna, in rebus finitis hisce ac momentaneis, ac cum ipsa symbolum nullū habentibus, solatium ac requiem qui inveniat? Nonne unicuique nostrum, inter medias saepe voluptates, cum succurrit quā fluxa, quā futilis sit ista delectatio, quā brevi destitura, nausea statim oboritur, ac tedium omnium, quas hic videmus atque audimus, blanditiarum? torpemus utique plerumque post gaudia, & recordatione praeteritorum, futura ejusdem generis pariter vana, non abs re, judicamus. Videmus enim ab omni mortali solatio prorsus nos destitui, cum maxime solatio indigere nos facit extrema necessitas. Haec cogitanti, cui precor, non excidat quidquid id est delictiarum, quod humana promittit imbecillitas? quis non efferatur ad veri gaudii auctorem Deum, in cujus dextera delectationum plenitudo?

DE naelde van het zee-compas en staet niet stille, ten zy die ghedraeyt zy op de noort-sterre. Daer en is gheen ruste voor het menschelijck ghemoedt, ten zy het selve sich vast op Godt stelle. Want noch den glans van hooghe staten, noch overvloedt van rijckdom, noch het geruchte van eenen loffelijcken naem onder den menschen, en kan ons de ware gherusticheyt des ghemoets aenbrenghe. En hier toe schijnen selfs natuerlijke redenen te dienen. De ziele des menschen, als eeuwich ende oneyndich zijnde, en kan in dese tijdelijcke ende bepaelde dingen, geen ruste vinden. Voelen wy niet yder in ons selfs, soo wanneer wy midden inde wellusten deses werelts swemmen, ende dat ons dan voortkomt de bedenkinge, dat dit alles niet en is als enckelen rooc, die op een ooghenblick verdwijnt, dat wy als een walginge en teghenheyt krijghen van alle dat wy hier sien en hooren? Na tijdelijcke wellust is den mensche ghemeenlijck alijt swaermoedich, als oordeelende, dat gelijc dese voorleden blyschap haest is voorby gegaen, dat oec alle andere die noch aenstaende souden mogen zijn, van gelijckē niet lange en sullē duren. Insgelijcx sien wy dagelijcx dat ons den troost der menschen dan meest ontgaet, als wy, inden uystersten noot, meest troost van doen hebben. Wy, dit bedenckende, en sal niet een kleynachtige aenkomen, van alles wat hier vermakenlijck schijnt te wesen? Wie (legg' ick) en sal sijnen gheest niet verheffen om na te sporen den ghever van de ware vreuchde, aen wiens rechterhandt is blijdschap ter volheydt in eeuwigheyt, ghelijck den psalmist seyt. Psal. 16. 11.

*Ons ziel, een licht dat eeuwich schijnt,
En vint geen rust int geen verdwijnt.*

MATTH. II. 29.

Venite ad me omnes qui laboratis, & inveniatis requiē animabus vestris.

PSEAVM. 73.

Quel autre ay ie au ciel? Or n'ay ie prins plaisir en la terre qu'en toi?

FVGAT,

FUGAT, NON CAPIT.
XXX.

Hæc Galatea **A** Cîs erat Faune nymphaque simethide cretus,
apud Ovid. Magna quidem patrisque sui matrisque voluptas,
13. Metam. Nostra tamen major
Hunc ego, me cyclops nullo cum fine petebat;
Nec si quaesieris odium cyclopis, amorve
Acidus in nobis fuerit præstantius, edam:
Par in utrumque fuit.

Hyjaeghr,

Hy jaeght, maer laes ! verjaeght.

NOyt cond' ic gunstig vvoort van Rosemont gevinnē,
 Tot Floor, een rechte kluts, haer eens bestont te minnē,
 Die stont haer geenfins aen, haer moeder niet-te-min
 Gaf aen den bloet gehoor, ooc tegen haren sin:
 Doen vvaft de rechte tijt om op mijn stuck te letten,
 t Wilt dat een ander joegh viel in mijn eyghen netten;
 Siet, Floor is hier het fret, mijn lief het schou conijn:
 Sy vvenscht te ziin gevat, om niet gevat te ziin.

Fugat, non capit.

D*Um cave lustra subit viverra, cuniculus, hostem
 Ut fugiat, celeri deserit antra pede:
 Morderi metuens laqueis se tradit habendum.
 Saepē, labor socio quod negat, arte feres.
 Anxia virgo fugit, cum rusticus instat amator;
 Et fruitur prædâ, cui magis apta manus.
 Vicisti, sis capta licet, lepidissima rerum,
 Nam fuit in votis, ne capiare, capi.*

Tel bat les buissons, qui ne prend les oisillons.

MArgot fuit Coridon, qui tasche de la prendre,
 Mais elle, par despit, a Thirsis se va rendre:
 La proye fuit de l'un, a l'autre prend la retz.
 Voyla! un sot amant ne sert que de furet.

Z

Soeckers

Of schoon het gau Furet gaet woelen inder aerden,
 Een, die maer sat en keec, die comt het wilt aenvaerdē;
 De blaser alchimist haelt vvonder aen den dagh,
 Dat yemant van het volck ten nutte dienen mach;
 Maer hy is sonder vangh, en sijn bestoven keucken,
 Al rooctse jaren langh, en geeft maer vijse reucken:
 De man verstooct sijn broeck het wijf haer beste keurs,
 Een ander heeft de baet, en hy de leghe beurs.

Artium tristis janua.

D*Um cogit viverra ferax exire latebris,
 Mox aliquis predam, qui nihil egit, habet.
 Ingenio penetrasima per viscera terra,
 Dum malè querendo, chymice, perdis opes;
 Multa quidem nobis non contemnenda dedisti,
 At, miser, hoc nunquam, quod tibi quæris, habes:
 Igne licet caleat, caret, ah! nidore culina,
 Pyxida tu vacuam, cætera vulgus habet.*

D'invention neuve, point de gain a qui la treuve.

QVe fert croupir par tous entrailles de la terre,
 Et faire tous les jours aux mineraux la guerre?
 Ou rien ne trouveras, ou n'auras point de gain;
 Vn autre a le profit, & tu la vuide main.

ARTIVM

Sic vos non vobis fertis aratra bo-
ves,

*Et reliqui ejusdem sententiae versiculi in
vulgus chymicorum non ineptè dici po-
terunt, si ea, quæ ex officio à istius artis
indies prodeunt, consideremus. Ea verò
sitne chrysopeia, id est, ad aurum facien-
dum efficax, Item à nunc exemplis probari
possit verè aliquandò hac arte aurum fa-
ctum esse, nec ne, non est nostri instituti
hic inquirere. hac si quis velit consulat
auctorem mag. Disq. lib. I. cap. 5. Illud
tantum hic dicam, chymicos quidè multa
egregia, humanoq; generi planè utilia in-
cidentally, & veluti aliud agentes, in usum
mortalium protulisse, plurimos tamen eorum,
non modo nihil ex arte ista compendii fe-
cisse sed omnibus exhaustos prope
cladibus, omniū egenos facultates suas
in fumo, situ, ac pulvere, misere assumpsis-
se; idq; ipsi alchymie autores & fautores,
Geber, Lullus, & alii satis indicant, cū suos
monent ne animis destituantur, quoties oleū
& operā perdidisse sese non rarò animad-
vertunt; sed ex integro philosophari inci-
piant (ita isti studiū chymicū satis superbe
tanquā per excellentiā, nūcupant) Quid
dicam? frustra sapit, qui sibi non sapit.*

art. Delrio. Disquis. Mag. lib. I. cap. 5.

Artem chymicam, quæ medicina ad-
miniculatur, sanè laudo, & vene-
ror, ut physiologia factū præstantissimum:
in ventricem auri potabilis: spiritus enim
subtilissimos ex metallis, plantis, gemmis-
que educens, quo subtiliora hoc puriora,
& quo puriora, hoc efficaciora remedia

Indienmen recht wil insien watter daghlijcx
uyt de smisse der alcumisten voortkomt, men
sal aen de selve dele veerikens van Virgilius
wel moghen toepassen.

Dat het schaepjen wolle gheeft,

Dat de by' om honich sweeft,

Dat den os wt ploeghen gaet,

Komt niet tot der dieren baet.

Ick en wil hier niet treden inde be-
merckinge of dese konste waerachtig
gout kan voortbrengē, dan niet: an-
dere hebben daer van wijt en breed
geschrevē. Dit wil ic hier alleenlijck
aenwysen, dat wel waer is. dat de al-
cumistē wel veel nutte dingē, als int
voorby gaen, hebben ontdeckt: maer
de nutticheyt daer van komt de vin-
ders der selver minst te passe, alsoo
meest al wat by henliedē gevondē is,
de vinders so diere heeft ghekoft, dat
vele van henlieden in stof. roock en
stanck haer middelen verblafen heb-
bende, cyntelijck totte uysterste ar-
moede zijn komen te vervallen, en-
de door het onnoodighe te soecken,
het noodige quijt geworden zijnde,
hebben altoo vrouwen en kinderen
naeckt en bloot of op den dijk, of
voor het gasthuys henen ghestelt.

*prabet, &c. Interea tamen hac ars non
convenit nisi opulentissimis: multi enim
hac arte depauperantur, & in causa sunt
ut uxores & liberi cogantur indigno qua-
stu se sustentare, idque vel ipsi chymici
scriptores testantur: nam Geber; non er-
go, inquit, hac scientia egenti & pauperi
convenit, sed potius est illis inimica.*

Sy vergaderen ende en weten niet wie het krijghen sal.

VV At lust het menigh mensch met handen ende voeten
 Hier in dit aerden hol, gelijc een mol te wroeten?
 Het gaet hem als het fret, hy vvoelt sijn leven langh
 En siet, ey lieve, siet; een ander heeft den vangh:
 De loon van sijn geyvoel, en van sijn angstigh slaven
 Is maer een oude slet, om in te zijn begraven.
 Rijst hooger, vveerde ziel, en vry al verder siet;
 Dat u geluckigh maeckt is hier beneden niet.

Quod capis, alter habet.

E *Cquid adhuc atris caput abdis, homuncio, lustris?*
Ecquid adhuc vili pectora condis humo?
Tu viverra tuis, tu mente manuque laboras,
Et mox qui praedâ gaudeat, alter erit:
Alter erit; qui vina cadis depromat avitis,
Vah! dabitur cineri trita lacerna tuo.
Si sapis, ergo putri tandem caput exere terrâ;
Quaque rapi nequeant premia, disce sequi.

ECCLES. 4. 17.

*Mon œil ne voyt jamais assez de richesses, & ne pense point pour
 qui travaille ie & prive ma personne de bien?*

A Quoy te sert, mortel, par avarice, & rage,
 Par peine, par labour de consumer ton age?
 Ne vois tu pas qu'aux tiens ne fers que de furet?
 La peine est seule a toy, un autre a le banquet.

Q VOI

QVOD CAPIS, ALTER HABET.

O Curas hominum ! O quantum est in rebus inane !

Hic tametsi liberis orbus, censum tamen alieno heredi nutrire non desinit : iste, cum diu parcè vixerit, opibusque familia congerendis avum consumpserit, quot filios, totidem cadaver expectantes vultures circum sese habens, tandem expectato sine supremam diem claudit, ac personato fletu nudus in terram abditur. Saladinus, qui Syriam, Ægyptum, ac Africa bonam partem subegit, vicinus morti, in cogitationem hanc seriò descendisse dicitur, ac proinde supremâ voluntate voluisse, pro omni pompâ funebri, tunicam tantum interiorem in bastâ sublimem offerri, cum acclamatione : Vnū hoc ex domitore orientis restare. Est sanè, est, inquit Eccle. 5. 12. alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole, divitiæ conservatæ in malum domini sui : pereunt enim in afflictione pessimâ. Sicut egressus est nudus de utero matris suæ, sic revertetur, & nihil auferet secum de labore suo. Quid ergo prodest ei, quod laboravit in ventū, cunctis diebus vita suæ? Cognovi, inquit idē cap. 3. 12. quod non esset melius, quā letari & bene facere in omni vitâ, hac enim donum est Dei.

LV C. 12.

STulte, hac nocte anima repetetur à te, *Squa autem parasti, cujus erunt?*

De imperatore Severo memoria proditum est : cum, cum sensim mortem sibi

ACh ! hoe ydel zijn de sorghen, *Die den armē mensch verworgen,*

Den desen, al hoewel sonder kinderen, en laet niet af schatten te versmelen voor een erfgenaem, die hy niet en kent. Den ghenen, kinderen hebbende, mitgaders langhe en veel voor de selve hebbende gesorcht, en heeft menichmael, voor al sijn sorghen, gheen andere vergeldinge, als de sorge van syne kinderen, duchtende dat hy te lange leven sal : werdende daggelijcx vande selve niet anders besien, dan gelijk een stervende ghedierde, van een gragen giervoghel : tot dat hy ten laetsten, met ghemaeckte ende uytgheperste tranen, naect in het diepte der aerden neder wert gelaten. Saladijn die Syrien, Ægypten, ende een groot deel van Africa t'onder heeft gebracht, gevoelende sijn tijdt daer te zijn, na dat hy sich selfs ernstelijck in dese bedenckinghe hadde ghegheven, heeft eyndelijck by uysterste wille bevolen, datmen voor de bare in-plaetse van pronck-kleederen, prachtige wapenen, ofte andere lijckcierioghe, alleenlijck sijn hemdenrock, aen een lance ghehecht, soude omdragen met een by-roep, van de overwinner van oosten, is dit maer alleen overich. Dat is een boose plaghe, seyd Salomon, die ick sach onder der sonnen : Rijckdom bewaert rot schade, diens, die hem heeft : want den rijcken komt om met grooten jammer. Ghelijck hy naect van sijns moeders lijf ghekomen is, soo vaert hy weder henen. Wat helpt dat hy in den wint ghearbeyt heeft? alle sijn leefdaghe heeft hy in duytere ghegeten, &c. Ick mercke, seyt den selven, datter niet beter en is als wel doen en vrolijk zijn.

imminere sexisset, linteum, in quo tumultandus erat, per castra conto levatum circumferri, & per praconem edisci iussisse; En ! ex amplissimis regni opibus, quod unicum Severus imperator secū auferet.

Z 3

TIBI

TIBI MORS, MIHI VITA.
XXXI.

AVSON. **H**anc volo, quæ non vult, illam, quæ vult ego nolo:
Hanc amo, qui me odit: contra hanc, quæ me amat, odi.

OVID. AMO **Q**uod licet ingratum est, quod non licet acrius urit:
ELEG. 19. Quod sequitur fugio, quod fugit, ipse sequor.

Dat hier verstickt, daer verquickt.

HOe vreemt speelt Venus wicht by-na in alle menschē!
 Al vvat my niet en vvil dat plach ick eer te vvenschē;
 Els loopt het puytjen na, dat veerdich henen vliet,
 En die haer altijt volgt en vvil de kleuter niet:
 Sy grijpt het beesjen op, en siet! het moeder sterven,
 En ick, die hierom bidt, en kan het niet vervverven.
 Ey geeft ons, soeté min, dat yeder een behaeght,
 Geeft daer een vuyle poel, en hier een schoone maegt.

Tibi mors, mihi vita.

L*Udis in humanis, lascive Cupido, medullis;
 Arbitrium proprij nullus amoris habet.
 Nos quod amat, fugimus; quod nos fugit, istud amamus:
 Dura proco, ranam sponte puella fovet.
 Triste gelu domina mihi mors, tibi, rana, calores:
 Mors tua, vita mihi: mors mea, vita tibi.
 Te juvat ora lacu, me virginis ore rigari;
 Ergo tibi cedant stagna, puella mihi.*

A l'un support a l'autre la mort.

CE que n'est que douleur au corps de la grenouille;
 Gentile Margotton, me doucement chatouille:
 Prens moy pour ton mignon: c'est caresser en vain
 Vn tel qui n'a plaisir en ta courtoise main.

Onder

Onder Vrientschaps ſchijn, het quaetſte ſenijn.

VAn vvaer, ô teere maeght, van vvaer ſoo looſe trekken?
 Waer is u goede trou, u ſoeten aert gevveken?
 Ghv biet dit cleyne dier u vrientschap ſo het ſchijnt,
 Maer 'kſie hoe dat het beeft door uvve jonſt verdvvijnt.
 Geen hont bijt eer hy baſt; gheen huys valt ſonder kraken,
 Waer druypte ſonder vvolc oyt regen op de daken?
 'T is anders metten menſch. Hoe ſeer hy yemant groet,
 'T is dicmael enckel moort al vvat ſijn herte broet.

Inimicus amicum ſimulans, inimiciſſimus.

V*Na ſoet que necatque manus, num virginis hoc eſt?
 Perfida ſit, fidei que modo pignus erat?
 Prævia ſunt flammæ, ſunt prævia ſigna ruinae,
 Ante nec offendit, quàm latret, ore canis.
 At perimit, dum mulcet homo, ridendo minatur;
 Blanda ſalutantis dextera, virus habet.
 Quis vigil, aut ſapiens humana pericula vitet,
 Cum nullam hic faciant prævia ſigna fidem?*

Le pire tour, ſoubz pretext d'amour.

CRuelle doucement tu couves la grenoûille,
 Mais ceſte traistre main d'un meurtre, las ! te ſouille.
 O l'homme malruſé ! en tout qu'il faiçt il ment,
 Menace quand il rit, & tue en careſſant.

INIMICVS AMICVM SIMVLANS, INIMICISSIMVS.

FRaus illa longè acerrima & maximè nocua, quæ bonæ fidei aut amicitia speciei sese insinuat: Multos ea perdidit olim & nunc exemplorumque plena omnia, illud insigne, apud Guicciardinum, Petri Medicei, inquam, simulatione & actu Alexandri sexti miserè circumscripti, de quo hoc tantum dicam, cum eodem auctore, & ipsis verbis; era nato commune proverbio, nella corte di roma, ch'il papa non faceva mai quello che diceva, & il Valentino non diceva mai che faceva. *Periculosum me hercule! genus hominum, natum exitio generis humani. Audacter Machiavellus, in sæculi dedecus, si vede per experientia (inquit) nè nostri tempi, principi haver fatto grand cose, chi della fede hanno tenuto poco conto, & chi hanno saputo con astutia aggirare i cervelli de gli homini, & a quello, chi ha saputo meglio usare la volpe, è meglio successo. Falleris Machiavelle. Platonē audiamus qui fidem fundamentū societatis humanæ, perfidiam verò ejusdem pestem esse dixit; & Ciceronem, majores cū qui socium fefellisset, inquit ille, in virorū bonorum numero, habendum non putarunt.*

T'Is 't alderschadelijckste bedroch dat onder het deeksel van vrient-schap weert in te sluypen. 'Tvergif is aen niemandt beter in te gheven, als aen die ghene die het selve voor een gences-dranc aennemen. Van openbare vyanden is te wachtē, maer wat raet tegens dese, die met een gedaente van vrientdschap vermomt, ons aencomen? 'twas licht voor Alexander de seste paus wesende, en vrient-schap veynsende, Pieter de Medicis te bedrieghen, sonderlinghe dewyle van hem geschreven wert, *dat hy noyt en dede, 't gene dat hy seyde*, en van den Valentiner, *dat hy noyt en seyde, 't ghene hy dede*. Dit is een sorchelijcken hoop, gheboren tot verderf van't menschelijck gheslachte: en evenwel derf Machiavel wel seggen, dat de princen van synen tijdt, die door veynsen aen andere het hoofd hebben weten te verbinden, best gevaeren zijn. 'Tis raes Machiavel. Hoe veel beter spreeckt Plato! Trouwe (seydt hy) is 't grontstuck van't borgherlijck leven: maer het bedroch loont eyndelijck sijnen meester.

PLIN. LIB. 31. CAP. 2.

Periculosiores sunt fontes, qui hympidis aquis blandientes, oculis tamen perniciem afferunt: minus formidandi qui ipsa specie testantur aquas esse fugiendas: ita difficilius vitantur mala, qua boni prætectu fallunt.

DIOG. LAËRT.

Nulla sunt occultiores insidia quam hæc qua latent in simulatione officii, aut in aliquo necessitudinis nomine. Nam cum qui palam est adversarius, facile cavendo vitare potes. Trojanus equus idè fefellit, quia formā Minervæ mētutus est.

IACOB. 1. 9.

*Een broeder die vernedert is, roeme in sijn hoocheyt; En die
rijcke is, roeme in syne vernederinghe; want hy sal als
een bloeme des gras vergaen.*

E En kicker in het werm sal inder haest versticken,
Een kiecken in het werm sal inder haest verquicken;
Siet! als de gulde son doet haren ommeganck,
Een bloem geeft soeter reuck, een krenghen vuyler stanck.
Soo God den boosen plaeght, hy sal den hemel trotsen,
En stijgen inde lucht, gelijk de steyle rotsen;
Als God den vromen straft, hy leyt hem in het stof:
Siet! dat den eenen doot, 'daer leeft een ander of.

Bonis, nil nisi bona.

S *foveas, tepido crescet tibi pullus in ovo,
Squallida, si foveas, rana calore perit:
Mors rana calor est; pulloque, fovere, favere est;
Quod juvat hunc, illi tristia fata tulit.
Exitium peperit res prospera saepe nefandis,
Fausta Deum clamant fata favere piis:
Dum punis, Deus alme, malos, perit impia plebes;
Adjuvat, affligit dum tua dextra, bonos.*

ECCLESIASTE. 8. 5.

*Le cœur du sage cognoist le temps, & le moyen qu'on doit tenir. Car
en tout affaire il y a temps & moyen pour s'y conduire, autrement
mal sur mal tombe sur l'homme.*

Q Vi couve le poussin le sauve, la grenouille
Jamais se trouve bien, si non, quant on la mouille:
Icy est bonne & la mortelle la chaleur.
Ce, dont le juste vit, mourir faict le pecheur.

BONIS,

BONIS, NIL NISI BONA.

SAnis, ajunt medici, omnia sana. Bonis, ajunt Christiani, omnia bona. Si, ut nihil mali tibi eveniat cupis, ut nihil mali in te resideat, cura. Si ut omnia bona tibi contingant optes, ut ipse bonus sis, operam da. Non eo tamen hac referri velim, quasi Deus nihil nisi lata ac secunda piis immittere soleat: Sed potius quod Deum amantibus ac à Deo amatis omnia in bonum adiumento sint, ex sententia Pauli Rom. 8. 28. Leur maux (inquit Molinæus) leur devienent biens, leur pauvreté corporelle leur est une Deité spirituelle; leur bannissements leur sont fuites de monde; leurs esloignements des honneurs, leur est un aprochement de Dieu; leur ennemis sont leur medecins, & les obligent a craindre Dieu; les maladies corporelles, leur sont cures spirituelles; leur mort en fin leur est une entrée en la vie. *Finiamus ergo cum*

DEn ghesonden, seyd den medecijn, is alle dinck ghesont; den goeden, seyt den Christen, is alles goet. Die wil dat hem niet quaets over en kome, die maecte datter niet quaets in sijnen boesem en woone. Die wenscht dat hem niet als goet en soude bejeghenen, die draghe sorghe dat hy selfs al voren goet zy: Niet datmen hier door verstaen moet, dat den Godsaligen niet als voorspoet ende vermakenlijckheyt van Gode toe wert gheschickt; maer veel eer dat alles, beyde goet en quaedr, bitter en soet, den Godsalighen ten goede behulpich is, ende eyndlijck t'synen goede uytvalt, naer de troostelijke leere Pauli Rom. 8. 28. Het quaet (seyt Molinæus) dat hun overkomt, ghevert hun tot goet, haer lichamelijke armoe de ghedijt haer tot gheestelijken rijckdom: hun ballinckschappen tot affonderinghe des werelts, t'asserten van haer staten, brenghen naerder tot Godt, hun vyanden zijn haer ghe-neefmeesters, en dryvense tot meerder vreesse Gods. De lichamelijke siekten zijn hun geestelijke ghenefinghen. Eyntlijck, de doot selfs is hun een inganck tot het leven: Een en het selve vyer, seyt Augustinus, doet het gour blincken, en de stoppelen roocken; eenen vleghel morselt het stroo, en soyvert het kooren. Een en de selve straffe beproeft, en reynicht de Godsalighe: Verwoest daerentghens en verstroyt de goddeloose, &c.

August de Civit. Dei Lib. 41. Cap. 8.

Sicut in uno igne aurum rutilat & palea fumat, sub eadem tributa stipula comminuitur, frumenta purgantur; nec ideo cum oleo amurca confunditur, quia eodem prali pondere exprimitur: ita una eademque vis irruens bonos probat. purificat, eliquat: malos damnat, vastat &

exterminat; unde in eadem afflictione mali Deum detestantur & blasphemant: boni autem precantur & laudant: tantum interest ne qualia, sed qualis quisque patiatur. Non pari modo exagitatum, & exhalat horribiliter cœnum, & suaviter fragrat unguentum.

INTER MANVM ET MENTVM.
XXXII.

LVCRET. Potiundi tempore in ipso,
LIB. 4. *Fluctuat incertis erroribus ardor amantium.*

OVID. *Fallitur augurio spes bona saepe suo,*

Tuffchen hant en tant, raect veel te fchand.

DE proye die ick jaegh heeft wonder vreemde streken,
 Heeft, ick en weet niet wat, om lusten aen te steken;
 Sy sweeft my voor het ooggh, ja schier tot inden mont,
 Maer als ick naerder coom so vvijctse na den gront:
 Dies vvord' ick bijster graegh, ick reyck, ick blaes, ick hijge,
 Ick happ', ic grijper na, het schijnt dat icse crijge;
 En liet! noch gliptse vvech, dies 'thert eylaes! my berst,
 Doen ic vvas aldernaest, doen vvas ic alderverst.

Inter manum & mentum.

Post varios tandem, qui me pressere, labores,
 Obtigit hæc oculis præda videnda meis:
Hanc sequor ingenti conamine, jamque propinquo,
Jam crepitant fauces, jam mihi guttur biat.
Sed, dum capturiens vestigia proxima stringo,
Ah! reliquum video nil mihi, præter aquas,
Somniat heu! vigilans, & se quoque ludit amator,
Bulla, vapor, nihil est, se quod habere putat.

*En Amour, en court, & a la chasse,
 Chacun ne prend ce qu'il pourchasse.*

MAint sot s'en va criant, ma belle se va rendre,
 Mais tout est au rebours, lors quand il la veut prẽdre.
 Le chien tout plein d'espoir croit qu'il a pris l'oiseau,
 Mais a la fin helas! ne prend rien que de l'eau.

Tdele hoop, wakenden droom.

HEt wilt-bract dat ic wensch, dat jaegh ic met verlange
 My dunct schier even staeg, my dunct het is gevangē
 Ick sie het met vermaeck, ic sie het voor my staen,
 Ick hygh', ick happ', ic hoop, ic hebbet; 'tis gedaen:
 Dit roep ic menigmael, maer als ic meen te grijpen;
 Dan isset enckel droom, en niet als leure-pijpen:
 Eylaes! ic heb om niet miin nutten tiit gequist,
 Ick meynd' ic haddet al, en nu ist al gemist.

Spes chymica, vigilantis somnium.

D*Um volucrem sequitur, dum spe jam devorat escam,
 Dum canis in prædam fervidus ore ruit,
 Guttur à latrantis, nil tale timentia fallit,
 Seque paludoso gurgite mergit anas:
 Ergo miser, prædam studio qui captat inani,
 Ora refert solis plena molossus aquis.
 Sit canis hic, fictà sub imagine, chymicus, hospes,
 Spes cui semper adest, res cui semper abest.*

Il y a difference, entre espoir & avoir.

LE chien qui semble avoir pris le canard a nage,
 Le voit aller au fond, plein de despit & rage;
 Pendant que l'alchimiste espere tout avoir,
 Helas! rien ne retient qu'un fol & vain espoir.

SPES CHYMICA, VIGILANTIS SOMNIVM.

Spei alumnus si quisquam, certè chymicus, sive alcumista, nuncupandus est. Nam, si cui unquam verba dedit lubrica illa Dea, id huic hominum generi contingere, usus docet. Spem enim magis ipsam, ut Livii verbis utar, quam spei causam intuentur. Nam quamvis plurimi è rerum sese pervenisse constanter aliquando assererent, ut jam emersum factum illum aurum, lapidem, inquam, philosophicum pleno ore inclamarent; nihilominus potiùd tempore in ipso, tanquam corvi hiantes delusi, viderunt, non sine aliorum risu. ac suo luctu, collapsam in cineres facem: Idque licet illis iterum atque iterum contingat, ab incepto nihilominus non dimoventur, sed indies novà spe inescati, identidem eandem ferram reciprocare non desinunt. quid mirum? cum propositi istam tenacitatem in principis artis ponat Geber, preposito laborum premio, ex Augurelli testimonio, ut vel minimà lapidis parte,
 . . . Argentum modò vivum si foret æquor,
 Omne vel immensum verti mare posset in aurum.
 Dicamus cum Polibio, non esse sapientis præsidere constanter iis, quæ aliter evenire nata sunt.

CICERO 3. DE ORAT.

O Fallacem hominum spem, fragilemque fortunam! & inanes nostras contentiones! quæ in medio spacio sæpe franguntur & corruunt; & autè in ipso portu obruuntur, quàm portum contingere potuerunt.

Indiender erghens een voetter-kindt van hope te vinden is, seeckerlijck den alcumist moet voor sulcx ghehouden werden: want aen niemant en heeft oyt dese glibber-gladde Goddinne soo seer den honich om den monde gheftreken, als aen dese soorte van menschen, dewelcke, schoon sy-lieden hun ten diepsten menichmael inbeelden tot het hoöchste van haren wensch gekomen te zijn, en allen oogenblick dien wonderbaren steen, in sijn gheele volkomenheyt, voor haer meynen te sien; even wel nochtans, alst op een toegrijpè komt, so verliest sich veelrijts haer groote inbeeldinghe als tusschen hant en tant, doch wederom, gheketelt door (ick en weet niet wat) nieuwe hope, gaen weder en weder aen, na de lesse van haren Geber, die voor een grontstuck van dese konste stelt een onvermoeyelijke hals-sterckigheydt, belovende tot loon van alles dien wonderbaren steen, daer haren poët Augurellus aldus van schrijft:

*Schoon al de Zee quickzilver waer,
 En dat ghy, in haer diepten, maer
 Een stucxken steens eens werpen wout,
 De gantsche zee waer enckel gont.*

'T is beter, met wyse luyden, sich niet te seer te verlaten, op dingen, die gemeenlijck aluyst anders, als men meynt, uyt vallen.

*Als ghy naer een suecke tracht,
 Hoe de ho'op u meer belacht,
 Hoe de spijt u dieper bijt,
 Als het hopen u ontglijt.*

Francis. Guicciard. Hist. lib. 1.

Perumque hominū proprium est quod ratione difficile cognoscunt, id sibi cupiditate & spe facile fingere.

ROM 7. 24.

*Ick ellendich mensche ! wie sal my verlossen van dit lichaem
des doots ? Ick dancke God door Iesum Christum.*

Ick lach eens uytgestreect in bangheyt mijner zielen,
Ick sach een open graf, de doot vvas op mijn hielen,
De helle stont bereyt, als met een open mont,
So dat ick (vvaer ic socht) geen raet of rust en vont.
Maer inden meesten noot doen is iny troost verschenen,
Mijn druck (danc hebbe God) mijn commer is verdvvenen;
Siet ! als het diepste leet tot aen de ziele rijst,
Dat even is de vvegh diē ons den hemel vvijst.

In agone, liberatio.

Quam prope me stygio nuper canis ore vorabat !
Quam prope tartareis faucibus esca fui !
Sulfureo afflabant me guttura panda vapore,
Praeque meis oculis nil nisi funus erat.
At Pater omnipotens, mediis mihi portus in undis,
Lassa salutiferis, pectora textit aquis.
Mens, age, pone metus ; quæ ducit ad æthera calles,
Nescio quid, tristi de Phlegetonte tenet.

2. TIM. 4 16.

*Nul ne m'a assisté en ma premiere defense, ains tous m'ont
abandonnées. Mais le seigneur m'a assisté & m'a fortifié.*

LA mort me talonnoit, il ne falloit ja guerre,
j'Estois tout englouty de l'infernal Cerbere,
Parmi le fiel amer suis tout confit en miel:
L'enfer faut costoyer, qui veut monter au ciel.

IN AGONE, LIBERATIO.

Sceleratos ingenti plerumque improbo-
sque somno frui, ac in utramque aurem
dormire; pios contra dissidio interno ex-
agitari quid mirum?

Parcere subjectis, & debellare super-
bos

& principi huius seculi, diabolo inquam,
solenne est. Quamdiu enim robustus ille
possessioni suae incumbit, omnia ibi placi-
da ac tranquilla sunt: at simulatque for-
tis fortiori succubuit, omnia in tumultu
sunt. cunctaque sursum, deorsum agun-
tur. Quid te excrucias, mens pia? Non
ex peccato sensus peccati est; corruptio-
nem tuam non per corruptionem sed ex
gratia percipis. Timor enim Dei eodem
modo vulnerat, inquit Augustinus,
quemadmodum medici ferramentum; id
putredinem tollit, & videtur quasi vul-
nus augere; nam dum putredo esset in
corpore, minus erat vulnus, sed periculo-
sum; accedit ferramentum medici, mi-
nus dolebat illud vulnus, quàm dolet mo-
do, cum curatur. Sed ideo plus dolet, ac-
cedente medicina, ut nunquam doleat suc-
cedente salute. Periculosum fortissimis
imperat dux. Nunquam impugnari de-
bilitatis est.

IACOB. I. 10.

Beatus vir, qui suffert tentationem:
quoniam cum probatus fuerit, acci-
piet coronam, quam repromisit Deus di-
ligentibus se.

TEn is niet te verwonderen, al sien wy som-
wylen de goddeloofse gheruft, en goeds
moets daer henen gaen: de vrome daerente-
ghen met innerlijke aenvechtinghen gequelt
te zijn. Niemandt en doet oorloghe aen, de
ghene die hem onderdanich zijn; den duyvel
en bestoockt niet de ghene, die hem alreede de
overhant gegeven hebben. So langhe als dien
stercken ghewapenden sijn vaten bewaert, soo
isset al in stulte; maer als den stercken van een
stercker bestreden en overwonnen werd: dan
itter al in roere. Wat quelt ghy u doch, Godt-
vreesende ziele? Ten is niet van de sonde, dat
ghy u sonde ghevoelt: 't is van Gods ghenade,
niet van uwe verdorventheydt, dat ghy uwe
verdorventheyt ghewaer wert. De vrees des
Heeren, quetst den mensche, seydt Augustinus,
op de selve wyse, gelijk de vliem de etterbuy-
le, sy schijnt wel de wonde grooter te maken,
maer sy jaechter den etter en dracht vuyt, want
terwyl en die vuylicheydt noch in het lichaem
lach, was de wonde, 'tis waer, wel kleynder,
maer veel sorghelijcker, sy is veel pynelijcker,
nu daer de vliem by komt, als te voren eerder
den meester aen quam: maer sy is daerom py-
nelijck, terwyl en dat mensche meester, om datse
niet meer pynelijck zijn en soude alse genesen
is. Een veltoverste sendt sijn kloeckste gassen,
ter plaetsen daer het ghevaer alderheeft is.
Nimmermeer bestreden te werden is een tey-
ken van swackheyt.

Niemandt treter in ghevecht, met sijn
knecht,

Maer met die hem tegen streven:
Die den duyvel wederstaen, tast hy aen;
Niet die na sijn wetten leven.

BRADFORD.

Si ad superos iter tendere velis, ad infe-
ros prius navigandū est: cuncta enim
Dei opera sunt in modis contrariis.

TVRPE SENILIS AMOR.
XXXIII.

SEN. IN PROVERB. *Amare juveni fructus, crimen seni.*

GLOSSA CORP. GALLIC.

C'est chose aussi folle & sotte de voir le
gendarme qui va au baston, que l'a-
mouroux qui ne peut marcher sans aide.

HORAT

Define dulcium

Mater seva Cupidinum,

Circa lustra decem flectere mollibus

Tam durum imperiis abi

Quo blande juvenū te revocant preces.

Gherim.

Gherimpelt wel en vrijt niet wel.

DE roos, daer menigh dier quam eertijts om gevlogen,
Staet nu, eylaes en treurt, van niemant aengetogen,
Geen witje sitter op, geen bietje fuyghter aen,
En vraeghje, waerom dat ? haer bloemtjen heeft gedaen.
Pleeght liefde, soete jeught, en stelt u om te paren,
Dat is het rechte vvit van uvve groene jaren;
Mint eer u bloemtje ruyft, of na der aerden duyct;
V beste goet verslijt, al vvortet niet gebruyct.

*† Is den aert vande bien op gheen dorre rosen of bloemen haer te setten. Plinius.

Turpe senilis amor.

F*Rondibus irriguis, violisque recentibus hæret,
Perque novos flores lata vagatur apis †:
Si qua rosa est, quæ lassâ comas collumque remisit,
Præterit hanc, dulces nec petit inde favos.
Nullus amans canis dat florea ferta capillis,
Dat vetule fronti basia nullus amans.
Parcite formosæ nimium diu parcere formæ,
Turpe puella senex, in sene turpis amor.*

† Apes à marcidis floribus abstinere solent; mortuis, ait Plinius, floribus ne quidem corporibus inidunt.

Vieille fleur gist sans honneur.

IAmais voit-on l'amour, iamaïs voit-on l'abeille
Aller cueillir sont miel sur rose trop vieille:
Aupres la fresche fleur la mouche faict son tour.
A l'aage verdelet convient le doux amour.

Gheen dorre blom, is wellekôm.

VV Anneer de versche roos eerst uyt begint te puylen,
 Al wat om bloemen vliegt dat soeeter in te schuylen;
 Maer alsse neder helt verwonnen vanden tijt,
 Soo komter niet een bie die haer om honich vrijt.
 Siet daer een oudt gebruyck ontrent de groore staten,
 Het rijck dat onder leyt dat is terstont verlaten;
 Een yeder vvijeter van, oock die het eens verkoos:
 Men soeet geen honich raet als by de versche roos.

In caducum parietem non inclinandum.

A *Rcanas procerum technas, & principis artes,
 Juraque regnandi nosse putantur apes:
 Floribus hæ nitidis, violisque recentibus hærent,
 Languida si qua rosa est, incommitata jacet.
 (Sceptra superba labant, sunt & sua funera regnis,
 Non homini tantum stat sua fixa dies.)
 Quid tibi cum miseris? fœlicia fœdera quære;
 Languida, crede mihi, nil rosa mellis habet.*

De rose flestrie nul se soucie.

L A rose qui ià chet, la mouche à miel ne touche;
 Mais la gaillarde fleur baisotte de sa bouche;
 Voila un trait d'estat: l'abeille nous apprend
 Que joindre ne se faut au prince declinant.

NE IN

NE IN CADVCVM PARIETEM.

Homines politici cum de fœderibus
ac societatibus principi vel reipub-
lica quarendis ac ineundis deliberant,
eodem ferè modo, quo Photinus coram
Ptolomæo contra Pompejum, ratiocinari
solent,

Dat poenas laudati fides, cum sustinet, inquit,
Quos fortuna premit. Fatis accede, Deisque,
Et cole fœlices, miseros fuge.

Orientem solem adorare solet maxima
belluarum; sic & magnates In caducum
quippe parietem si quis inclinet, & ipsum
ruere, & parietem evertere mutuaque se-
se ruina conficere sepe compertum est.
Certè tam in publicis, quam in privatis
negotiiis, quocunque se fortuna, eodem
etiam favor hominum sese inclinat, ait
Trogus.

Nulla fides unquam miseros elegit amicos.

In quam domum, inquiunt, vespilliones
veniunt, signum est funeris; reipublica
labentis, ad quam fulciendam adhibentur
socii debiles, ac miseri; querunt ii

Qua cum gente adant.

Societatem autem civilem jam ab initio
utilitas concivit, & continet. ait philo-
soph.

Staets-luyden, soo wanneermen in bedenc-
ken leyt wat verbonden ende vrientchap-
pen voor princen gheraden zijn, oft niet; ple-
ghen veeltijts te reden-kavelen, ghelijck Lu-
canus schrijft dat Photinus inden raedt van
Ptolomeus coninck van Ægypten, teghens
Pompejum ghedaen heeft, aldus iprekende;

So ghy wilt mengen uwen staet

Met yemant dien het quaijck gaet,

Soo weet dat hy met synen val

V licht daer henen trecken sal:

Dus soeckje niet te zijn bespot

Soo voeght u by het beste lot.

De elephanté zijn niet gewoon anders, als een
ryfende sonne aen te bidden: de groote volgen
den aert van dat groote ghedierte. 'T is for-
gelijck op een wanckelbaren muur te steunen,
mits men lichtelijck den muur soude doen
vallen, en selfs daer onder blyven. 'T zy in ge-
meene, 't zy in bysondere saecken, werwaerts
'gheluck, derwaerts draeyt en neyct haer
oock de gunste der menschen. Niemandt, die
vrientchap soeckt, voecht hem by den ellen-
dighen. Om onderlinghe nutticheyts en voor-
deels wille woonen de menschen by malcan-
deren: de eene hant wascht de andere, om dat
se selfs schoon soude werden; den man neemt
de vrouwe, de vrouwe den man, yeder om ey-
ghen ghemacx wille. Ende hier in bestaet den
bandt des burgherlijcken levens, seydt Ari-
stoteles.

LVCAN. LIB. 8.

..... Fatis accede, deisque;
Et cole fœlices, miseros fuge.

LISP. CIVIL. DOCT. LIB. 6.

Socios legi suadeam qui utibiles & vi-
ribus, & loci opportunitate, esse pos-
sint: nam infirmis aut miseris quid te
jungas?

*De vrouwen dat sy in reynen kleede haer selven vercierē
met schaemte ende matcheyt, &c.*

GHy claegt ons moye Trijn, en toont u gants verbolgen
Dat u tot vuyl bejagh de Venus janckers volgen;
Wel, kint, na miin begriip, het is u eygen schult;
Ghy ziit te veil gecleet, en al te vveyts gehult:
Ey let eens hoe de bien ontrent de rolen siveven
Tervviil zy hare jeught so vveligh open geven;
Let hoe in tegendeel het dorre bloemje rust;
Siet! aen het sedigh cleet en vvrijft geen vuyle lust.

Auferrimur cultu.

S*Curra pudicitiam ne quis tibi voce laceffat,
Consilium poscis saepe, Tryphæna meum:
Adsit ubique pudor; castique modestia vultus;
Hæc lasciva manus sistitur arte proci.
Multa vagatur apis, denso strepit agmine crabro,
Dum rosa purpureo flore superba nitet;
Condat opes; alio mox turba molesta volabit,
Et sua mella rosis intemerata manent.*

*Ne te glorifie point en parures d'accoustrements, & ne
t'esleve point au jour de la pompe.*

LA fine mouche-a-miel, & le desir lubrique
S'en vont d'un pas esgal, pareille est leur practique;
L'abeille ne s'assit sur langoureuse fleur:
Le fol amour ne touche a ceux d'un humble cœur.

ESto cultu modicus (ait ex anti-
 quis aliquis) sermone facilis, ore
 probo, animo verecundo. Hone-
 stum sanè ei vile est, inquit roma-
 nus philosophus, cui corpus nimis
 carum est. Hinc virgines Vestales,
 elegantiori cultu ac vestitu decora-
 tas, in suspicionem invise virgini-
 tatis vocatas olim à Romanis fuisse,
 legimus. Judicabant enim viri
 prudentissimi non modò tacitum in-
 dicium mentis non satis pudicæ, ve-
 rùm etiam apertum lenocinium ve-
 stibus inesse, quo lascivi juvenum
 oculi allicerentur, ac in libidinem
 raperentur; ut enim hederam sus-
 pensam viri venalis indicium,
 ita cultum immodicum pudicitie,
 arbitrabantur. Dicamus ergo, tur-
 pe christiano esse, cum animam ha-
 beat, captare laudes ex corpore,

VEest (seydt een vande oude)
 matigh in kleedinghe, ghe-
 meensaem in sprake, heus van mon-
 de, eerbaer van herten. Die te veel
 houdt van sijn lichaem, houdt wey-
 nich vande eerbaerheyt, seyt Sen. De
 nonnè vande Goddinne Vesta wer-
 den by de Romeynen in verdacht-
 heyt gebracht van oneere, soo haest
 de selve eenige uytwendicheydt in
 hare kleedinge bestonden te betoo-
 nen; want sy oordeelden dat het uyt-
 muytende cieraet, niet alleenlic was
 een stillwijghende teycken van een
 wulps gemoet, maer selfs een open-
 bare aenlockinghe van alle dertele
 oogen: want gelijk het uythangen
 van de veyl-kranffen voor de her-
 bergen, een teycken is datter wijn te
 koop is, so meynden sy dat een uyt-
 wendig kleet een peyl was van veyle
 eerbaerheydt. Laet ons dan besluy-
 ten, dattet voor een Christen niet en
 voeght eere te soecken uyt de ver-
 cieringhe des lichaems, terwyl en hy
 wat anders heeft dat met beter reden
 by hem behoort verciert te werden,
 namentlijck de ziele.

I. PETR. 3.

Mulierum ne sit extrinsecus capilla-
 tura, aut circumdatio auri.

THEOPHRAS.

Mulier nec alios videre, nec ipsa vi-
 deri debet, si eleganter ornata; u-
 trumque enim ad res inhonestas incita-
 mentum est.

SIBI NEQVAM, CUI BONVS.
XXXIV.

Ovid. Lib. 1. *Et puer es, nec te, quidquam nisi ludere oportet.*
de Remed. *Lude, decent annos molliare regna tuos.*

Amor. ad *Cur aliquis rigido fodiat sua pectora ferro?*
Cupidinem. *Invidiam cedis pacis amator habes.*

HIERON. **A**mor immoderatus ipsi amanti novissimè inutiles facit : nam
quum fruendi cupiditate insatiabili quis flagrat, tempora suspi-
cionibus, lacrimis, querelis perdit, otium sui facit & novissimè sibi est odio.

Sich self quaet, niemant nut.

VRijt met een lustig hert. Waer toe bedroefde sinnen?
Doet als het velthoē† plach; dat weet hem vet te minnē;
Doet als het geestich dier†, dat aen den rijcken Nijl
Eet sat, en niet-te-min bedient den crocodijl.
Tis dwaefheyt, soete jeught, en rechte vise-vasen,
Door al te grooten brant te quelen of te rasen:
Ghy, die een frissche maeght uyt reyner minne dient,
Belieft haer na den eysch, maer blijft u eyghen vrient.

* La perdis s'engraissit a couvrir la femelle. Plutarch.

* Van dit voghelken trochilos ghenaeemt, siet Plin. lib. 8. cap. 5.

Sibi nequam, cui bonus.

STultè aliquis nimio languet miserabilis igne,
Stultè aliquis tigno flebile pendet onus.
Sit tibi cura tui, dum te concedis amica;
Quid lacus, aut laqueus, quid tibi mucro subit?
Se quoque curat † avis, tibi dum, crocodile, ministrat;
Et perdix, Veneris munere, pinguis abit.
Et curare cutem potes, & servire puella:
Quod nimis, ut passim, sic in amore nocet.

* De trochilo sive avium rege crocodilo dentes scalpente & se saginante consule Plin.
lib. 8. cap. 25.

Sois serviteur, sans crevetœur.

VEus estre sage amant? va t'en de telle sorte
Que rien, que tout plaisir ton ame n'en rapporte:
Va suy le rotelet, lequel est si habil,
Qu'il se rapaist, alors qu'il sert au crocodil.

Cc

Onder

Onder vrientschaps schijn, besorgt hy 't sijn.

En voghel wel bekend ontrent de nijlsche stranden
 Bedient den crocodil, en peutert hem de tanden,
 Hy fviert ontrent het beest, vvaer dattet henen gaet,
 En siet ! hoe schoon het dient, ten soect maer eygen baet.
 Al schreeut men overluyt ; Diane van Ephesen
 Gaet let eens vvatter schuylt, het sal vvat anders vvesen :
 Neemt hier op u gemerck, vvie floet gelijck een struys,
 En dient de landen niet, maer eer sijn eyghen huys.

Publica prætexuntur, privata curantur.

A *Egipti cum pinguis ager, tibi bellua nili,
 Nilus & ipse pater prandia bina dedit,
 Regulus ut dentes curet tibi, guttura lustrat ;
 Scilicet: at saturo ventre recedit avis.
 Fana licet jactet Demetrius alta Dianæ †,
 Nil nisi privatas pectore versat opes.
 Res agis ipse tuas, bone vir, dum publica tractas,
 Idque patet, redeas cum gravis ære domum.*

* Actor. 19.35.

A la court du roy, chacun pour soy.

RObin fait grand devoir, tout pour la republique,
 Ainsi le dit il, mais remarquez sa pratique
 Vous trouverez en fin qu'il soit un vrai trochil,
 Lequel s'est engraisi servant au crocodil.

NON

Praestat tales, inquit Tacitus, reipublica adhibere qui pares negotiis, neque supra sunt, hebetiores enim, quam acutiores, ut plurimum, melius rempub. administrare, multis creditum est. (Thucyd. lib. 3.) Obrationes, inter alias, quia multiplici cautione (si malà fide eos agere contingat) nimisque callidè artes suas tegant, & specioso reipublica prae-textu, suas res agant, adeò ut vel emunctissima naris homines aut fallaciam non discernant, aut impedire non possint. De talibus Guicciardinus, chi da il consiglio, inquit, se non è molto fidele, per ogni piccolo suo commodo, per ogni leg-gier occasione, drizza spesso il consiglio a quel fine, che piu gli torna a proposito, o di che piu si compiaci. Dic, quaso, trochilum dentes crocodili sedulo, ut videtur, curantem, ventri suo consulere quis non credat? ingenui autem isti, & paulum modo supra vulgus, stratagemata huiusmodi vel omnino non tē-tant, ingenio suo diffisi, vel non tam cautè, quin facile detegantur. Bona hic ergo Tiberiana cautio, ille nec eminentes virtutes scētatur, & rursus vitia oderat; ab optimis periculum sibi, à pessimis dedecus publicum metuebat, inquit Tacit.

Tis best, seydt Tacitus, de soodanighe in dienst vanden lande te ghebruycken, die wel mans ghenoech zijn om haer saecken te verrichten, evenwel nochtans niet al te grooten overvlieghers; want, ghelijck Thucydides meynt, ronde ghesellen die maer eenen derm en hebben (ghelijckmen seyt) en die recht uyt, zijn immers soo dienstlich totte beleydinghe van 's landts saken, als de spitsvinnighe hayrklyvers. De reden daer van is, onder andere, dat dese scherp-voghels, alse qualijck willen, al te veel kromme spronghen ter hant hebben, om haer loos en boos voornemen voor de oogen vande gemeente te bewimpelen, als werende so behendelijck haer eyghen voordeelen metten deckmantel van 't gemeene te bekleeden, dat selfs de sneeghste van allen niet en kunnen mercken waer't vast is. Daer in tegendeel van dien, dese effene en eenvoudighe verstande ghemeenlijck ofte gheen slimme streecken en derven aenrechten, ofte wel sulcx bestaende, werden lichrelijck achterhaelt, en betrapt. So is dan best het ghevoelen van Tiberius, die en hielt niet van uytmytende deuchden, hatende oock soodanighe ghebreken: vreesende van de beste eyghen ghevaer, vande quaetste ghemeeene schade.

Wat zijnder al gheslepen gasten,
Soo afghericht om toe te tasten,
Dat al hun doen schijnt voor 't ghemeen!
En siet! tis maer voor hun alleen.

LISP. DE CONST. LIB. 1.

Vldimus agrestes saepe trepidare, & concurrere, & vota facere, cum calamitas ingruit aut tempestas; sed tu, cum de savit, eosdem se voca & examina, reperies unumquemque timuisse duntaxat segeti & agellulo suo (& infra) mundus

universus exercet bistroniam (ait Arbiter) comœdiam, ô boni luditis, & veluti personâ patriâ rem privatam curatis.

MICH. MONTAGN.

Quelque personnage que l'homme joue, il joue tousiours le sien parmy.

PHILIP. 3. 19.

*Daer wandelen vele, wiens God den buyck is,
dewelcke aerts ghesint zijn.*

VV Anneer de crocodil is sat en vol gesopen
So komt tot sijnen muyl een vogel ingekropen
Die suyvert hem den mont, en al om vveynigh aes:
Wat gaet het beefken aen? voorvvaer het is te dvvaes.
Maer segh eens, arrem dier, ist niet een beter leven
Te nutten slechter kost, en vry te moghen svveven?
Hoe geeft sich menigh mensch tot alle vuyl gebruyck!
En al dat maer alleen ten dienste vanden buyck.

O prodiga rerum luxuries!

D*Um satur, ad fulvas Nili crocodilus arenas,
Turpiter eructans littora vasta quatit,
Regulus, ore trahens haerentes dentibus escas,
Reliquias pretium vile laboris habet.
Nonne foret melius nulli servire tyranno?
Perque nemus victu liberiore frui?
Turpe ministerium satanae praestamus, & orbi:
Vah pudeat! solus premia venter habet.*

PROVERB. 9. 17.

*Les eaux desrobées sont douces, & le pain prins
en cachette est plaisant.*

AS tu doncq, pauvre oiseau, la bouche si friande,
Que tu vais t'hasarder, pour si peu de viande,
Prostituant ton corps au monstre si hideux?
Qui sert aux appetits, ô qu'il est est malheureux.

O PRO.

SI quoties cibum sumimus, non voluptatis potius, quam valetudinis negotium ageremus, atque ibi desineret cupiditas, ubi finitur necessitas; sanè nec patrimoniorum exitium culina, nec animorum pernicies foret gula. *A*vem aliquam (vab dementiam!) millies pascimus, ut semel ab ea pascamur; quod verò eterni alimenti occasionem liberalissimè nobis offert, vix potu frigida dignamur. *T*erram, ac mare scrutamur, ut cibis exquisitis corpus saginemus; ut anima benè sit, vix aliquis seipsum inspicit. *E*cquid homine magis indignum, quàm ventrem, & quæ ventri vicina sunt, tanquam pro Deo, habere? *S*apientia in sicco habitat, inquit ille, non in paludibus, ac lacunis. *F*undi nimio humore diffuentes nil ferè præter bufones, ranas ac hydros generare solent, utpotè frugibus ferendis inutiles. *V*enter mero astuans, inquit Hieron. despumat in libidinem. *A*bstinentiam, ut corpori bonam, laudat medicus; ut ingenio, philosophus; ut animæ, theologus. *S*i omnibus & singulis benè velimus, ipsa colenda est.

INdién den mensche, terwylen dat hy besich is met eten en drincken, niet meer sijn lusten als den nootdrust, en sochte in te volghen, ende dat de begeerlijckheyt altijs ophielt met den hongher; voorwaer hy en soude niet beschadicht werden, noch door de keucken in sijn goet, noch door de gulsicheyt in sijn ghemoet. Wat een dwaesheyt! men spijst een vogel duy-sentmael, al om eens vande selve ghespijst te werden; ende aen het gene, dat ons voor eeu-wich soude kunnen spylen, en weetmen nau-welijcx een koude soop waters te wille. Men doorsnuffelt lant en zee om het lichaem met alderley leckernien vet en dick te maken, en middeler tijt en neemtmen nau eens de pyne sijn eyghen selfs recht te onderfoecken, op dat de ziele haer rechte bekomste hadde. Sekerlijck hy betoont hem der zielen onwaerdigh te zijn, die meer te doë heeft met sijn lichaem, als met haer op te koesteren. Wat voeghter doch een mensche minder als den buyck, ende t'ghene den buyck nabuerich is, als voor een God te achten? De wijsheyt (seyter een wijs man) woont in't drooge, niet in poelen of mo-rassen. Al te vruchtighe lander, brengen niet als puyten en padden voort, als onbequaem zijnde tot goede vruchten. De buyck opvallende van overdadicheyt, werpt niet uyt als schuym van onkuyscheydt. De medecijn leert sparigheyt goet te zijn voor het lichaem; de wijsgerighe voor het verstandt, de leeraer der Godheyt, voor de ziele. Willen wy alle ende yeder van de voorschreven dinghen goetd doen, laet ons niet maten sparigh zijn.

Innocent. de Vil. Vitæ Hum.

Vla paradisum clausit, primogeni-turam vendidit, suspendit pistorem, decollavit baptistam: Nabuzaidam prin-ceps coquorum templum incendit, & Ie-

rusalem totam evertit. Balthasar manum contra se scribentem conspexit in con-vivio, & eadem nocte interfectus est à Chaldaïs.

LVDITE, SED CASTE.
XXXV.

PLVTARCH. **F**ormosas intueri iucundissimum, tangere autem & tractare sine periculo non licet.

PLAVT. TRIN. Amor latebricolarum hominum corruptor.

CIC. PRO MAR. CALIO. **D**etur aliquod aetatis, sit adolescentia liberior, non omnia voluptatibus denegentur. Dummodò illa in hoc genere praescriptioque moderatioque teneatur, parcat iuventus pudicitia suâ, ne spoliata alienam, ne probum castis, labem integris, infamiam bonis inferat.

Draeghje

Draeghje doecken, wacht voor hoecken.

Siet vvat een egel doet om ſijnen coſt te rapen,
 Hy vvort ghelijck een bol, en blijft ſo liggen gapen:
 Wel aen nu, muysen ſpringt; maer ſchout het duyſter gat,
 Want vvie het hol genaect die is terſtont gevat.
 Speelt heus en open ſpel, vvant alle ſluypers hoecken
 Zijn lagen voor de jeught, en plagen voor de doecken:
 Men ſchildert Venus vvicht van oude tijden blint
 Om datmen ſijn bejagh veel in het duyſter vint.

Ludite, ſed caſte.

M*Uribus inſidias glomeratus echinus in orbem*
Dum ſtruit, effingit, quâ locat ora, ſpecum:
Vicinas mures ſaliunt impune per herbas,
Ficta ſed excurrat ſi quis ad antra, perit.
Noſtra Venus purasque manus, & pectus honeſtum
Exigit, & tenebras ac vada taca fugit.
Plectitur obſcænis qui furta tægenda latebris
Cogitat, & cujus gaudia crimen habent.

Rire ſans mal-engin.

Nl mal ont les ſourys, & ſentent nulle peine
 Ioüants au deſcouvert, & ſautants par la pleine:
 Mais les voilà perdus, en devenants fripons,
 Au jeus il faut garder d'honeſteté les gonds.

Het

Het kleyn verdraghen, om 'tgroot te bejaghen.

DE egel vvort een klood, en gaet soo leggen gapen,
 Om door een open mont den kost te mogen rapen;
 Doch of hy schoon een muys vry dichte by hem fiet,
 Hy des al niet-te-min en roert sijn leden niet;
 Maer komt het weligh dier hem inden mont te dwalen,
 Soo moet het metter doot sijn eerste spel betalen:
 Een die bedriegen vvilt verdraeght ten eersten vvat,
 Tot hy eens sijn bejagh met vollen monde vat.

Parva patitur, ut magnis potiatur.

F*ft globus, inque globi medio caput abdit echinus,
 Et vaser in parvum contrahit ora specum:
 Tegmina mus spinosa, peti se nescius, ambit;
 Et vagus impunem fertque refertque gradum;
 At cecas ineat latebras, & non sua, lustra;
 Tum demum in prædam promptus echinus erit.
 Ut fallat tunc cum pretium putat esse laboris,
 Præstruit in parvis fraus sibi magna fidem.*

Supporter peu, pour emporter tout.

QVant l'herisson les sauts de la soury supporte,
 Ce n'est, que pour ouvrir a ses desseins la porte.
 Au fin regnard, quitant de son droit quelque bout,
 Iamais ne fie, car c'est pour ravir le tout.

PARVA

PARVA PATITVR, VT MAGNIS POTIATVR.

Appositè ad eum quod vivimus, ad rem quam tractamus, dixisse mihi visus est Guicciardinus, Niuno piu facilmente inganna gli altri, che chi è solito, & ha fama, de non gli ingannare. Nemo, inquit, facilius fallit, atque ille, qui in famâ est non fallendi. Idem, sed aliter, Cicero, Totius injustitie nulla capitalior, quàm eorum, qui, cum maxime fallunt, id agunt, ut boni videantur. Scorpius, si manu tractes, ludere paulisper videtur at mox obliquâ caudâ ferit. Qui dolos à dolis incipit, simplex veterator est. Fallacioribus solenne est bonæ fidei actus aliquot præmittere, mox ledere. Qui aucupantur, aut venantur, facilius fallunt aves, aut feras, si aliud agentes, hoc est, iter facientes, aut agros colentes id faciant. In capiendis hominibus, idem est. Multis, inquit Cicero simulationum involucris tegitur, & velis quibusdam obducitur mens hominis fraudulentæ, frons, oculi, vultus, persape mentiuntur, oratio verò sæpius. Vigor ingentibus negotiis par, eo acrior, quo somnum & inertiam magis ostentat, inquit Tacitus. Cave, cave vulpiones istos.

Niemandt (seydt Guicciard.) bedriechter lichtelijcker een ander, als den ghenen die den naem heeft van niet te bedrieghen. De schorpioenen by yemant ghehandelt werden, de, schynen eerst wat te spelen, maer ter tsonde daer na gheven sy een doodelij. ken steeck. Die sijn bedroch, met bedroch begint, en is in verrenae de slimste bedriegher niet. Andere, die hier op meer afgeveerdicht en geslapen zijn, senden eenighe handelinghen van goede trouwe als voren uyt, ende spelen daer na eerst haer personagie. Voghelaers ende jagers vangen dan best en meest, wanneerle, als maer slechtelijck voorby gaende, oft eenich landswerck schynen te doen. 'gedierte onverhoets op het lijf vallen. Int verstricken van menschen, ist al het selve. De meeste schalcken trachten eerst te wege te brengen, door eenigen schijn van trouwicheyt, datmen hun gheloof gheve, en dan eens haer open siende, ende haren slach waernemende, tasten in't ver tot aen de kneucels toe. In't korte, hoe een bedriegher voor min bedrieghlijck werdt aeght sien, hoemen door hem meer bedroghen wert.

Is eenich mensch voor goet vermaert,
Die midd'ler tūt is quaet van aert,
De sulcke door sijn slimmen gheest,
Bedrieght de werelt aldermeest;
Want op een lincker diemen kent,
Heeft yeder een het oogh ghewent;
Maer daer is niemant die hem wacht
Voor een die dengha'saem werdt gheacht.

PERS. SATYR. 5.

Pelliculam veterem retines, & fronte politus,
Abstruso rapidam gestas sub pectore vulpem.

LIVIVS.

Fraus in parvis fidem sibi praestruit, ut, cum opera pratum est, cum mercede magna fallat.

Dd

I. PET.

*Vveest nuchteren, waeckt; vwant de Duyvel gaet om u
soetkende wie hy verfinde.*

DE egel kent den muys en sijn ghemeene ganghen
En vveet daerom het dier ooc met ghemack te vangen
Hy toont den muys een hol en tis zijn grage muyl
En siet in korten tijdt het dier is inden kuyl
De vyand vande mensch heeft even dese vonden,
Hy kent ons inder aert, hy vveet ons lieve sonden;
En die nae vrouvven helt, die vvorter door bekoort:
En vvie den vvint bemint, die vvorter in ghesinoort.

Objecta movent.

F*It globus, insidias muri dum tendit echinus;
Et jacet immota corpore fusus humi,
Os latet in medio, quod dum putat esse cavernam
Musculus, ad socios non rediturus, init.
Cum vitium, quod quisque colit, rex calleat orci;
Illius objectu pectora vestra trahit.
Lureo cibi capitur, vinosus imagine bacchi;
Virginis aspectu mota libido furit.*

*Je crains qu'ainsi que le Serpent a seduit Eve par sa ruse, sembla-
blement en quelque sorte vos pensées ne soyent corrompues.*

LE satan est trompeur, tout d'une mesme ruse,
Dont les souris aux champs le herisson abuse:
Il scait bien quel peché chachun caresse au cœur,
Par là il nous assaut. O! garde le malheur.

OBIECTA MOVENT.

INternas animi cogitationes diabolus non videre, certi sumus, inquit Augustinus; secreta enim cordis ille tantum dyndicat, ad quem dicitur; Tu solus nostri corda filiorum hominum: eum tamen ex indicijs signisq; exterioribus naturales hominum inclinationes probè callere, satis perspicuum est; idque vel ex eo facile colligitur, quod tam artificiosè laqueos pro cuiusque ingenio norit disponere. Non eodem astu omne genus piscium aggreditur piscator, sed pro palato cuiusque escam preparat. Non uno modo avem fallit auceps, sed has fistula, illas laqueis, alias visco. Generis humani adversarius unicuiusq; mores, & cui vitio propinqui sint, intuetur (ut verè Ambrosius.) ac talia homini objicit, ad quae facilius cognoscit inclinari mentem; ut blandis ac levis moribus luxuriam, vanam gloriam, & similia; asperis mentibus iram, superbiam, ac crudelitatem proponit. Quid agimus ut hosti tam calido ac calido, resistamus? certè cum nobis sit pugna adversus principes, potestates, adversus spiritualia nequitiæ, adversus arma diaboli, quid restat nisi ut induamus armaturam Dei. Ex consilio Apostoli Eph. 6. 11.

VVY zijn des seker (seyt Augustinus) dat de duyvel de innerlijke ghedachten des menschen geenfins en weet: want de gheheymenissen des harten, zijn dien alleenlijk bekent, tot welcken gheseyt is; ghy alleene kent de ghedachten der menschen kinderen. Dat nochtans aen onsen vyant de natuerlijke beweginghe van yder mensche, door het uytterlijck ghebaer, bekent is, kan selfs daer uyt afgenomen werden, dat hy so doortraptelijck sijn laghen weet aen te leggen, naer eens yders innerlijckste ghenegentheden. De visscher en vanght niet alderley visschen, met eenderley aes. De voghesaer weet schier elcken voghel met een sonderlinge grepete verrassen; tGaet mede soo met onsen vyandt. De duyvel (seyt Ambrosius) weet na te spooren tot wat sonde yeder van ons meest genegen is, ende daer nae leyt hy zijn laghen aen. Den blymoedigen sal hy ghemeenlijck komen bespringen met vleeschelijcke lusten, ydelen eersucht, ofte diergelijcke sonden. De ghene die harder van aert zijn, met gramschap, hoochmoet, ofte wreetheyt. Wat raed? sekerlijck nademael wy te doene hebben tegens overste, teghens machten, tegens geestelijcke boesheden: int kôrte, tegens de wapenen des duyvels, wat isser beter te doen als aen te doen de wapenen Godes.

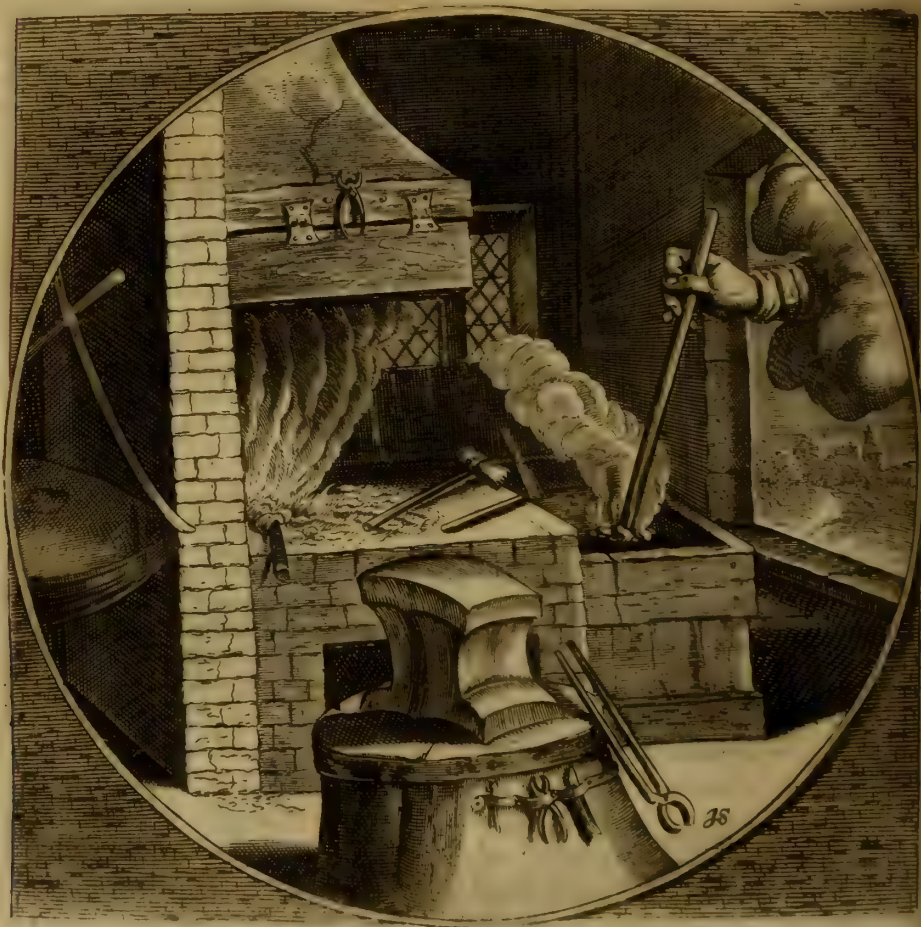
Na ons sinnen zijn gheneghen,
Kômte de duyvel ons beweghen:
Lange menschen, weeligh bloet.
Brenghet hy wellust in't ghemoet:
Droeve sinnen komt hy quellen
Met wanhoop, en anxt der hellen:
Heete breynen dringht hy voort
Tot ghevecht en wreede moort.

GREG. LIB. 29. MORAL.

PRIUS complexionem uniuscuiusque adversarius perspicit, & tunc tentationis ac uos apponit. Alius namque latis, alius tristibus, alius timidus, alius elatis moribus existit. Quid ergo adversarius oculis facile capeat, vicinas complexionibus de-

ceptiones parat: & quia latis voluptas proxima est latis moribus luxuriam proponit. Et quia tristitia in iram facile labitur, tristibus poculum discordia porrigit: Et quia timidi supplicia formidant, paventibus terrores intonat. Et quia elatos extolli laudibus conspiciat eos ad quacunq; voluerit blandis favoribus trahit.

ODIT AMOR MEDICVM.
XXXVI.

OVID **S**entit amans sua damna ferens, tamen haret in illis;
 Materiam culpæ præsequiturque sua.
L'Amour est un plaisir si doux,
 Le mal en est si désirable,
 Que je me dirois misérable,
 Si j'étois exempt de ses coups;
 s'il faut mourir un jour,
 Je veux mourir d'amour.

Die bluscht mijn vlam, dien word' ick gram.

VAnneer 'de smit het stael gaet in het vvater steken
 Om door het koele nat den brant te mogen breken,
 Siet vvat een vvonder ding ! het maect een groot gerucht,
 Het schijnt of dattet kijft, of immers dattet sucht.
 Moet niet de minne-brant een seltsaem plaghe vvesen !
 Hoe seer de minnaer klaeght, hy vreeft te zijn genesen;
 'T is dvvaesheyt hier een vrient te trecken uytte pijn,
 De siecke schout behulp, en vvil ellendigh zijn.

Odit amor medicum.

F*Errea massa rubens, furvis edueta caminis*
Quam faber in tepidam forcipe mergit aquam,
Sibilat, & totas implet stridoribus ades;
Hoc indignari, vel gemuisse Voces.
Omnis amans rapidis vri sibi pectora flammis
Et gemit, & dominæ sepe recantat idem:
Hunc aliquis sanare velit, subit ira: quid hoc est?
Infelix medicam respuit æger opem.

Qui guerrit l'amant luy fait tourment.

LE fer du mareschal, quand on le veut esteindre
 En le plongeant en l'eau s'en va gronder & plaindre.
 Offrir a l'amoureux santé, est tout en vain;
 Car il se plaist au mal, & ne veut estre sain.

't Zijn stercke beenen, die veelde draghen.

VVanneer het yser gloeyt te midden inde kolen,
Bevochten vande vlam, en in het vyer verholent.
Dan buyght het als een was, maer raecktet in het nat,
Strax heeftet wederom sijn harden aert ghevat.
Hoe twee is ons de ziel vvanneer ghevissc slaghen
Ons treffen aenden gheest, of inde leden plaghen!
Wy leven nae de tucht soo langh de roede slaect,
De mensch is alderbest vvanneert hem qualick gaet.

Superba foelicitas.

SVnt humiles animi rebus plerumque sub arctis,
Et rigidos mores fata sinistra fugant:
Res ut leta redit, mens ebria surgit in altum:
Optima fors homini pessima corda facit.
Anne vides? chalybs mitescit in igne metallum,
Dum fornax rapidis foliibus acta gemit:
At faber hunc tollatque foco, mergatque sub undas;
Major erit subito, quam fuit ante, rigor.

L'office & la somme, monstrent quel soit l'homme.

LE fer est doux au feu, mais hors de la fournaise
S'endurcit de-rechef. Quant l'homme est en desaise,
Le voilà tout mollet; mais retrouvant son heur,
Tu le verras soudain tout eslevé de cœur.

SVPER-

SVPERBA FOELICITAS.

Qui necessitate magis, quam voluntate ad vita temperantiam accedunt, quoties nihil est quod prohibeat, relabuntur ad ingenium (ait Halicar.) eaq; genuina humana natura descriptio est: nam sanè bona opera, ait Agathocles, ita demùm necessitate cogente degustamus, quamdiu metus premit; & contra, ex sententiâ Iosephi, solet insolentia ferè crescere rebus quietis. Vidimus pueros, dum seruit tempestas, sub arbores confugere, ibique quietè sese continere; serenitate verò subsecutâ aufugientes, ramos arborum per lasciviam avellere: ita & nobis rebus afflictis ad Deum perfugium est, vitia devovemus, vite sanctimoniam preferimus: at vix dum afflictio deservit, lascivimus ingrati in Deum, imò & injuriosi, verissimumque fit illud Poëta,

Raræ fumant felicibus aræ.

DE ghene die meer door noot, als door wille een machtich leven ter handt trekken, soo haest de dwangh wech is, gaen weder den ouden karre-pat in, (seyt Halicar.) sulcx is de rechte afbeeldinghe vanden aert der menschen: want, ghelijck Agathocles seydt, wy doen soo langhe wel, als wy in ancx zijn; en in teghendeel van dien soo de saecken weder beginnen wel te gaen, terstont weyckt de dertelheyt weder uyt. De kinderen ter wijlen het onweer raest, loopen onder de boomen schuylen, ende onthouden hun daer in stillicheydt: maer soo haest alst moy weder werdt, scheurense de tacken van de boomen af, en loopen daer henen. De mensch plach in tegenspoet sijn toevlucht tot Godt te nemen, 'thoofst te laten hangen, als een bieſe: maer soo haest alst hem beter gaet, het hoofst inde windt te steecken, ende als voren sijn oude ganghen te gaen. 'Is midtsdien waer 'tghene den Poet seydt:

Soo lang de mensch is fray en kloeck;
Soo leydt de Gods-dienst in den hoeck;
Maer als men valt in teghenspoet,
Dan heefmen God als by den voet.

VIRG.

Nescia mens hominum fati sortisque futura:
Et servare modum rebus sublata secundis.

TERENT. HEAVTON.

Nam in metu esse hunc, illi est utile.

Ist dat

Ist dat ghylieden de kastydinghe verdraeght, God sal u als kinderen aengaen, maer ist dat ghylieden sonder kastydinghe zyt, so zyt ghy dan bastaerden ende niet kinderen.

Als 'tyfer leyt en gloeyt te midden inde kolen,
Men siet, men hoortet niet, het isser in verholen;
Maer so het yemant lescht, dan schijntet dat het klaeght,
En dat het eenigh leet, oock inde vreughde, draeght.
Als God de sijne straft, sy duycken ende swijghen,
Maer voorspoet in het vleesch die doet hun vreesse krijgen;
Sy houden gantsch verdacht des vverelts loosen schijn,
En laet, ô God, mijn deel niet inde werelt zijn!

In lætis gemit.

I*Ngemit, in tepidis ferrum dum mergitur undis,
In flammâ, rapido dum calet igne, silet.
Mens pia divinas, sine murmure, sustinet iras,
Quodque gemat, cæli si cadat æstus, habet.
Ergo dolens, suspecta mihi mea gaudia, dicit;
Quid? mea sancte Parens, portio mundus erit?
Absit; & hic potius fremat orbis, & orcus, & æther;
Dum mihi des alio gaudia vera loco.*

GAL. 6. 14.

*Iâ ne m'advienne que je me glorifie si non en la croix de nostre Seigneur
Iesus Christ par lequel le monde m'est crucifie, & moy au monde.*

LE genereux acier est coi en la fournaissè,
Mais, s'il est mis en l'eau, lamente de son aise;
Le noble esprit chrestien gai en adversité
Gemit, comme en suspens, sur sa prospérité.

IN LÆ.

Suspecta est fidelibus, nec immerito, huius seculi felicitas: didicerunt enim Deum ita nobiscum plerumque agere, ut cum agris medici; ij, malo jam inveterato ac incurabili, ad exitium aegrotos vergere dum considerant, omnia iisdem, in qua appetitus rapitur, dari permittunt; alijs contra, quibus jam melioris valitudinis spes affulgere capit, succos amaros propinant, anxiam victus ratione coercunt, imò & (morbo interdum id exigente) urunt, ac secant. Deus quos servatos vult, hos strictè habet, reliquis ut lasciviant, permittit.

Pueris inter sese depugnantibus, si alterum à superveniente aliquo plagis excipi, alteram impunem dimitti videmus, castigantem vapulantis patrem esse optimâ illatione concludimus. Quem Dominus diligit (inquit sapiens) hunc corripit ac castigat, & quasi pater in filio complacet sibi, Proverb. 3. 12.

T Gheluck en voorspoet deses werelts wert niet sonder redenen verdacht ghehouden by de godtsalighe: want ten is hun niet onbekent dat Godt de Heere met ons ghemeenlijck also placht te handelen als de medecijnen met te siecken doen, de welcke, oordeelende de sieckte ongheneseelijck, en siende dat het met den siecken wel haest mochte gedaen zijn, laten opentlicken toe datmen den selvê al te eten en te drincken gheve daer hy eenichsins treck ofte lust toe heeft: aen andere daerenteghens, aen welcker ghesontheyt sy nu meynen wat gewonnen te hebben, gheven sy bittere en walghelijcke drancken in, schrijven hun scherpe eetreghels voor, ja vliemense en schroyense somwylen, als de sieckte sulcx vereyscht. Godt plachse r'onder te houden die hy behouden wil, die andere laet hy int wilde buyten den bocht springen. Soo wanneer der kinderen onderlinghe pluyckhayren, indien wy sien datter yemand vande omstanders eenen jongen uyt-kipt, ende den selven berispt, ofte met slagen kastijs, sonder sick den anderen aen te trecken, wy oordeelen terstont met seer goet besluyt, dat den ghenen die slaet den vader, die gheslagen werdt, des selfs sone moet wesen. Wie den Heere lief heeft (seyt Salomon) die straft hy, ende heeft een welbehagen aen hem, als een vader aen sijnen sone. Prov. 3. 12.

GREGOR. IN MORAL.

Sancti viri cum sibi suppetere prospera huius mundi conspiciunt, pavidâ suspitione turbantur: timent enim, ne hic

laborum suorum fructus recipiant: nec timent quod divina justitia latens in ijs vulnus aspiciat, & exterioribus os vultneribus curans, ab intimis repellat.

CHRYSO ST. *Definitio amoris hæc est, anima vacantis passio.*

LAERT. **D**io genes dixit amorem otiosorum esse negotium, quod hic affectus
LIB. 6. **P**otissimum occupet otio deditos: ita fit ut dum otio vacant, in
rem negotiosissimam incidant.

OVID. **Q**uæritur Ægistus qua re sit factus adulter,
In promptu causa est, desidiosus erat.

Die

Die ledigh sit wort licht verhit.

DAer vvas geen vinnigh dier dat oyt de slanghe quelde,
 Soo langh sy besigh vvas te midden op den velde;
 Maer doen sy lagh en keeck, en socht maer tijt-verdrijf,
 Soo quam de lose spin, en viel haer op het lijf.
 De prickel vande lust die komt van ledigh vvesen,
 Dus vvie sigh besigh hout, die vvorter van ghenesen;
 De min ghelijckt de spin: : noyt mensch en is ghevont,
 Als daer hy sat en keeck, of doen hy ledigh stont.

Affluit incautis.

D*Vm prædas agit anguis, & ardua saxa pererrat,
 Ambulat innocuas, tutus ab hoste, vias:
 Hunc improviso perstringit aranea telo,
 Cum jacet, in molli gramina, fusus humi.
 Lascivas abigunt tractata negotia flammæ,
 Quis videt intentos rebus amore trahi?
 Cum vacat, & molli colit otia pectus in umbrâ,
 Tum patet, occulto tum subit igne Venus.*

Un cœur oisif, d'Amour captif.

L'Araigne ne peut oncq attrapper la couleuvre,
 Lors, quant elle est au bois empesché de quelque œuvre,
 Le coup mortel, hélas! luy vient en reposant,
 Rien, que le cœur oisif, le fol amour surprend.

Die niet ontfiet, is haest te niet.

HOe magh de kleyne spin doch vechten mette slangen?
 Sy is te bijster swack, om oorlogh aen te vanghen,
 Haer vyand is te sterck; en des al niettemin
 Soo vvort de felle slangh vervvonnen vande spin:
 Vraeght ymandt hoe het koomt? de slanghe saght geleghen
 Vermaeckt haer in het groen; de spinne daerenteghen
 Gantsch wacker inde weer bestoockt het vinnigh beest.
 O vrees doch voor eē mensch, die niet eē mensch en vrees.

Periculum venit, cum contemnitur.

I*Mbelli noceat cui mollis araneus ictu?
 Et quis non rigido tactus ab angue cadat?
 Huic tamen incumbens victrix dominatur arachne,
 Et vastum tenui perforat ense caput.
 Unde fit, ut coluber parvo cadat ictus ab hoste?
 Languebat serpens, & vigil hostis erat.
 Quàm facile est struere insidias nil tale timenti!
 Est, quod ei metuas, cui metus omnis abest.*

Crains ton ennemy, bien que petit.

L'Araigne, bien que soit foible & petite beste,
 Rompt neantmoins par fois au grand serpent la teste,
 Qui ne redoute rien, est aisement atteint,
 Crains pour un tel, amy, qui rien jamais ne craint,

Majores interdum copia sternuntur à minoribus, potentiores à debilioribus, ait Halicar. nihil est tam firmum, cui periculum non sit, etiam ab invalido: & leo ipse aliquando minimarum avium fit pabulum, inquit Curtius. Vis rationem? securitas, tam in publicis quàm privatis, certissimum calamitatis initium est: solutè viventes undique patent, & oportuni injuria multas occasiones præbent insidiantibus, ait philosophus. Saepe etenim & contemptus hostis cruentum certamen edidit, & inclyti populi regesq; perlevi momento, victi sunt, ait Livius. Inimicum sanè quamvis humilem, docti est metuere, ex consilio Seneca. Metus quippe prudentiam docet; quiq; insidias timet, haud facile in eas impingit. Timor securitatis dux, periculorum præsumptio: metuendo quippe sapiens vitat malum. In ipsa igitur securitate animus ad difficilia sese præparet, ut contra injuriam fortune inter beneficia firmetur. Timidi matrem nō fl. re vetus adagium est.

Menichmael werden groote heyr-krachten van kleynen, machtighe, van swacke gheslaghen; seydt Halicarnas. Niet en isser soo vast, dat gheen ghevaer en lijdt, oock van het swacke.

De leeu wert oock selfs wel tot aen van het kleynste ghevoghelte. Wildy hier van de reden weten? Sorgheloosheydt, soo in ghemeene als eyghen saecken, is een seecker beginfel van onheyl.

Die sonder achterdencken leven, staen als open, en zijn onderhevich om ghehointte werden.

Verachte vyanden hebben menichmael een bloedighen slich veroorsaecht, en machtighe vorsten en volckeren haestelijck wonderghebracht, seydt Livius. En hierom is een vyand (hoe gheringhe hy oock zy) altijd te duchten.

Vreesen leert wijsheydt; en die voor lagen beducht is, wert seldom betrapt.

Achterdencken leyt tot gerusticheyt, onvoorsichtigen hoochmoet tot ghevaer: al sorgen de ongaet de wijsen het quaet: Latet ons daerom houden met ons out spreek woordt: Die niet en forcht, en heeft gheen eere: ofte met de byspreucke vande oude Romeynen: de moeder van vreesachtighe ofte vervaerde kinderen schreyt seldom.

JUVENAL. SAT. 6.

Nunc patimur longæ pacis mala, sævior armis
Luxuria incubuit, victumq; ulciscitur orbem.

SENECA AGAM.

Victor timere quid potest? quod non timet.

BAVD. DISSERT. DE INDVC.

Nulli facilius opprimuntur, quam qui nihil timent,
Et imparati sunt ad resistendum.

*V*Vaeckt ende bidt; op dat ghy niet en komt in
verfoeckinghe.

VV Anneer de leuye slangh is in het gras gheleghen,
En dat de gulde Son komt over haer gheseghen,
Soo is van stonden aen de spinne daer ontrent,
Die flux een boose strael haer inde leden prent.
Wie ledigh sit en gaept, en leuyert gantsche daghen,
Die lijt gheduerigh noot van duyfent quade slaghen
Tot ondiensst vande ziel. O vreesst, ghesellen, vreesst
De weelde schiet haer gif tot midden inden gheest.

*Quid dormitis? surgite & orate, ne intretis
in temptationem.*

F*Ronde super viridi, radijs tepesactus Eois,
Otio dum serpens desidiosus agit,
Ex alto tenui se liberat aranea filo,
Et colubrum parva cuspide fundit humi.
Otia virus habent, & habet fors lata venenum;
Delitiis vitiiis mentis aperta via est.
Sperne voluptatum illecebras, puer, otia sperne,
Hoste sub aërio ni cecidisse velis.*

D'oïfivité, tout peché.

ASfaillir le serpent l'araigne oncques n'ose,
Si non quant il au bois, se laschement repose.
Nul est plus aisement du tentateur surpris,
Qu'un tel, qui a les sens d'oïfivité saïlis.

NE DIABOLVS TE OTIOSVM INVENIAT.

Vltij aut virtutis animus domus est, inquit Philo: vel ut Bernard. cor hominis, sicut molendinum, volvitur velociter, & quidquid imponitur, molitur; si autem nihil imponitur, seipsum consumit. Omnia otio deteriora sunt. Lapis non re volutus obducitur musco. Ferrum, nisi utaris, rubigine consumitur; aqua nisi moveatur, vitium capit; vestis seposita tinearum fit habitaculum: otiosa mens, vitiorum domicilium. Transiuit, inquit sapiens Proverb. 24. 30. agrum hominis pigri, & ecce! totum repleverant urticae, & maceria lapidum distructa erat. Otiosas viduas notavit apostolus, 1. Tim. 5. ut verbosas, & loquentes quae non oportet. Quid plura? Otium nugarum mater est, noverca virtutum, ait Bernard. Nihilq; in tota vita adeo bona menti adversum, quam nihil agere. Semper aliquid honeste rei agamus, ne aut Deus, cum nos invisit, aut diabolus ubi nos tentat, ascitantes & vacuos nos inveniat.

Het ghemoet des menschen (seydt Philo) is een woonplaetse ofte vande deucht, ofte van ontucht: ofte (ghelijck Bernardus seydt) des menschen herte is als een mole, het draeyt ghesladelijck omme, ende maelt al watter wert inghebracht, maer indien ment ledich laet, soo verteert het sick selven. Door stillstant vererghen alle dinghen. Een steen, soo hy niet dickwils omghewentelen werdt, is seer haest overloopen van mos en ruychte. Als het yser rust, so roest het. Stillstaende wateren werden haest stinckende. Opgesloten cleederen crie len van moten ende schieters. Een ydel ghemoet is een herbeighe van sonden. Een ledich mensche, des duyvels oorkussen. Ick ginck, seydt de wijseman, voorby den acker der leuyen, en siet! daer waren enckel netelen op, ende hy stont vol distelen, ende de muyr was nedergevallen. Prov. 24. 30. De ledighe weduwen beschuldicht de Apostel als klapachtich, ende sprekende dat niet en betaemt, 1. Tim. 5. Int korte, ledicheyt is een moeder van beuselinghen, een stijfmoeder van deuchden. Laet ons dan sorghe draghen, dat, en God, als hy ons komt besoecken, en de duyvel, als hy ons komt quellen, ons besich moghen vinden, met eerlijcke oefeninghen.

Een die voor quaet hem myden wil,
En magh niet ledich zijn of stil;
Want tis ganssch seker ons ghemoet
Doet quaet, wanneer het niet en doet.

MATH. 13.

Cum autem dormirent homines, venit inimicus, & superseminavit zizania in medio tritici.

HIERON. IN SERM.

Aliquid operis facito, ut te diabolus inveniat occupatum, non enim facile capitur a diabolo qui bono vacat exercitio.

I. IEAN. 5. 18.

Nous savons que quiconque est né de Dieu, ne peche point: mais qui est engendré de Dieu, se contre garde soi mesme, & ls malin ne le touche point.

POST

POST TRISTIA DVLCOR.
XXXVIII.

OVID. **E**T tamen est artis tristissima janua nostra,
Et labor est unus tempora prima pati.

Mich. Montagn. des Essais Lib. 3. Cap. 5.

Qui n'a la jouissance qu'en la jouissance, qui ne gaigne que du haut point, qui n'ayme la chasse qu'en la prise, il ne luy appartient se mesler a l'escole d'Amour, le plaisir n'est plaisir sans amertume.

Lyden

Lijden, al-eer verblijden.

Ick sprac eens Rosemont, terwijl datse naeyde,
 Ick claegde mijn verdriet, hoort doch hoe sy my paeyde;
 Comt, sprackse, comt een reys en fiet my desen naet,
 Let op dit maeghde-werck, en watter omme-gaet;
 Hier vvort een stale punt als voren uyt gefonden,
 De draet comt naderhant die heelt dan eerst de vvonden:
 Ey vrient en vvacht geen vreucht, als na geleden pijn,
 Die't soet vvil sonder suer, en mach geen vrijer zijn.

Post tristia dulcor.

A *Sfideo tenera nuper dum junctus amica,*
Dumque super nostro vulnere multa queror;
Risit & , ô duri nimium tener hospes amoris,
Ni patiatur amans, non potietur, ait.
Hoc doctum te reddat opus (sua lintea monstrat)
Ecce! subit filo cuspis acuta prior.
Qui gemit, & primo sub vulnere projicit arma,
Crede mihi, Veneri miles ineptus erit.

Après tourment, contentement.

VN jour je me plaignois estant auprès ma belle
 De mon penible amour, je la nommois cruelle:
 Tay toy (ce me dict-on) le linge ne se joinct,
 Si preallablement on ne le blesse point.

IC quam eens op een tijt daer Phillis sat en naeyde
 Ic sach een rechten bloet die stonter by en craeyde,
 Die riep vvat maller dingh ! vvat gaet de joffer aen !
 Die moeyte diese neemt is beter ongedaen :
 Hy sach een stale punt, hy sach het lijnvvaet breken,
 Maer vvaer dit henen vvou en vvas hem niet gebleken.
 Al heeft u vvijs beleyt een seker ooggh-gemerck,
 En toont noyt aen een dvvaes een onvolcomen vverck.

Ex fine judicium.

Mille foraminibus dum lintea Virgo decorat,
 Filaque distinctis inserit ordinibus;
 Rusticus ista videns, Vah stulta puellula ! clamat,
 Candida ferratâ lintea perdis acu.
 Vulnus ut infligat tetricâ cum fronte notâris,
 Vulneris auxilium, rustice, nonne vides ?
 Materiam fatuo risus dedit ille popello,
 Qui, cui summa manus deficit, edit opus.

Ne reprens, ce que n'entens.

LOrs quant Margot piquoit le drap de son esguille,
 Damætas luy cria ! que tu es sotte fille,
 D'ainsi gaster le drap : car il ne scait que c'est,
 Ne monstre pas au fol un œuvre my-par-faict.

IN omni re iudicandi, ac consulendi principium est, nosse id, de quo consilium institutum est, aut totâ viâ aberrare necessum est, ait Plato. Multa enim quotidie incidunt in vitam mortaliū, quæ si obiter tantum inspiciantur, & prout primâ fronte in oculos incurunt, facile quisvis damnaturus est; & contra penitus eadem consideranti, ac scopum agentis intuenti, bona ac iusta videbuntur. Finis omnia discriminat. Ecce! supplicia quantum à sevitiâ abeunt? sanguis enim ubertim effunditur. Tributa ab avaritiâ? pecunia avidè congeritur. Censura à rigore? frænum & modus invitis imponitur. Ab omnibus igitur, cum Lactantio, humanitatis iure postulamus, ut non prius damnent, quam universa cognoverint; igitur ut ait ille, in omni re

Iudicium suspende, scopus dum notus agentis.

VAn alle raetslagen, diemē voorneemt, is het begintfel recht te verstaen de saken waer over men gesint is raet te plegē, seyt Plato; of andersins moctmē noodelic gantsch en al mis tasten. Daer vallē dagelijcx in dit leven veel dingē voor, dewelcke van buyten af, en als in het voor-bygaen alleē bemerckt zijnde, verwerpelijck schynen, maer nader onder tast, ende het oogmerc van dē genen diese beleyt, wel ingenomen wesende, werden goet en loslick bevonden. wat verschilt doch straffe van wreechtheyt? nadienmen in beyde bloet vergiet. VVat schattinge van giericheyt? nadienmen in beyde gelt vergaert. VVat bestraffinge van hardicheyt? nadienmen door beyde de wederspannige een gebit indē muyl werpt. Sekerlijck het eynde ontdekt het onderscheyt van alle dingen. VVy vereysschen daerom van alle menschen, met Lactantio, na het recht der menschelijckheydt, dat niemandt yet en verwerpe voor hy het selve ten volen heeft leeren kennen.

L. 24. ff. de ll.

Incivile est nisi totâ lege perspectâ, una aliquâ particulâ ejus propositâ, iudicare vel respondere.

C majores de baptisin.

Non debet separari cauda à capite.

ff 2

2. CO.

2. CORINTH. 7. 10.

De droefheyt die na God is, werckt vreesse ter salicheyt.

Als yemant sit en naeyt, hy schijnt het doeck te breken,
 Maer schoon de naelde quetst het garen heelt de stekē.
 Al is de stale punt niet eyghen aen den naet,
 Sy maect noch evenvvēl het open voor den draet.
 Al vvorter door den anxt geen mensche vvederboren,
 Tervvjl de ziele klaeght haer troost te zijn verloren,
 Tis evenvvēl de schric die ons den geest bereyt,
 En tot een beter vverck de rechte gronden leyt.

Si non parat, saltem præparat.

L*Intea non conjungit acus, dum lintea pungit,
 Sed via, quæ tandem lintea jungat, erit.
 Nam simulac subjecta chalybs per carbasa transit,
 Mox comitem medicum vulneris auctor habet.
 Anxietas, quæ mente latet, quæ pectora turbat,
 Non est quod nobis corda renata facit:
 Illa tamen sternitque viam, referatque scatebras;
 Principium timor est, Spiritus implet opus.*

2. CORINTH. 7. 10.

Vous avez esté contristez, selon Dieu.

LOrs que la docte main, le drap rompu va poindre,
 Ce n'est pas proprement ce que le drap faict joindre,
 Mais pour la voye ouvrir. Nos tremblements & pœurs
 N'est pas l'Esprit, mais pour nous preparer les cœurs.

SI NON

TRemor ac horror conscientia, in initio quidem conversionis, idoneus est ad hoc, ut animus verè humilietur, sibi-que summo perè displiceat; ut ita homo in viâ Domini à timore incipiat, & ad fortitudinem perveniat, inquit Greg. At verò cum ille, quem ligat servitus timoris, ignoret gratiam libertatis; non hic subsistendum est. Cum audis quod Dominus tuus dulcis sit, ait vir pius, fac ut eum diligas: cum audis, quod rectus sit, attende ut timeas; ut amore, & timore Dei legem ejus custodias. Noveris te, ut Deum timeas: noveris Deum, ut aequè ipsum diligas; in altero initiaris ad sapientiam, in altero consummaris: qui initium salutis timor Domini, & plenitudo legis est charitas. Quemadmodum, ex notitiâ tui, venit in te timor Dei: atque ex Dei notitiâ, Dei itidem amor: sic è contrario, ex ignorantia tui, superbia; ex Dei ignorantia venit desperatio. Bernard sup. Cant.

VErslaghen theyt des ghemoets is wel dienstich int begin vande bekeeringhe, ten eynde de mensche sich recht vernedere, en sich selven gantsch mishage; op dat hy also des Heeren wegh beginnende met vreele, allencxkens in sterckheyt mach toenemen. Ondertuschen nochtans, nademael den ghenen, die met de slavernije van de vreesse ghebonden is, niet en kan smaken de ghenade der vryheyt. Soo en en moetet by ons daer by niet ghelaten werden. Als ghy hoort (seyter een Godsalich man) dat Godt goedich en barmhertich is, maeckt dat ghy dien goeden Godt lief hebt: als ghy hoort dat Godt rechtveerdich is, siet dat ghy sijn gherechticheyt vreesst; op dat ghy also door vreesse ende liefde te samen, naer syne insettinghe meucht wandelen. Kent u selven, op dat ghy Godt meucht vreesen; kent Godt, op dat ghy hem meucht lief hebben; in het eene is het begintfel, in het andere de volkomen theydt der wijsheyt. 'T begintfel der salicheydt is vreesse; de vervulling des wets is liefde. Gheleijck uyt kennisse uwes selfs, vreesse Godes voortkomt: so, in tegendeel van dien, uyt onwetenheyt uwes selfs, komt hoochmoet, ende uyt onkennisse van God, wanhope.

*Al is de vrees' int eerste goet,
Sy is niet daer het blyven moet,
'T is nut gheduyrich voort te gaen,
Tot wy vast inde liefde staen.*

ACT. 2. 37. ET SEQ.

Hls auditis, compuncti sunt corde & dixerunt Petro & reliquis Apostolis; quid faciemus viri fratres! Petrus

vero ad illos, pœnitentiam agite & baptisetur unusquisque in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum & accipietis donum Spiritus sancti.

RES IMMODERATA, CUPIDO EST.
XXXIX,

SEN. 19. **Q**ualem dicimus seriem causarum esse ex quibus necitur fatum; Talem
EPIST. **Q**uod dicimus cupiditatem, altera ex fine alterius necitur.

CLAVD. **A**t sibi cuncta petens nunquam saturanda Cupido,
Que, velut immanes reserat dum bellua rictus,
Expleri pascique nequit: nunc flagrat amore,
Nunc gaudet, nunc mesta dolet rursusque resurgens
Exoritur, casaque redit pollentius hydrâ.

Als ick de liefste fack, doen woud' ic haer genaken;
 Stracx riep ick om de spraec, flux haer te mogen raken,
 Doen badt ick om een cus, en, schoon ick die bequam,
 Noch vont ick dat mijn hert geen recht vernoegen nam.
 Ick voelde des te meer mijn ziel geduerich hijgen,
 Dus wenscht' ic boven dat een naerder pant te krijgen:
 O lusten sonder end' ! ô vvispeltuerich spel!
 Al krijgt de hont een stuc noch gaept hy evenvel.

Res immoderata, cupido est.

P*rima quidem fuerat dominam tibi cura videndi,
 Altera, mox lateri jungere posse latus:
 Istud & illud habes, sed & hoc, tibi lenis amica
 Blanditias molles aptaque verba dedit.
 Oscula nunc poscis, det & oscula: nonne petetur
 Mox illibata virginitatis honos?
 Et vorat, & properans ruit in nova frustra molossus,
 Quodque petat cupidus semper amator habet.*

*Le chien, le Ieu, l'Amour, le feu,
 Ne se contentent oncq de peu.*

QV'on dōne au chiē du pain, qu'on donne du fourmage;
 Il gloute, sans mascher, & veut ja d'avantage.
 Quel grand' faveur que faiēt la dame a son amant,
 Rien ne luy oncq suffit, il va tousiours avant.

Stacch

SMaect eten aen een dogh, hy staet met holle wangen
 Om vveder op een nieu geduerigh yet te vangen;
 Het valt hem inden mont, het vaert hem inde keel,
 En des al niet-te-min het is hem even veel.
 Wat baet u groot gevvinn, of veelderhande schatten,
 Indien ghy niet en droomt als op een nieu te vatten?
 U vvint en is maer vvint, en doet u maer verdriet.
 Want een die maer en sloct, en smaect de spijs niet.

Ad nova semper hians.

I*Ejuno dominus cerealia frustra molosso
 Objicit, hic avido devorat ore cibum;
 Et stat hians, aliamque oculos intendit in ossam,
 Semper & acceptis uberiora petit.
 Nos molimur idem; nam si cui numine dextro
 Eveniant nummi, pradia, census, agri,
 Omnia conduntur, petitur nova praeda: futuri
 Sic desiderio prodiga vita perit.*

Plusieurs ont trop, nul n'a assez,

QVel bien peut avenir a la chiche avarice?
 Tout, n'est pour assouvir, mais pour nourrir le vice,
 Jette au chien affamè, soit tant friant morceau,
 Il gloute sans mascher, & cherche du nouveau.

AD NOVA SEMPER HIANs.

Et sapientie magnitudinisque animi, ait Cicero, quid amiseris, oblivisci; quid recuperaveris, cogitare. In utroque contrarium plerumque faciunt homines; parta enim sine voluptate ferè demittunt; amissa autem veris & spirantibus lachrimis deplorant. Pueri, luforia plurima is licet dederis, si unum atque alterum modo auferas, reliquis omnibus, per iram ac indignationem abjectis, plorant. Idè plerisque hominum solet accidere; vel unum aliquod dispendium magna commoda injucunda ac insipida solet reddere. Mobilis ac inquieta est mens hominis, nunquã se tenet, ait Seneca. Optat libertatem servus, civitatem libertus, civis divitias, dives nobilitatem, nobilis regnum, rex in Deorum numerum referri vult, tonare propemodum ac fulminare cupiens: adeo ejus, quod semel transierit modum, nullus est terminus, ait Epictetus. Optimè hebræus sapiens, justus sumit cibum, & replet animam suam; venter autem impiorum insatiabilis.

T'is wijsheyt en grootmoedicheyt (seydt Cicero) war men verloren heeft te vergheten, wat men ghewonnen heeft te gedencken.

De gierigaert doet in beyde reghel rechte het teghendeel; want verliest hy maer een kleyn deel van 't ghene hy alreede ghewonnen heeft, hy schreyt tranen met tuyten; 'tiet onghelyck in sijn doen met de kinderen, aen dewelcke schoon men veel poppe-goedt en speel-dinghen heeft ghegheven, indien men maer yet wes haer af en neemt, sy stellen't op een krijten, en werpen't al daer henen. Indien daer-en-teghens de gierigaert staegh in winste is, noch itt al niet.

Want ghelyck een hondt met een open kele ontfanght het broodt dat men hem toewerpt, en 't selve terstondt, gheheel en sonder smaect, insliect, en naer het nieuwe loert; inghelijcx al wat hem 't gheluck toefendt slayt hy knap in sijn koffers, wachtende al weer op het toekomende.

Ellendighe menschen! de rechtveerdighe (seydt Salom. Prover. 13. 25.) eet dat sijn ziele sadt werdt, maer der godtloolen buyck heeft nimmermeer ghenoech. 'T is konstte versaepte te werden.

MARTIAL. LIB 12. EPIG.

Habet Africanus millies; & tamen captat, Fortuna multis nimis dat, nulli satis.

SEN. LIB. I. EPIST. 2.

Quid refert quantum illi in area, quantum in horreis jaceat? si alieno inhiet, si non quasita, sed quarendam com-

putet: non enim qui parum habet, sed qui plus petit, pauper est.

GREGOR. IN MORAL.

Ars magna est, satiari.

IOHAN. 4. 13. ende 6. 35.
Buyten Godt gheen versadinghe.

EY let op desen hont: het broot hem toegeworpen
 Dat schijnt hy sonder smaeck als in het lijf te slorpen,
 En siet! van stonden aen so staet hy even graegh,
 Het schijnt, hy draeght een wolf verholen inde maegh.
 Schier op gelijcken voet so leven alle menschen,
 Hoe vvel de saken gaen, noch isser yet te vvenschen;
 En soo daer yemant vraeght, vvaerom het soo geschiet,
 Het goet, dat ons vernoeght, en is op aerden niet.

Improbis nulla est satietas.

D*Um data frustra vorat, nondum bene mansa, moloſus;
 In nova, semper hians, & nova frustra ruit.
 Cum nunquam praesens homini ferat hora quietem,
 Nec satis id, quod adest, pectora nostra iuvet.
 Cum desiderio semper gemat agra futuri,
 Atque aliud nobis mens, aliudque petat;
 Hic patrium non esse solum, sedesque beatas,
 Discite: sunt alio gaudia vero loco.*

PROVERB. 27. 20.

*Le sepulchre & le gouffre sont jamais rassasiés, aussi ne sont
 jamais les yeux des hommes.*

PVis que le cœur humain au chien est tant semblable,
 Que nostre esprit toujours demeure insatiable;
 Faisons conclusion, que ce qu'a l'homme faut,
 N'est en ce monde icy, mais est logé plus haut,

IMPRO

IMPROBIS NVLLA EST SATIETAS.

Nemini mortalium, divinâ providentia, tam exacta felicitatis gaudia unquam obligere, ut non aliquid relictum ei esset, quod gemeret. Hic censu cum exuberet, obscuro loco natum se queritur; ille, majorum stemmate clarus, domesticæ rei tenuitatem detestatus, mallet latere; iste nobilitate opibusque conspicuus, cælibem se queritur; alius amans & amatus conjugioque felix, orbitatem deflet. Est, cui fecunda uxoris gaudia, aut filiorum luxus, aut filiarum petulantia obnubilat. Denique, quocunque te vertas, ubique, quod cum status tui conditione rixeris, assatim invenies. Quid externa loquor? hoc ipsum corpusculum tuum excute, semper in eo querulum aliquid, & quod te offendat, obvium erit. Quid mirum? homines qui in alieno habitant, semper de aliquâ domicilii parte conqueruntur; idque eâ de causa, quod domum istam conductitiam, pro arbitrio, instaurare non possint. Idem nobiscum est: nam cum de aliquo identidem membro querulus animus nobiscum exposulat, inquietos esse, & supellectilem, non ei loco, ex quo brevi sit emigrandum, sed domicilio isti perpetuo (quod & frugi patet familias hic solet) aptandam esse, sedulo morer.

G Een mensche ter werelt werter, door Godes beschickinge, tot so volmaeckten gheluck oyt verheven, of hem en werdt altydt yet wat ghelaten, & welck hem queit. Dese, rijk zijnde van goederen, beklaecht dat hy van slechte oudeis gheboren is; ghene wel van goeden huysen, maer arm zijnde, hadde liever erghens in den doncker van een slecht gheslachte te schuylen: De derde, rijk en edel zijnde, sucht, om dat hy eenich en onghetrouw is: De vierde gheluckelijck ghehouw wese, treurt alleenlijck door gebreck van kinderen: Men vinter welker blychap over haer kinderfalghe vrouwen wert ingebonden, of door de slampamperie van hare sonen, of door de geylcheyt ende veylicheyt van hare dochters: Int korte, werwaerts datmen sick went, men sal aller weghen stoffe vinden, om sich over syne gheleghentheyt te misnoegen. Ist vreemt? Luyden die in ghehuerde huysen woenen, claghen altydt van dit of gint deel haerder wooninghe, om redenen dat sy in de selve niet en mogen maken en breken, gelijkmen in eygen doet. 't Is met ons al het selve, 'teen of 'ander lidt is staech ontfelt, tot een vast teycken dat wy hier maer huerlingen en zijn. 't Welck alsoo wese, laet ons dan van foodanighen huysraedt ons selven versorgen; niet die nu in dit huerhuys, maer die hier naermaels in ons eyghe en eeuwighen wooninghe ons sal te passe comen, ghelijck sulcx (oock hier in dese tydelijcke dingen) het werck is van eenorghvuldich vader des huysghesins.

Noyt heeftet yemant hier soo klaer,
Of 't hapert noch al hier of daer.

IOHAN. 4. 14.

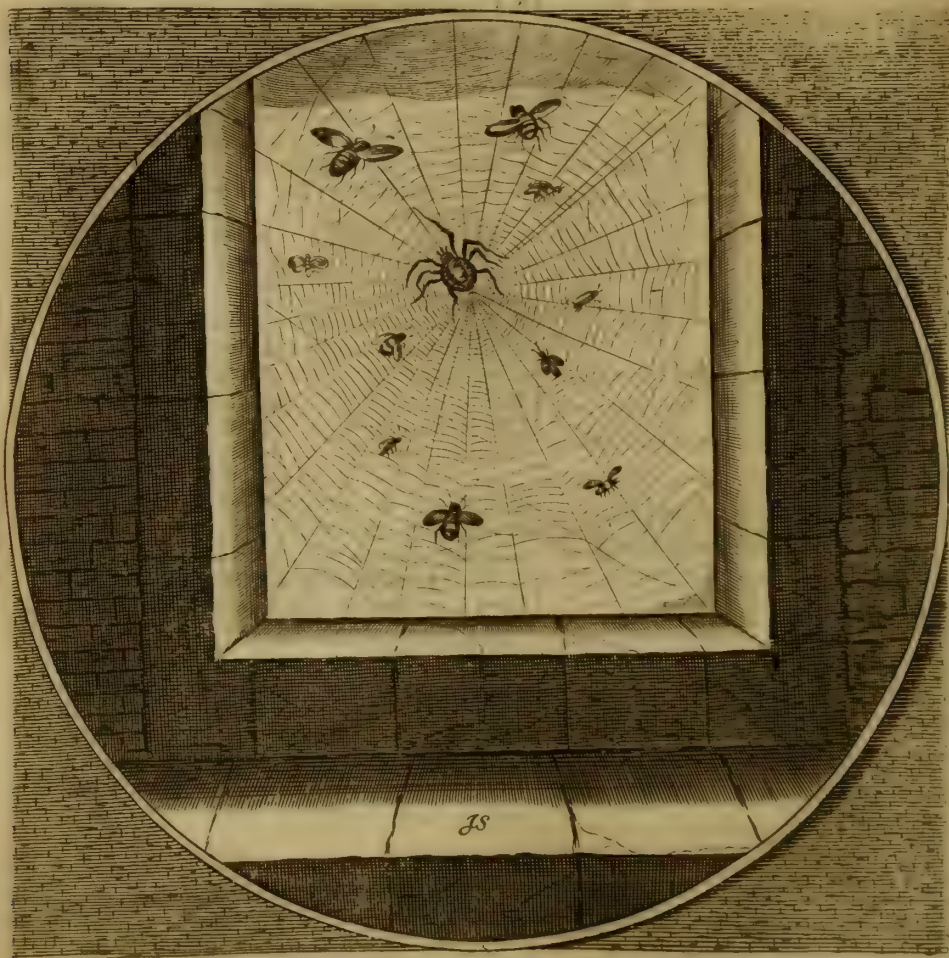
Omnis qui bibit ex aqua hac iterum sitiet, qui autem biberit ex aqua quâ ego dabo ei, non sitiet in aeternum.

PSALM. 16. 11.

Satietas gaudiorum in conspectu Dei.

Gg 2

NON

OVID. DE **H**OC unum monco, si quid modò creditur arti,
 ART. I. Aut nunquam tentes, aut perſice.

Mich. Montagn. des Eſſais, Lib. 3. Cap. 5.

Le vice eſt de n'en pas ſortir ; non pas d'y entrer.

Die't ſpel niet kan, die blijft er van.

DE vwebben die de ſpin gevvoon is uyt te ſetten,
 Zijn van gelijcken aert met Venus vvarre-netten,
 Al vvat daer omme gaet dat ſietmen inde min
 De bie die vliegheer deur, de mugghe blijft in.
 Leert, jonge lieden, leert door Venus garen breken;
 Daer blijft maer kleyn geſpuys in ſpinne-vwebben ſteken:
 En laet u vrijen geeſt niet binden als een mugh,
 Of breecker deur met kracht, of keert met kunſt te rugh.

Non intrandum, aut penetrandum.

H*oc, quod rete vides, teneri ſit carcer amoris,
 Quæ ſedet in medio, ſit Cytherea tibi:
 Aſpicias, ut culices, inſectæque vilia, muſcæ
 Facientur patulis præda retenta plagis:
 Poſteritas crabro acris equi per ſtamina tranſit,
 Et laquei veſpæ concutiente ruunt.
 Rumpit & abrumpit caſſes cordatus amoris;
 Degeneres Veneris molle retardat opus.*

Ou paſſe ou l'Amour chaffe.

Rien que le ſot amant, ſans force, ſans courage,
 Demeure garotté en ce debil cordage,
 Que Venus a filé: le brave eſprit y vaut,
 Ou jamais y entrer, ou penetrer y faut.

Gg 3

Te wijde

Te wyden net, is flaegh ontset.

VV Anneer eē grage spin ontsluit haer broose nettē,
 En gaetse voor eē deur of voor eē venster setten
 Hier vliegh een horsel in, en daer een voghel deur,
 En elders raeght de meyt, en opent grooter scheur;
 Siet daer is dan het tuygh aen alle kant ghereten,
 Soo dat de vlieghe selfs ontkomen door de spleten.
 Ghesellen, so ghy vvenscht van druck te zijn bevrijt,
 Ghebruyckt een matigh net, en spanter niet te vvijt.

In vulnus majora patent.

D*Um laxos gracili pede tendit aranea casses,
 Et nimium lotè futile pandit opus ;
 Aut laqueos tectò lapsi rupère lapilli,
 Aut citò præteriens retia findit avis :
 Et modò crabro plagis, modò turbidus ingruit auster,
 Sic aliquà semper parte lacuna patet.
 Aramenta sua nimium qui pandere sortis
 Aggreditur, semper quo feriatur habet.*

Qui trop embrasse, peu esraint.

L'Araigne largement va ses fillets estendre,
 Mais voila dechirez ses lacqs, au lieu de prendre.
 Qui, haut en ses desseins, ses rets trop a ouvert,
 En s'ouvrant au malheur, au lieu de gain il perd.

IN VOL

IN VVLNVS MAIORA PATENT.

Fortunam, velut tunicam, magis concinnam proba, quam longam, ait Apul. Magni quippe animi est magna contemnere, ac mediocr. a malle, quam nimia, ait Seneca, illa enim utilia vitæque sunt, hæc, eo quo superfluum, nocent. Segetem nimia sternit ubertas. Rami pomorū onere franguntur, & ad maturitatem non pervenit nimia fecunditas. Idem animis humanis evenit; eos quippe immoderata felicitas rumpit, quā non tantum in aliorum injuriam, sed etiam in suam vertuntur: sitque iis, quod exquis statuis solet, quibus imperiti artifices magnas bases subdiderunt, ex quibus magis conspicua redditur earum exiguitas. Pusillo sanè animo munus amplū, aut opes ingentes additæ, magis imperitiam, animisque fatuitatē produnt. Stultus gubernator est, qui totos ad eò sinus explicuit, ut, si tempestas ingruat, expedite armamenta contrahere non possit.

VAn rijkdommen (seydt Apulejus) moeten ordeelen als van kleederen, ende voor beter houden die ons recht wel passen, als die, te groot zijnde, ons wijt en sloffich om 't lijf hanghen. 't Betaemt een groot ghemoet (seydt Seneca) groote dinghen te versmaden, ende liever te verkiesen dat middelmatig is, als dat te veel is: 'teerste is handtsaem en nut, het andere is onschickelijck door sijn groote. Door te gulsighen veylheydt werde het groen kooren leggherich, ende en kan niet ripen. Door ghewichte van vruchten scheuren de boomen. 't Gaet even soo. mette ghemoederen der menschen: onmatighen voorspoedt is oorsaecke van haer qualijck varen, sulcx dat sy niet alleenlijck aen haer selven, maer oock aen andere hinderlijck werden, niet onghelijck zijnde de beelden die den eenen ofte den anderen onverstandighen ambachtsman op een al te grooten voet ghefelt heeft, waer door haer kleynte des te meer uytmuyt. 't Is seecker dat kleyne verstanden tot groote ampten ghevordert, dies te meer haer onverstandt aen den dach brenghen. 't Is een slecht schipper die 't zeyl in voorwindt soo seer uyt gheviert heeft, dat hy 'tselve, als het noodt doet, niet een reeffjen en kan inswichten.

SENEC. AGAMEM.

C orpora morbis	Placet in vulnus
Majora patent,	Maxima cervix.
Et dum in pastus	Modicis rebus
Armenta vagos	Longius ævū est.
Vilia currunt,	

SENECA DE TRANQ.

Qui multa agit sæpe fortuna potestatem sui facit, cogenda in arctum res sunt, ut tela in vanum cadant. Angustanda sunt patrimonia nostra, ut minus ad injurias fortune sumus expositi. Magna armamenta pandentibus multa ingruant necesse est.

*Dat sy vande banden des duyvels ontgaende, ontwaken
tot synen wille.*

DE netten vande spin, die inde vensters hanghen,
En konnen maer alleen de cleyne muggen vanghen
De wespe mette bie, en al wat hooger sweeft,
Maeckt dat het broose raegh op hen geen vatten heeft.
Wat can een moedigh hert sijn goeden vveghe beletten?
Al vvat de vverelt spint en zijn maer broose netten.
En acht, ô vveerde ziel, en acht geen lossen vvaen,
De vvint verstroyt het kaf, maer niet het vvichtigh graen

Pervia virtuti, sed vilibus invia.

E*st similis nostro, quem textit araneus, orbis ;
Plurimaque humanae conditionis habet :
Hic nocturna culex, obscœnaque musca pependit,
Utraque ridendo compede nexa pedes.
Posteritas crabro acris equi, virtutis avitæ
Consciens, incursum debile solvit opus :
Carpite iter celi, quibus est celestis origo,
Hæc plaga, nil præter vilia monstra tenet.*

PROVERB. 5. 25.

Il sera happé par les cordes de son péché.

LE monde & ses filets nous font icy la guerre,
Il faut monter au ciel sans s'arrester en terre:
Arriere lacqs mondains; jamais divin esprit
Plein d'animosité ta foible rets ne prit.

PERVIA

Vitam hominis Christiani transitum esse, ipsumque perpetuum viatorem videri, divini verbi elogia diserte pronuntiant. Non habemus hic locum permanentem sed alium expectamus, inquit Apost. Transire igitur virtutis, herere alibi ignavia est. Gaudet motu animus christianus, & in hoc, caelum sibi cognatum imitatur. In partibus scythiae homines quosdam umquam domicilium figere, plauistro se suaque identidem transferre memoria prodium est. Id vere christianum decet: domicilium hoc nostrum, Diogenis more, identidem volutandum est, sistendum raro, figendum nunquam, & nusquam. Finge mihi aliquem è regione longinquâ ad patriam properantem, in cauponam aliquam lepidam ac facetam incidisse, quae benigne eum habeat, ac lautè excipiat; hunc è loci si, tanquam ad sircum scopulos, haerentem cernamus, non quid excordem ac insipidum jure dicemus? ita sanè: vir fugiens quippe, ut est in proverbio, non moratur strepitum lyrae. Idè de nobis censeamus. Nec illecebris ac lenociniis suis mundus hospes, aut caro caupona nos impediunt, quo minus in veram illam ac caelestem patriam, velisquisque properemus. Annue, summe Deus.

Dat het leven van een Christen mensche is als een deurganck, de mensche selfs als een reyende man, werdt ons in Godes woorte duydelijck gheleert. Wy en hebben hier gheen blyvende stede, maer wy verwachten een andere, seydt de Apostel. 'tIs dan dapperheyde op dese wegh staegh aen te treden; 't is onachtzaamheydt erghens te blyven leuteren. Het Christelijck gemoet heeft lust in beweginghe, oock selfs in dat eenige over-een-komste met den hemel hebbende. Men hout, dat in scythia menschen zijn, die nerghens een valle woonplaetse stellende, ghestaech huys en huysraede op een waghen herwaerts en derrewaerts omme-voeren. Yet sulck betaemt voor al een Christelijck gemoet, yeder dient sijn vat (op de w'je van Diogenes) ghesadelijck om en t'om te robbelen, selden te setten, nimmermeer te vesten. Neemt datter yemandt, uyt verre landen, naer sijn vaderlandt reyende t'eenigher tijdt onder weghe quame ter herberghe, daer hy by den weert wel en vriendelijck ghetoest werde, in ghevalle hy door sodanich onthael verlockt wesende, sijn reyse ginck staken, ende bleef ter selver plaetse lunderende, sonde een yeghelijck daer uyt niet oordeelen, dattet den sulcken lieght ter plaetsen (soomen seyt) daer men de ossen bolt? ontwyffelijcken ja. Laet ons vry dencken dat wy zijn in dusdanige ghestaltenisse. De werelt is ons (so het schijnt) een gheneuchelijcken weerd, ons vleesche een vriendelijcke weerdinne: laet ons sorghe dragen, dat wy, zijnde op de reyse naer ons ware vaderlandt, door de aenlockinghe van d'eene en d'andere, in onsen goeden wegh niet vertraect en werden.

AVGVST. HVM. 3.

Dlabolus non invalesceret contra nos, nisi vires ex vitiis nostris praeberemus, & locum ei dominando nobis peccato faceremus, unde nolite locum dare diabolo.

mus, & locum ei dominando nobis peccato faceremus, unde nolite locum dare diabolo.

AMICA AMANTI ANIMA.
XLI.

PHILIP. BEROAL.

Quod in navigio gubernator, quod in civitate magistratus. quod in mundo sol, hoc inter mortales amor est: navigium sine gubernatore labascit, civitas sine magistratu periclitatur, mundus sine sole tenebrosus efficitur: Et mortalium vita sine amore vitalis non est, Tolle ex hominibus amorem, solem è mundo sustulisse videberis.

V gunß,

GHy broet een hinnē ey, en krijght een geestig kiecken;
 En siet eē doode romp bevveegt haer vlugge vvieckē,
 Ghy noemt dit vvonder, lief, maer, mochtet mijn geschien,
 Ghy sout in mijn gelaet al meerder vvonder sien.
 Ick vvas eens op een tijt tot aen het graf gedreven,
 Maer siet ick kreegh terstont meer als mijn vorigh leven,
 So haest u gunstigh oogh maer eens op my en viel:
 Ghy zijt mijn ander ick, de ziele mijner ziel.

Amica, amanti anima.

O*Va foves gremio, tener hinc tibi prodit alumnus,
 Quid! teneros, inquis, id potuisse sinus?
 Idne stupes, mea lux? res hac tibi, mira videtur
 Phylli? Videbis idem, me quoque conde sinu.
 Mens sine mente jacet, gremio latus abde, resurget:
 Si foveas, moveor: ni faveas, morior;
 Ut foveas faveasque precor: pulloque mihique
 Vita fovendo venit, vita favendo manet.*

*Rationes physicas vide apud Card. lib. 2. de subtil. ubi & Liviam Augustam ova suo calore
 fovisse & pullos exclusisse memorat.*

Ta faveur, ma vigueur.

NE pense pas ce traict tant merveilleux, m'ainye,
 Que ta faveur a mis un rude amas en vie;
 Et que tu vois produit, d'un œuf, un beau poulet,
 Car me traictant ainsi, tu verras mesme effect.

VDochter heeft een ey in haren schoot genomen,
 En daer is naderhant een kiecken uyt gecomen;
 Des seytse menigmael; hier ben ic moeder van:
 Ghy vraegt wat dit beduyt, mijn dunct zy vvil een man
 Siet als een grage cat het spit begint te lecken,
 So dientmen het gebraet vvel dichte toe te decken:
 Ghy daerom letter op, en hout de vrijster uyt;
 Of Els sal vrouvve zijn, ooc eerse vvort de bruyt.

Ex signis, futura.

O*Va foetet volucrum, tenerisque inserta papillis
 Lydia bombycum semina parva gerit:
 Hinc veniunt foetus, hinc se vocat illa parentem,
 Hei mihi! ludendo nomina vera petit:
 Re cupit esse parens, quæ matris imagine gaudet.
 Si sapias, ô pater, hæc signa reconde sinu:
 Quin æge, quemque voles habeat tua nata maritum,
 Quem noles, generum vel dabit illa tibi.*

Par les meurs, cognoit-on les humeurs.

MArgot ayant au sein couvé un œuf, fretille,
 En mere se nommant. Jean marie ta fille,
 Vn gendre, qui te plaist, bien tost te faut choisir;
 Ou ta Margot prendra mary a son plaisir.

EX SIG-

Patri, anne nupturiat filia, secum delib-
beranti, testimoniis longè petitis neu-
tquam opus est; oculi, supercilia, vultus
denique totus, sermo quidā tacitus men-
tis est, ait Cicero, & ut poëta,

Ex tacito vultu scire futura licet.

Posthumia, virgo vestalis, de incestu cau-
sam dixit, ob suspicionem elegantioris cul-
tus, ingeniumque liberius, quā virgi-
nem deceret. Vt Liv & Plutarch, testan-
tur. Ex vultu, ex cultu, ex incestu, imò &
sermone, qui saepe incautus excidit, præju-
dicialem de moribus totāque vitā qua-
stionem veteres instituise, satis patet: Lo-
quere, inquiebat Socrates ad puerum, ut
te videam; speculum enim animi, sermo
est. Concludam, cum Hieronimo: pro sig-
no, inquit, interioris hominis sunt verba
erumpentia; libidinosum, qui sua vitia
callide celat, interdum turpis sermo de-
monstrat. Vultu & oculis dissimulari non
potest conscientia, dū luxuriosa ac lasciva
mens elucet in facie, & secreta cordis, mo-
tu corporis ac gestibus indicat. Plura de
iudiciis filia ad nuptias properantis, vide
in quinto ac sexto emblemate libelli no-
stri de officio virginis in cast. amor.

En vader willende ondersoecken
of sijn dochter het hooft nae't
houwen begint te hanghen, en be-
hoeft de bewijsredenen van sulcx by
stoelen en bancken (soomen seydt)
niet te gaen soeckē, hy en hoeft maer
acht te nemen op haer manieren van
doen. De oogen, woorden, ende het
wesen selfs zijn als geduerige boden,
en stil-swygende ghetuygen des her-
ten, seydt Cicero.

Vyt het trecken van de mont

Kent men dickwils 's herten gront.

Ovidi. Posthumia, een van de non-
nen vande Goddinne Vesta, is van
oneere verdacht en bericht ghewer-
den, alleenlijck om haer gheestighe
kleedinge wille, en overmits sy wat
vrymoediger van gelaet was, als so-
danige maegt wel betaemde. Eenige
van de oude hebben uyt yemandis
uyterlijk gelaet, en insonderheyt uyt
sijn woorden, over des selfs gheheele
leven wel derven vonnis strijcken.
Spreekt seyde Socrates tot den jonghelingh,
op datmen sien mach watghy voor een zijt.
Des menschen reden is een spiegelh sijns her-
ten.

LVCRET. **V**T bibere in somnis sitiens cum quarit, & humor
Non datur, ardorem in membris qui stinguere possit,
Tum laticum simulacra petis, frustra que laborat.

A pud Senecam virgo vestalis, quia hunc versiculum scripsisset, Foelices nuptæ!
amori, nisi nubere dulce est: incesti postulatur: & in eam sic dicitur. Foe-
lices nuptæ, cupientis est. Moriar nisi, affirmantis. Dulce est quam expressa vox!
quam eximis visceribus emissā! Incesta est, etiam sine stupro, qua stuprum cupit.

Hh 3

1. CORIN.

Beter ghemant, als ghebrant.

GHy hebt (gelijck het blijct) een hinnen ey genomen
 En daer is metter tijt een kiecken uyt gecomen;
 Nu hebje so veel op met datter is ghebroet,
 Dat ghy u van het jonck de moeder noemen doet:
 Wel smaeckt u dese naem, en dat maer om te mallen?
 So dunct my dat de daet u beter sou bevallen.
 Vriendinne kent u selfs; het is u minder schant
 Voor alle man getrouwt, als heymelijck gebrant.

Præstat nubere, quam uri.

E*T fovet, & calidis pullos educit ab ovīs*
Phyllis, & en ! matris jam mihi nomen, ait.
Phylli quid hoc sibi vult, animum tibi prurit imago?
Ab ! cui ficta placent nomina, vera jurant.
Ova foves gremio, veros imitantia partus,
Æstuat in tacito dum tibi flamma sinu.
Improba nube viro : faciat pejora necesse est,
Si qua sub invisâ virginitate gemit.

PROVERB. 3. 18.

Ta source soit benite & te resjoy de la femme de ta jeunesse.

IL vaut bien mieux le corps lier par mariage,
 Que se brusler le cœur d'une impudique rage.
 Que souïlles tu te doncq par plaisirs contrefaits?
 Veux que peus sans peché avoir les vray effects.

MELIVS

Non tantum melius esse pronuntiat Apostolus nubere, quam scorti societate se polluere; verum etiam melius esse asserit nubere, quam uri. Ne ergo blanditur sibi quae fameinea venere non utitur, quum intrinsecus libidine ardeat. Pudicitiam enim esse, conjunctam cum castitate corporis, animi puritatem. recte notatur ex Paul. 1. Cor 7 34. Idque respiciens, virginem carne, sed non mente, premium nullum manere, dixit Isidorus. Hinc cum donum continentiae plerumque non nisi ad tempus à Deo homini conferatur, tamdiu à nuptiis abstinere aliquis se poterit, quamdiu ad servandum caelibatum idoneum sese senserit: at simulatque domanda libidini vires deficere sibi comperiet, conjugii necessitate à Deo sibi impositam planè intelligat. Et, ne tanquam castitati adversum, id genus vita quis damnare audeat, audiat D. Chrysostomum. Primus, inquit ille, castitatis gradus, virginitas immaculata; secundus, conjugii fides fideliter servata. Est ergo, vel teste Chrysostomo (qui alioqui nuptiis favere vix solet) conjugum castus amor species quaedam virginitatis.

DE Apostel en verklaert niet alleenlijk dattet beter is te trouwen, als in hoererie sich te verlooopen: maer selfs dattet beter is sich ten houwelycke te begheven, als te branden. Niemand dan en ketele hem selven, als of hy wat goets dede, die sich van het gheselschap der vrouwen onthout, indien hy middeler tijt inwendichlijck van vuyle lusten brant. Maechdelijcke reynicheydt is een stamenvoeginghe vande suyverheyt des gemoets met een onbevleckt lichaem, gelijk klaerlijck af te meten is nyt de plaetse Pauli 1. Cor. 7.34. Ten welcken infiene seyt Isidorus seer wel, dat een maeght inden vleesche, ende niet inden gemoede, geen belooninge te verwachten en heeft. Maer also kennelijck is dat de gave van onthondinghe veeltijts alleenlijck voor een tijdt den mensche by Gode wert toegelaten: So isst gheoorloft, sich so lange vanden huwelijcken staet te onthouden, ter tijt toe, datmen ghewaer wert dat ons de krachten ontbreken om het vleesch te connen betoomen, doch tot sulcx ons onmachtich gevoelende, moghen wy vryelijcken wel dencken, dat ons duydelijck van Godes wege wert gelast, dat wy ons souden ten houwelycke begheven. Doch op dat niemant dese maniere van leven, als reghens de suyverheyt stryden de, en verwerpe, dat hy lese ende hoore den oudtvader Chrysostomum. De hooghste trap (seyt hy) van suyverheydt, is reyne ende onbesmette maeghdom: de tweede, de staet des houwelijcx, als de selve tusschen man en vrouwe eerlijck beleeft wert. So is dan het huwelijck (selfs na het segghen van Chrysostomus, die nochtans over al ten besten van het huwelijck niet en ghevoelt) als een tweede soorte van maeghdelijcke reynicheyt,

GREG. LIB. 26. MORAL.

Qui tentationum procellas cum difficultate tolerat, conjugii portum perdat: melius enim est nubere quam uri.

PROVERB. 5. 2.

Pour quoi mon fils, serois tu transporté de l'amour de l'estrangere, & embrasserois tu le sein de la foraine?

FVRENTEM QVID DELVBRA IVVANT.
XLII.

SEN. *Amor per cælum volat*
 HIPPOL *Regnumque tantum minimus in superos habet.*
 OVID DE **F**orte aderam juveni, dominam læticia tenebat,
 REM LIB. 2. *Horrebant sevis omnia verba minis;*
Iamque vadaturus, læticia prædeat, inquit,
Prodierat; visâ conjuge mutus erat;
Et manus, & manibus duplices cecidere tabella
Fertur in amplexus, atque ita, vincis, ait.

*Jst wijs, ist mal,
't Lief boven al.*

EEn vrijer gingh te kerc, om God te mogen dancken,
Van dat hy was geraect uyt alle minne-rancken;
Maer siet! hem comt te moet sijn lieve viandin,
Die blies hem, even daer sijn eerste wesen in:
Sy gaf hem maer een lonc, daer gingh de Godsdienst henen,
Sy gaf hem maer een lach, sijn yver is verduvenen:
„De sim vergeet de maet, en pleeght haer oudt ghebaer,
„Als sy haer eersten vvensch, de noten vvort gevvaer.

..... Furentem
Quid delubra juvant?

I*Ane, Deo grates actum cum nuper abires,
Laxa forent paphio quod tua colla iugo,
Forte Tryphæna tibi medio venit obvia templo,
Dumque venit, dulci risus ab ore fluit.
Da veniam pietas, Domine succumbimus, inquis,
Relligionis amor, victus amore, jacet.
Non aliter gestu saltare parata decoro,
Fertur in objectas simia stulta nuces.*

Voila de mes devotions.

RObin guari d'amour a Dieu va rendre grace,
La veüe de son feu ce bon dessein efface,
Le singe va quiter le bal, pour peu de nois.
l'Amour montant au cœur, devotion n'a poix.

*Al setm' een puyt hoogh op een stoel,
Sy springt al weder na de poel.*

AL gaet de baviaen met opgerechte leden
Luyft op de rechte maet, en als een mensche treden,
Hy des al niet-te-min tijt haestigh opte loop,
Al worter maer een noot gesslingert inden hoop:
T'is al om niet gepooght een seugh te willen eeren,
Sy wil doch vvederom tot haren modder keeren;
Al vvort een lichtekoy oock tot een echte vrou,
Noch kijckt het oude mal by vvijlen uyte mou.

Semper in antiquum fordida corda ruunt.

S*fmius è silvis mediam perductus in urbem,
Ad cytharam choreas ducere doctus erat:
Iamque salit, comitesque simul, spectante popello,
In medios sparsæ cum cecidère nuces:
Ille videns quod amat, frustra indignante magistro,
In sua vota ruit, deseruitque chorum.
Nequidquam viles animæ tolluntur in altum.
Simia, quidquid agas, simia semper erit.*

Au vilain, honneur en vain.

LE singe au lieu d'aller au bal, & la cadence,
Courir apres des noix se vilement avance.
Fay grand, tant que voudras, un gueux ou vil cocquin.
Il panchera tousiours a son vieil chemin.

VSQVI

In quibus de administris principi eligendis diligens tractatus est, inter cætera, bonos bonis prognatos, honestaque familiâ oriundos præcipuè assumendos inculcant. Fortes quippe fortibus creari, melioresque melioribus propagari, secundum naturam putant; Animi vilis in viro principe indicium esse, viles sibi adhibere, inclamant.

Magnos libertos certissimam non magni principis argumentum esse, confidenter pronuntiat Plinius.

Quid ita? quia fortuna, ut inquit ille, non mutat genus, & difficile omnino insitam homini naturam honoribus superare. Ereperit, imò erumpent haud dubiè etiam in mediis sæpe splendoribus agnata aut innata sordes, & identidem aliquâ parte sese exeret plebeja humilitas.

Asellum, licet exuviiis leonis bestiam hinc inde diligenter obducas, nunquam tam exactè velabis, quin alibi identidem emergent infames auriculae. Bene ergo poëta.

Die haer werck makē vande princen voor te schrijven, wat voor dienaers de selve ontrent haer behooren te gebruycken, meynen dat men niet dan goede, en vande goede ghecomen, daer toe behoort te vorderen: oordeelende dattet natuerlijk is, datter vrome van vrome herkomen; en dattet een teycken is van een laegh ende onvorstelijk ghe moet, slecht en gheringh volcxken ontrent sich te lydē. Ten moet geen grootmoedich prince wesen, die een hoop vry gelatē slaven groot maect (seyt Plinius.) En waerom dat groote staten en veranderen niemands gheslachte; een ingeboren aert en wert nimmermeer door eer-ampten wech ghenomen, de villicheydt sal altijt hier of daer, selfs dickwils alffer meest eer te kavelen sal zijn, erghens uytpuylen, ende haer latē sien: want schoon ghy een esel met een leeuwen huyt wel ter keure om end' om pooght te bedecken, hoe behendelijck ghy dat oock sult meynen te doen, soo salder noch evenwel hier of daer een esels oore uytkijken.

HORAT.

Naturam expellas furcâ, tamen usque recurret,
Et mala perrumpet furtim vestigia victrix.

MENAND.

Natura omnibus doctrinis imperat.

li 2

2. CORIN.

2. CORINTH. II. 14.

*De wijle de satan verandert wort in een engel des lichts, so en ist
dan geen wonder dat syne dienaers verandert worden, als die-
naers der gherechticheydt, der welcker cynde
sal wesen na haer wercken.*

DE sim ginch opte maet, zy hadde leeren springen,
Sy trat gelijck een mensch, het schenen moye dingen,
Maer alse noten sach gellingert inden griel,
Soo vvaft dat flux het beest ter aerden neder viel.
Dus gaettet met het volck, dat niet op vvare gronden,
Maer uyt gevvoont alleen is aen de deught gebonden;
Want komter maer een schijn van eenigh kleyn ghevvinn,
De tucht en haer gevolgh is flux haer uyt den sin.

O curvæ in terras animæ!

D*Um salit ad numeros, erectaque corpora tollit
Simius, hunc aliquis jam negat esse feram.
Forte nuces alius medium projecit in agmen,
Vidit, & in prædam bestia stulta ruit,
Nil hominis retinens. Quibus, assuetudine tantum,
Futilis in vano perstrepi: ore fides,
His, modici dum spes affulgeat ulla lucelli,
Excidit, heu! fluxæ religionis amor.*

HEBR. II. 16.

*Que nul ne soit paillard ou profane comme Esau, qui pour une
viande vendit son droit d'aînesse.*

LE singe va au bal, portant en haut la teste,
Mais, pour cueillir des nois, se va courber en beste.
Qui leur devotions ne font que pour le train,
Les quitent, aussi tost qu'il ont espoir de gain.

O CURVÆ IN TERRAS ANIMÆ.

Atalantam, magne pernicitatis virginem, in medio cursus certamine, magno conatu ad metam properantem, aurei mali iactu remorata fuisse ab Hippomene, tradunt poëta: Eodem ferè calliditatis genere miseros non rarò mortales supplantat vaser ac versipellis humani generis adversarius, quoties aliquem accinctum jam, ac ad vite melioris metam properantem alibi conspiciat; Protinus enim, objecto aliquo malo aureo, id est, oblato sive divitiarum splendore, sive honorum gloriâ, sive alio illecebrarum genere, curvas in terram animas de felici statu deturbat. & ad vetera ac absoleta retrahit. Tigridis impetum, uno fectuum objecto, frangit venator, & belluam ad antrum, unde prodierat, remittit: idem nobis non rarò usu venit. Sæpe rerum fluxarum abdicationem, cælestium amorem, ac desiderium animo concipimus; at vix sacer iste furor in cursu est, cum ilicò, nescio quid, quod animo nostro blandiatur, nobis objicit diabolus, quo velati nobis ipsis erepti, in antiquum relabimur. Caveamus, & meminerimus, benè incipere egregium, bene desinere regium esse.

DE poëten verhalen ons dat Hippomenes de snelle Atalanta, hem nu bynaest voorby ghelooopen zijnde, met het uytwerpen van eenen gulden appel, soo heeft weten te verlocken, dat sy haren loop stremmende, om dien op te grypen, eyntelijck in de loopbane is verwonnen ghebleven. Dierghelijcken treck wert ons menichmael gespeelt van onsen erf-vyant den duyvel; want so wanneer hy gewaer wert datter yemandt sich heeft opgheschoort, ofte syne voeten opgheheven, om te trachten na de mate van een beter leven: soo weet hy terstont ons eenigen gulden appel van eere, rijkdom, of dierghelijcke lock-aes voor te stellen, om ons daer mede uyt den rechten wegh te trecken, en alsoo in ons goetd voornemen te vertragen. De jagers hebbben een gewoonte (alste jonghe tyghers uyt haer hollen gheroofst hebben, ende vande oude in groote saelheydt werden naergevolcht, ontfienende den rasenden yver van't vinnige ghedierre) dat sy een vande selve jongen laten vallen; het welcke het beest vindende, neemt het op, laet af van haer na te jagen, en draecht weder inden nest; en middeler tijdt ontkomen de jaghers met de reste. Even soo gaettet met ons toe: 't schijnt somwylen dat wy zijn uytghegaen om met vierigher herten te loopen den wegh onser saligheydt, maer so ons middeler tijdt yet, den vleesche aenghenaem, by onsen vyandt wert voorgheworpen, wy nement op: ende en jagen niet vorder, maer kruypen wederom als in onse oude hollen. Hier voor staet te wachten, ende staech in ghedachtenisse te houden, dattet eerlijck is wel te beginnen, maer heerlijck wel te eyndighen.

I O B. 8. 20.

Gaudium hypocrite ad instar puncti: si ascenderit usque ad calum quasi sterquilinum in fine perditur, & qui eum viderant, dicent, ubi est?

MATH. 6. 33.

CErche premieremēt le regne de Dieu & sa justice, & toutes ces choses vous seront baillées par dessus.

QVID NON SENTIT AMOR.
XLIIL.

Plat. lib. 6. de leg. *Vetus verbum est, similitudinem amoris auctorem esse.*

CYPR. TRACT. DE SPONS. CAP. 7. **E**xperientiâ notum est arcanam quandam & occultam inter homines esse naturarum affinitatem aut odium, vel natura quadam occultâ vi, vel astrorum influentiâ, vel, &c. Vnde fit ut aliquis ab altero toto pectore abhorreat, in alterum vero propensus sit, nec rogatus causam dicere posset cur hunc amet, illum oderit, juxta illud Catulli, Non amo te Volusi, nec possum dicere quare, hoc tantum possum dicere, non amo te.

BEROALD. *Quid non cernit amor! quid non vestigat amator!*

Ens was ick op een tijt by Rosemont gecomen,
 Ic hadde met beleyt twee luyten met genomen;
 Op d'eene lagh een stroo (siet! vvat een vreemde streeck)
 Dat sprongh in haesten op, met dat de toon geleeck †.
 Ghy roert my, Rosemont, ghy roert my sonder raecken,
 En, schoon ick elders ben, noch condy my ghenaecken:
 Siet; daer twee herten zijn op eenen toon gepast,
 Daer voeltmen menichmael ooc datmen niet en tast.

* Waer door dese beweginghe veroorsaecht wert, leest by Cardanum int 8. boeck de subtil.

Quid non sentit amor!

D*Um jacet in mutâ positum testudine stramen
 Saltat, ut æqualem dat lyra pulsa sonum †;
 Chorda manu non tacta tremit, non mota movetur:
 Quid mirum? quod amat, sentit adesse sibi.
 Te video, mea lux, nec te mea lumina cernunt:
 Audio te, loquitur cum tua lingua nihil:
 Sentio te, nec me tua dextera contigit: i nunc
 Et cordi, quod amat, numen inesse nega.*

* Hujus rei rationem acutè declarat Cardan lib. 8. de subtil.

Ceux qui s'entre ayment, s'entre entendent.

REmarque en ton esprit l'estrange simpathe
 Des chordes de ces luths, & puis va t'en m'amie,
 Pour contempler par là des deux amants le cœur
 Simbolifants tousiours en un esgal humeur.

Bly metten blyden.

VV Anneer de soete luyt heeft veel gestelde snaren,
 En voelt en ander luyt op haer gestalte paren,
 Soo toontse bly gelaet, als offe vreugde schiep,
 Dat yemant haers gelijc tot eer en vreugde riep,
 Leert hier uyt svarte nijt uyt uvven boesem vveren,
 Leert voordcel, leert geluck, voor uvven vrient begeeren;
 Het is een vvreede vreught, een vinnigh onbescheyt,
 Dat yemant lacchen derf, om dat een ander schreyt.

Gaudendum cum gaudentibus.

Apta chelys tremulo testatur gaudia motu,
 Ut sociæ similem sentit inesse sonum.
Barbarus est, si quis mortalia corda flagellat,
Alterius leta conditione, dolor.
Disce tuas lachrimas lachrimis miscere sodalis,
Quisquis es, alterius gaudia disce sequi;
Nec satis hoc, sed sponte iuva, sed provehe cæpta,
Et facilem placidis vultibus adde manum.

Au jour de feste, ne fay la beste.

TV verras resjouir du luth la chanterelle,
 Lors quant un autre luth en son s'accorde a elle.
 Soyez joyeux au cœur, prestez la bonne main
 A la commodité & joye du prochain.

Nihil magis inhumanum est, quàm ex malo alterius boni aliquid sibi augurari, & nunquam, nisi ex luctu alieno, gaudium sentire.

Nihil magis aequum, quàm hominem gaudere si bene agi cum homine videat: nihil magis humanum, quàm iniquis hominum casibus homines ingemiscere.

Vtque sinistrarum partium ictus redundant in dexteram, ita nos civium nostrorum commodis & incommodis oportet affici.

Congratulandum est, inquit Libanius, amicis, cum praclare cum ipsis agitur; contra condolendum est, si dolore afficiantur: nam quibus infortunia civium voluptati sunt, non intellegunt fortune casus omnibus communes esse.

O miseros! quorum dolor est, aliena voluptas:

O miseros! inquam, quibus

Risus abest, nisi quem visi movere dolores.

Daer en is niet min menschelijk, als uyt eens anders quaedt, yet goeds te verhoopen, en uyt eens anders droefheyt, blydschap te scheppen.

Daer en is niet heuffcher, als verblijdt te zijn in eens anders blydschap, niet beleefder, als dat een mensche sich verheughe, wanneer het een ander mensche wel gaet: niet menschelijker, als het suchten van den mensche, als het een ander mensche teghenloopt.

Want ghelijck een slach inde slinker zyde ontfanghen, oock de rechter zyde des lichaems ontfet. Soo behooren wy beweecht te zijn, met den voorspoedt of teghenspoedt van ons even mensche. En dat soo verre (ghelijck Bernard, seydt, super Cant.) dat wy ons meer behooren te verblyden, als onsen naesten een groot, dan als ons selfs een kleyn voordeel aenkomt.

Het welck naedemael betracht moet werden, hoe verre een redelick ghemoedt van haet ende nijdt moet afwijken, kan yeder een: uyt 't gunt voorschreven is, lichtelijcken afnemen.

Ach! hoe ellendigh is de man,

Die nimmer vrolyck wesen kan,

Dan als een ander is beducht,

Of in benautheyt leydt en sucht,

Ach! hoe ellendich is de mensch,

Die als een ander krijgt zijn wensch,

Van spijt zijns herten bloet verzeert.

O vrient, die plaghe van u weert.

BERNARD. IN CANT. SERM. 49.

Gaudendum in bono alieno magno, magis quam in proprio parvo: Id cum agendum sit, quàm procul à livore debeat recedere aqum animus, facile quivis colliget.

PSALM. 16. 11.

*Ghy doet my condt den wegh ten leven, voor u is vreughde de
volheyt, ende lieffelyck wesen tot uwer rechter hant eenwighlyck.*

DE luyt, de soete luyt, by niemant aenghedreven,
Die salmen hel geklanck by wijlen hooren geven;
Daer is geen meesters hant, geen vinger aende snaer,
Maer slechts een stille lucht komt sijgen over haer.
Daer is een soete vreugt, een heymelijcke zegen,
Die op de zielen daelt, door onbekende vvegen,
Mijn herte luyftert toe, het is het hoochste soet
Dat sonder menschen hulp bevveegt een stil gemoet.

Intacta movetur.

C*Horda manu non tacta salit, non mota susurrat.
Ut chebys equalem sentit adesse sonum.
Quanta piis tacitam pertentant gaudia mentem,
Cum Deus, occulto numine pectus agit!
Non videt assessor, non hoc notat affecla motus,
At pia mens intus sentit adesse Deum.
Mortales oculi mortalia gaudia cernunt,
Que Deus instillat gaudia, nemo videt.*

2. CORINT. 4. 18.

*Nous avons un poids eternel d'une glorie excellement excellente, quand
nous ne regardons pas aux choses visibles ains aux invisibles.*

HEureux esprit fidel! qui mesme en ceste vie,
Avec Dieu tout mouvant a grande sympathie.
On oit un luth sonner qui toutefois est coy,
Le juste sent plaisir, & nul ne scait pourquoy.

VERA

Vera gaudia ut ex rebus corporeis non proveniunt, ita nec oculis corporeis conspici possunt. Animus incorporeus non nisi cognato sibi gaudio, id est, incorporali, afficitur; reliqua, cujuscunque generis oblectamenta, corticem tantum, id est corpus, contingunt, ad interiores vero animi sensus nunquam penetrant. At pax illa conscientiae, vita aeternae praenuntia, occulto nomine mentibus infusa, ineffabili atque incredibili dulcedine tacitum pectus perfundit. Nihil Deo clausum, interest animis nostris, ac mediis cogitationibus intervenit. Amen, amen, dico vobis (inquit Servator Iohan. 5. 24.) qui audit verbum meum, & credit ei qui misit me, habet vitam aeternam, id est, ut Paulus interpretatur, pacem conscientiae, ac gaudium in spiritu sancto, vera futura beatitudinis praeludia. Tanta enim alacritas animi (inquit Cass.) quanta fuerit consideratio rei, est enim mensura laetitiae secundum magnitudinem nuntii.

Gelijck de ware vreucht niet en spruyt uyt lichamelijcke oorsaecken, soo en kan oock de selve met de lichamelijcke oogen niet werden aenghefen. Het onlichamelijck ghemoedt en werdt door gheen ander blijdschap vervrolijck, als door de sulcke, die ghelijckmaticheyt heeft met haren aert, dat is, die in gheen lichamelijcke dinghen en bestaet. Alle de vermakelijkheden deses levens en gaen niet dieper als in de schorsse, dat is, en raeken maer het lichaem, ende en dringhen noyt in het binnenste onser zielen; Maer die liefelijcke vrede des ghemoets, een voorbode der eeuwiger gelucksalicheyt, heymelijcken door Godes gheest in onse herten uytgheftort zijnde, vervult ons den gantschen boesem onser zielen met onuytspreeckelijcke soeticheyd. Voor Gode en is niet ghesloten, hy woont in onse herten, en sweeft midden onder onse innerste gedachten. Voorwaer (seyt de Heere Christus Iohan. 5. 24.) die mijn woort hoort, en geloofst den ghenen die my ghelonden heeft, die heeft het eeuwige leven, dat is, (ghelijck de apostel Paulus 2de selve uytlegt) vrede des ghemoets, en blijdschap in den heylighen Geest, ghewisse voorteykenen vande toekomende gelucksalicheyt. De Godsalighe ghevoelen midts dien oock in dit leven onbegrypelijcke vermakelijckheydt, want de blijdschap die in de ghedachten is, heeft haer groote, na de ghelijckmaticheydt van de sake diemen bedenckt.

BERNARD. SUPER CANT.

Iesus, mel in ore, melos in aure, júbilus in corde.

GREGOR. IN MORAL.

Iubilatio dicitur, quando ineffabile gaudium mente concipitur, quod nec abs-

condi potest, nec sermonibus aperiri, & tamen quibusdam modis proditur. Illud est verum ac summum gaudium quod non de creaturâ, sed de creatore concipitur, quod cum acceperis nemo tollet à te.

AMOR, TELA PENELOPES.
XLIV.

DAN. HEYNS. **B**Asia poscebam paucissima, Rossa negavit;
LIB. 4. ELEG. II. Nil petii, vultus junxit amica suos.
Scilicet hac voto gens est contraria nostro,
Sit pacata magis, pro senus ibit amor.

TERENT. EVN. *Vbi velis nolunt, ubi nolis, volunt ultro.*

Maken en breken, zijn liefdes treken.

Comt siet hier, soete jeugt, de krachten deser beken,
 Haer nat plach uytter aert een sackel aen te steken,
 En so daer eenich licht ontrent het vvater quam,
 Dat gingh in haesten uyt en treurde sonder vlam.
 Dus gaet mijn lief te vverck, mijn droefheyt doetse spelen;
 Mijn vvater maecke vyer, mijn vreugde doetse quelen;
 Siet dus staen sy en ick geduerigh in geschil,
 Om dat, sy niet en doet, als dat ick niet en vvil.

Amor, tela Penelopes.

F*lumine cum Dodona tuo sax viva rigatur,
 Stridet, & à gelido victa liquore, perit:
 Fer, puer, huc sine luce facem, mirabitur hospes
 E medio flammæ profiliisse lacu.
 Mira cano, sed amica modo me tractat eodem;
 Hanc ego vim graji fontis habere putem:
 Illa movens calidoque gelu, gelidoque calorem,
 Me cupiente fugit, me fugiente cupit.*

Alternen fait aymer.

Quant je suis eschauffé, tu refroidis mon ame,
 Quant je suis refroidi, renaitre fais ma flame,
 Donnant un contre-poix a l'un & l'autre humeur:
 D'une immortelle mort ainsi, hélas ! je meurs.

In 's princen hof, wort gout tot stof,
En stof tot gout, mee ! die'r op bout.

DO dona 't vvonder nat, een prince van de beken,
Can blussen vvatter brant, dat niet en brant, ontfteken.
Vraecht yemant vvat dit beelt den lefer seggen vvilt ?
Weet dat het seltsaem vocht niet van het hof verschilt :
De groote lieden cleyne, de cleyne groot te maken,
Zijn veel-tijts in het hof niet als gemeene saken :
De knecht wort daer eē heer, maer strax verloopt de cans,
Want die het al vermocht is weder sonder glans.

Fons Dodonæ, aula.

M*Jra tuis (ita fama canit) Dodona scatebris
Profiliit grajo lymp̃ha sacrata Iovi.
Hæc solet accensos extinguere fontibus ignes,
Nec minus extinctas igne ciere faces.
Regis habet genium, regi sacra lymp̃ha deorum,
Dodonæ procerum limina fonte madent.
Clara tenebrosis, illustribus aula tenebras
Mutat, & alternas gaudet habere vices.*

A la court du roy, grand desarroy.

VEus tu sçavoir, amy, que c'est l'eau de Dodone ?
C'est ce que font couler les princes de leur throne.
Le roturier vilain splendide tost devient,
L'illustre cependant son lustre ne retient.

Polybius aulicos assimiles dixit calculis abacorum, qui & secundum voluntatem calculatoris modo obolum aneum, modo talentum valent: cum plerumque, ut videmus, superiores calculi, si latius sese extendant, ilicò in inferiorem locum redacti, nullo ferè sint numero. Gaudent plerique principum summos imos, imos summos reddere, & solo nutu quolibet aut miseras, aut beatos efficere. *Tota sanè aulica hæc comitia affectus dirigis, & faio quodam, ait Tacitus, ac sorte nascendi, ut cetera, ita principum inclinatio in hos, offensio in illos est, & sæpe unius causa diversi, imò contrarii eventus.* Alexander pyratam, quod liberius in eum dixisset, à consiliis sibi esse voluit. Ramirus Hispaniarum rex undecim viros nobiles, eadem ferè de causa, gladio percuti iussit, addito elogio; Non tibi la volpeja, con quien trobeja Passus ergo hic lubricus, & ad lapsum pronus. quid remedii? nullū aliud nisi veterani istius, injurias facere, gratias agere.

DE hovelinghen werden van Polybio vergeheleken met reken-penningen, die naer de wille vanden rekenaar, somtijds ponden, somtijts penninghen, somtijds maer myten en doen, en veelrijcs als de hoochste leg-pennin-ghen by hem wat te breed uytgestreckt zijn, so kort hy die weder op, en leydtse in een leegher plaetse neder. Voorwaer gheheel dese hoof-sche verheffinge hanght gantsch en al aen den inval vande princen: Want door seker heyme-lijck gheluck, ofte ongheluck valt der selver gheneghentheydt op dese, en haer onwille op de ghene, en menichmael uyt een en de selve oorfaecke ryfen verscheyden, ja strydige wer-kinghen. Alexander maeckte een zeeroover tot sijn raetdsheer, om dat hy vry uyt, en leppich ghenoech op hem gesproken hadde. Ramirus daer-en-teghen dede, om ghelijcke oorfaeke, elf edelluyden vande beste des landts, de kop af-houwen, een quinck-slach daer by voe-ghende,

't Vosje en weet niet met wie het speelt, seyde hy. 't Is dan op dese padt gantsch sli-berich om gaen, gantsch forghelijck om te vallen. Wat raedt hier teghens? Gheen ande-re, als die vanden ouden hovelinck, dewelcke ghevraecht zijnde, by wat middel hy tot een seltsaem dingh (te weten tot ouderdom) te hove ghekomen was, gaf voor antwoorde: *met onghelijck te lijden, en danck hebt toe te segghen.*

SENEC.

Ira pudorque
Fugiant aulas,
Sequitur iristis
Sanguinolentâ
Bellona manu;
Quæque semper

AGAMEM.

*Vrit Erynnis,
Tumidas semper
Comitata domos,
Quas in plano
Qualibet hora
Tulit ex alto.*

SALVST. INGVRT.

Regum voluptates ut vehementes, sic
mobiles sunt, sæpe sibi ipsi adversæ.
Pierr. Math. lib. 2. Nart.

IL faut a la court, comme en pais d'en-
nemy avoir l'ail par tout, tourner la
teste a tout ce qui se remue, jamais on y
est sans batement de cœur.

2. CORINTH. 2. 7. EXOD. 7. 8.

Den duyvel quelt de gheloovighe, helpt de goddeloofse.

MEn vont vvel eer eē beec ontrent de griecsche strandē
 Die bluschte sackels uyt hoe krachtig datse branden;
 Die gaf in tegendeel een vyer, een helle vlam,
 Die gaf een sackel licht, die sonder luyfter quam.
 Wat leert dit seltsaem nat? de vyant vander hellen
 Die pooght de strenge vvet den vromen voor te stellen;
 Dies staet haer svvack gheloof om uyt te zijn geblust,
 Tervviyl een vverelts kint in Christi lijden rust.

Sic rerum invertitur ordo.

F*ax lymphis Dodona tuis immersa necatur*
Qua micat igne; nitet, qua sine luce fuit:
Fons sacer iste Deo, sic pristina credidit aetas,
At Deus hic stygii rex Acherontis erat.
Patrat idem cum fonte suo regnator averni,
Ordinis inversi gaudet & ille dolis:
Nempe pios rigidae percellit acumine legis,
Blanditurque malis sanguine, Christe, tuo.

2. CORINTH. 2. 11.

*Que satan ne gaigne le dessus, car nous n'ignorons
 point ses machinations.*

DOdone, par ton eau, la mesche tost s'enflame,
 Et le flambeau brullant pert aussi tost son ame.
 Le satan met les bons en doubte, par la loi,
 Blandissant les meschans par une vaine foi.

INter plurimas diaboli fraudes ac astutias, non infimum locum ea obtinere mihi videtur, quâ verum lumen, id est, fiduciam piorum in Deum rigori legis, tanquam aquæ immerfam, extinguere satagit; & contra facem emortuam, id est, impiorum conscientiam igne, ex aquis petito, id est, præposterâ ac perversa fide, studet accendere. Sed de his emblemata. In multis alyis aded magna est vicinitas, ac similitudo veri ac falsi, ut facillimè, vel naturali hominum corruptione, vel machinatione diaboli, alterum loco alterius obtrudi nobis possit. Ex multis exemplis unum habe, sed quotidianum. Tamen si malum nihil aliud sit, quam defectus boni, persuadet tamen sibi unusquisque se viri boni nomen implevisse, si malum fortè vitaverit, id est, si nec sicarius, nec fur, nec fenerator, dici possit; cum sanè multo altius, ut bonus quis dici possit, enizendum sit: amandū quippe est, dandum est, adjuvandum est. Virtutem enim non defectum, sed opus esse; non in otio aut quiete, sed in ipsa actione consistere, nec satis esse malo abstinuisse, at bonū in super faciendum esse, in Christi scholâ indies docemur. Securis, clamat baptista, arbori apposita est, quæ fructus bonos, &c.

Onder andere listighe aenflaghen des duyvels, en is gheensins de minste, dat hy het ware licht der gheloovighe (welck is haer vast vertrouwen op Gode, in Christo Iesu) in de strengicheyt des wets, als in een doodelijck water, soeckt te verfmoren: ghelijck hy daer-en-teghen den dooden en uytgheblusten sackel, (dat is de afghebrande ghewisse der goddeloosen) met een vyer uyt het water ghenomen, dat is, met een verkeert en averechts gheloove, poocht te ontfleken. Doch hier van werdt int sinne-beeldt ghesproken. In veel andere saken is foodanighen grooten nabuericheydt des goeds ende quaets, des waerheydts ende der leughen, dat lichtelijck, ofte door den bedorven aert der menschen, ofte door de listicheydt des duyvels het eene voor het andere ons inde hant kan ghesteken werden. Van veel exempelen isser dit eene. Hoe wel het quaedt niet anders en is, als ghebreck of dervinghe van goet, nochtans laet een yeghelijck sich voorstaen, den naem van een goet man verdient te hebben, soo hy sich maer van het quaet en onthoudt: dat is, soo hy mischien gheen moordenaer, geen dief, gheen woekenaer bevonden en wert, daer nochtans, om een goet man te wesen, al vry vorder ghegaen moet zijn. Men moet niet alleenlijck nalaten de ghebreken voren vermeld, maer in plaetse van de selve lief hebben, geven, en helpen. Want de deucht gheen gebreck, maer een werck te zijn, niet in ledicheyt, maer in arbeyt ende werckinghe te bestaen, werdt ons inde schole Christi daghelijcx gheleert. De byle, roept Iohannes de dooper, is aen den boom gettelt, en die geen goede vruchten en draechte sal uytgheroeyt werden.

GREGOR. 14. MORAL.

Hostis noster quanto magis nos sibi rebellare conspiciat, tanto amplius expugnare contendit: Eos autem pulsare negligit, quos quieto inter se possidere sentit.

IAM PLENIS NVBILIS ANNIS.
XLV.

HORAT. I. **F**elices ter, & amplius,
CAR. 13. Quos irrupta tenet copula; nec malis
Divulsa querimoniis
Supremâ citius solvit amor die,

EY laet doch, oude stam, u spruytjen met my paren,
 Het sal van nu voort-aen ontrent my beter varen
 Als aen u dorren tronck: het buyght na mijnen schoot,
 En 't heeft van uvve schors geen pap of sap van noot:
 Ick bidde, scheyter af; en schroomtet niet te vvaghen,
 Het sal in corter stont bequame vruchten dragen.
 Mijn dunck, ghy staet het toe; vvel, hebt dan grootē danck,
 Wy twee zijn nu maer een, en dat ons leven lanck.

Iam plenis nubilis annis.

Hunc precor, ð longo, venerabilis arbor ab ævo,
 Corpore da ramum tollere posse tuo:
 Cernis, ut inclinans caput in mea vota feratur,
 Utque meo jaceat sarcina grata sinu.
 Me duce, mox peterit teneros producere sætus,
 Me duce, nil succis indiget illa tuis.
 Vicinus, o mea lux, fuimus duo, jam sumus unum;
 Quodque unum nunc est, mox duo rursus erit.

Mariez moy bien tost, mariez.

Veil troneq ô laisse a moi ta jeune branche suivre,
 Elle aimera plustost doresnauant a vivre
 Sejoincte de ton corps; n'en aye plus de soing,
 Il lui faut un mari, d'un pere n'a besoing.

Heefts' een man, soo fcheyter van.

IC heb een teere spruyt tot mijnen schoot getogen,
 Ick ben tot haer geneyght, en fy tot mijn gebogen;
 Des zijn vvy t'samen een, en niet en fchorter meer,
 Als vanden ouden boom te fcheyden metter eer:
 Ick fpreke met verlof, ô ftam van hooge jaren,
 Laet doch tot mijn gebruyc dit jeughdig tackjen varen,
 Het vveet van nu voortaan, het kent een naerder vrient,
 Dus vveet dan jonc en oudt niet langh te famen dient.

Vxor in mariti domicilium transeat.

C*ingat jò myrtus, tegat ô! mea tempora laurus,
 En! cubat in nostro dulcis amica sinu:
 Illa meo tandem cum pectore pectora junxit,
 Eque meo gremio pignus amoris habet.
 Aspice! quæ caris comes usque parentibus hæsit;
 Jam patriâ mecum vellet abire domo:
 Da veniam genitrix; alii placuere penates,
 Non bene cum senibus læta juventa manet.*

Jeunes gens, a leur despens.

VOici! ces deux font un; dont ceste jeune branche,
 Desjà du troncq vieil voudroit bien estre franche,
 Gens d'aage font chagrins, le ieune cœur gaillard,
 Il faut a chacun d'eux laisser leur cas apart.

TAmetsi & nuptialis festivitas inter-
venerit, & factum sit quod nova
nuptia fieri solet, aliquid nihilominus de-
esse sibi novi conjuges putant, quamdiu è
laribus paternis in domum sponsi nova
nuptia deducta non sit, ibique quod vete-
res dicebant, dominium inceperit. Mu-
lierem enim, nisi domo patris exiverit,
in mariti potestatem non venire multis
creditum est; idque apud plurimas natio-
nes ita observari, testatur Cypraeus tract.
de spons. cap. 5. Cum verò plerumque ju-
veniles blanditias recens conjugatorum
agrè ferant morosi senes, non mirum est,
si ad plenam matrimonii quasi possessio-
nem maritus novus aspiret, & uxorem
(ipsa minimè repugnante) à parentibus
vindictet inque domicilium suum trans-
ferat. Cui si forè repugnent, ut fieri so-
let, nova nuptia parentes, lepide pro sese
hunc juris textum inducet: Arbor eru-
ta, & in alio fundo posita, ubi coaluit,
agro cedit: nam credibile est, alio
terræ alimento, aliam factam. l. sed si
meis tabulis, vers. arbor. ff. de adquir.
rer. domin.

OF al schoon de bruyloft-feeft ghehouden
is, en dat de bruyt haer morghen-gave
ontfangen heeft, evenwel nochtans soo schijnt
het, als of de nieuw-ghehoude yet wes noch
ontbrake, soo langhe de bruyt van haer ou-
ders niet ghescheyden, en in des bruydegoms
huysshouainghe niet over ghegaen en is.
Want, ghelijck de quellijcke ouderdom der
jonghe luyden toeticheden en forticheden niet
wel en kan verdragen, soo en ist niet vreemt
dat de ghelieveren haer hof liever op haer ey-
ghen handt soecken te houden. Veel wyse luy-
den oordeelden sulcx, uyt goede huyselijcke
bedenckingen, oock verre het beste te zijn, op
dat de selve in het huwelijck ghetieden zijnde,
van den beginne aen, de handt aenden ploegh
fouden leeren slaen, en poot aen (soomen seyt)
fouden leeren spelen. Siet van dit Macrobius,
Satur. cap. 15.

Soo u dochter dese daghen,
Is gheworden yemants vrou,
Wilt u niet te seer beklagen,
Soo u swagher komt ghewaghen,
Dat hy wel verhuysen wou.
Laet de nieu-ghehoude teeren,
Op haer eyghen kost, en dis;
Dat is doch al haer begeeren;
En sy sullen rasscher leeren
Wat den aert van't huw lijck is.

MACROB. I. SATVR. CAP. 15.

Primus dies, inquit, nuptiarum, reve-
rentia datur, postmodum autem nup-
tam in domo viri dominium incipere
oportet.

Beust. de Matr. cap. 66.

Maritus potest de jure uxorem suam,

que sit alibi quàm in domo sua, vindica-
re, & ad hoc officium judicis implorare.

Le proverbe françois dit.

NId tissu & achevé,
Oiseau perdu & envolé.

*Hierom sal de menſche vader ende moeder verlaten ende den
wijve aenhanghen, ende die twee ſullen een vleefch weſen.*

TEer ſpruytje, jeuglich hout, ick bidde weeft te vreden
Van deſen ouden tronck te worden afgeſneden;
Siet hier een groene ſtam daer uwe gulle jeught
Sal hebben meerder vrucht, en even grooter vreught.
Ghy, die nu zijt gevrijt, begint een ander leven,
Ghy ſult nu door de lucht met eygen tacken ſweven;
Geheel uws vaders huys, dat is u man alleen,
Ghy maect een gantschen ſtaet, oock met u lieve twee.

Natam rapis, ò hymenæe, parenti.

R*Amulus adjuncta dum ducit ab arbore succos,
Jam procul à trunco vellet abeſſe ſuo.
Ex animo caros deponere diſce parentes,
Quæ ſocio recubas juncta puella viro:
Non oculis genitor, non matris oberret imago,
Solaque legitimi ſit tibi cura thori:
Nomina tot tibi cara dabit cumulata maritus,
Hic pater, hic genitrix, hic tibi frater erit.*

PSEAVM. 45. 11.

*Eſcoute fille & conſidere: encline ton oreille & oublie
ton peuple & la maiſon de ton pere.*

VA t'en gentil rameau, prens congé de ta mere;
Pour ſuivre ton mari; va fai lui bonne chere
Tant du corps que du cœur. Quant on eſt marié.
Laiſſer la ſes parents n'eſt pas impieté.

NATAM

NEc insulsa, nec prorsus inutilis est ob-
servatio, quam quidam desumunt
ex modo excusandi quo (Luc. 14. 16.) u-
tuntur ij, qui ad cœnam vocati, ad diem
dictũ venire desectant. Primus eorum,
rationes absentia allegans, villam, inquit,
emi, in istius ego possessionem mœtendus
jam nunc abeo, utque apud herum tuum
eo nomine me excuses precor. Alter, ju-
ga boum quinque (inquit) empta sunt
mihi, periculam de ijs facturus decedo, id
ne Dominus tuus agrè ferat, meis verbis
rogabis. Tertius confidentiur perorans,
& non excusatione (ut videtur) sed ju-
stâ defensione nisus, uxorem, inquit, du-
xi, eaque de causa non possum veni-
re. Actum matrimonij tantum privi-
legij habet innuens, ut vel solâ facti alle-
gatione satis superque purgatum se exi-
stimet. Magna sanè matrimonij effica-
cia est, in quo conjuges, vel Deo auctore,
parentibus sese mutuo preponunt. Gra-
phicè apud Homerum Hector.

Haud equidem dubito quin concidet Ilium
ingens,
Et Priamus, Priamiq; ruet gens armipotentis;
Sed mihi nec popul, nec caræ cura parentis,
Nec Priami regis tantum præcordia rodit,
Quam me cura tui, conjux carissima, vexat.
Est sanè intimum amicitia genus, castus
thorus.

TIs een leerfame, en gheen onvermakelij-
ke bedenckinge, die eenige nemen uyt de
ghelijckenisse van't avondtmael, van Christo
vermelt Luc. 14. 16. al waer, soo wanneer de
knechten uytginghen om de genoodte te roe-
pen, de eersten brenghende reden by van niet
te kunnen komen, seydt een acker ghekocht
te hebben, ende dien te moeten gaen besichti-
gen: de tweeden verklaert kooper bedegen te
zijn van vijf jock offen, en de selve te moeten
gaen beproeven; voegende beyde een bede by
hare redenen, seggende, ick bidde u doet mijn
onichult. De derden, sprekende met een gro-
ve stemme, en vry wat stout, seydt ront uyt,
Ick hebbe een wijf getrouwt, en daerom en kan
ick niet komen. Als vast houdende dat een wijf
te trouwen een sake is van foodanighen voor-
recht, datmen om der selve wille, sonder te-
gensseggen, seer wel vermach alle andere saken
aen d'een zyde te stellen. Voorwaer als wy sien
dat God beveelt een teere maeghet beyde va-
der en moeder te verlaten, ende eenē vremden
man aen te hanghen, moetmen niet bekenne
dat hy 't selve voor alderley vriendschappen
stelt? Ic sal, met verlosf vande leser, hier by voe-
gen 't gene Hector, hier vā by Homerũ spreekt:

Ick weet dat Troyen haest en ras
Niet zijn en sal als gruyts en as;
Ick weet oock dat mijn vader sal
Haest comen tot een droeven val;
En dat mijn broeders lief en weert
Verslinden sal des vyants sweert.
Maer noch mijn vader, noch sijn schat
Noch ghy, ô Troyen! schoone stadt,
Perst my so hart aen mijn ghemoet,
Als ghy, mijn weerde huysvrou doet.

EPHES. 5. 28. ET SEQV.
Viri debent diligere uxores suas, ut
corpora sua, propter hoc relinquet

homo patrem & matrem suam, & ad-
harebit uxori suæ, & erunt duo in carne
unâ.

NESCIT

NESCIT HABERE MODVM.
XLVI.

OVID. 10. *Nec modus aut requies, nisi mors, reperitur amoris.*
METAM.

SEN. Oſ. *Amor perennis conjugis caſta manet.*

ACT. I.

AYSON. *V*Xor vivamus, quod viximus, & teneamus
Nomina quæ primo ſumpſimus in thalamo;
Nave ſit ulla dies ut commutemur in aro.
Quin tibi ſim juvenis, tuque puella mihi, &c.

DEn groenen crocodil ontrent den nijl geschapen
Dien noem ic met bescheyt het rechte minne-vvapē;
Dit beest vvaft alle tijt, en vvort geduerigh groot
Tot aenden ouden dach, ja midden inden doot.
Ick dacht al over langh, hoe kan ick hooger minnen?
En noch so gingh het vier mijn dieper inde sinnen;
En hoe het langher duert, hoe dattet heeter gloeyt;
Siet dat is rechte min die sonder eynde groeyt.

Van het ghestadich wassen des crocodils ende des selfs groote. Siet Plin, lib, 8. cap. 25.

Nescit habere modum.

C*Rescit in immensum phariis crocodilus in arvis,
Inque dies nili major ab amne redit:
Augendi metas non huic dedit agra senectus,
Morsque vel ipsa paret vulnera, crescit adhuc.
Tu genuina mei, crocodile, furoris imago,
Augetur nostro pectore semper amor.
Frigida mors calidos olim mirabitur ignes,
Cum gelida tanget fervida corda manu.*

Crocodilum crescere quamdiu vivat, & exrescere ad longitudinem duodeviginti cubito-
rum, & alia vide apud Plin, lib. 8. cap. 25.

Bien que grand, tousiours croissant.

LE crocodil si long temps que sa vie dure,
Sent de l'accroissement tousiours en sa stature,
Il n'est touchè au vis des traicts du vrai amour
A qui l'affection ne croist de jour en jour.

Noyt groot ghenoech.

AL is de crocodil maer uyt een ey gekomen,
 Hy wort eē groufaē beest waer van de mensché schrom
 Hy sloet gelijk een vraet en vvaft noch alle tijt,
 Tot dat de bleecke doot hem opte leden rijt.
 Wie sucht van hooger staet, of gelt-begeerte quellen,
 Die vvillen even staegh tot meerder hooghte svvellen:
 Al vvat een mensch gelijckt dat heeft een kantigh hert,
 En siet! daer is een hoeck die nimmer vol en vvert.

Non modus augendi.

C*Vm, crocodile, tibi praecordia vasta replevit
 Prada petita solo, prada petita salo,
 Crescis, & exiguo quamvis progressus ab ovo,
 Exsuperat cubitos bis tua forma novem:
 Incrementa tibi non sistit anhela senectus,
 Finis & augendi vix tibi finis erit.
 Ambitiose tibi, tibi convenit istud avare;
 Scilicet augendi nescit uterque modum.*

Chiche jamais riche.

LE corps du crocodil, bien que la mort le presse,
 De devenir plus grand, de jour, en jour, ne cesse.
 Qui ont l'ambition ou l'avarice au cœur,
 Ne trouveront jamais un accompli bonheur.

AVGEN.

Qui natura arcana scrutati sunt, aſinas per omnem vitam gignere tradiderunt, nec unquam provecſta adeo ætatis fieri quin partui partum identidem accumulent. de homine ambicioſo ſimile quid dici poſſe, nemini, cui id vitii innotuit, obſcurum eſt. Adepti aliquid inexperti boni (ait Thucyd.) ſemper, propter præſentem ex inopinato proſperitatē, plura ſperantes, maiora concupiſcunt. Notantur hanc ob cauſam plerique principum, quod nimis effuſe, & celerius quam par eſt, honores, in eos quibus favent, conferant, quos non niſi carptim ac paulatim depromere, magis conſultum eſt: idque duplici ratione: primò, ne merces totius dici ſummo manè, vel circa meridiem exſoluta, reliquum lucis non juſto labore, ſed ignaviâ, conſumendi occaſionem præbeat. Secundo, ne quis exquiſitis honoribus tempeſtivius decoratus, identidem ad altiora euitens (prout mores ſunt ambitionis) tandem maiora, quam par eſt, audeat, & res novas moliatur. Corruptuntur enim homines magnitudine bonorum, nec cuiuſlibet eſt, in rebus tam prolixis, magnam fortunam concoquere, inquit Dio.

DE ghene die de gheheymeniffen der naturen onderſocht hebben, ſchryven dat d'efelinnen (hoe oudt ſy oock zijn moghen) altijd noch jonghen voort-brengghen.

Van eergierighe menſchen yet ſulcx gheſeydt te konnen werden, weten alle de ghene, die den aert van dit ghebreck bekent is. Elck (ſeydt Thucyd.) die eenich onverwacht ghe-luck aenkomt, is gheneghen altijd nae meer te trachten.

Hierom verloopen haer veel princen, midts de ſelve ghemeenlijck te grooten weerdicheden al te ſchielijck, en veel te vroeck, aen haer troetel-kinderen toevoeghen: dewelcke veel beter allenxkens en met tuſſchen-val van tyde dienden uytghegheven.

Om verſcheyden redenen; eerſtelijck; op dat de loon des gheheelen daechs des morghens vroeck betaelt zijnde, het overighe vanden dach in luyernie niet deurgebracht en ſoude worden.

Ten tweeden, op dat niemandt te vroeck al te hooghe ghefet zijnde, en altijd (naer de wyſe vande eergierighe) verder willende gaen, eyndelijck niet hoogher dan het betamelijck is, en ſoude opſtyghen, en nieuwicheden ter hant trecken.

De menſchen (ſeydt Dion) werden veeltijds door te grooten cere diemen hun aendoet, buyten de palen van hun ſchuldighen plicht wech gheruckt, want voorwaer t'en is alle mans werck niet, grooten voorſpoedt en uyt-muntende eer-ampten te konnen verdouwen.

BOËT. DE CONS. LIB. 2.

Quis tam composita felicitatis ut non aliquâ ex parte cum ſtatu ſui qualitate rixetur? Anxia enim res eſt humanorum conditio bonorum, ut qua vel nunquam perpetua ſubſiſtat.

SENEC. TRAG. 4.

Quod non poteſt vult eſſe, qui nimium poteſt.

HORAT. OD. 24. LIB. 3.

. . . Scilicet improba

Crescunt divitiæ, tamen

Curta, nescio quid, ſemper abeſt rei.

Mm 2

GALAT.

Laet ons wel-doende niet. Vertragen.

DE groote crocodil die noyt en laet te vvasſen,
 Die is met alle vlijt ons ziele toe te paſſen;
 Ghy, die oyt zijt een ſtap ghenaderd totte deught,
 Weet dat ghy naderhant noyt ſtille vveſen meugt.
 Laet daer Hiſkias ſon, die vvert te rugh ghetogen,
 Laet Joſua de ſijn' die niet en vvert bevvoghen,
 Maer let op Davids ſon die ſtaegh en veerdigh rijt,
 Want vvie hier ſtille ſtaet die is ſijn voordeel quijt.

Nullum virtuti ſolſtitium.

C*Reſcis, & extremis vel jam, crocodile, ſub annis,
 Majus adhuc nili tollis ab amne caput.
 Incrementa decent Chriſtum, tam longa, profeſſos,
 Neſcius augmenti vir bonus eſſe nequit.
 Nuniades ſiſtat, retrotrahat Hiſkia phæbum,
 Dux ſolyi vatis ſol tibi ſolus eat:
 Ille, velut ſponſus thalamo redit, altaque luſtrat
 Sidera. Virtutem non decet ulla quies.*

PHILIP. I. 13.

*En oubliant les choſes qui ſont en derriere, & m'avancant aux
 choſes qui ſont en devant, ie tire vers le but.*

NOn Ioſue ton ſoleil, non ton ſoleil Hiſkie,
 Mais David ton ſoleil, ſoit guide de ma vie.
 Le corps du crocodil, & du Chreſtien l'eſprit,
 S'augmente, ſi long temps, que l'un & l'autre vit.

VIR.

NEc oscitatio, nec torpor, sed cura diligens, atque actio continua hominum christianum decent. Cali proprium est, animique ad caelestia properantis, moveri semper, ac progredi. Inque id nisi summâ vitatur opum vi mens pia, facile impetuoso decursu humana corruptionis abripietur:

Ac veluti si quis adverso flumine lembum Qui subigit remis, si brachia forte remisit, Ecce illi in præceps prono rapit alveus amne. Nec utique verè bonus est, qui indies, ut melior fiat, operam non dat. Sape nos nobis examinandi sumus, saepe conscientia velut interroganda est, ecquid profecerimus, ecquid iracundia, avaritia, ac reliquis vitis decesserit, ecquid virtutibus accesserit, nisi enim in illis decrementum; in hisce accrementum percipimus, vero divini Spiritus astro percitos nos esse certi esse non possumus. Sane apud viros pios magnum fluxa fidei indicium esse solet, non proficere. Quid de externis hisce, deque status nostri conditione futurum sit, haud quid in scimus; nec id quidem multum curandum est: animæ sanè ut indies adjiciam aliquid, in animo nobis, & in votis est. Lumen ad hoc nobis infunde, ô Numen.

GEen ledicheyt, maer een gheftadige besigheydt, is het ghene dat eyghentl jck een christen mensche betaemt. 't Is den hemel, en alle die ten hemel-waerts hun spoeden, gantsch eyghen, haer gheduerichlijck te beweghen: want indien sulcx niet met alle ernst en werdt betracht (nadien wy inde verdorvenheydt der werlt wonen) soo sullen wy lichtelijck, door de kracht der selve, als door het aendringen van een nederloopende riviere, werden wech gheruckt.

*Die tegens stroom zijn schuytjen roeyt,
Dient nimmermeer te zijn vermoeyt;
Want, rust hy maer een cleyne tydt,
Hy is terstont zijn voordeel quyt:
Midts, 't wyl zijn riemen liggen stil,
Hy swiert, al waer het water wil;
En wert soo, door den snellen wal,
Ghedreven teghens leegher wal.*

Hy en is niet recht goet, die van dage tot dage niet en tracht om beter te werden. Wy dienen onse eygon ziele menichmael te vragē, wat sy, sedert eenigen tijt hei waerts, ghevoelt heeft in Godtsalicheydt ghevoordert te hebben, watse op de giericheydt, korselheydt, en andere onse gebreken verneemt gewonnen te hebbē Want ten zy sake wy int quade eenige afbreucke, ine goede eenigen aenwas, van tijde tot tijde, ghe-waer werden, laet ons vryelijck dencken, dat wy de ware kracht des geestes noch niet rechte hebben. Wat ons in het uytwendighe sal ghewerden, is ons onbekent: Maer wat het inwendige belangt, wy hebben, door Gods genade, valte hope om tot het selve van tyde tot tijde wat goets te sullē toebrengen. De Heere, die den wille geeft, geve oock het volbrengen.

HIERONIM. AD DEMETR.

Sancta vita ratio processu gaudet, & crescit: cessatione torpescit & deficit: Quotidianis & recensibus incrementis

instauranda mens est, & vivendi hoc iter non de transactio, sed de reliquo messendum.

EX MORTE LEVAMEN.
XLVII.

Cypræ. de **N**uptias impares (ita nuncupant iurista matrimonium senis decre-
lur. Connu-
bior. cap. 9. **N**upti & floride virginis L. si major C de Legit. Hæred.) præter alia
cap. 9. multa incommoda inducere votum captanda mortis, tragicus exitus
non raro docuit, hinc nuptia Sophoclis & Alcippes hujusmodi dictæ
exagitata leguntur;

Noctua ut in tumultis, super utque cadavera bubo,
Talīs apud Sophoclem nostrā puellā sedet.

Een out man in't jonck meyskens schoot,
 Ey waer hy doot!

EEn groen en vveligh dier stont lestmael om te paren
 Met yemant rijc genoech, maer in siin leste jaren;
 Het dacht mijn vvonder vreemt, dies vraegd ic hoe het quã,
 Dat sy een dorren bloc tot haer geselschap nam:
 Sy sprac van stonden aen: veel heester vvaer genomen
 Dat van eens esels been de beste fleuyten comen
 So rasch hy maer en sterft. 'tFy (dacht ick) loosen schijn!
 Ghv trout, en vvenscht terstont om ongetrout te zijn.

Ex morte levamen.

Nuper, ubi pelago muris Flissinga resistit,
 Decrepito fuerat nupta puella seni:
 Cur vetulo sociaris hero, lepidissima? dixi;
 Hec, ut erat promptâ garrulitate loquax,
 Hoc mihi responsum dedit: ossibus, inquit, aselli
 Cum jacet exangui corpore pressus humo,
 Tibia jucundo componitur optima cantu.
 Desierat; nec me querere plura juvat.

Joye & support, apres la mort.

VN iour ie demandois a une allegre dame,
 Pourquoi un gros vieillard avoit gagné son ame,
 Ne sçais tu, me dit-on, que quant un asne est mort
 De ses os decharnez fort bonne fluste sort?

Spaert,

*Spaert, manneken, spaert,
Datter een ander wel af vaert.*

SOo langh een esel leeft, soo draeght hy sware packen,
En eet noch evenvel alleen maer distel-tacken :
Maer steect hy eens de moort, daer fleuytmen op het beē,
Daer raelt de malle jeught, en hippelt onder een.
Spaert, vrecke vader, spaert; u soontje komt ten lesten
Dat schinct, en drinct, en klinct, dat geeftet al ten besten,
Dat singht, en springht, en vinct, dat vogelt, jaegt, en vift;
Ontydelick gespaert, onnuttelick ghequift.

Avarum excipit prodigus.

D*Um tibi vita manet, miseranda sortis aselle,
Non intermisso membra labore gemunt :
Interea tribulis & amara vesceris herba,
Vixque datur gelido fonte levare sitim :
Sed morere, infelix, mox tibia festa sonabit,
Et tua pastor ovans ducet ad ossa choros.
Querat avarus opes, jam prodigus imminet hares,
Qui male congestas dilapidabit opes.*

De pere gardien, fils garde-rien.

TEs jambes, par travail, te craquent, pauvre beste,
Et peu apres ta mort serviront a la feste,
Des flustes & haut bois. D'un pere espargneur,
Sort ordinairement un fils trop gaspilleur.

AVARVM EXCIPIT PRODIGVS.

Alutarium piscem cœnum fodere me
morant, sargum autem piscem, qui
cum sequitur, excitatum pabulum devo-
rare. vix aliter in vita humana sese res
habere notatum est: homines nimirum
attentos ad rem, qui cœnum sodiando id
est, vilissimis quibusque ac laboriosissi-
mis ministeriis indies operam dare solent,
sargos sequi, id est, liberos vel heredes
plerumque habere ignavos ac prodigos,
qui opes, multo cum sudore vix unciatim
collectas, celerrimè dissolunt, nec rarò in
unius scorti marsupium effundant, atque
ita (ut Sen. verbis utar) quidquid longa
series multis laboribus, multa Dei indul-
gentia struxit, id unus dies spargit, ac dis-
sipat,

Longique perit labor irritus anni.

Bene igitur sapiens Eccl. 2. 18. *Detesta-
tus sum, inquit, omnè industriam meam,
qua sub sole studiosissimè laboravi, habi-
turus heredem post me, quem ignoro u-
trum sapiens an stultus futurus sit. Est-
ne quidquam tam vanum? & tandem
concludens, Nonne melius est, ait come-
dere & bibere, & ostendere animæ suæ
bona de laboribus suis? hoc etenim de ma-
nu Dei est.*

DEn seem-visch is ghewoon het
slick om te wroeten, maer de
visch sargus (die hem veeltijts volgt)
isser knap by, en flockt het aes, dat
een ander opghejaecht en bearbeyt
heeft, gierichlijck int lijf. Het gevalt
veeltyts so onder den menschen, dat
nae een slick-wroerende seemvisch,
dat is, nae een deunen en wreckigen
spaerder, die uyt vuylheyt zyn goet te
samen heeft geraept, volcht een ver-
terende sargus, dat is, een quistighe
opsnapper, die het verspaerde goet,
onnuttelijck door de billen slaet, en
dickwilst'eender reyfe inden schoot
van een hoere of haer dochter uyt-
stort, al wat met moeyte en commer
in veel jaren by den anderen is ver-
samelt. Den wijsman heeft dan wel
gheseyt, Eccl. 2. 18. *My verdroot alle
mijns arbeys, die ick onder de sonne had-
de, dat ick dien eenen mensche laten moe-
ste, die na my zyn soude, en wie weet of hy
wijs of dul zyn sal? Eyndelijck besluyt
hy, seggende: iset den een mensche niet
beter dat hy ete en drincke, en dat hy zyn
Ziele wel doe van synen arbeydt? Ia sulcx
sach ick dat van Godes handt comt.*

Horat. **A**bsumet hares cacuba dignior,
Lib. 2. *Servata centum clavibus & mero*
Od. 14. *Tinget pavimentum superbo,
Pontificum potiore cœnis.*

Idem. **S**ed quia perpetuus nulli datur usus & heres
*Heredem alierum, velut unda supervenit undam,
Quid vici profuns, quidve horrea, quidve calabriæ
salibus adiecti lucani?*

Nn

PRO.

Eenen goeden moet is een daghelijcx wel-leven.

AL is een esel plomp, al vveet hy niet te springen,
 Noch leertmen na de doot sijn dorre schenckels singē
 Een herder neemt het been, en maeſter ſleuyten van,
 Waer door hy gantsch het vvout tot vreugde treckē kan
 Wat is van koſt en konſt? van veel of luyt te ſtellen?
 Stelt maer en ſtelt u hert, geen druck en ſal u quellen.
 Waer recht vernoeghen vvoot daer is gheſtage luſt,
 'k En vveet geen beter vreught, dan als de ziele ruſt.

Æquus animus, commendat omnia.

O*ſſibus ex aſini fit tibia; ſilva remugit;
 Exultat ſaturas dux gregis inter oves.
 Ecquid opus lituis? ſibi mens eſt aqua levamen,
 Gaudia de placido pectore ſponte fluunt:
 Sit caſa parva domus, ſit ſictilis olla ſupellex,
 Hic etiam ſapiens, quo ſibi plaudat, habet.
 Aula gemit, cytharâ licet aureus inſtet Iophas,
 Caula fremit plaufu, dum, Melibæe, canis.*

I. TIM. 6. 6.

La pieté, avec contentement d'eſprit eſt un grand gain.

TA flute, gai berger, n'eſt que des os des beſtes,
 Si reſiouit pourtant vos gens aux jours de feſtes,
 O grand don du Seigneur tranquillité d'eſprit!
 Le cœur eſtant en paix un peu nous reſiouit.

ÆQVVS

ÆQVVS ANIMVS COMMENDAT OMNIA.

TRia ferè hominum genera nundinas frequentare comperitum est, emptores, venditores, spectatores: Duo priores emendis vendendisq; mercibus toto nundinarum tempore occupatissimi, anxie discrutiantur. Tertium demum genus bene ac iucunde agit, & non nisi oculis, cuncta delibans, voluptatem ex omnibus, ex nullo molestias domum refert. Nundinarum id est, mundi, siue rerum externarum tantum spectatores philosophos esse, vult Pithagoras; Christianos, viri boni. Habere opes ac possidere, at non ab eisdem haberi aut possideri, verè sapientis est: id verò unicuique nostrum continuò eveniet, si non ad ambitionem, sed ad necessitatem omnia habeamus. Arridet, etiam hic, Democriti dictum, ille sælicem dicebat eum, qui cum exiguis pecunijs hilaris esset, infælicem, eum qui inter magnas opes tristaretur. Quid si totum orbem terrarum possideamus, ecquid commoditatis ex tamâ rerum congerie haburi sumus, præterquam ex ijs, quæ utendo nostra facimus? de reliquis nihil habituri præter solum aspectum. Atqui voluptatem, quæ ex visu est æquè de alienis, atque de tuis capere nihil vetat. Qui ad naturam vivit nunquam pauper; qui ad vota, nunquam dives est.

PROVERB. 13.

Secura mens quasi iuge convivium.

PLATO TIM. CAP. 13.

Lætitia pura in solis animæ bonis invenitur, ideo sapiens in se gaudet non

DAer zijn veeltijds drie soorten van menschen die de jaer-marckten besoecken, te weten, koopers, verkoopers, en gapers.

De twee eerste zijn den gantschen tijdt des jaer-marts door, elcx int syne sorchvuldelycken besich:

De derde soorte isser best aen, want, niet als metter ooghe alles overlopende, draecht van gheen eenighe quellinghe ofte storenisse naer huys.

Pithagoras treckt dit tot de wijs-gierighe van synen tijdt, en noemt die, begapers vande jaer-marckten, dat is, bloote beschouwers van de wereltsehe dinghen. Andere Godtsalighe mannen eyghenen sulcx, met beter rechr, nu de rechte gheloovighen toe.

Goederen te besitten, ende vande selve niet beseten te werden, is een werck van Godsalighe wijsheyt.

En tot sulcx ware wel te komen, indien wy, niec op giericheydt ende eergiericheydt, maer op noodtdrust alleene het ooghe sloeghen. Cost en kleederen hebbende, vernoecht u daer mede, seyd de apostel.

Neemt dat gantsch de werelt ons eyghen ware, wat ghemack of ghenút sal ons uyt sulcken onghemeten hoop goederen ghewerden, anders als 'tghene dat wy door het ghebruyc eyghentlijck het onse maken? van al de reste en hebben wy niet meer als alleenlijck het ghesichte, ende 'tselve is gheoorloft, so wel van eens anders goet te nemen, als van u eyghen. Wat valter te segghen? die na de nature leeft is noyt arm, die na de begheerlijckheyt, nimmermeer rijcke.

in ijs, quæ circa se sunt.

HEBR. 13. 5.

Que vos mœurs soient sans avarice, estans contents de ce que vous avez presentement.

Nn 2

DISSI.

DISSIDET, QVOD IMPAR EST.
XLVIII.

Extat apud SAX. GRAMMAT. Lib. 1. Insignis VLVILDÆ Danorum regis filia de impari matrimonio querela, quam meritò hîc adscribo. O miserram me! cujus nobilitatem dispar nexus obtenebrat! O infelicem, cujus stemmati rustica jugatur humilitas! O infaustam matris sobolem, cujus munditiem immunditia ruralis attrectat, dignitatem indignitas vulgaris inclinat, ingenuitatem conditio maritalis extenuat, &c. QVAM quidem querelam exitus tragicus subsequutus est, prout latius idem auctor prosequitur.

Verscheyden aert, dient niet ghepaert.

DE sim, het koddig dier, is yeder eens vermaken,
 De schilt-pad, niemants vreugt, als doot ter aerde leyt;
 Hierom ist dat den aep de padde schroomt te raken;
 'Tis teghenheyt van aert dat dese dieren scheyt,
 Lief (vvat ick bidden mach) en laet u nimmer paren
 Met Fop, dien tammen gäst, die men u geven vvilt:
 Mach ick u lief niet zijn, soo vvilt u immers sparen
 Voor yemant, die van u min als ick doe verschilt.

Dissidet, quod impar est.

CUm tardâ nequeat testudine simia jungi,
 Simia jucundâ mobilitate potens;
 Simia delitiæ silvarum, hominumque voluptas,
 Cernit ut invisum reptile, tota tremit.
 Tu peponem, mea vita, tui faciasne potentem
 Nulla cui toto pectore mica salis?
 Corpora, quis furor est, conjungere mortua vivis?
 Anne tyrannorum vis scelerata redit?

Le sombre & tard, ne duit au gaillard.

LA finge dans les bois, incessamment gaillarde,
 Ne se joindra jamais a la tortue tarde,
 Par tout ou la nature a desnié son lien,
 Fai tout ce que pourras, aussi n'y feras rien.

Licht en swaer, en dient gheen paer.

DE sim die niet en dient als om den geck te scheren,
 Soect uyt een tegen-aert de schilt-pad af te weren,
 Sy haet het sedich dier, dat staegh bewaert sijn huys,
 Om dattet niet en loopt als ander vvilt ghespuys.
 Een maeght van stillen aert sal nimmer vvel bevallen
 Aen yemant, die van oudts genegen is te mallen:
 Maer hoort eens vrijers hoort, en vry de les onthout;
 Die soetst om vrijen zijn, en dienen niet gerout.

Apud leves, gravitas vitium est.

S*fmia saltatrix, & quæ solet usque vagari,
 Non secus ac pestem te, domi porta fugit.
 Lascivi juvenes mores odere modestos,
 Castaque vesanus respuit ora puer:
 Si qua puella loquax minus est, ea torva vocatur;
 Et pudor, heu! nomen rusticitatis habet.
 Stulte puer; petulans, audax, vaga, garrula Virgo,
 Sit licet apta foro, non erit apta thoro.*

*Grave & leger ne loge ensemble,
 Chacun requiert, que luy ressemble.*

TV as en grand' horreur les mœurs de la tortue,
 Le finge est a ton gré, qui joue par la rue;
 Mais dames, mon amy, trop douces en amour,
 En cas de marier ne trouvent pas leur tour.

APVD LEVES, GRAVITAS VITIUM EST.

Adolescentes, ut hodie sunt mores, animum ad nuptias applicare occipientes, nihil ferè minus in puellis, quas ejus rei causa adeunt, requirere solent, quàm ea qua in convictu usus futura sunt. Plerumque enim præ cæteris placere solet, si qua aut scire cavere, aut festive garrive, aut denique belle se comere noverit. Nec mirum; cum enim fervore ætatis lasciviant & ipsi juvenes, in habitibus symbolum, ut ait ille, facilius sit transitus: Et tamen juvenilia ista omnia, post ævum unum atque alterum, cum liberi alendi, aliaque onera matrimonii sustinenda sunt, statim evanescere, ac prorsus diversa, imò & contraria, non sine molestia ac dispendio rei familiaris, addiscenda esse, docet usus. Quanto melius, mi adolescens, oculos animumque dirigeres in virginem modestam, ac rei domesticæ, melius quàm saltandi peritam? qua licet hoc tempore fortassis juvenilibus affectibus non tam arrideat, atque una aliqua alterius istius generis, sane tu breviter aliter censeas. Eos, qui in alias terras iter instituunt, vestem non pro more regionis, in qua sunt, sed in quam abeunt, conficere nunquid vides? fac idè, & vale.

De domme jonckheydr, haer ten houwelijck stellende (na dat nu de loop des werelds is) en vereyscht schier niet min in de dochters, die sylieden ten dien eynde bewandelen, als het ghene dat hun inde huyshoudinghe meest van noode is; alsoo dat veeltyds die best singhen en springhen, spelen en quelen, toyen en pleyen kan, meest van allen wert aengehaelt, sonder op het vorder eenichsins te letten. Vlen vliegen met uyken, seyt ons spreekwoordt: sy selfs door hitte vande jeucht ydel en licht zijnde, vergapen haer lichtelijck aen de ghene die hun hier in aldernaest by komen. En even wel nochtans so haelt de opvoedinge der kinderen, ende andere lasten des honwelijcx hun op den hals vallen, raecht ghemeenlijck de clavecimbel, en al dat beslach aen d'een zyde: en al watmen meest gheacht heeft komt minst te passe.

Waret niet beter, o soete jeucht, dese dinghen in wat naerder bedencken te nemen? en hier in te doen, ghelijck een voorsichtich man die een reyse naer vreemde landen aenvanght, die syne kleedinghe niet en maeckt na de maniere van't landt daer hy nu is, maer van 't ghene daer hy haelt meynst te komen? Letter op.

Die een meysjen, om haer singhen,
Om haer springhen, heeft getroust;
't Zijn voor eerst wel moye dinghen,
Maer als noot begint te dringhen,
Is de liefde strax verkout.

HORAT.

Oderunt hilarem tristes, tristemque jocosum;
Sedatum celeres, agilem gnarumque remissum.

PRO.

Den goddeloofen vliet, en niemant en jaeght hem.

DE schilt-pad jaegt den aep; besiet wat vreemde dingē!
 Hy weet niet wat te doen, of waer te sullen springen;
 De schilt-pad evenwel en kruypt maer in het fant,
 En, dat noch vreemder is, s'en heeft niet eenen tant.
 Wie boose rancken broet die leyt een droevig leven;
 Hy sucht, hy ducht, hy vlucht, al wort hy niet gedreven,
 Al drilter maer een riet hy is terstont bevreesst,
 Daer is geen felder beul als binnen inden geest.

Qui vanos pavet metus, veros fatetur.

P*ressa suæ sub mole domus testudo laborat,
 Pulvereamque gravi corpore verrit humum:
 Ut videt hanc, fugit, osque tremens post terga reflectit
 Simia, nec tutam se putat esse fugâ.
 Ad sonitum culicis, motæque ad arundinis umbram,
 Impius, & nullo terga premente, fugit:
 Conscia mens sceleris formidine tota liquefcit,
 Tunc quoque, cum pavidæ causa timoris abest.*

Le pecheur, a tousiours peur.

Combien que ta maison tortue fort te presse,
 Le singe neantmoins te fuit, en grand viffesse,
 Craignant d'estre attrappé. tousiours le blifstre fuit,
 Et nul lui veut du mal, & nul ne le poursuit.

QVI VANOS PAVET METVS, VERA FATETVR.

VErè malam conscientiam matrem
formidinis esse, dixit Chrysost. Hor-
rorem enim individuū impietatis comi-
tem esse, testantur ii, qui indies conscien-
tia latebras quærunt, nec inveniunt. Pœ-
nam semper ante oculos sibi versari pu-
tant, qui peccaverūt, inquit ille: Hinc fit,
ut omnia horreat improbus, etiam mini-
me timenda, imo & amplectenda; Deum,
quod inimicum sibi; diabolū, quod lieto-
rem; semetipsum, quod accusatorem sciat,
ac sentiat. Viro bono contra nihil terri-
bile est; non Deus, nemo qui magis iuvare
velit; non diabolus, nemo qui minus no-
cere possit; non conscientia, omnia ibi
tranquilla: Horrificum tonitru parentis
sui vocem benevolam, metuenda fulmen
divine majestatis radios, mortem, in vi-
tam meliorem transitum, Dei iudicium,
finem pugne ac arumnarum appellat:
Denique

Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinæ.

Quicumque verè animosus esse desiderat,
mentem ut habeat flagitiis purgatā, etiam
atque etiam cures.

IOB 15. 21.

Sonitus terroris semper in auribus im-
pii; & cum pax sit, ille semper insidias
suspiciatur, circumspectans undique gla-
dium.

EEn quade conscientie (seyter een oudva-
der) is een moeder van vrees. 'tIs gewis-
selijck alsoo; want waer een sondich ghemoet
is, daer is t'elcken, in alle voorvallende saken,
een bevende herr, ende een versmachte ziel.
De goddeloose schrickt voor alle dinghen, selfs
oock voor de gene die niet te vreesen en zijn.
Hy ontset hem van Godt, want hy is hem
vyandt; van den duyvel, want 'tis sijn pynt-
gher; van sijn eyghen herte, want 'tis sijn be-
schuldigher.

De rechtveerdighe daerenteghen (ghelijck
de wijse-man seydt) is vrymoedich als een
jonck leeu, sittert ofte beeft voor niemant; niet
voor Godt, wanter niemant en is die hem
meer wilt helpen: niet voor den den duyvel,
wanter niemant en is die hem min kan be-
schadighen: niet voor sijn eyghen ghewisse,
want daer is ruste.

Den vervaerlijcken donder, noemt hy de
stemme sijnes hemelschen vaders: den schric-
kelijcken blixem, de stralen van des selfs
grootachtzaamheydt; de doot, een doorganck
tot een beter leven; Gods oordeel, een eynde
van strijdt en ellendicheydt; en, om kort te
segghen,

Al viel de werelt gantsch en gaer,

De vrome schrickt voor geen gevaer.

Wilder dan yemant onvertsaeht, ende goets
moets wesen, die reynighe sijn herte van doo-
delijcke wercken.

IOB 18. 11.

Circumquaque perturbant impiū ter-
rores, & disjiciunt eū ad pedes ejus.

PROVERB. 28. 17.

L'Homme faisant tort au sang d'une
personne fuira jusques en la fosse sans
que aucun le retienne.

00

ANI;

ANIMOS NIL DIRIMIT.
XLIX.

LVCRET. **N**am si absit, quod ames. praesto simulacra tamen sunt
LIB. 4. Illius, & nomen dulce obversatur ad aures.

VIRG. 4. ÆNEID. DE DIDONE ET ÆNEA LOQVENS.
. illum absens absentem auditque videtque.

ERAS. APOPH. LIB. 5.

Cato amantis animum dicebat in alieno corpore vivere. id quod bodie quoque celebratur: Animam illic potiore esse ubi amat, quam ubi animat.

Liese

Liefde schiet pylen, over hondert mylen.

ALscheyt ons menichmael zee, rotsen, ende dalen,
 Dat al noch evenwel en snijt ons niet van een;
 Mijn geest komt even staegh ontrent de liefste dwalen,
 De seylsteen en de min die hebben dat gemeen:
 Want schoon de noortsche key is van het staël verscheyden,
 En of een tusschen-schot verdeylt het lieve paer,
 De steen en laet niet af, het yser om te leyden:
 Hoe ver mijn lief verreyft, mijn hert is even daer.

Animos nil dirimit.

T*Actus ut est magnete chalybs (licet assis utrumque
 Separet) ad lapidis vertitur ora sui.
 Ut semel affricuit mihi blanda venena Cupido,
 Totus ab occulto glutine, Phylli, trahor:
 Non mare, non montes, non intervalla locorum,
 Corpore se jungunt pectora nostra tuo:
 Semper amans peregre est. Mea corda per omnia tecum,
 Teque abeunte, abeunt: teque manente, manent.*

Amye, ame a l'amant.

QVant de l'aymant l'acier a pris la vive force,
 Il est tousiours tiré par ceste douce amorçe.
 Depuis que c'est frotté mon cœur a ton amour,
 Par tout que vais, Margot, me guides alentour.

Hoe datmen't deekt,het wert verweckt.

VAnneer des seylsteens cracht is in het stael ghetogen
 Soo vvortet metten steen aen alle kant bevvogen,
 En schoon al tusschen bey een schutsel is geset,
 Noch baert de steen haer kracht, en treckt het yser met:
 Wat batet ydel mensch, een quaet gemoet te decken?
 God can u schuldig hert oock uyt het duyfter trecken,
 Wie voelt niet metter daet dat hem de ziele drilt,
 Oock daer hy is alleen, en daer hy niet en vvilt?

Amota movetur.

V*T tactus magnete fuit (licet assis utrumque
 Separet) in gyrum flectitur usque chalybs.
 Nec Deus est, fateor, nec habet mens conscia numen,
 Huic tamen aetherea portio mentis inest.
 Hanc aliquis cacas pro tempore condat in umbras,
 Qui penitus possit tollere, nullus erit.
 Pectora nostra chalybs, divina potentia magnes;
 Stare loco nescit mens, agitante Deo.*

Cacher ne sert.

L'Aimant est Dieu, l'acier de nous la conscience
 Laquelle n'est pas Dieu, mais du ciel la semence:
 Empesche qui voudra son cours pour quelque temps,
 Dieu la tire au travers de tous empeschemens.

AMOTA

Quid hoc monstri est? scit nocens facinus in solitudine, semotis arbitris, in solum aliquem à se commissum: scit cadaver hominis à se occisi alta terra obrutum: scit animum multis simulationum involucri ab oculis humanis remotum; & ecce! tremit tamen, angitur, pallescit; & conscientia mentē anxiam vastat. Vnde hoc? à Deo, inquam, à Deo est, cui peculiare, obstacula removere, mentem movere. Egregiè imperator in l. ult. C. ad l. Iul. Majest. ex quo sceleratissimum quis consilium cœpit, exinde quodammodo sua mente punitus est.

Continuò templum, ac violati numinis aras,
Et quod præcipuis mentem sudoribus urget,
Te videt in somnis

Mala conscientia tuta est aliquando, securam nunquam, ait Seneca. Interest, imò inest, non actionibus modo hominum, sed & animis Deus; & ut numisma impressam habet principis imaginem; ita homo Dei. eaque, si inspiam, certè in conscientiis hominum quàm maximè elucet.

En animum ac mentem! cum quâ Dii nocte loquuntur.

Ist niet gantsch vreemt ende seltsaem dar een misdadighe, wetende dat sijn rabauwerie ergens in een bosch ofte op een heye, ende mitdien buyten de ooghen van alle menschen, by hem is begaen gheweest; wetende dat het lichaem by hem vermoort, wel diepe onder de aerde is gheset; wetende dat hy sijn ghedachten in een besloten boesem draecht. Dat hy (seg' ick) evenwel t'elcken op alle voorvallen sittert en beeft, en byna op het ruyfchen van elck bladt het innerste van sijn ghemoet voelt ommeroeren, en grondelijck bewegen? Van waer comt dit? ontwyfelijk van niemant, als vande hant Godes selfs, aen de welcke eygen is door allerley belerselen henen te dringen, ende het binnentte des menschelijcken ghemoeds ronsomme te keeren, en krachtelijk te beroeren. Soo haest (seyt de keyser Iustinianus) yemant voorgenomen heeft een schelmstuck aen te rechten, so haest heeft hy alreede, in sijn eyghen ghemoet, sijn straffe beginnen te dragen.

*Wie daer heeft een quaet ghemoet,
Slaept hy, waecht hy, wat hy doet;
't Quade seyt, by hem bezaen.
Comt ghestadich voor hem staen.*

Een quaetdoender (seyt Seneca) kan somwilen wel vry zijn, maer nimmermeer vrymoedich. God is by ende aen den handel ende herten der menschen, en gelijck der princen ghedaente ghedruckt is op het ghelt, soo Godes beelt in 's menschen ghemoet.

*Wanneer een mensch alleen vertreckt,
Of op zyn bedd' leyt wytghestreckt,
Dan wort hy dickwils seer bevreest,
Want God die spreeckt mei synen geest.*

TERTULLIANVS.

Conscientia potest adumbrari, quia non est Deus, extinguere non potest, quia à Deo est.

SENEC. EPIST. 96.

Quid prodest recondere se, & oculos hominum auresque vitare? bona conscientia turbam advocat, mala autem & in solitudine anxiosa est.

Die wyt Godt gheboren is en doet gheen sonde,
want zijn zaet blyft in hem.

DE seylsteen en het stael zijn op bedeckte gronden
Zijn onder een verplicht en over hant gebonden,
Al scheyt hen eenig dingh, de gheest die trecter in,
Gheen scheytsel tusschen bey, en scheyt haer soete min.
Wat kan de vverelt doen? daer zijn bedeckte vveghen
Waer door den hemel selfs komt over ons gheseghen:
Weest vrolijck, vroom gemoet, noyt scheyster eenich slot
Den gheest van sijn begin, de ziel van haren Godt.

Omnia spiritui pervia.

VT semel imperit chalybi sua munera magnes,
Cum magnete suo, se movet usque chalybs:
Haud objecta moram faciunt huic ligna metallo,
Ne sese lapidis vertat ad ora sui.
Cum semel est imbuta Deo gens cœlitus acta,
Inque suâ Christi symbola mente gerit,
Se licet opponat vasto cacodæmon hiatu,
Se sacrata, Deo corda movente, movent.

ROM. 8. 34.

Qui nous separera de la dilection de Christ?

LE fer touché d'aymant se tourne avec sa pierre
Bien que soit loing de là, bien que prison l'enferre.
Qui est marqué de Dieu, & porte au cœur la foi,
Ne quite la vertu, par peine ni esmoi.

OMNIA

Anima (licet corporis ergastulis inclusa, licet vario tempestatum astu, in hoc mundi exripo, indies circumacta) nunquam tanto mortalitatis corpore obruitur, quin in eam irreat nonnunquam, imò irrumpat aeternae felicitatis aliquis radius. Anima sanè Dei imagine insignita, similitudo quaedam est, & imago aeternitatis, sempiterna quippe illa, & nunquam desitura celi gaudia. etiam in fragili hoc corpusculo praelibare nos posse, imò & debere, clara divini verbi elogia evincunt. Quicumque enim aeternae felicitatis premia desiderat, huic primus ejus gradus etiam hic calcandus est; eque peccati sordibus ad animi puritatē, vita renovationem, reconciliationem cum Deo, ac conscientiae pacem etiam in hac vita transeundum est. Quicumque enim habet partem (ut Iohan. Apoc. 20. 4.) in resurrectione primā, in hoc secunda mors non habet potestatem. Hoc ipso die, inquit Christus ad Sachaem, salus huic domui contigit. Felicem te Sachae! cui Salvator praesens praesenti veridico ore salutem asseruit. Felices omnes! quorum spiritibus Spiritus Christi idem dicitur.

DE ziele, al-hoe-wel inden kercker deses lichaems besloten, alhoewel door menichvuldige bekommeringe, inden drayltroom deses werelts, daghelijcx herwaerts en derwaerts ghedreven, wèrt evenwel niet belet, nu en dan, in sich te gevoelen als een staelken vande eeuwighē ghelucksalicheydt. Een ghemoedt verheerlijckt met den beelde Godes, is als een af-beeldt ende ghelijckenisse van der eeuwighē heydt.

De beginselen vande eeuwighē welstant, oock in desē brooſen lichame, ghevoelt te moghen, ja te moeten werden, werdt ons in den woorde Godes ghenoechsaem aenghewesen; een yghelijck die de selve hier namaels wenscht te moghen smacken, moet van den eersten trap betreden, selfs hier in desē leven, rylende uyt de verdorvenheydt der sonde, tot de vernieuwinghe des levens in wāre heylicheydt ende gherechticheydt, versoeninghe met God, door Iesum Christum, en vrede met syne ghewisse.

Die deel heeft (seydt Iohannes Apoc. 10. 6.) in de eerste opstandinghe, in desē heeft de tweede doot gheen macht. Heden (seydt Christus tot Sachaem) is saligheydt gheworden desē huysē. Gheluckighe Sachae! aen wien de mondt der waerheydt, selfs met den monde, salicheydt heeft verkondight: gheluckich zijnsē, die nu door Christi Gheest dese ghetuyghenisse aen haren gheest zijn ghevoelende.

TERTULIAN. AD MARTYR.

Etsi corpus includitur, etsi caro detinetur in carcere, omnia spiritui patēt. Vagare spiritu, spaciare spiritu, non stadia opaca, non porticus longas proponas tibi, sed illam viam quae ad Deum ducit.

Quoties eam deambulaveris toties in carcere non eris. Nihil crus sentit in nervo, quum animus in caelo est. Totum hominem animus circumfert, & quo vult, transfert.

IN RE-

LVCRET. **N**am divinitus interdum, venerisque sagittis,
Deteriore fit ut formâ muliercula ametur;
Nam facit ipsa suis interdum semina factis,
Morigerisque modis, & mundo corpore culta,
Ut facile insuescat vir secum ducere vitam.

DAN. **P**lus aliquid formâ est, plus est oculisque genisque;
HEYNS. Plus aliquid toto corpore, quidquid amo.

OVID. **S**is procul omne nefas, ut ameris amabilis esto;
Quod tibi non facies, solaque forma dabit.

Niet dan voor 't oogh.

GHy segt; mijn lief is schoon, maer t'is te veel gepresen;
 Haer lijf is vvel gemaeckt, maer 'tfeylt haer aendē geest:
 De schoonheyt vordert meer, als maer het enckel vvesen,
 't Wel-leven dienter by, en daer op sie ick meest.
Vlief, mijn goede Floor, gelijct de piramiden,
 Van buyten moy genoegh, doch al maer enckel schijn:
 Int kiezen van een lief soo stell' ick dit besijden;
 Die maer is schoon van huyt en kan mijn lief niet zijn.

In ostio formosa, in recessu nihil.

I*nsulsa est, quia tota patet, rodopeia moles;
 Atrique interior nulla recessus habet,
 Hanc ego formosa nego nomina vera mereri,
 Purpureis tantum si qua sit apta genis;
 Plura peto: deponco salem genijque lepores,
 Hac mihi praecipue dote puella placet.
 Unica quicquid habet frons perspicit hora, recentes
 Ingeniosa dabit semper amica jocos.*

Belle cage, sans oiseau.

LE corps de Jaquelin n'est qu'une pyramide,
 A l'œil galant assez, mais de scavoir tout vuide:
 Statue bien que d'or, jamais mon cœur ne prit,
 Rien ie n'estime beau, ou n'est un bel esprit.

Pp

Soe's

Soo't quam, soo't voer.

En griecsche lichte-koy, Æsopi met-slavinne,
 Vercreegh een grooten schat, en al uyt geile minne;
 Wat raet met al het goet? sy timmert wonder hooch,
 Sy maeckt een spits gebou, doch niet als voor het ooch.
 Siet! van het ydel ooggh was al het goet gecomen,
 En siet! het ydel ooggh dat heeftet al genomen:
 Al watmen qualijck vvon of tegen reden nam,
 En is maer ebb' en vloet, het gaet gelijk het quam.

Malè partum, malè dilabitur.

COrpore cum Rodope, grajis invisa puellis,
 Turpiter immensas accumulasset opes;
 Quid tandem? è quæstu fit pyramis, ardua moles,
 Alta cui vastus sidera lambit apex.
 Sola viatori sed quæ modo lumina pascit,
 Nec recreat positis corpora lassa thoris.
 Per scelus immensas quid opes cumulasse iuvabit?
 Turpiter e manibus res malè parta fluit.

De meschant gain, thresor est vain.

L'Insenfé bastiment d'un haute piramide
 A Rodope en fin rendoit la bourse vuide,
 Laquelle avoit rempli un dishonest gain;
 Le bien en vanité conquis, se pert en vain.

MALI

MALE PARTVM, MALE DILABITVR.

VT aër, qui summo manè præcociter
absorbet nebulam, ferè ingentem
pluviam à prandio solet emittere; ita is
qui celeriter rem fecit, ac levi brachio lu-
strum, præsertim injustum, corrasit,

Nunquam divitias nigrantibus in-
feret antris,

Nec tenebris damnabit opes. . .

At contra:

Præceps illa manus fluvios supera-
bit iberos

Aurea dona vomens. . .

*Certissima enim videtur illa juris regu-
la, unumquodque ut colligatum est, ita
dissolvi: Idque vel in publicis, & rebus
principum locum sibi vindicare, tradunt
pragmatici.*

*Nulla quasita scelere potentia diutur-
na est, inquit Curtius. Nec quisquam im-
perium flagitio quasitum bonis artibus
exercuit, addit Tacitus. nec abludit Ma-
chiavelli illud. Le cose che si acquitta-
no con l'oro, non si fanno diffendere
col ferro.*

GElijck de lucht wanneerse smor-
gens vrocch de mist in haest in-
treckt, veeltijds op den dach groo-
ten reghen placht uyt te gheven: al-
soo mede yemandt, die eenich on-
rechtveerdich ghewin als in haest
heeft ingheslockt, plach het selve
veeltijds onnuttelijck door de vin-
gheren te druypen, en tot geen deech
te ghedyn.

't is een sekeren reghel inde rech-
ten dat alle dingen ontbonden wer-
den op de wyse ghelijckse t samen
gheraept zijn. En dese opmerckin-
ghe soo in 's landis als in 's huys sa-
ken veeltijds placise te hebben, leert
d'ervarentheyt.

Gheen macht door schelmerije
verkreghen kan langhe duyren, seyt
Curtius.

Een rijck by yemandt door on-
eerlijcke rancken bekomen, en wert
noyt by den selven eerlijck bedient,
seydt Tacitus.

Het slaet hier op dat Machiavel seyt;
Het ghene yemandt met gout ver-
krijght, en is met yser niet wel te
beschermen.

PLAUT. PŒNVL.

Quod male partum, male disperit.

Le proverbe françois dict.

Bien acquis par mauvais mestier,
Ne va point au tiers heritier.

Pp 2

IOHAN.

Oordeelt niet naer het aensien.

Als yemant comt gereyft en fiet de piramiden
 Gerefen inde lucht, als met den hemel ftrijden,
 Hy denct in fijn gemoet, fiet daer een conincx hof!
 En als hy naerder comt, dan iffet enckel ftof†.
 En veft u finnen niet ontrent de buyte-leden,
 Maer weeght in u gemoet de gronden vande reden,
 Wie fich op vvaen verlaet en oordeelt na den fchijn,
 Die timmert inde lucht en vvil bedroghen zijn.

* Stof, vermits de piramiden van ouden graven waren ende mits dien vaten van ftof ende afſchen.

Fronti nulla fides.

Piramis, excelfo dum vertice sidera pulſat,
 Spectanti ſaxo verſicolore placet;
 Quam, procul attonito dum conſpicit ore viator,
 Exteriora videns, interiora probat;
 Ut tamen accellit, queritque ubi nocte quieſcat,
 Nil præter cineres hic habitare videt.
 Ah quoties homines extrinſeca fallit imago!
 Dignus eras regno, rex niſi Galba fores.

Tel ſemble ſage en apparence, qui ſol eſt en quinte eſſence.

QVi voit la pyramid' en l'air bien haut s'estendre.
 Pour un chasteau tout plein des châbres la va prêdre,
 Mais crie toſt apres, ô baſtiment trompeur!
 Nul ne ſe fie au front, pour bien juger du cœur.

FRON.

L Ege Moisaicâ prohibitum fuisse legimus vestem, promiscuè ex lana linoque contextam, induere: per lanam simplicitatem; per linum malitiam ii, qui allegoricè ista huiusmodi interpretantur, intelligi volant: vestis quippè quæ ex lana linoque contextitur, linum interius celat, lanam exterius demonstrat. Vestem ergo ex lino & lana gestare, dicitur is, qui intrinsecus cautelas malitiæ operit, foris simplicitatem, veluti ovinam, ostendit. *Apazè mihi cum istuc hominum face. Quisquis, inquit Augustinus, videri appetit, quod non est, hypocrita est: Simulat enim justum, nec exhibet; ostenditque in imagine, quod non habet in veritate. Quid agis miser? odit te mundus, quod pium credat; odit te Deus quod impium sciat, atque ita utrique odiosus, in neutro tibi præsidium est. Vna nihilominus animi ac oris discrepantia Deo grata est, si vultus nimirum sit humilis; si animus in calum ac meditationes divinus sit elatus.*

V VY lesen, na de wet Moyses, verboden gheweest te zijn een kleet te draghen, t'samen vermenghelt met lijnen en wolle. De ghene die dusdanighe saken tot ghelijckenissen ende leerstukken ghewoon zijn te trekken, meynen dat door de wolle, eenvoudicheydt, door het lijnen, argheistlicheydt moet verstaen werden. Want (segghen se) een laken, geweven van lijnen en wolle, heeft het lijnen van binnen, ende verhoont de wolle van buyten: In voeghen dat de sulcke mach gheseydt werden een kleet te draghen van lynen en wolle, die uytwendich schijnt onnoofel als een schaep, zijnde middeler tijt inwendich vol bedrieghelijcke rancken. Wech met dien aert van menschen. Elck die wil schynen dat hy niet en is, (seydt Augustinus) is een beveynfde. want hy ghelaet hem rechtvaerdich, als hy verre van daer is, verthoonende een ghedaente, niet gemeens hebbende met de daedt. Wat maeckt sulcken mensche? De werelt die haet hem, om dat se meynt dat hy Godtsalich is. Godt haet hem, om dat hy weet, dat hy't niet en is; zijnde dan hatich voor beyde, en vindt hy hulpe noch troost, by d'eën noch d'ander: daer is evenwel noch eene soorte van verscheydenheys tusschen ghelaet en gemoet Gode aengenaem, te weten, als het ghelaet nederich is, het gemoet verheven en opgetogen in Goddelijcke beschouwinghe.

I. SAM. 16. 8.

H Omo spectat quod est ab oculos, Iehova spectat quod est in animo.

AUGVST. DE PAST.

T Emerariis iudicijs plena sunt omnia, de quo desperamus subito convertitur, & fit optimus; de qua multum pra-

sumpseramus, deficit & fit pessimus, nec timor noster certus est, nec amor.

PROVERB. 31. 39.

L A grace trompe, & la beauté s'esva. Lnouit, mais la femme qui craint l'eternel sera celle qui sera lonée.

NEMO DOLENS PATET LIBIDINI.
LI.

OVID. *Non habet unde suum paupertas pascat amorem.*

SEN. *Vis magna mentis, blandus atque animi calor*
OCT. *Amor est, juventâ gignitur, luxu, otio,
Nutritur inter lata fortuna bova,
Quem si fovere atque alere desistas, cadis;
Brevique vires perdit extinctus suas,*

't Beswaert ghemoet gheen min en Voet.

Wanneer het huys vervalt dan ruymen al de muysen,
 Wanneer het lichaem sterft dan vluchten al de luyfen,
 Wanneer de swacke muer daer heen begint te slaen,
 De spinne scheyter af en kiest de ruyme baen.
 Siet waerder yemant treurt, en dat sijn krachten vallen,
 Strax heeft de de banghe ziel geen lusten om te mallen,
 Het minnen heeft gedaen. Het dertel Venus kint
 En vlieght maer daer het vet voor sijnen sackel vint.

Cedit amor miseris.

Non perit exanimi de carne pediculus escam,
 Morsibus haud vexat corpus inane pulex.
 Et fugiunt mures, & aranea contrahit orbem,
 Si qua ruinoso culmine tecta labant.
 Flebilibus lasciva castis Cytherea recedit,
 Effugit è mæsto lubrica flamma thoro.
 Stulte Cupido jaces, ubi cor dolor anxius urit:
 Ni valeant homines, stulte Cupido jaces.

Ou n'est lieffe, amour n'y presse.

L'Aragne va fuiant de maison ruineuse,
 Les pous de l'homme mort. Lors quant l'ame est piteuse,
 Venus n'a nul pouvoir: au corps desfaict & las
 Le feu & jeu d'amour ne s'y adressent pas.

Menghje

Meughje niet gheven, wech zijn de neven,

ALs ons van enckel vet de bolle leden swellen,
 Dan voelen vvy de vloot met hare met-gesellen:
 Maer alffer yemant sterft, of in benautheyt sucht,
 Soo tijdt van stonden aen het onkruid opte vlucht.
 Geluck en groot gevolg die hangen aen malcander,
 Doch vvaer geen cooren is, daer vintmen geen calander:
 Hy, wien in sijn bedrijf de kanse niet en dient,
 Js dickmael sonder gelt, en dickmael sonder vriend.

Viri infortunati procul amici.

D*um distenta cutis pinguedine, sanguine vena,
 Sunt comites homini vermis, & atra pulex:
 At simulac lentum mors congelat agra cruorem,
 Neuter adest; nec enim, quo foveatur, habet.
 Blandus adulator nitido comes heret amico.
 Lenis honoratam dum vehit aura ratem:
 Hunc videas, piceis cum fors tonat atra procellis,
 In medio socium deseruisse mari.*

Aux pauvres gens, amis ny parents.

LEs pous s'en vont de nous, prevoyants la ruine
 De nostre corps; hélas! noz gens font pauvre mine,
 Quant le malheur nous prend, & laissent nostre huys:
 Les malheureux par tout ont guere des amis.

VIRI INFORTVNATI, PROCVL AMICI.

MVres ruinam domus naturali quodam instinctu prænoscere, moxque solum vertere re ipsa Melampum comperrisse, & ipsorum beneficio, saluum abiisse, memoria proditum est. Cujus rei fides sit penes auctores.

Nobis satis est, similitudine à muribus desumpta, vulgarium amicitias lectori hic depictas exhibuisse, quas haud dubiè, cum spe quæstus ac emolumentii facta sint, utilitas commutata dissolvit, ut ait Arist.

Facile, ait idem, amicitia ob utilitatem comparata dirimitur; nam utile non idem permanet, sed aliud alias efficitur. At ea ne nomine amicitia quidem digna est, detrahit enim amicitia majestatem suam, qui illam parat ad bonos casus, ait Seneca: nam sincera fidei amici præcipuè in adversis rebus dignoscuntur, in quibus quidquid præstatur, totum à constanti benevolentia proficiscitur, ait Val. Max.

Divitiæ, inquit Salomon proverb. cap. 19. 4. addunt amicos plurimos. à paupere autem & hi, quos habet, separantur.

LVCAN.

NVlla fides unquam miseros elegit amicos.

DAt de muysen, door seker heymelijck ingheven vande nature, den val vande huysen, daer sy in zijn, konnen gewaer werdē, verhalen de schryvers eenen Melampum metter daet bevonden te hebbē: want sieck te bedde liggende, en siende de muysen met groote hoopen verhuysen, wiert daer door beweegt mede pack en sack te maken, ende van daer te vertrecken, ontgaende alto den val, die hem andersins, so 'tscheen, soude ghetroffen hebben. VVatter van zy, des gedragen wy ons totte waerheyt, genoegh zijnde dat wy by de gelijkenisse vande muysen, die wanckelbare en vervallige huysen myden, afbeelden de vrientschappen van den gemeenen hoop des werelts, dewelcke op hope van voordeel begonnen wesende, terstondt alst anders gaet, ghewoon zijn op te houwen.

Goedt maeckt veel vrienden, seydt Salomon, Proverb. 19. vers. 4. Maer den armen wordt van sijne vrienden verlaten. Doch de sulcke en zjn den naem van vrienden niet weerdich; want (ghelijck Seneca seght) hy doet de weerdicheyt van de vrientſchap te kort, die de selve maer in voorspoet en ghebruyckt.

PLVTARCH.

MVſca in popinis non manent si desit nidus: Et vulgares divitum amici non perseverant si non sit utilitas.

1. TIMOTH. 6. 7.

*Wij en hebben niet inde werelt ghebracht, 'tis openbaer dat wy
daer niet en kunnen wys draghen.*

DE spin tijdt opten loop vvanneer de mueren vallen,
Geen muys en houter huys ontrent de svvacke wallē,
Soo haest als yemant sterft, of naerdert totte baer,
De luys soect ander vleysch, en laet den siecken daer.
Wanneer ons huerhuys valt, of dat de gronden beven,
Al vvat ons liefde boot dat gaet ons dan begeven;
Ach! 't vleesch is sonder troost en laet den geest bedroeft,
Wanneer de banghe ziel den meesten troost behoeft.

Mortalibus morientes destituimur.

F*ila ruinosis abrumpit aranea tignis,
Omnis ab exanimi corpore Vermis abit.
Nos miseros ! homini quidquid, dum vivit, adharet,
Hoc hominem, simulac mors venit atra, fugit.
Cessat honos, abeunt, qui te coluere, sodales;
Cumque tuo finem funere munus habet :
Omnia morte ruunt : cum res opis indiga nostra est,
Hei mihi ! tum vastus nil opis orbis habet.*

ECCLESI. 5. 15.

*Comme il est sorty du ventre de sa mere il s'en retournera nud, s'en
allant comme il est venu, & n'emportera rien de son travail,
auquel il a employé ses mains.*

Tous les fouris s'en vont, quand l'edifice tombe,
Les pous nous vont quitter, quād on nous met en tōbe,
He ! monde ton soulas s'envole, & n'est que vent;
Quant nous, plus que jamais, faut du soulagement.

MOR.

MORTALIBVS MORIENTES DESTITVIMVR.

Distinguit amicos extremitas. Saculi gaudia, ac terrena felicitas, eodem quo medici modo, agrum quum extrema patitur, ac mediâ morte iam natat, deserunt; quum tamen majeri, quàm unquam, solatii subsidio, in isto temporis articulo, misero sit opus.

Ecquid igitur futilibus istis adheremus, aut inhaeremus? ad Christum nobis perfugium sit, ille & cum dolor uret in lectulo, & cum mors saviat in agone, & cum putredo ingruet in sepulchro, & cum justitia Dei exercebitur in judicio, suis haud dubiè affuturus est.

Exclamemus igitur confidenter cum regio Vate, Psalm. 73. 25. Te cum habeam nil equidem moror caelum, & terram; tametsi enim corpus ac animus deficiat mihi, ac lique scat; tu nihilominus semper solatium ac portio mea, mi Deus.

DEs menschens uyterste, onderscheydt des selfs vrienden. Tydelijcke vreuchden ende 'tgheluck deses wereldts handelen met ons, ghelijck de medecijnen met de siecken doen, die de selve, alse beginnen te ziel-braecken, daer laten, ende gaen haers weechs: daer nochtans de arme mensche, in die ghesaltelisse, de meeste hulpe ende troost van noode heeft.

Het welcke alsoo zijnde, wat gaet ons daer aen, om in dese nietighe dinghen soo gantsch besichlijcken te woelen? Laet ons tot den Heere Christum ons toevlucht nemen, en aen hem onsen tijdt besteden: hy, en als de pyne ons treffen sal op ons bedde, en als de doot over ons woeden sal in onse verscheydinghe, en als de verrottinghe ons overvallen sal in het graf, en als Godes gramschap opbranden sal in het oordeel, hy (seggh' ick) sal de syne over al, en t'aller stont, by wesen, ende de ghewisse hande bieden.

Laet ons dan vrymoedelijck uytroepen, met David inden Psalm. 73. 25. Wanneer ick slechts u hebbe, so en vraghe ick niet naer hemel en aerde; wanneer my oock lijf en ziele versmachede, so zijt ghy doch, God, alle tijde mijns herten troost, ende mijn deel.

August. de natur. & grat.

Vbi sunt qui ambiebant currum potestatis? Vbi insuperabiles imperatores? Vbi sunt qui conventus disponebant & festa? Vbi equorum splendidi nutritores? Vbi nunc vestes & ornamenta pe-

regrina? Vbi jocus & latitia? Vbi exercituum duces? Vbi satrapa & tyranni? Nonne omnes pulvis & favilla? Nonne in paucis versibus eorum vita patet memoria? Memento itaque natura ne extollaris.

PHOEDRVS APVD PLATON.

NEc ullus adeò ignavus est quem amor non inflammet ad virtutem divinumque reddat. ut per viro-
tissimo evadat, nam quod Homerus vim furoremque à Deo quibusdam heroibus inspiratum, ais, hoc
amor amantibus efficit.

PHILIP. BEROAL.

Venisset Plautinus senex amorem Deum mundiciantem appellat; cumque nitidis coloribus ais antecellere:
Da mihi hominem incultum, ab amore cultissimus efficietur, da rusticum, ab amore fiet ingeniosus:
denique segnitie omnis somnus lethargicus, marcor, squallor, incuria, ex amoris consuburnio eliminatur.

Memini me legere lepidam descriptionem amantis Dominae suae propinquantis, quam
ex Gallico quodam auctore hic adscribere visum.

Celui, dit il qui vois de loing venir celle qu'il aime, il redresse le col de sa chemise, agence le bonnet sur
la tète, retouche ses moustaches, redresse son manteau sur les épaules, se lève sur la pointe de ses pieds,
montre un visage joyeux, & semble qu'il se renouvelle de tout, pour se rendre agréable aux yeux de sa dame.

IC lach als in het graf, ick vvas als doot geschreven,
 Eer my u soon en son, ô Venus, had genaect;
 Zijn vleugels gaf u soon, u son gaf my het leven,
 Dies ben ick van een romp een levend dier gemaect:
 Ick, die verholten vvas, ben dapper opgesteken,
 Ick, die int duyfter lagh, vlieghe om het helder licht;
 Ick, die geen dier geleeck, ben geestig opgestreken;
 Siet! vvat al vvonders doet een lodderlijck gesicht.

Amor elegantiae, pater.

T*Runcus iners aruca jacet, vivumque cadaver:
 Ut tamen hanc phæbi calfacit igne jubar,
 Apparet niveæ mox papilionis imago,
 Et cœle, volucris jam nova, carpit iter.
 Barbarus excolitur, facies nitet altera rerum,
 Ut gelidum flammis cor tepescit amor.
 Ergo dioneæ pestus rude trade magistra,
 Et fieri si vis ingeniosus, ama.*

Cœur sans flame, corps sans ame.

I'Etois un troncq n'ayant ni mouvement, ni vie,
 Me voila! tout gaillard, par les yeus de m'amie.
 Petit fils de Venus, ton feu m'a fait joli,
 Jamais au vrai amant le cœur est endormi.

Komt niet tot yet, 't is elcx verdriet.

SO haest de vuyle rups verlaet haer oude vellen,
 Soo vliegtse door het huys, en gaet de mensche quellen,
 Sy vvint haer in het bont, of in een sijden cleet,
 En doet tot aller tijt aen alle menschen leet.
 Als yemant uyt den dreck ter eeren vvert verheven,
 Die vveyt dan al te breed; een yeder dient te beven,
 Hy pocht, hy graut, hy straft, hy spreekt met groot gebiet,
 Van klein tot groot gemaect, is alle mans verdriet.

Stultitiam patiuntur opes.

Q*Uæ nigris æruca diu fuit obsita pammis,
 Ecce! novæ formam papilionis habet:
 Qui prandeat olus vili modò vermis in horto,
 Atria nunc regum per laqueata volat;
 Infestaque dapes, funaliaque ipsa laceffit,
 Inque togis procerum sordida blatta cubat.
 Ex humili fortuna jocans quem tollit in altum,
 Omnibus elata fronte molestus abit.*

Il n'est orgueil, que de pauvre enrichy.

CE papillon estant n'a guere un ver de terre
 Aux vestemens royaux se maintenant enferre.
 Jamais ne trouverez un si facheuxumeur,
 Que d'un petit galant monté en grand honneur.

STVL.

STULTITIAM PATIVNTVR OPES.

DE Bucephalo Alexandri magni
 Equo memoria proditum est, cum,
 cum nudus esset, equisonem, nihil relu-
 tando, admittere solitum; regis verò
 phalaris ornatum, neminem, nisi regem
 ipsum ferre voluisse: in reliquos saviisse.
 eodem modo plurimos hominum affici,
 prudentiores notant. Plerumque videas
 felicitatis ac moderationis dividuum
 contubernium esse, ait Valer. Difficilius
 est reperire virum, qui bona pulchrè fe-
 rat, quàm qui mala: illa enim luxuriam
 & impotentiam multis, hac verò mode-
 rationem adferant, ait Xenophon: pauci,
 qui multum vini ferant: pauciores qui,
 dulci fortuna ebrii, non labantur. Magna
 felicitatis est, inquit Curtius, à felicitate
 non vinci. Da mihi circumspèctum
 virum, tamen inter multa obsequia for-
 tuna, non satis cauta mortalitas. Novi
 ego duos, quorum alter mendicum in fa-
 mulum, alter ancillam in uxorem sibi as-
 sumperat, ut memoria scilicet beneficii
 magis obsequentes experiretur: falsus est.
 Ille, quod proprium mendicorum est, ven-
 tro curato, nihil curabat: illa, protinus
 si fœtâ truculentior ursâ, at miser ille
 dum

Ancillam voluit ducere, duxit heram.

EEn landt (seydt Salomon Prover. 30. 21.)
 wert door drierle y saken onrustich; ende
 het vierde en kan't niet verdragen; een knecht
 wanneer hy cominck werdt, een sot wanneer
 hy broodts te sat werdt, &c. Een boose vrou-
 we wanneer die ten echte ghenomen werdt,
 een dienstmaecht wanneer die haer vrouwen
 erfghenaem werdt.

Men schrijft van Bucephalo, het peert van
 Alexander de groote, dat het, alst slecht en
 ongheciert uyt den stal quam, de stal-knechten
 toeliet op hem te klimmen; maer als het
 selve met het conincklijck cieraedt kostelijck
 omhanghen was, en mochter niemant ontrent
 komen, als de coninck selfs.

Dusdanighe is den aert by-naest van alle
 menschen: arm zijnde, zijn sy kleyn in haer
 ooghen, maer soo haest sy wat beter ver-
 moghen, werden sy als onverdraechelijck,
 ende en willen haer slechte vrienden niet
 kennen.

Ick hebbe wel eer twee luyden ghekent, den
 eenen nam eenen bedelaer van de strate, ende
 stelde hem over sijn saken: den anderen vrou-
 de sijn meysen, beyde om ghewillighen ende
 nederighen dienst van hun te trecken.

Wat wasser de bedelaer synen buyck besocht
 hebbende, liet voorts sielen sorghen, ende
 soo haest hem de kruymen begosten te steec-
 ken, speelde dapperlijck de beest. Het meys-
 sen des nachts de vrouwe zijnde, en wilde
 voor al des daeghs het jonghwijs niet wesen;
 en steldeet soo aen dat de goeden man sijn hooft
 kloude.

Soo remant brengt een sloir ter eer,

Sy speelt de juffrou on al te seer.

Soo qualijck konnen gheluck en maticheyde
 te samen woenen.

CLAUD.

Asperius nihil est humili, cum surgit in altum.

SENECA.

Fortuna nimis quem fovet, stultum facit:

OPENB.

OPENB. 21. 5.

Siet ! ick maket al nieu.

EEn romp, geen dier gelijck, een maecfel sonder wesen
 Js tot het schoon vervvelf des hemels opgeresen;
 En dat maer in het stof, maer in het duyfter lach,
 Heeft nu geen ander vreugt als inden hellen dagh.
 Op, mijn gedachten, op: die na den hemel stijgen,
 Die moeten over-al een ander vvesen krijgen:
 Wel aen dan, vveerde ziel, verlaet den ouden mensch,
 Dat is mijn eenigh vvit, dat is mijn hertsen vvensch.

Ecce! nova omnia.

T*Runcus iners Æruca fuit, nunc alba Volucris
 Ambrosium cœli carpere gaudet iter:
 Antea vermīs erat, mutatio quanta, videtis;
 Corporis antiqui portio nulla manet.
 Vectis, opes, habitus, convivia, fœdera, mores,
 Lingua, sodalitiū, gaudia, luctus, amor,
 Omnia sunt mutanda viris, quibus entheus ardor,
 Terrenę decet hos facis habere nihil.*

2. CORINT. 5.

Soyez nouvelle creature.

CE papillon n'avoit jadis façon de beste,
 Mais monstre maintenant des aisles, pieds, & teste,
 Comme animal formé, dressant son vol en haut.
 Changer toi, ô Chrestien, de tout en tout il faut.

ECCE!

ECCE! NOVA OMNIA.

Viri pii, dum hominis Christiani excellentiam describunt, non hominem tantum à bestia differre asserunt, quantum homo spiritualis à carnali. Id si verum est, quid mirum si scriptura, & ejusdem administri indies tantopere nos admoneant, ut hominem istum veterem, totum & integrum, cum omnibus attributis, ac qualitatibus exuamus? Projicite à vobis omnes pravaricationes vestras inquit Ezech. cap. 18. 33.) & facite vobis cor novum & spiritum novum. Serpentes, cum senectutem exuunt, cutem integram deglubere, memoria proditum est; adeò ut exuvias viator conspiciens, integrum sese serpentem videre existimet; idem sanè in nostri renovatione exigit Deus. Difficile ac durum id esse, quis non fateatur? At sanè regnum celorum vim patitur (ait Salvator) & violenti rapiunt istud. Tria tantummodo vestimentorum genera sunt piis, aut in veste nigra iis legendum, aut in rubra persecutio toleranda, aut in nivea triumphus agendus. Nihil referre putemus, cujus coloris sint vestes, quas hic gerimus, dummodò tandem veste nivea conspicui, in aeternum cum Christo gaudeamus. Annue summe Deus,

Enighe Godsalighe mannen, beschryvende de sonderlinghe uytneementheydt van een recht Christen, verklaren datter niet soo grooten onderscheydt en is tusschen een beest, ende een mensche; alser is tusschen onsen verdorven aert, en een recht christelijck ende vernieuw ghemoedt. Het welcke alsoo zijnde, soo en is het niet te verwonderen dat wy dagelijcx soo ernstelijck werden aenghemaent, door de ghene die ons Godes woordt uytdeelen, om dien ouden mensche, met synen gheheelen aert en eyghenschappen, gantsch en al te verlegghen. Doet van u alle overtredinghe (seyde de propheet Ezechiël, cap. 18. 33.) daer ghy mede overtreden hebt, maect u een nieu herte, ende eenen nieuwen gheest. Men houde dat de slanghen, nu veroudt zijnde, haer huyl gheheel ende al uyt trecken, in voeghen dat een reyfende man het verworpen vel in sijnen wegh siende ligghen, niet beter en weet, of hy en siet een gheheele slanghe. In ghelijcker voeghen diende onse oude huyl gantsch ende al afghestroot, ende de vernieuwinghe in al ons doen en laten inghevoert te zijn. Dat het selve gantsch beswaerlijck is, weten wy alle; maer het rijcke der hemelen wert ingenomen by de gheweldighe. 'tIs met de ware Christgeloovige also ghestelt, datse ofte touwe moeten dragen, in een swart kleet; ofte vervolginghe lijden in een root kleet: ofte verheerlijcke staen in een wit kleet. Wat leyter aen hoednich ons kleet hier zy, als ons maer hier naermaels mach ghewerden die witte kleedinghe, duerende inder eeuwichheyt? Daer toe ons helpe de eeuwighe ende eenighe Godt, door synen lieven sone Iesum Christum in eeuwichheyt ghepresen. Amen.

2. CORINTH. 5. 17.

Si quis sit in Christo, nova sit creatura, vetera transierunt, ecce! nova facta sunt omnia.

EPHES. 4. 21.

Despouillez le viel homme, quant à la conversation precedente, & soyez renouvelés en l'esprit, revestus du nouvel homme.

OP 'TSELVE BEELT, EEN ANDEREN SIN.

DANIEL. 12. 2.

Die onder der aerden ligghen en slapen, sullen opwaken.

Als ons beschijnen sal die grooten dach des Heeren,
 Den boosen tot verdriet, de vromen t'sijner eeren,
 Dan sal het vanden slaep al worden opgeweet,
 Dat in het duyfter graf te voren lagh gestreect;
 Dat maer een worrem scheen in dit ellendich leven.
 Sal stijgen inde lucht, en inder hoochte sweven;
 God Vader, God de Soon, en God de reyne Geest,
 Maeet tegen desen dagh ons herten onbevreesst.

Æternitas!

Cum suprema dies rutilo grassabitur igni,
 Perque solum sparget fulmina, perque salum;
 Protinus erumpet gelido pia turba sepulchro,
 Et tolletur humo, quod modò vermis erat:
 Hic, cui squallor iners, cui pallor in ore sedebat,
 Veste micans nveâ conspiciendus erit.
 Alma dies optanda bonis, metuenda profanis,
 O ades, & parvum suscipe Christe gregem.

I O B 19. 25.

Dans ma chair je verray mon Dieu.

Bien que je sois enclos en ceste sepulture,
 Un jour m'esveillera; car ceste mort ne dure:
 Un jour m'esleverá en haut de ces bas lieux,
 Des aisles me donnant pour m'en voler aux cieux,

ÆTEB

IOHAN. 5. 28.

Nolite mirari hoc quia venit hora, in quâ omnes qui in monumentis sunt audiens vocem filii Dei, & procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui autem mala, in resurrectionem iudicii.

AVGVST. IN SACH.

Resurgent sanctorum corpora sine ullo vitio, sine ullâ deformitate, sine ulla corruptione, in quibus quanta facilitas, quanta felicitas erit!

SCHONÆV: EX D. HYERONIMO.

Seu vigilo intentus studiis, seu dormio; semper Iudicis æterni nostras tuba personat aures.

FINIS.

EMBLEMATA
D. IACOBI
CATSIL

In linguam Anglicam transfusa,

J.
Primum Emblema in linguam Anglicam
non est translatum.

II.

Thake Good advise and then holde fast;
Or else you vvill repent at last

V Ho dallies with fonde loue, or with a burninge fierie brande:
Except hee looke wel to his holde, may chance to burne his
hande;

Two endes each of these haue, the one is colde the other burninge:

VVho grypeth fast the one is well: but th' other turnes to mounninge.

A twofolde end fonde loue procures, and brings vs in her powre,

Of wealth, and woe, of joy and payne, whose taste is sweete and sowre,

Yet all hereof dependes you see, in th' handlinge of this brande,

For th' one with this shee doth assist, but th' other burnes his hande.

IV.

This rule I teach, tis true in deede,

VVhe spares to speake shall spare to speede.

A Sweet-harte you desire to haue, you say you woulde fainne wedd,
But all occasions you neglect, and still goe colde to bedd:

VVat? thinketh our John holdemystaffe that of their owne accorde

Faire maydens straight will fellow him, before hee speake one worde?

Fie no: But if you doe desire to heare dame Echoes noyse,

You must not silent stande, but must advance youre loftie voyce;

And shee will giue you answer then, so English maydes tis true

Unsent for doe not come, nor yet vnaskt will followe you.

V.

In true love there is no lack,
All is the bryde never so black.

VV *Hat blynd-folde doltinge love is this, appearinge in our sight?
How that the ape takes in her younge such wonderfull
delight.*

*So wher blinde Cupids golden darts, so cunningly are caste;
Hard-favourd persons by such meanes are beautifull at last.
If any vertue be in them, advance that to the Skye:
Il imperfections doe appeare, they under foote must lye.
VVho droncken is, wee meery call: who stout, wee say is free,
All vices by lounes charmes at last, to vertues turned bee.*

VI.

Be not too rash, nor yet too eager bent
For hastie wedded folkes, by leasure doe repēt.

VV *Hen Pan first saw the faire which hee before did never knowe,
Och what a goodly thinge (quoth hee) is that, and straight did goe.
And did embrace the flame, as if his deare friend it had bin,
And so did scorch and burne his handes, his armes, his mouth and chin
So where you shall perceave lounes toyes extended like a flame,
Embrace it not in haste, least with your flesh you feele the same;
But first advised be, before unto such lounes you turne;
VVho sups his pottadge hastily, may chaunce his mouth to burne.*

That

VII.

That this is grovvne you plainly see
But how much daily none can tell mee.

A Lover never rest's, for I writt lately ou a tree,
And on a pompeons rinde did carue her name thats deare to
mee;

This waterish romp as ift had bin per taker of my woe,
Out of his rinde few dropps like teares, percaude I then to flo'e,
With in few dayes as I alone was walkinge in that ground,
Those little letters of her name, in greater wirtt I founde
Both wyde and broad disperst. So that the least stroake of lowes darte
Not onely woundes the finger smale, but pierceth to the harte.

VIII.

No tree falls at one blowe, wee say.
Nor citty was built in one day.

NO sooner was dame Venus yoke about my neck but I
Did grapple with my loue forth with: what need I then to lye.
I thought, that at that instant shee for mee had bene prepaerd;
But ere I went from her. I gott this lesson to regarde,
The Spitt pickt at the Oaken tree, but saw it no whit mooved.
Yet never thelesse shee stood and gaapt and never once moreprooved,
But thought sh' had pickt it through, no foole, I say doe not mistake
For one pick by a folish byrde in th'Oake no hole can make.

In ontvvarde shevv appeares no vvounde,
But invvardly my grieffe is founde.

THe thunders fiery force doth crack the brittle steely blade,
And hurtes not once the letherne sheath wich for the same is
made.

Like force hath Cupids darte as hath the thunders fiery charme,
It woundes, you see no wounde, it burnes, and yet you see no harme.
Och woulde that ja Chirurgion sit, for such great griefs could fynde;
Thong ignorant in potions, wich phisitians knowe by kynde
Or had no skill in curing woundes; But would to swadge my fits,
Her salve of Virginis wax apply with th'plasters as her lipps.

X.

This j accounte for no torment
Because my vvoundes giue ornament.

YOur needle is the pensill, and youre coloures are fine silke,
The ground-worke of your fragant field, more whyter is the milke;
You open, and you close againe, you cure that which you wounde,
You giue more then you take, and still your worke is perfect founde
The needle bores a hole, and with your silke the same is filde
Then come sweet-harte deale so with mee, and grannt all that j wilde
You know my deadly wounde proceedes by vertue of youre face
Then giue consent, come cure my griefse, and helpe my woe full case.

If that

If that thyne eyes be conquered, sure,
Then loues torments thou must indure.

THe lyon thats both stout and stronge, beinge but debard of sight,
As captive mayst thou gouerne him, and bringe him to thy
might:

Even so the lovely ruddy cheeke, of comely maydens hew,
Once gazde vpon, getts eyes consent, and doth thy hart subdue.
Then of a valiant man forthwith, thou must becomene her drudge,
Her tauntes, her checks, her frownes, her frownes, gaist them thou must
In fine, thy lyons hart shee wil se worke vpon with might, (not grudge.
That like a lambe, shee le leade thee forth, and feare thee with her sight.

XII.

Greene fruits sticks fast, so doth noth all,
Breinge ripe not pluckt, it selfe will fall.

TO wedlocks sacred rytes if thou thy mynde meanst to prepare,
Then settle thyne affection not en maydes that too yonge are:
For after many a troubred thought, and many a journey longe
This answere shalt thou gett att last: My douchter is too yonge.
A mayde of rypere yeares with you, farre better wil agree:
If that your sweet-hartes sister bee of ryper yeares then shee.
For vnrype fruite is sowre and greene, and will not from the tree;
But ryper fruite with lesse adoe is easy pluckt wee see.

It sayow-

It favoures but of little gaine,
 Whem theeves of thefte doe first complaine.

ILate ly founde my loue a sleepe, amongst the flowers greene,
 And gazinge on her corall lips, her cheekes, and closed eyne:
 To stealinge then was I inclynde, a pettie theeverie,
 It was a kisse. I stole from her, shee stole a harte from mee.
 Like as the silly mouse, the bayte of bacon to obtaine,
 And catchinge it is caught her selffe, and so is put to paine,
 Even so my loue by this strange thefte, shee sleepinge at her ease
 Yet robbes the theeffe, so dubble gaine, shee makes of mee alwaies.

Venus dooth feede her broode with smoke,
 VVhen as the same even dogs would choke.

VVEe see that Venus broode is forc'de themselues a trade to make,
 Whose dealinge is with pypes, wherewith, Tobacco they doe take.
 The substance of their ware is smoke, smoke is therte whole desire
 VVho puffe it ont at nose and mouth, like to th' infernall fire.
 Avaporouse smoke is all their wealth, their giddie heades to feede,
 Whose louesick Dampes bereaues them of their senses at their neede.
 They giue vs smoke for drinck, and smoke to eate they giue also:
 For why: their whole societie about with smoke doe goe.

A prison

A prison faire is better for mee,
Then if I vvere at libertie.

SO long as I did range abroad, and had my libertie,
So longe was I in pensiueneffe, voyde of all melodie:
But since that I to prison came, within these boundes confynde,
My lonely bondage loosde my tongue, and cheared hath my mynde.
For now all day for joy I singe, though I in prison lye,
For nought at all doe I take care, I knowe no miserye
This Bondage sweete I doe imbrace, it is to mee great gaine;
And lovers likewise doe reioyce, when others lye in paine.

xvi.

Where that I runne, goe, creepe or flye,
My burthen on my back doth lye.

IF thou desire to be set free from Cupids cruell bandes,
Then seeke adventures I thee wish abroad in forraigne landes.
For this advise doth Ovid giue, who Venus well did knowe:
Let Venus sondlinges prate their fill, I knowe it is not soe.
For I haue trugde, gone, runne, and crept, by sea and eke by land
Yet feele I still upon my back, my burthen where I stand,
It sticks so fast to mee, that I with paine doe groane and faint,
For each one shall his owne pack beare: what bateth their complaint?

XVII.

Or if vpon the vvaues I turne,
Yea even in the sea I burne.

PUt case that by thy travell farre thy olde loue were forgott,
May not a fresh loue in the way thy minde torment as hott
As did the first. The sea-lamprey even by the sunns hett beames,
Is scortcht and partcht, yea weltring burat in midst of the streames.
Remember that Dame Venus is herselfe sprung from the floods.
For loe the savadge beastes doe runne for shelter in the woods
Into the waters deepe; and there doe paire and paire agree
For water hath his burninge force, tis Venus owne countrie.

XVIII.

The fight of fire reviuues againe
The smoking weike vn toucht, certaine.

LAte was I freedde from th' fierie flame, which woulde mee haest haue
I felt a coolinge at my harte, my strength againe amended: (ended
A sparke thas I yet smoakinge had, was all that did remaine
For joy of such deliuerance, my harte was glad andaine.
It hapned soe that in short tyme, a fire I did come reare,
I thought, so longe I toucht it not, I had no cause to feare,
I onely but lookt on, alas, her flame to mee-wardes tended
VVich kyndled streight my flame againe, and so my joy soone ended.

Who

Who seekes his loue to take and vwinne
Must taken be if hee enter in.

VV Hat now Iack Sauce, why come you here, in this dishonest sorte,
Thinke you myne honestie t' abuse, and then with mee to sporte?
You mee affect, I knowe it well, but not as I require
In vaine a back-doore you doe seeke, in vaine is youre desire.
The rat for bacon though hee longes, for-beares thereof to eate:
Unlesse before as captive hee, be taken by a cheate.
VVho other wayes attempts, may misse, for as I said before,
In honest sorte who seekes to speede, must knock at the right dore.

VVhat helps a little Ioy? certaine,
VVhen after pleasure, followeth paine.

VV Hen as you see this stall-fed oxe, thus deckt with flowers greene:
Then thinke you see the joy of those, that in their wreake and
teene
Doe tryumph in lasciuious lust: who for a moments pleasure
In dauncinge, mussicque, wynn and myrth, doe make thereof a treasure:
But soone this pleasinge pastyme endes, which many brings to thrall;
Such sweete beginninges often are powdred with bitter gall
Let this oxe your example bee, least that you proue like rodd
His body soone was butchered, his flesh was roast and sodd.

I dravve my loue, her standinge still,
 Dravves mee to her, against my vvill.

Sweet-hart you drawe mee not, yet I with force am drawne you see,
 With all my might I drawe, yet you doe not aproach to mee.
 Though I drawe harde, yet you stand still, youre standinge doth mee moue,
 Not you to mee, but I to you, am drawne with cordes of loue
 Loe, what a strange effect this workes, the more I drawe, you stand,
 The faster, and your firmnesse drawes mee sooner to your hand.
 Och, now I see civilitie, with gesture, coole and sage.
 Doth not extinguish flames of loue, but doth them more in rage.

Men loose, then seeke, ofte maydenes braue,
 By seekinge, loose even that they haue.

VHere that her mayden-head did lye, faire joane did aske her
 nurse,
 Who thought, if that I teil her not, the matter might prooue worffe;
 Least shee to Richard should repaire which sorrowe might haue bred
 I pray you take this box quoth shee, this keepes your mayden-bed.
 (Within that box there was a byrde) the nurse scarce looke astray,
 But jone the box had opened, and the byrde was flowne away. (rounde
 Of what light-stuffe are mayden-beds the? quoth Ioane, this gere goes
 Which if you seeke, they flie away, and lost, whē as th' are founde.
 In thand-

In th' handlinge hereof lies the skill
To the vvise, tis good, to the foolish, ill.

THe quaviver is dainty fish, for those that knowe his trickes;
And knowe to grype it cunningly, to shune his dangerous
prickes;

This fish you prudently must grype, beware of handlinge badd;
For by wronge handlinge of the same, some foolish are, some madd.
Therefore some folkes this fish doe praise, and much desire the same,
And others doe the same detest, and loathe the very name:
So for one and the selfesame thinge, some laugh, and others crie;
Then loue is right this quaviver, inth' handlinge all doth lie.

XXIV.

Tough clamorouse tongues both curse and blame.
A constant harte is stil the same.

You sit as chiefeſt counſeller, in Venus goulden hall;
And are ſaluted ſolemnely, with wordes, and eke with all
The courteſie, that lovers can invent, for to youre grace,
Vvhee kneele, and ſoule and body both wee offer up apace.
Yet for all this, you ſtill are coole, which ſheweth unto mee,
That through the ſalt ſea ofte are founde, freſh currants for to bee,
Vvwhich keepe themſelues ſtil freſh and pure, not mingled as wee ſee,
My loue trough flames can paſſe, and yet no harme receaveth ſhee.

If any vvitt there vvere, then hee,
From fuch like bondes, vvere foone fet free.

Fle floris plaies the beaft, and Iack, at him doth fcoffe and floute,
I cannot drawe my mynde from that faire mayden, (quoth the
loute)

For fuch a fpirit I perceauē to be in her fo pure,
That to my loue I am lockt faſt, with chaines of Iron ſure.
VVhy dotinge fooles, (for fuch thou art) didſt never heare of one,
That onely with one ſtrawe was bounde, and there hee ſtood alone,
As if with fetters hee had bene, faſt chayned to a poſt
Thou art (although thou know'ſt it not) of all fuch fooles the moſt.

XXVI.

Who thinkes to catch, is of ten caught
As by this Embleme, wee are taught.

THe hungry Sea-mew ſeekeinge foode, her appetite to ſtay,
Did range the coaſte, ſo ſounde where that an oyster open lay,
Shee picked at that daintie meate, ſhee thought to eate her fill,
But th' Oyster ſhut her ſhell, and caught the mew faſt by the bill.
Let this a warninge bee to thoſe, that wantons are by kynde,
VVho uſed haue to prick and prie, where they ought open ſynde.
For many an open ſhell perchance, liēs gapinge for a praye,
VVhich luſtfully doth lurcke, tho catch, the hunter in his haye.

I vvould

I would not haue this rule fargott,
For this giues, that it selfe hath not.

Yow whet and grynde vs gentle joane, and makes of vs loues darts;
The whetstone is your spirit, your eies, the fyles ty grates our
harts.

Your hart doth not approach theretoe, where you our hartes doe send
Your spirit no whit augments in that you teach vs, as afrend.
That comely grace which you vs shew, t'our bondage it doth turne.
Though you be colde as yce, yet makes vs hot as fire to burne.
What wonders can my loue effect. Shee takes away each spot.
And makes me more then shee's her selfe, and giues that shee hath not.

XXVIII.

Although before, I seeme a foe,
Yet after am I nothinge foe.

IF that you'le knowe the rigorous doome, that comes from Venus bench,
A broken shinne the forfeite is, for loosinge of your wench.
Is this that goblin from whose face, wee lye as beinge dreadfull?
Then turne the visard th' other waye, it is not halfe so fearefull.
That which with sorrow you complaine, to misse your hartes delight,
Is ease and libertie at will, if you could iudge aright.
Tush, tush I say, no golde but hath his drosse. (Bethinke you well.)
For shee that did your hope repulse, did feare away expell.

If naked

If naked you doe mee desire,
Your trickling teares I then require.

IF any goe about to pilt, the Onion of his shell,
His cheekes with teares it will bedeawe, for I doe know it well.
But they that will with Onions play, and handle with good skill;
Must let the coate still cover it, and so may play his fill.
You may well with your loue converse, and that in modest fashion,
But come not too neare to the bare, to touch without discretion.
For still it fares as it was wante, Acteons fore head buds,
So soone as bee Diana spyde Uncloathed in the woods.

XXX.

In all assaies both good, or ill,
I must conforme mee to her will.

How dominiers blynde Cupid thus, with vs poote creatures still?
And makes vs trudge, and turne, and trot, even as our mistres
will.

WVee crie, when as shee weepes, although our bodies be at ease,
And when shee's merry, wee must lange, although it vs displease.
In brieffe, the least blaste of her mouth, doth nimble turne our head,
And both with Soule and body are by her direction ledd.
Her looke, to vs, a lawe is sure in myrth or mourninge ever,
Theres none, but that a womans breath will make to quake and shiver.
I hunt,

I hunt, and toyle, I chase alvvay.
And ever others catch the prey.

NO favoure at my Sweet-hartes hande, I could obtaine, god wott.
Untill a rusticke clowne beganne to woe my loue as hott
As I had done: *VV*hom shee disdaynde, and could him not abyde, . .
But from him fled, to hyde her head, when ever shee him spyde.
Then was the tyme for mee to learne, my businesse how to guyde,
That deare that others chased, then came and downe fate by my syde.
*VV*hen clownes assay to woe thy loue, then never feare the same,
A clowne the ferrit is which hunteth, when others gett the game.

XXXII.

That same which taketh life from thee,
Reviueth life againe in mee.

How strangely Cupid dallieth with mens fancies, in his ire?
Our wills they goe another course contraryinge our desire;
For loe, where Kate runns for a frogg, which in her hand shee keepes:
And castes him of, for whose sake hee, on knees to her still creepes.
*VV*here fore I pray thee tell mee frogg, *VV*hy may not I obtaine
That which to thee is losse of life? and myne revyues againe.
*VV*hy are wee crost thus in our wills, which each so faire would haue?
th' H'soule poole to thee, th' faire mayde to mee, which both ous lyues might
save.

Be vvarie vwhen in dish you dip.
For of te thinges chance tvvixt cup and lip.

Sweet duck, how longe haue I assayde thee to my wil to gayne?
VWhen shall this swimminge end, & when shall I be freed frō payne?
My wish I see at hand, and ofte am present at her syde;
My breath sometymes vpon her blowes; shee by my mouth doth glyde
At one plunge more shee's myne, (I thought) I pant, I blowe, I snatch,
I gape, I happ, and ofte it seemes, I haue her at each catch.
But woe is mee, shee ducks and dyues, how comes this so to passe.
For when I thought I had her fast, I farthest from her was.

XXXIV.

Fayre maydens say that a with' red face,
In woeinge hath but little grace.

THy youthfull dayes in loue bestowe. Such damages is disgrace
VWhen Sorrowes shall thy Soule possesse, & rimples plough thy face.
The fresh blowne Rose is most desyre: if whythered once it bee,
No Bee thereon will take delight, nor it aproach wee see.
The blowinge Budds of thy younge age, thy cheekes like corall red,
Thy language full of eloquence: in tyme is gone and fled.
Tyme all consumes. Faire mayde consent, and be no more abused,
Toure chieffest good doth weare away, although it be not vsed.

What

XXXV.

What frendshipp shall I vwith him fynde
That to him selffe is so vnkynde.

Vith corage wooe, wherefore should wee torment vs more then needes
VWith too much loue? By treadinge much the partridge with loue
feedes.

A little wren I read that breedes about the Ryver Nyle.

Who beinge full, yet giues her selffe, to serue the crocadyle.

*Fie of that shamefull deede which one, whose lust did rage so sore,
For loue did goe and hangde him selfe, before his Sweet-hartes dore.*

*Strew rather flowers at her dore, and seeke to winne consent;
Keepe lyffe, and Soule, and memorie, how ere your loue is bent.*

XXXVI.

If quoiff or caule, on head you weare,
Play but all secretholes for beare.

THe Vrchin makes himselffe a ball, the mouse for to deceaue,
And makes his mouth, like to a hole wyde gapinge to receaue
The dancinge mouse. Thus play you may, but foall holes beware,
Who creepe in corners let them looke, even as this mouse to fare.
Use honest sportes; away with trickes, least you the smarte doe feele,
Pack Russians hence, goe crastie knaues and wenches shorte of beele,
Fairst Maydes, when merry you will bee, playe then in honest sorte,
Beware of holes and corners, then abroad you may well sporte.

C 2

If Burninge

If Burninge lust full loue youle cure,
It vvill repine there at besure.

VHen as the smith colde water casts vpon thei from hott,
Intendinge for to pacifie that heate which late it gott:
It sizzes, smoakes, it grynes, and makes a wondrousse noyse to heare,
As discontent it chydes, or braules, and angry doth appeare.
Of burninge loue doe some complayne, and yet refuse wee see.
Out of such burninge to be brought, least cured they should bee.
Yea though such doctors might be founde, that loues tourment could free
They rather would in paynes abyde, then eased for to bee.

XXXVIII.

VWho vnto Idlenesse doth yeilde.
Is as a but in Venus feilde.

THe spyder will not once come neare the serpent him t'offende,
VWhen shce perceaues hee busie is, or watchfully doth tend:
But when to sluggishnesse hee's bent, and carelesse of his good,
Vpon him streight the spyder alls, and poysoneth his blood.
VWho soe therefore will loue beholde, and would be free from smarte,
They musteschewall Idlenesse, and thereof take no parte:
Or else this poysoned Cupids shafte will stryke them to the harte,
For everie Idle persone is a, whetstone for his darte.

Let

Let none for feare lay vveapons dovvne,
For first the crosse, and then the crovvne.

L Ate with myloue I did discourse, where as shee soweinge sate,
My grieffes I did complaine, (but marke) shee paide mee with
her prate.

Regard, quoth shee, what here I doe, vnto it grue good heede;
VVith needle first a hoole I make, then stopp it with the threede.
Hee that a smale wounde getts, then streight his Armes doth cast away
And calls for plaisters, hee's vn fit for Venus fiede, I say.
For loue and VVar therein agree, each hath a prosperouse howre.
No sweernesse can be counted sweete, but first it hath bene sowre.

XXXX.

A thirstie Grounde is bad to laue:
Though much it hath, yet more vvould haue.

Y Ou first desirde to see youre loue, next, wish't you might come neare
And thirdly' twas to speake to her, the fourth, to touch your
deare.

Th'next was to giue a kisse. VVhat then? both standinge in the dore;
To get a kisse againe of her and yet you would haue more.
A louer by his mistris, and a hunter in his chafe,
A marchant by his wares, the Soldier bolde and of good grace,
Goeth forward on from stepp te stepp, not shrinckinge for a sore,
And though the dogg hath gott one peece, yet still he lookes for more.

If at loues game you cannot play,
Leaue off in tyme, or keepe avvay.

THis webb that's fra'mde here as you see, is *Venus tanglinge nett*;
Though many creatures fall therein, yet out againe they gett,
Except some few, that powerlesse bee, and fondly downe are cast:
For such are onely they that are, in *Venus webb* made fast.
Who any courage hath, with ease may breake this geare a sunder,
For lostie myndes looke not so lowe, and scorne to creepe there vnder.
Ne'er suffer you like muggs to bee ta'en vp as *Venus swayne*:
But manfully breake through the nett; or else turne back againe.

When dead I was, and spake no worde
Your favoure mee to life restorde.

AHens egge in your handes you broode, so hatch a chickin younge;
Tis wonder, say you, 'twas late dead, now stirrs both head & tounge.
Thinke you that this a wonder is? Sweet-harte shew mee like loue,
And at an instant you shall see, a greater matter moue.
Remember that of late you onely grac'd mee with a smile,
Which quickned such a liffe in mee, my Veines so welde a while
And beate, Though I as voyde of sence here sitt; sweet mistress An.
But grace mee with your favour, and I le proue a lolly man.

Bee't

Bee't good or badd', yea vvell or ill:
It's loue that conqueres all thinges still.

A Lover went to church, as't see'mde, to render thanks to God
Because hee was deliuered from Cupids scourginge rod.
There met him in the way a mayde, of beautifull complection,
Which did reviuie his former grieffe, and fired his Affection:
For shee once smylinge, hee so deepe, the same did apprehend:
That there his zeale, devotion, and his prayers had an end.
The Ape in dauncinge soone forgetts, true measure for to keepe,
Assoone as hee perceauie the nutts came trinlinge to his feete.

XXXIII.

This wonder lately I out fought,
That lovers alike, haue alike thought.

VVith Rosamond I lately went abroad to walke i'th' fielde,
VVe tooke two lutes for our delighte, which might vs solace yeelde:
It unde the one iuste to the other, and layde a strawe o'th' one:
So soone as both these tunes agreed the strawe lept thence anone.
Looke Rosamonde, so you, (quoth I) doe moue mee without touch,
And without handes can drawe: for loues conditions are such
That whosoever Venus bringes, within her power, to lye.
Shee makes them feeble and see wath they before could not descrye.

By this

By this you see, and knowe certaine:
That lovers marre, and make againe.

IN auncient Authers wee doe reade, that there a fontaine was,
Whose water quencht the burninge Torche, when so it came to passe,
That in the same it dipped were: And then againe would burne,
If in the same that Torch were dipt, his flame did then returne.
These are your Trickes sweete Rosamond, at these you still have ayemed,
My fire you soone extinguish can, when as I am inflamed,
And can my burninge heate revyue, when as I seeme key-colde
Thus lovers make and breake, and so them occupied doe holde.

XXXXVI.

In wedlock mooste this worke can doe,
Of two makes one, of one makes two.

GRaunte mee your tender Braunch, (good sir) to match with mee
I praye,
And be content, for better farre, it is by mee to staye:
Then on youre withered stock, for loe, it bendeth towards my hed;
It needeth not your pappe nor sapp, since it with mee I led.
What? willingly consent, I pray, noe danger neede you feare,
Although your braunch, seeme tender, in short space it fruite will bear
Then be it so, my loue and I in all thinges doe agree:
For to bee two againe, it is, that Ioynd one are wee.

True

True love increaseth day by day,
And knowes no boundes vwhereat to stay.

T Rue loue may well compared bee, to th' crocadyle by kynde,
VWho al waeis growes, and never is full growne as wee doe synde
From day to day it doth increase, it growes in all assaies,
Vntill that death giues fatall blowe, to end his groweing daies.
Now, longe since I thought with my selffe, my loue cannot be more
Then this already, yet loues weight, is greater then before
It was, for yet I feele it groweth, which makes mee to desire,
Although at highest pointe I was, yet higher I aspire.

XXXXVIII.

An oldeman in a younge womans arme
The sooner dead, the lesser harme.

A VVanton Gyrle once married was vnto a lame olde man;
who little hadd to giue content. VWhich made mee question than,
How't came that shee so wedded was? who mee this answere gane,
That of dead Asses bones are made, the best pypes that wee haue
When they in th' earth a while haue layne. As likewise haue I reade
That so longe as the Scorpion liues, for nought is good: But deade
A Soveraigne med'cyne is, thus I, therewith beinge well a paide,
My Answere had. Adieu quoth I, and so I left that mayde.

d

Conditions

Conditions that farre disagree,
May not together vuell pared bee.

THe od-conceited Ape that is full of delight and sporte,
Flyeth from the Torteise (no mans Ioy) amazed in this sorte.
The Reason why the Ape cannot the Torteise well indure.
It is because they differ much in disposition sure.
Your Ioyfull disposition, Sweet-hart, let ne'ere be bent,
Vnto that Rusticque clowne which late, your frendes desyrde consent
If I Sweet-hart obtayne you not, attend a while for one,
Whose nature differs lesse from your's, then myne; or else take none.

L.

Where loue and lykinge once is sett
No Seperation can them lett.

THough landes and Seas, woods, hills, & dales, twixt us somtymes
doe stand,
That makes no seperation, nor doth frustrate true lones band;
Your harte (Sweet-hart) dwells in mee; and my spirit doth on you tend.
The lodestone, and True loue are like, for towards their lones they bēd
What though the lodestone from the steele, remooved were certaine,
Or that some interposed stuffe were set to parte those twaine:
Yet still this Stone his force retaines to drawe the steele. And soe
Where ever Rosamonde sojornes, my harte doth with her goe.

Loue

L I.

Loue is not lod'ge, I knowve full vvell:
Where vvoc and misery doth dvvell.

VHen as the house, decayde, wil fall, thence swiftly rüne the Myce:
And whē mens bodies giue the ghoste frō then creepe fleas & lyce,
The Spyder lykewise soone perceaues when as the Rooffe doth sack,
Then speerily to saue her selfe, shee thence in poste doth pack.
A Body ful of woe, and grieffe of payne, and miserie:
By Cupids darts, nor Venus baytes, entangled once f hall bee:
Her Torche burnes best where th' most wax is: By delisates and wyne
Js Venus lust provoked, and there loues flames brightest shyne.

L II.

Some say't aloude, and some doe whisper.
That, is not all Golde that doth glister.

HOw that my loue is faire (good Sir) your praises ate not scantinge,
Slender, and tale, I knowe it well: But with in her is wantinge,
For, to be faire indeede, requires more then a shewe externall;
I onely aime at Godly life, and Virtues hid internal.
Vnto this piramede, youre loue, I fitly may compare,
Vvhich shewec well to the eye, but, of discretion is bare.
In choosinge of my loue (forsoth) Ile sett al that aparte,
For Shee that's onely faire without, fball never gett my harte.

Loue, causeth mirth, Ioy, and delight
And loue reuiues the spirit lesse wight.

Like dead in graue I lay, of liſſe bereſte, O Venus bright,
Vntill your Sonne, and Sunne reuynde, & made mee ſtand vpright.
My winges your Sõne did giue, youre Sũne reſtord'e my liſſe forlorne,
And ſo of a dead ſtock was I a linely Creature borne.

I who was but a drowſie droane, now trickt and trymd'e am I,
I who in darkeneſſe late was lod'gde, abroad i th light now flie,
I, that of late crept like a worme, now liſted to the ſkye:
Loe, al theſe wonders doe proceede from one glace of her eye.

F I N I S.

EMBLEMATA
MORALIA
ET
ÆCONOMICA.

Virgilius.

Omnia vertuntur, certè vertuntur amores.

De naturâ huius arboris videndus omnino.

PLin. lib. 13. cap. 4. Iohan. Rerum lib. hieroglyph. 50 cap. 10. vbi Diopfanem auctorē grecum & Georgica Florentini citat, qui multa de Paline amore conscripsit, eam seze contra bescere maris desiderio, quod, modò radices versus cum porrigendo modò verticis in eum proclinatione alijsque affectuum signis non obscure proficitur.

Kom

K Omt hier, mannen ende wyven,
 Die, oock als ghy sijt gepaert,
 Dickmaels sijt gewoon te kyven,
 Dickmaels toont u wranghen aert;
 Leert hier van de Boom-ghewassen,
 Leert hier uyt het woefte wout,
 Leert op u gefelschap passen
 Siet! dat doet het quaftigh hout.
 Let op dese Dadel-boomen,
 Die met beken onderscheen
 Sijn als brugghen op de stroomen
 Mits sy hellen teghen een.
 Echte lieden, lieve paeren,
 Soo ghy in den echten staet
 Oock den Eendracht kont bewaeren,
 Niet dat u te boven gaet.

BATILLIVS.

P Almarum hinc illinc, pontis ceu forniceo duro,
 Amnem intermedium femina masque tegunt
 Vltro dum oppositos mas inde, hinc femina ramos
 Curvantes sibi se consociare petunt,
 Tre et in amplexus exoptatosque hymeneos,
 Quâ frondosi oculi sunt in amore duces.
 Jam mihi non alię firment connubia flamme,
 Preferat his omnem non aliunde puer.
 Pronuba jam castos palma una accendat odores.
 Cedat et ipsa suas spinea te da faces.

Greg: Richterius in Epistola dedicatoria axiom: Eccles. ad matrimo-
 nium mysticum Crisli & Ecclesie hoc ipsum Emblema non minus pie quam
 argute translulit.

Cicero.

Nemo est, quin ubi vis, quam ibi, ubi est, esse malit, nam suam quisque conditio-
nem miserrimam putat, cum tamen contentum suis rebus esse, maxima sum-
ma certissimaque divitiæ.

Als

Als het visje leyt gevanghen
 Daer het noyt te voren lagh,
 Strax soo krijghet groot verlanghen
 Om te wesen daer het plagh;
 Maer een ander, af gedreven
 Vande Maes oft vanden Rijn,
 Koomt ontrent de fuycke sweven,
 En begeerter, in te sijn.
 Wie heeft vreemder dingh gelesen?
 Noyt en is de mensch gerust,
 Isset niet een selsaem wesen?
 Niemant heester vollen lust:
 Schoon men koomt tot hooghe staten,
 Schoon men heeft geduchte maght.
 Schoon men krijght oock groote baten,
 Noch ist datmen meerder wacht.
 Vrienden, laet u vergenoughen
 Met dat u den Hemel geeft,
 Wilt u nae de reden voughen,
 Dat is t'beste datmen heeft
 Waerom wenschen, hopen, schromen?
 Waerom altijt weder aen?
 Schoon ghy mochtet al bekomen,
 't Kond u dan oock slimmer gaen.

Quin & hoc modo applicari poterit similitudo.

Piscis cum modum ingrediendi nassam videat, egrediendi non videat, & nihilomi-
 nus ingrediatur, piscatoribus fit praeda: non est ergo suscipiendum negotium, nisi
 prius perspectâ ratione quâ te possis inde rursus explicare: nec enim labyrinthi ingre-
 diendi sunt sine filo, quos securus possis redire.

Lucanus,

... Procerum molus hoc cuncta sequuntur humanum paucis viuit genus.

Claudianus.

Scilicet in vulgus manant exempla potentum
 Virque ducum lituos, sic mores castra sequuntur.

Cicero.

Auferendi de medio autores non tam vltiscendi causa, quam vt in presens docu-
 mentum statuas, ne quis talem amentiam velit imitari. ad Brutum Epist. 15.

Cicero

Siet doch eens in desen poel
 Was te vooren geen gewoel,
 Geen geruchte, geen geschil,
 Alle dinghen waren stil,
 Al de vogels sonder nyt,
 Al de vogels sonder stryt,
 Maer een schreeuwer metter vlucht
 Hier gevallen uyte lucht,
 Maeckte, door sijn hees geschal,
 Twist en oproer over al,
 Maeckte dat het gansche rot

*Quam gespronghen wyt het kot,
 Quam soo sel hier in gestort
 Dat het water troubel wort.
 Het is nut te sijn geloofst
 Dat een vys, een selsaem hoofst,
 Dat alleen een eenigh man
 Gansche ryken storen kan;
 Dan het is oock wel gesien
 Heden en in ouden tyen,
 Dat een eenigh hoofst gevelt
 t' Gansche lant in ruste stelt.*

TVm fluuiialis anas sine murmure ludit in vndis,
 Cum sibi vicinum non videt esse marem;
 Irruat in medias si mascula forte volucris
 Fit sonus, & stagnat turbida fece palus.
 Cuncta licet fileant, tamen efficit vnus & alter
 Vulgus vt insanâ seditione fremat:
 Tolle duces sceleris, mox cætera turba quiescet:
 Qui sapit, hîc tantum lilia summa metit.

Exempla Vide in Absolone. 2. Samuelis. 18. 16. in Seba. 2. Samuelis.

20. 22.

Aristotel. 5. Polit. cap. 4.

*Nobilium factiones trahunt ad se & in partes rapiunt vniuersum
 etiam populum.*

AMOR,

AMOR HVMANÆ VITÆ GLVTINVM.
IIII.

Philippus Beroaldus in orat. in principio enarrationis Propertij.

Quod in nauigio gubernator, quod in
cinitate magistratus, quod in mundo
sol, hoc inter mortales est Amor. nauigium
sine gubernatore labascit, cinitas sine ma-
gistratū periclitatur, mundus sine sole te-
nebricosus efficitur, & mortaliū vita
sine amore vitalis non est.

Siet

Siet wat het vier vermagh! het doet de steghe duygen
 Sich voughen tegen een, en nae de mate buygen,
 Hoe seer de kuyper klopt, het vier is meer als dat,
 Het vier verheelt het vverck, en maeckt een bondigh var.
 Wat is van echte trouvv, en vande rechter-handen?
 Wat van het bruyts juvveel en alle diere panden?
 Wat isset of de jeught gaet trouvven inde kerck!
 Tis al maer vvater-verf, tis al gebroken vverck:
 De liefde bint het volck, de liefde vought de zielen,
 Die sonder dat verbant in duy sent stucken vielen:
 Brenght liefde, soete jeught, ontrent de vveerde trouvv,
 Want sonder dat behulp en isset maer berou.

Ambros, de Offic. lib. 3

Solatum huius vite est vt habeas cui pectus tuum aperias, cui arca-
 na communices, cui secreta tui pectoris committas, vt colloces tibi
 fidelem amicum qui in prosperis gratuletur tibi, in tristibus compatiatur,
 in persecutionibus adhortetur.

Val. Maximus.

Taciturnitas optimum ac tutissimum administrandarum rerum vinculum.

Cato.

Nam nulli tacuisse nocet nocet esse locutum.

Ovidius.

Eximia est virtus prestare silentia rebus;
At contra gravis est culpa tacenda loqui.

<p>V Anneer het uyr-werck niet en slaet Maer dat alleen de wijsen gaet Soo wortet niet te licht ontstelt Ghelijck de daet en reden melt Maer als het al den ganschen dagh Is besigh met een staeghen slagh Soo seylter schier aen yder radt Geduerigh ick en weet niet wat. Wie doen, en ester swijgen kan Dien houd ick vooreen seker man</p>	<p>Aen wie men vry een groot beslagh Oock sonder schroom betrouwen magh: Maer die schier niet ter weerelt doet Als dat een yder weten moet, Die is (het sy men liefde pleeght Of datmen groote dingen weeght) Die is ondiensstigh over al En baert alleen maer ongeval. Wel leert dan swijgen soete jeught Want swijgen is een schoone deugt.</p>
---	---

Seneca Epistol. 16.

Nihil aequè proderit, quam quiescere, & minimum cum alijs loqui,
Plurimum secum.

Ambros. lib. 1. de Offic.

Quamplures vidi loquendo in peccatum incidisse, vix quemquam
tacendo: ideoque tacere nosse difficilius est quam loqui. scio pleros-
que tacere nesciant: sapiens est qui nouit tacere.

ALTERIVS NON SIT, QVI SVVS ESSE POTEST.
VI.

Seneca.

Inestimabile bonum est suum fieri.

Cæsar, lib. 3. de bello gall.

O *Mnes homines libertati studens. Et conditionem seruitutis oderunt.*

Danck

DAnck heb, o Wijngaert, oude stam
Dat ick een reys soo verre quam
Dat ick mijn eyghen vvortels had,
En soogh voortaelen mijn eygen nat;
Nu vvil ick naer een ander dal
Daer ick mijn eyghen vvesen sal.

De vryheyt is te grooten goet,
De vryheyt is te vvonder soet;
Wat hanght hy aen een ander man
Die van sijn eyghen leven kan?

Seneca.

OMnium quidem occupationum conditio misera est, eorum tamen
miserrima, quine suis quidem occupationibus laborant, ad alie-
rum dormiunt somnum, ad alienum ambulant gradum, ad alienum
commedunt appetitum.

Horat.

Quamvisnam igitur liber est? sapiens, sibi que imperiosus,
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent,
Responsare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in seipso totus teres atque rotundus.

Plautus.

OMnes profectò liberi libentius sumus quam
seruimus,
Acerba enim est omnis homini ingenuo
seruitus.

Cicero.

Non viribus, non velocitate aut celeritate corporum res magna geruntur, sed
consilio & sententiâ.

Valerius Flacc.

. saepe acri potior prudentia dextrâ,

Cicero.

Parum sunt arma foris nisi sit consilium domi.

Siet

Siet hier den grooten Walle-vis
Siet wat een monster dat het is
Siet hier dat ombelompen vee
Het schijnt een eylant inde zee
En efter wort het dier gewont
Alleen maer door een gauvven vont
Het wort gevanghen en geschent
Oock in sijn eyghen element
En dat noch van een schippers gast
Die nau acht voeten hoogh en wast.

Vraeght ymant hier de reden van?
Wat is het dat ick seggen kan
Als dat geweld en groote kracht
Wort inder haest tot niet gebracht,
Ten sy dat vvijsheyt voor en nae
Ten sij beleydt te roere staet?
Want anders sietmen dat gevvel
Door eyghen krachten vvort gevelt.

Ghy bout dan niet op groote macht,
En min noch op u eyghen kracht,
Maer doet u saecken met verstant
Want dat is vry al vaster bant.

Cicero.

Cedant arma Toza.

Gallicum Adagium

Mieux vaut engin que force

Italicum proverbium

Buona la forza meglio l'ingegno.

Horat.

Vis consilij expers mole ruit sua.

Dat

Quam miser iste Coquus , cui nil pinguedinis olla
 Servat , & assanda est cui male pasta caro !
 Non illi grato , redolet nidore culina ,
 Splendida non liquido tinguitur ossa garo .
 Quam miser iste Procus , cui nil habet arca , cuique
 Culta puella domum , sed sine dote , venit !
 Ille quidem latus numerat pro tempore noctes ,
 At miseròs poterit quis numerare dies ?
 Ergo puer totis hæc dogmata conde medullis ,
 Vivere in dura conditione velis .
 Macra foris ne sume , domi si pingua desint ;
 Si bonus esse Coquus , si Procus esse velis .

IC hebbe goet verstant van al de keucken-streken,
 Dies can ic van gebraet en van gesoden spreken;
 Wel hoort dan eens een woort, en neemtet vlijtigh aen;
 Al koomtet van een kock, het can ooc verder gaen.
 Indien u vet ombreeft om u gebraet te dropen
 Soo wacht u, vvatje doet, van mager vleys te kopen;
 Een blauwen schapen-bout en wil geen schralen heert;
 Maer vleys dat magher is dat eyft een vetten weert.
 My dunct, beminde vrient, ghy sijt niet wel te vreden,
 En seght (nae dat het schynt) dit sijn maer keucken-reden;
 Ic bidde, neemt gedult, en svvijght een vveynigh stil,
 Ghy sultet haest verstaen vvaer dat ic henen vvil:
 Al spreek ic lieve maet, alleen maer van het koken,
 O vryer, letter op; het is tot u gesproken:
 Het is een korte les, u dienstigh inde min,
 V dienstigh boven al ontrent het huysgesin.
 Kont ghy een teere maeght niet bieden goede daghen,
 Al wat ic bidden magh, soo vvachtet haer te vragen;
 Want soojemy geloofst, die vry dit ambacht can,
 Het vleys dient vet te sijn, of boter inde pan:
 Soo ghy mijn raet veracht, en vvilt noch efter trouvven,
 Ick stellet voorgevvis, het sal u naemaels rouvven:
 Ey! vvat een slecht beleyt, en vvat een mal bedryf;
 Om een lid vvcl te doen soo lyt het gansche lijf.

Egypt. lib. 11. cap. 9.

IN ipsis agrestibus feris arētissima, via-
cla, si se excitent, imprimuntur, si qui-
escant, relaxantur. nihil enim tam ex-
asperat feruorem vulneris, quam ferendi
impatienza.

Seneca.

NEcessitatis non aliud effugium est,
quam velle quod ipsa petit.

Seneca.

Gratia scite ferentes minus laedunt.

Gellius.

Feras non culpes, quod vitari non potest.

Arn. Ferron

NEcessitati parere semper sapientis
est habitum.

VVan-

VV Anneer de vogel is verftelt,
 En ftaet en huppelt op het velt,
 Met ftricken om het been gevat,
 Soo worthy des te lichter mat,
 Soo lijth hy des te meerder pijn,
 Vermits de banden engher fijn;
 Want hoe hy meer en harder springht,
 Hoe dat het garen harder dvvinght,
 Dus blijft hy, nae een lang gebaer
 Ten proye van de vogelaer.

Indien dat noot of tegen fpoet
 Koomt ymant pranghen aende voet,
 Die maecke niet te grooten druck;
 Maer buyghe naer het ongeluck;
 Want die het leet onwilligh draeght
 En wort maer des te meer geplaeght,
 Maer die hen voughen naer het pack,
 Gevoelen minder ongemack.

D*Vm cadit in pedicas, quas callidus abdidit auceps,
 Clausaque captivo crure tenetur avis,
 Saltat, & insanis clamoribus æra complet;
 Nec minus alarum verberè pulsat hamum.
 Quid facis infelix? aut quid tua crura fatigas?
 Vincla reluctantem te magis arcta premunt.
 Difficili si forte loco te Vita locavit,
 Munus & haud æque canditionis obis,
 Perfer, erit medicina tuis patientia damnis,
 Perfer, erit leuius quod bene fertur onus.*

Ouidius.

Quid fuit ut tutas agitarete Dædalus alas,
 Icarus immensas nomine signat aquas?
 Nempe, quod hic aliè, demissius ille volaret,
 Nam pennas ambo non habuere suas.
 Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
 Fortunam debet quisque manere suam.

VV Aerom koomje boven drijven
 Ionghe Bliccken kleyne vis?

Ghy mocht beter onder blijven,

Daer u eyghen vvooningh is:

Boven vliegghen groote meuvven

Met een vvonder fel geraes,

Die geduerigh komen schreuvven

Om te grijpen eenigh aes;

Laet daer groote vissen komen,

Laetse stijghen inde lucht

Die geen graghe vogels schromen,

Noch voor grijpers sijn beducht.

Alderhande kleyne dieren

Sijn beneden alderbest,

Daer ist datse moghen svvieren,

Daer is doch haer eyghen nest:

Als een Blicck hem meynt te draghen

Soo gelijk een Walle-vis

Dat sijn voor hem vvisse plaghen,

Mits hy knap gevanghen is

Als een minder meynt te pleghen,

Dat een meerder heeft bestaen;

Dat is hem gans ongelegen,

Want het doet hem t'onder gaen.

Iuvenal.

H *Aud facile emergunt quorum virtutibus obstat
 Res angusta domi.*

Ouid.

P *Auper amet causè timeat mal. dicere pauper
 Multaque diuitibus non patiend. ferat.*

Ccc 3

VITA

Vita Rosaeſt, dum ſurgit, abit; breve tempus utrique eſt:

Hei mihi! Lux partem quaeque decoris habet.

Virentes morimur, morientes viuimus; ingens.

Portio mors vitae portio vita necis:

Labitur orta dies, & dum venit, hora recedit.

Quid fugiam mortem? me mea vita fugit;

Protinus incipiam non mobilis eſſe mouendo,

Et vix dum capere viuere, vita fugit:

Nos miſeros vita quid de breuitate queramur?

Dum queror, hoc ipſo tempore vita fugit.

H Et Roosje kinders, datje siet
 En dat soo rooden knopjen biet;
 Dat is een schoon, een bly gewas,
 Macr al te vluchtigh, al te ras
 Het is gelijk u teere jeught,
 Dat is te seggen, corte vreught:
 Geen dach hier opter aerden daelt,
 Geen Son hier inde weerelt straelt,
 Oft 't mist geduerigh dit en gint
 Daerom de plucker dat bemint;
 Het gaet te niet, terwyl het groeyt;
 Het wort verlept, ooc als het bloeyt,
 En, schoon het dunct ons vvonder cel
 Syn trofie vvort een dorre steel.

Siet Vrysters, met den snellen tyt,
 Die staeg en ongevoelick glyt,
 Soo vvorden blonde vlechten gryt
 Soo vvorden blyde sinnen vys,
 Soo vvorden roode lippen blau,
 Soo vvorden schoone vvanghen grau,
 Soo vvorden rappe beenen stram,
 Soo vvorden vlogghe voeten tam
 Soo vvorden vette leden schrael
 Daer leyt de schoonheyt teenemael
 Daer coomt de rimpel in het vel,
 Ach wech is dan het minne-spel,
 Ons leven neemt allenxen af,
 Wy gaen geduerigh naer het graf,
 En even met dit eyghen vvoot
 Soo gaen ons snelle dagen voort
 Siet maeght of vryer, vvieje sijt,
 V bloemken is van corten tijt.

Plaut. Bacch.

Illesebrosius fieri nihil potest, nox mulier vinum
Homini adolescentulo.

Ouid.

Nox & amor vinumque nihil moderabile suadens
lila pudore vacat liber amorque meum.

Siet wat een selsaem dingh ! ken worde niet gedreven,
 Maer can al naer ic wil, in alle boomen sweven;
 Daer is geen wacker oogh, dat op de netten loert;
 Daer is geen vogelaer? die aen het garen roert,
 Daer is geen Quackel-been, geen loofse vogel-pijpen,
 Geen ander slim beleyt, om my te moghen grijpen;
 Int corte, niet een mensch die op het vanghen past,
 En des al niettemin soo ben ic efter vast;
 Ic ben, 'ken weet niet hoe, ic ben eylaes ! gevanghen,
 Ic blyf, eer ic het weet, in dese stricken hanghen;
 Vraeght ymant hoe het coomt? vvel hoorter reden van,
 Mischien of mijn verdriet een ander dienen can :
 Schoon ic geen vleder-muys geen vul en vvas geschapen,
 Noch vvas ic inder nacht onvvilligh om te slapen;
 Noch socht ic over al int duyfter mijn bejagh,
 Hoe vvel mijn grilligh oogh int duyfter niet en sagh,
 Nu ben ic hier ver stelt, onseker vvar te maecken,
 Mijn dunet tis buyten hoop hier uyt te moghen raken;
 Nu roep ic met verdriet, och vvaer ic inden nest!
 Dat is een jonghe vvulp, en alle vogels, best.
 De nacht, de naere nacht die heeft gevvisse laghen,
 De nacht, de naere nacht die brenght gevvisse plaghen;
 Geloof tet, die het raeckt; Al vvie by nachte loopt
 Die pleeght sijn mallen lust tot hy het eens becoopt.

Alio sensu

Lina vides manibus quæ non trahit improbus aucups
 Ipsa mouet casses vt capiat auis
 Rete beni, Princeps, sit principis istud imago
 Quem scelus immitem non levis ira facit
 Non priuata tibi gladium vindicta ministrat
 Sed velut invito concidat ense reus
 Fac toties alijs tractanda negotia mandes
 Exercet quoties carnificina reos
 At quoties aliquis merito decorandus honore est
 Tunc ades & larga premia tunc manu.

Seneca.

Nunquam est mutilis opera civis boni.

Nam

Vtile etiam exemplum quiescentis.

Plinius Paneg.

MElius homines exemplis docentur,
 qua in primis hoc in se boni ha-
 bent, quod approbant, qua precipiunt,
 fieri posse.

Ouid.

Sic agitur censura & sic
 exempla parantur
 Cum index alios quod monet
 ipse facit,

Vrienden

VRienden, het sijn nutte saecken
 Datter aen het dorre strant
 Staet een hoogh, een vierigh baken,
 Dat geheele nachten brant;
 Want als ymant coomt gevaren
 Midden uyt de woeste zee,
 Midden uyt de stoute baren,
 t'Wijst het schip een goede ree.
 Dit is recht het eyghen wesen
 Van een vroom, en achtbaer man,
 Die ten Hemel-vvaerts geresen
 Voor een Baken strecken can.
 Laet u licht, ô Christen, ryssen
 Laetet schijnen over al,
 Ghymoet aen de weerelt wysen,
 Hoe en waer men vaeren sal.

Hugo de claustro, Animæ lib. 3.

S*ic luceat lux vestra coram hominibus; id vero ex hoc fit cum apparet
 misericordia in affectu, benignitas in vultu, humilitas in habitu,
 modestia in cohabitatione, patientia in tribulatione.*

Greg. super Ezech. homil. 5.

Q*ui in occulto bene viuit, sed alieno profectui minime proficit, carbo
 est. qui vero in imitatione sanctitatis profusus, lumen rectitudinis
 ex sese multis demonstrat, lampas est: quia sibi ardet, & alys lucet.*

Qui a une chouette prend des autres oiseaux.

XIV.

Calph Eclog. 7.

O Utinam nobis non rustica vestis inceset,
Vidissem propius mea numina, sed mihi sordes
Nudaque paupertas, & admiro fibula morsu
Obsucrant.

Iuuenalis. Sat. 3.

Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat
res angusta domi.

A Ch! vvat heb ic met verlangē
 Menighmael hierop gelet
 Hoc ic vogels mochte vangen
 Met dit eygen vincke-net,
 Maer al vvat ic heb begonnen,
 Wat ic immer heb gestaen,
 Noyt en hebic yet gevonnen,
 Noyt en heeftet vvel gegaen;
 Dan had ic te bloot geseten,
 Dan begon ic al te vroug,
 Dan had ic den slach vergeten,
 Dan en trock ic niet enough,
 Dan vvaft al te stueren vveder,
 Dan te claren Sonne-schijn,
 Noyt en quamer vogel neder,
 t'Scheen ten vvilde nimmer sijn:
 Vraegter ymant naede reden,
 Waer aen dat het schorten mocht?
 Geensins aen mijn rappe leden,
 En noch minder aende locht:
 Macker, hoort eens sonder jocken
 Hoort den gront van mijn verdriet,
 Vincken moeten vincken locken,
 Sonder vincken vanghtmen niet,
 Vincken heb ic nu gekregen
 Daer ic mede vincken magh,
 Nu soo coomter vinck gesegen,
 Daermen eerst geen vinck en sagh.
 Dit o vrient dit moetje dincken!
 Anders sijt ghy my te dvvaes,
 Niemant vinckter sonder vincken,
 Niemant vister sonder aes.

D d d 3

vviēt,

Wickt eerje waeght,

XV.

Seneca Oedip.

Cnoſſum regem timens
Alia dum demens petit,
Artibus fidens nouis,
Certat & veras aues
Vincere, ac falſis nimis
Imperat pennis puer,
Nomen eripuit ſreſto.

VVan-

VV Anneer de vos sonct over al
Waer dat hy roof becomen sal

Soo hy dan coomt ontrent het ijs,
Soo is het vofje vvel soo vvijs
Al voren door een snel gehoor,
Al voren met een vvacker oor,
Te prouven uyt den vvater-flagh
Hoe dick de fchorfe vvesen magh,
En vint het dan het ijs te fvack
Soo hout ons reyntje fijn gemack,
Soo blijft het daer het eerftmael vvas,
Om niet te vallen inde plas.

Ghy, die in nieuven handel treet
Daer ghy de gronden niet en vveet,
Of onder vreemde lieden coomt,
Het is u nut te fijn beschroomt,
Het is u dienftigh traegh te fijn,
En noyt te bouwven op de fchijn:
Ghy neemt dan noyt yet by der hant,
Of fteeck u vingher in het lant,
En let eerft hoe de baken ftaen,
Eer dat ghy verder pooght te gaen;
Want nieuuvv beflagh, en groote fpoet
En dede noyt fijn meefter goet.

Cornelius Gallus,

Euentus varios res noua fempet habet.
Infiidys nouitas fempet amica fuit.

Poëta quidam vetus in Anthologiâ. Sect. i. tit. in Inuidiam.

*Si quis odit ipse quos amat Deus
 Se prodit ipsum quod fiet stultissimus
 Aduersus ipsum namque sese amat Deum
 Ex inuidia hauriens bilem acerrimam
 Amare oportet hos Deus quos ipse amat.*

Nazianz de Inuidis.

Alienam felicitatem suam interpretantur infortunium.

Vriende

VRIENDEN, die het dier besiet
 Datmen Salamander hiet,
 Let eens met een sneghen geest
 Let eens naerder op het beest
 Let eens wattet hier beduyt,
 En dan treckter voordeel wyt.

Als het dondert, als het raest,
 Als de wint geweldigh blaest,
 Als het storremt wyte lucht,
 Soo dat al het wout versucht,
 Dan soo is het monster wel,
 Dan soo soucktet enckel spel;
 Maer als sich een hellen dagh,
 Schoonder opent alse plagh,
 Als de sonne lustigh schijnt,
 Dan ist dat het sit en quijnt,
 Dan ist, dat het sit en pruylt,
 Dan ist, dat het sit en schuylt,
 In een diep, en duyster gat,
 Daer noyt vrolick dier en sat.

Dit is recht een nydigh mensch,
 want die krijghe sijns hertsen wensch
 Als het elders qualick start

Als het ymant tegen gaet,
 Hy is dan eerst recht verblijt
 Als de gansche buerte krijt:
 Maer indien het soet geluck
 Koomt versachten haren druck
 Soo dat yder, vrolick wert
 Siet! dan treurt sijn vinnich hert,
 Siet! dan staet hy bangh en siet:
 Gans onlustigh vol verdriet,
 Vol gequel, en wrang berou
 Of hy sielen pijnen sou.

Tis voormaer een arrem man,
 Die noyt vrolick wesen kan,
 Dan als ymant sit en klaeght,
 Of een diepe smerte draeght;
 Of die eenigh sit en treurt
 Als sijn vrient yet goets gebeurt.
 Vrienden, wat ick bidden magh,
 Hout u vry van dit bejagh,
 Gunt u naesten al het goet
 Dat hem Godes segen doet,
 Maeckt u van dit monster vry:
 Droef met droef, en bly met bly.

Cum sine nube dies, cum tristia fulgura cessant.
 Tunc fera, tunc volucris, tunc pecus omne salit;

Sola cauis moribunda gemit Salamandra sub antris,
 Sola tremens duram corpore plangit humum.

Tristia nulla videt tristi tamen ingemit ore
 Invidus & maestâ ducit in urbe choros.

Ach miser est, nullus fletum cui si tibus auge!

Ach mala iudi, si quis gaudia solus habet.

Staius.

DA sparium tenuemque moram, mala cuncta ministras
Impetus

Ouid,

Differ, habent parua commoda magna mora.

DE Perse-boom, het vrough gewas,
 Dat bloeyt gemeenlic al te ras,
 Soo dat het licht sijn bloem verliest
 Wanneer het inde lente vriest.
 Een ander boom, nae mijn verstant,
 Is wyser hout, als dese plant,
 Om dat het noyt sijn loof en schiet,
 Voor dat het groene boomen siet.

Het is beswaerlick aen te gaen
 Dat niemant oyt en heeft bestaen
 Want wieder pleeght een nieuwen vont,
 Die brant vvel licht sijn hollen mont,
 En isser dan een snegher gast
 Die beter op de tyden past,
 Die sietmen dat de vruchten treckt
 Van dat een ander heeft ondeckt;
 Dus ghy, die dit en gint bestaet,
 Siet datje niet te ras en gaet,
 En vveest niet van te lossen aert,
 Maer let hoe dat een ander vaert.

Seneca Agam,

P*Roinde quidquid est spacium, & tempus tibi,
 Quid ratio nequit saepe sanavit mora,*

Seneca.

Si quid benefactum velis, tempori trade.

FOMES VIRTUTIS, CALAMITAS.
XVIII.

Syllus Italicus lib. 7. belli Punici.

*Tanta ad cœcum res trepida reuerentia Diuūm
nascitur.*

Camerarius 38. cent. 1.

Fortis ab aduersis animus praeclarior extat
Pondere sic pressus surgit acanthus humo,

Als de kallick wort begoten
 Met een kouden vvater stroom,
 Dan vvort haere kracht ontsloten,
 Als ontspronghen uyt een droom,
 Dan vvort eerst haer vier ontfteken
 Dat in haer verholten lagh,
 Dan begintet uyt te breken,
 Datmen noyt te voren sagh.
 Als de boomen staen en vechten
 Met den vvint en sijn gevvelt,
 Dan ist datse dieper hechten
 Haere vvortel in het velt.
 Als de vvijngaert vvort gesneden,
 En sijn vveeligh hout gesnoeyt,
 Hy en heeft geen quaet geleden,
 Want hy des te beter groeyt.
 Vrienden, geeftet niet verloren
 Als ghy valt in tegenspoet,
 Want daer is de Tucht geboren,
 Daer is oyt de Deught gevoet.

Alio sensu,

Viva supersus calx exardescit ab vndis,
 Crescit ab iniectis flamma fabritis aquis:
 Saepe putata graues dat vinea saepe racemos,
 Arta notho Quercus se mage figit humo.
 Exagitata feris Ecclesia dia tyrannis,
 Candidior semper candidiorque fuit:
 Quo magis hac premitur, tanto magis vsque resurgit,
 Fervet in aduersis relligionis amor.

Ecc 3

CEDENDO

30
CEDENDO VICTOR ABIBIS.
XIX.

Herodot.

Avidi viros ad necessitatem redactos praelium instaurasse, & superiorem quam accepissent cladem emendasse.

Cæsar lib. 3. de bello gall.

Plerumque in spe victoria redintegratis,
Viribus acrius pugnatur.

Als

Als ymant fiet eē wijde gracht
 En dat hy met sijn gansche
 maght
 Daer geensins over springhen kan,
 Hy worter noch wel meester van
 Indien hy slechts de grepe weet
 Dat hy maer wat te rugge treet,
 VWant dat verweckt hem meerder
 vlucht,
 en draegt hem snelder door de lucht.
 Is ymant, t'sy dan out of jongh,

Gesint te doen een meester-sprongh,
 En dat het eerst niet voort en wil,
 Die houde sich een weynigh stil,
 En porre niet te veerdigh aen
 Maer leere rat te rugge gaen;
 VWant die met reden wijken kan,
 Dat is voor alleen handigh man,
 Die veeltijt wel te weghe bringht,
 Daer haest en kracht niet door en
 dringht.

ARdua res si capta tibi, nec vota secundet,
 Nec firmet timidas fausta Minerua manus;
 Vota quidem paulum, sed mox retenda, relinque;
 Prima quod haud potuit cura secunda dabit.
 Nonne retrocedens aliquis, rursusque recurrens
 Per foveam nisu dexteriore salit?
 Tunc metuenda phalanx animis si fortè resumptis,
 Victa licet primo, rursus ad arma redit.

Histrio dum numerat vestigio pauca retrorsum,
 Mox redit; & docta fortius arte salit,
 Lis tibi cum vitij fuerat jam jamque recedens
 Terga dedisset tibi visa libido fuit,
 Letus es, at vigila; nam mox rediuiua recurret:
 Hei mihi! quot rediens altius vssit amor;
 Hei mihi! quam multos febris recidiua peremit,
 Ach quoties victor victus ab hoste redit.

LICEAT

Tiber, apud Sueton.

Boni pastoris est tondere pecus non deglubere

Salom. Prouer. 10,

Qui nimis emungit elicit sanguinem.

VVle Kaerffen met den snuyter nypt,
 Sie dat hy niet te diep en grypt

Want die het licht te vinnigh snuyt
 Die bluft oock groote fackels uyt,
 En heeft dan niet voor fijnen danck
 Als fwarten roock en vuylen ftanck.

Wie fchapien fcheert of menschen fchat,
 Verschoon' het vee, en oock de ftad
 En voor het beste maecket hier
 Gelijck een fuinigh hovenier,
 Die als hy groene kruyden snyt
 Voor al haer teeren wortel myt,
 Want foo hyt anders meynt te doen,
 Soo draeghtet noyt fijn leven groen.

Alexander apud Plutar.

Odi hortulanum qui a radice olera excindit.

Ex Cicer. ad Attic.

Odi principem qui pennas ita incidit, vt renasce nequeant.

NEC SUMMA SATIS;
XXI.

Seneca Trag. 4.

Quisquis secundis rebus exultat nimis
 Fluitque luxu semper in solita appetens
 Tunc illum magna dira Fortuna comes
 Subit libido.
 Quod non potest, vult esse, qui nimium potest;

DE staet-sucht en de klimmer-boon
 Die singhen veeltijts eenen thoon,
 Want eerst, wat dat de boom belanght
 Soo haest die maer een stock omvanght,
 Strax klimt het trots en moedigh kruyt
 En boven op, en boven uyt;
 Soo dat het sich ten lesten streckt
 Oock daer het rys niet toe en reckt,
 In voughen dat de schrale wint
 Daer als een eyghen speeltjen vint.

De staet-sucht, door haer trots gemoet,
 Die hout hier in gelijcken voet,
 Sy kent noch pael, noch middel maect,
 Vermits sy altijt verder gaet;
 Soo datse voor het leste svveeft
 Daer sy geen stock of steunsel heeft,
 En vvort dan eens ter neer geruckt,
 En met den voet int slickt gedruckt.

Seneca de Beneficiis.

N*Vnquam improba spei quod datur satis est, maiora enim cupimus
 quo maiora venerint, intentioque concitator est Ambitio siue
 cupiditas in magnarum opum congestu collocata vt flammæ infinita vis
 acrior est quo ex maiore incendio emicuit.*

Inuenalis de Sciano.

. *nimios optabat honores,
 Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
 Excelsæ turris tabulata vnde altior esset
 Casus, & impulsæ preceps immane ruina.*

Fff 2

CEDENDO

CEDENDO VICTOR ABIBIS.
XXII.

Horat. lib. 2 od 10

A *Vream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret absoleti
Sordibus tecti caret inuidendâ
Sobrius aula.*

Seneca Agamemno.

F *Ælix, media quisquis turbe
Parte quietus, aura stringit
Littora tuta, timidusque mari
Credere cymbam, remo terras
Propiore legit.*

Ovid.

C *Rede mihi, bene qui latuit bene vixit, & intra
Fortunam debet quisque manere suam.*

Ghy

GHy, die hier het tangher'riet
 Vanden wint gedreven fiet,
 Syt verbaest en vraeght het my
 Wat hier van de reden zy
 Dat het riet niet metter daet
 In het water neder slaet,
 Dat het niet in stucken springht
 Als de wint soo vinnigh dringht,
 Daer nochtans een eyke stam,
 Die schier aen den Hemel quam,
 I licht ter aerden vvert geruckt
 I licht ter neder vvert gedruckt,
 I licht daer henen vvort gedrayt
 Alser maer een stooker vvayt;
 ✕ Hoort de reden, lieve vrient,
 Die voor u gevveten dient;
 Wat niet, inder hoochte vvaft
 Dat en lyt als geenen last,
 Dat en vvort niet licht gequelt,
 Dat en vvort niet haest gevelt,
 Door de krachten van de lucht
 Daer van menigh rotse sucht:
 Soo het dan noch opte maet
 Mette vvinden overgaet
 Soo en heeftet geenen noot
 Van te vallen inde sloot
 Want (gelijck de daet betuyght)
 Selden breect het datter buyght.

SAL SISTIT EVNTEM.
XXIII.

Gruter. Iamb.

Nec detrahas nec detrahentes audias.

Chrysost.

*Si quis te praterente stercus commo-
sueat, hoc facientem nonne continuo
convitio & cōtumelia afficias? hoc fac &
circa detractores non enim sic commotum*

Idem Trochaic.

*Equo animo ferre obtrectantes non
Vacat culpa sua*

*stercus illam fætorē suscipientē cartilagi-
nem p̄rcellit. sicut aliena peccata, excussa
& visa impura prodita audientium ani-
mos contristare & exturbare solent.*

Als

Als de flecke coomt gekropen
 Hier en ginder door het huys,
 Tis al met haer slijm bedropen,
 Niet een kamer blijfter kuys;
 Maer de middel is te vinden
 Om het vuyl, het leelick dingh
 Op te schorfen, in te binden,
 Dat het niet te verr' en gingh:
 Men behouft maer sout te krijghen
 Datmen op sijn leden stroit,
 Strax soo sal het neder sijghen,
 Als het ys wanneer het doit.
 Als de lust u coomt bekoren
 En u kraypt ontrent het brein,
 Geeft den moet doch niet verloren,
 Maer bewaert u leden reyn,
 Uyt haer vuyl is wel te comen,
 Laet maer 't Quaet niet verder gaen:
 Sout, uyt Godes woort genomen,
 Kan de sonde tegen staen.

A*Tria progrediens conspurcat eburnea limax,
 Perque domum lento glutine cuncta notat;
 Attu sparge salem, medio vestigia gressu
 Sistet, in exiguum mox abiturus aquam.
 Absentis solitus famam maculare sodalis,
 Dum fauet auditor, dira venena vomit;
 Increpet hunc aliquis, mox lingua proterva silebit,
 Nec quo jam liuor progrediatur habet;
 Ars tua, Mome, jacet, si commoda deficit auris,
 Ni faueant homines, ars tua, Mome, jacet.*

AVARVM

Horat lib. 3. od. 16.

Inclusam Danaen turris aenea
 Robustaque fores, & vigilum canum
 Tristes excubie munierant satis,
 Nocturnis ab adulteris;
 Si non Acrisium, virginis abdita
 Custodem pauidum Iuppiter, & Venus
 Risissent. fore enim tutum iter, & patens
 Conuerso in pretium Deo.

S Ooje kranen vvilt betrappen,
 Hoort, hoe ghy het moet bestaen;
 Macct een deel papiere kappen,
 En dan lijm daer in gedaen
 Maer noch moetje niet vergeten
 Aes te legghen inden gront,
 Aes, dat dese vogels eten
 Met een onverfaden mont;
 Koomter dan een kraen gelopen
 Om te vullen haeren krop
 Siet! die moetet haest becopen,
 Want het kleeft haer om den cop.
 Willtje giere menschen vanghen,
 Hoort eens hoet gebeuren can,
 Hebben is haer gans verlanghen;
 Geeft, soo wortjer meester van.
 Daer is dan een gauvve jonghen
 Die op desen handel past,
 Thijrsis coomt ooc uyt gespronghen,
 En hy eet sijn eyghen gast.

Martial. 4. Epig.

T *V* potes insidias dona vorare tuas:
 Sic avidus fallax in dulget piscibus hamus,
 Callida sic stultas decipit esca feras.

Seneca.

Malus ubi se bonum similat, tunc est pessimus

Cato.

Fistula dulce canis voluerem dum decipit auceps.

Cicero.

Sic habendum, nullam in amicitijs pestem esse maiorem
Quam adulationem, blanditias, assentationem.

EY let hoe soet de linker speelt,
Hoe soet sijn listich pijpje queelt,
Ey let eens hoe sijn fleuytje gaet,
En hoe sijn quackel-beentje slaet,
Al tot de vogel is int net
En dat hem t'vlieghe is belet,
Maer dan soo is het soet geluyt,
Dan is terstont het speeltjen uyt.

Het is van outs niet vreemt geseyt
Let op een mensch wanneer hy vleyt.
Let op een mont die soetjens lacht
Meer als hy van te voren plaght;
En daerom segh ick heden noch,
In schoone woorden leyt bedrogh.

Aliter.

L*Oiseleur caüt se sert du doux ramage
Des oisillons, & contrefaiët leur chant
Aussi pour mieux decenoir le meschant
Des gens de bien imite le langage.*

Italicum dictum.

C*Hi ti fa piu carezze che ne suole,
O tradito t'ha, o tradir ti vuole*

DANTI NON DECEDIT.
XXVI.

S. Saluianus.

SI vis tibi esse consultum, si vis aeternam habere vitam, si cupis videre dies bonos, relinque substantiam tuam indigentibus; sint facultates tuae alimenta miserorum, sis a pulentia tua pauperum vita. ut illorum refrigeria prandia tua sint, ut illorum refectio te reficiat: si enim illi de tuo edent, tu saturaberis; si de tuo bibent, sitis tua altum ardoremque restringues, te illorum vestitis, vestiet; te illorum apicitas delectabit qui Christum facis heredem, in Christo omnia possides

Schoon

Schoon het'Bietje coomt gevlogen
 Over al het riekend' kruyt,
 En, nae dattet heeft gefogen,
 Treckter was en honigh uyt;
 Des noch efter omuermindert
 Blijft de schoonheyt vande roos
 In haer wesen omvermindert,
 Mits sy noyt haer glans verloos.
 Wie den vromen plagh te geven,
 Of een schamel mensche voert,
 Schoon de lieden daer af leven,
 Hy en mindert noyt sijn goet:
 Siet de saeck is soo gelegen
 Waer men ymant gunste bier,
 Daer is strax des Heeren segen,
 Milde deylen arremt niet.

Martialis.

Callidus effractâ numos fur auferet arcâ,
 Prosterne patrios nupia flamma lares;
 Debitor usuram pariter sortemque negabit,
 Non reddet sterilis semina iacta seges;
 Dispensatorem fallax spoliabit amica;
 Mercibus exstuitas obruet vnda rates;
 Extra fortunam est quidquid donatur amicis,
 Quas dederis, solas semper habebis opes.

... Omnibus anſa,
Rebus ineſt

XXVII.

Proculus

Singulis actionibus aliud comitant, aliudque tempus ad hoc vel illud perficiendum
Sitaque cum Plauto commoditatis omnes articulos oportet scire,

... nisi dextro tempore Flacci

Verba per attentam non ibunt Caesaris aurem.

Epictetus.

Habet res unaqueque anſam ſuam, eâque apprehendenda ei qui feliciter ea vi
velit; ſcire enim quorſum quaque reſ ſpectet & quæ eiſdem geminus ſit uſus
non minima pars prudentiæ eſt.

Ghy

95

GHy, die teere boom-gewaffen
Hebt te raecken metter hant
Doet het niet als met verstant;
Leert hoe datje dient te passen
Datje niet te stijfen grijpt,
Datje niet te vinnigh nypt.
Vrient, daer is in alle saecken
Seker regel, seker wet,
Daer op dient te sijn gelet:
Yder heeft sijn eyghen raecken,
Wie van passe grypen can
Dat is vry een handigh man.
Ionghe Maeghden, swacke dieren
Vrouwen van gedweeghen aert
Dienen wel te sijn bevvaert;
Yder heeftse nau te vieren
Grypt hier niet als nae de kunst,
Biet hier niet als echte gunst.
„Met de oiren grijptmen potten,
„Schoone freuyten met de steel,
„Vuyle boeven met de keel,
„By de vvoorden vanghmen sotten,
„Stoute gasten byde mou,
„Bloode maeghden door de trouvv.

Virgil. 4 Æneid.

Sed mihi vel tellus optem prius ima debiscat,
 Vel Pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras,
 Pallentes umbras erebi, noctemque profundam,
 Ante pudor quam te violem, aut tua iura resoluam:
 Ille meos prius, qui me sibi iunxit, amores
 Absulit, ille habens secum seruetque sepulchro.

Als van twee gepaerde schelpen
 D'eene breeckt of wel verliest,
 Niemant sal u connen helpen,
 Hoe men souckt, hoe nau men kiest,
 Aen een die met effen randen
 Luyft op d'ander passen sou;
 D'outste sijn de beste panden,
 Niet en gaet voor d'eerste trou.
 D'eerste trou die leert het minnen,
 D'eerste trou is enkel vreught,
 D'eerste trou die vint de sinnen,
 Sy ist bloemtje vande jeught:
 Nae mijn oordeel tvvee mael trouvven
 Dat is veel niet sonder pijn,
 Dry-mael, can niet als berouvven,
 Want hoe kander liefde sijn?
 Hout u eerste lief in vveerden,
 Eerste met een vollen sin,
 Tis een Hemel optereerden,
 Sooie paert uyt rechte min,

Mimus.

Habent locum maledicti crebra nuptiae.

Nam.

Vidua & sua & aliena vitia novit.

Hh

NON

NON TE QVÆSIVERIS EXTRA.
XXIX.

Alciatus.

A Spicis aurigam currus Phaethonta paterni
 Igniuomos ausum flectere solis equos
 Maxima qui postquam terris incendia sparsit
 Est temere in seculo lapsus ab axe miser.
 Sic plerique rotis fortune ad sidera reges
 Euecti, ambitio quos iuuenilis agit,
 Post magnam humani generis clademque suamque,
 Cunctorum penas denique dant scelus um.

Als

Als het smout niet uyt en walt,
 En niet in het vier en valt,
 Soo en rijster nimmer vlam
 Die den kock sijn boter nam;
 Maer de meyt blijft omverlet
 In het smelten van haer vet.

Een die in sijn palen blyft,
 En geen stouter handel dryft,
 Als hy by sijn ouders sagh,
 Of als hy te voren plagh,
 Die blijft meester van het stuck,
 En ontgaet het ongeluck
 Dat een ander licht beklempst,
 Die op dieper waters swempt

Vrienden, blijft in u gevest,
 Dat is alle menschen best;
 Selden iset datmen klaeght,
 Daermen niet te veel en vvaeght.

Ouid. Met.

. *Ancaë nocuit temeraria virtus.*

Seneca, Hercule furente.

. *Nemo se tute diu
 Periculis offerre tam crebris potest;
 Quem sepe transit casus aliquando inuenit.*

Iuven. sat. 10.

... nulla aconita bibuntur
Fistilibus, tunc illa time cum pocula sumes
Aurata, & lato setinum ardebit in auro.

Piscator piscatorium rete è mari extrahens maiores quidem pisces habuit, eosque in terram expandit; minores vero pisciculi effugere in mare. Apologus nam plerumque

Magna ruunt, inflata, crepant, tumefacta premuntur.

Gefellen,

Gefellen, die hier stille staet,
 Ey fiet eens watter omme gaet,
 Besiet het yser en het stael,
 Besiet het ander slecht metael,
 Daer loot en tin om hooghe dryft
 Daer fietmen dat het gout in blyft,
 Daer isset dattet sincken moet,
 Gelijck een back-steen inde vloet,
 Vraeght ymant nu vvat dit beduyt?

Die trecker desen regel uyt,
 De groote lieden draghen last,
 De groote lieden raecken vast,
 De groote raecken in gequel
 Daer veeltijts eenigh slecht gesel
 Magh sonder noot en sonder nyt
 Afleven sijnen ganschen tyt.

Siet! als de lucht met donder raest,
 Of dat de vvint gevveldigh blaest,
 Soo vvorter niet soo seer gequelt,
 Soo vvorter niet soo licht gevelt,
 Als yet dat hoogh is op gegroeyt,
 Maer t'laeghe dal is ongemoeyt,
 Want noyt en trof de donder-slagh,
 Dat neder opter eerden lagh.

Horat. lib. 2, od. 10.

S*æpius ventis agitatur ingens
 Pinus, & celsæ grauiore casæ
 Decidunt turres feriuntque summos
 Fulgura montes.*

Hhh 3

Exepoz

Gracum Epigramma Erasmus noster sic vertit.

Alaci datus ensis ab hectore, baltheus Aiace
 Hectori, utrique suum donum erat exitio.
 Atque ita ab hoste hosti veniunt lethalia dona,
 Quae studij specie fata necumque ferunt.

DE kreeft can niet gewelt den oester niet gewinnen,
 En daerom gaet het dier een loofen vont versinnen,
 Een key van schoone verf hy vanden oever raept,
 En goyt die inde schelp, ter vvyl sy leyt en gaept:
 Siet vvat een slim geschenck ! siet daer den oester open !
 Hy leyt als sonder kracht, sijn vis vvort uyt gesopen :
 Ach ! tis vermomde gunst die ons in lijden brenghet,
 De gift, die is vergif vvanneer een vyant schenct.

ΕΧΘΡΩΝ ΔΟΡΑ ΑΔΟΡΑ.

CLausa diu frustra luctatus ad ostrea cancer,
 Vincere quod nequeas viribus, arte cadet,
 Dixit; & é ripâ miudos legit ore lapillos,
 Hostis abest, ad sunt munera, pande fores.
 Ostia non claudenda patent, vorat ostrea Cancer
 Hei mihi! quam nocuum munera virus habent.
 Suspectæ fugæ dona manus, latet uncus in escâ;
 Si quis ab hoste capit, munera funus erit.

Aliter.

Libera concha domum clauditque aperitque vecissim,
 In gremium donis dum modo non sit iter;
 At semel admissus, Cancro jaciente lapillus
 Semper ad obsequium tectâ patere iubet:
 Cancer eat, redeat, spoliet, rapiatque, feratque,
 Quidquid agat, nequit, heu! claudere Concha domum.
 Concha tibi mulier nequam sit Cancer adulter;
 Hoc satis est, lector, cetera mente nota.

IMPROBITAS

IMPROBITAS PENA IPSA SVI.
XXXII.

Fli pecus ignavum, fit fucus, inutile pondus,
 Dum pueros nocuâ cuspide pungit apis;
 Qua ferit, ecce! perit; dat vulnera, fertque viciſſim
 Sed gravius vulnus vulneris autor habet.
 Qui malas eſt alijs, ſibi peſſimus heu quibus intus
 Improbitas fureis exagitata fremit!
 Tuta poteſt mens eſſe, nequit ſecura nefandis;
 Nam ſibi met tortor mens mala ſemper adeſt.

V Vanneer

VV Anneer de felle By geneyght om haer te wreken,
Heeft met haer boose straël een teere maeght ge-
steken,

Schoon sy de vrijster quetst, sy gaet haer angel quijt,
Sy wort een dorren holm, en dat voor alle tijt.
Diris de rechte loon van die een ander plaghen,
Dat sy het meeste leet in haeren boossem draghen;
Een boof-wicht, wien hy quelt, hy quelt sijn eyghen geest,
Want schoon hem niemant jaeght soo is hy doch bevrees.

D*Vm legit ore fauos dum prata nemusque pererrat,
Non sibi non alijs noxia vivit apis;
Cuspide sed teneras postquam ferit illa puellas,
Hac semel amissa nil nisi fucus erit.
Vita cui studijs abijt iuuenilis honestis,
Huic vigor extremum perstat ad vsque diem:
At lenis in luxu cui turpiter acta iuventus,
Huic dabit estatum curua senecta latus.*

Anders.

SOo langh de snelle By gingh om de bloemtjens sweven,
Soo leyd' het geestigh dier een frisen vrolick leven,
Maer doen het metten straël de jonghe maeghden stack,
Doen bleef het sonder kracht en vuyter maten swack.
Wat heeftet menigh man, doch al te laet, verdrotten
Dat hy, cylaes! te vrough sijn pijlen had verschoten;
Hoe menigh vvorter stram, door al te rap te sijn!
Siet! nae te blijden jeught, soo coomt gevvisse pijn.

FACIT OCCASIO FVREM.
XXXIII.

NON rubus euulsâ lanugine compleat hamos,
 Vellera ni dumis affricuisset onis:
 Ach! quoties fures, quoties occasio machos
 Fecit, & obscenas suasit inire vias:
 Cum scelus ambiguum est nec adhuc stat certa voluntas,
 Impellit dubias fasque locusque manus.
 Hic mihi vis bonus est, nec simplice laude canendus;
 Qui bonus est tuto, cum malus esse potest

Vitare peccatum, est vitare occasiones peccati.

EY segh eens, schaepje segh; wat isser al te klaghen
 Wat geefje doch de schult aen dese doren-haghen?
 Ic sie dat u de reys niet wel en is geluckt,
 Ic sie u beste vacht met vlocken uyt gepluckt;
 Maer hadje by den hoop of inde koy gebleven,
 Soo hadder niet een braem aen uvve vacht gevvreven:
 Maer siet! het Meylje riep als met een grammen sin,
 Hoe coom ic aenden boef? en liet hem sellef in.

V*elleris in tactum spinas violasse decorem
 Desine stulte bidens, nocte dieque queri;
 Veprelis num caula riget? desiste vagari,
 Nemo domi vellus qui tibi vellat erit.
 Auia sed petulans procul a grege lustra pererrans
 Ipsa rubos demens in tua damna vocas.
 Audaces corrupta manus licet vsque reclamet,
 Virginitas domina prodicione perit.*

HOe can het doren-hout van ruychte suyver blijven
 De vvyl het dertel schaep daer aen bestaet te vvrijven?
 Wie ist dien niet en dorst en niet met eenen drinct
 Wanneer de koele Wijn staet voor hem op en springht?
 Gelegen stont en plaets vervvecken quade streken,
 Doet vlas en vier by een, het sal terstont ontfteken,
 Dies ist een eerlick hert, een vroom en destich man,
 Die in sijn vroomheyt blijft oock daer hy anders kan.

INVISA NEMO IMPERIA RETINUIT DIV.
XXXIV.

Seneca.

Qui vult amari languidâ regnet manu.

Salust.

Q*ui benignitate ac clementiâ imperium temperare,
Hic candida & lata omnia fuisse.*

Als

Als de most te nau bedwonghen
 Leyt en vvorstelt leyt en sucht,
 Sonder adem sonder lucht,
 Siet! dan doet hy vreemde spronghen,
 Siet! dan rieckt de gansche vloer
 Nae de dampen vande moer:
 Alle banden, alle duyghen,
 Die het vry het edel nat
 Hielden in het enghe vat,
 Moeten vvijcken, moeten buyghen,
 Voorde krachten vanden vvijn,
 Hoe gevveldich datse sijn.
 Als een Koningh vrye lieden,
 Op een ongevvooenen voet,
 Uyt een trotsen overmoet,
 Al te vinnigh vvil gebieden,
 Daer en is geen tvvyfel aen,
 Of ten moeder qualick gaen.
 Strenghe princen, harde vorsten,
 Die mer al te nauvvven bant
 Drucken op het gansche lant
 Doen het al in stucken borsten.
 Want een rijck van enkel dvvangh
 Duert gemeenlijck niet te langh.

Imperium perit imperio.

Anguſto dum clauſa cado noua muſta premuntur,
 Spiritibus pandit rima nec ulla viam,
 Proſiliens tandem generoſum carcere neſtar
 Ambroſio totam proluit nubre domum.
 Durius imperium ſit libertatis origo,
 Imponant populo mollia frena duces:
 Abrogat imperium ſibi qui nimis ardua poſcit,
 Et ſine lege gregem Rex ſine lege facit.

NISI LÆSA, PERIBIT.
XXXV.

Senec. Oæ.

Regends magis est
Fervida adolescentia.

Horat. 3. Carm. 24.

Et tenere nimis
Mentem asperioribus
Formanda studijs.

Virg. 3 Georg.

Tuques ad studium atque usum formabis agrestem
Iam vitutos hortare, viamque iussisse domandi,
Dum faciles animi iuvenum, dum mobilis ætas.

Kastagne

71

K Astagnen sijn van desen aert,
Wanneer men haer te nauwe spaert,
Te nauw haer rauwe schorsche myt,
En inde sijden niet en snijt,
Dat sy dan even aenden heert
Geen nut en doen aen haeren weert,
Want, mits haer ongesneden huyt,
Soo berster al het voordeel uyt
Haer keeft verspreyt haer inde lucht
En laet de schellen sonder vrucht.

Dus gaetet dickmael met de leught,
Die noyt wil buygen nae de deught
In dien men laet het dertel kint
Gelijck men dat van eersten vint:
Want sonder hant daer aen te slaen
Soo berftet licht van enkel vvaen,
Dus vvie hier vvenst een nut gevvas
Die laet het niet gelijk het vvas.

Plutarch. in vita Themist.

T Hemistocli pedagogus dicere solebat, nihil mediocre futurus es, ò
Puer, nam aut magnum bonum eris reipublicæ, au magnum ma-
m.

*Generosa indoles si accedat recta institutio magno bono est patria, sin
eglecta ad vitia degeneret ingens adfert malum.*

ACH

Ach frustra tentatur amor cum friget vterque.

XXXVI.

Ach! durus pater est, certam mihi scripsit amicam;
 Hanc ego non possum, cogor amare tamen:
 Cum subit illa mihi, gelidus stupor occupat artus;
 Nec minus illa suo pectore frigus alit:
 Alloquor hanc titubans, alio mens leua vagatur,
 Hac quoque nil animo quam sua pensa gerit,
 Risit Amor, geminasque trahens sine lumine tadas,
 Hac vestri ardoris simbolo, dixit, erunt.

En, dien ick hier niet noemen
magh,

Die dede leſtmael dit beklagh;
het dacht my nut dat ic het ſchreef,
Op dattet inde werelt bleef.

Mijn Vader is van hardē aert
Hy wil dat ic ſal ſijn gepaert
Met eene tegen mijnen ſin,
Met eene die ic niet en min;
En ſy is even ſoo geſtelt
dat haer de liefde niet en quelt;
Want als ic met haer ſprekē ſal
Dan ſie ic ſtaegh mijn ongeval,
Sy is ſoo vreemt ſo wonder vys
Sy is ſoo cout gelijk een ys,
En als ic maer op haer en kijk,
Soo wort ic ſtrax ooc haers ge-
lijck.

Icbid u, Vader, vvat ic can,
En maect my geen bedwongen
man,

Men perſt geen menſchē tot de
trou,

Mē leyt geen vryers byde mou,

Mē paert geē vryſter tegē danc,

Mē ſet geē liefde door bedvvāc

Het vryen is en vrye ſaeck

Of anders iſſet ſonder ſmaeck,

Dus, vader ſooje vā my vvacht,

De vonkē tot eē nieu geſlacht,

Wy tvvee gelieven even cout

En dienen niet te ſijn getrou,

Want van tvvee keerſſen ſon-
der vlam,

Noyt eenigh licht in huys en
quam.

Caricles, apud Achillem Statium,

Pater, inquit, divitijs inhians
Ingratum mihi affinitatem

Affectat: me miserum! pecunie

Traditor ut uxori mancipium sum

Vid. Cyprian. de spons. pag. 236.

Invenal. sat. 1 : .

. Dicimus autem.

HOs quoque felices qui ferre incommoda vita
Nec iactare ingum viri potuerunt magistra

Sil. Ital. lib. 10 Belli pun.

HOs mulcens questus Fabius, de forme dacebat
Cladibus irasci, vulgumque arcebat ab ira;
Adversis etiam frangi non esse virorum.

DE feyl-steen is een edel dingh,
 Vermits hy noyt aen stroo en hingh,
 Vermits hy noyt en is soo dvvaes
 Te moeyen met een vjse-vaes,
 Maer treckt alleen het vvichtigh stael
 Ofeenigh ander svvaer metael,
 De deught die vvort dan eerst gevoet
 Als sy haer kracht gebruycken moet,
 Want sy is vuijter aert gepast
 Met hoogh beleijs, en svvaren last.

Pingue solum lassat, sed juvat iste labor.

Aspicis *ut chalibis trahat ardua pondera magnes,*
Huic leue si dederis stramen, inermis erit.
Quid venamur opes, & vilia stramina mundi?
Quidue voluptatum molle tenemus iter?
Id pulchrum quod pondus habet petit ardua virtus
Quodque leue est pretium non putat esse sui:
Tunc magis effulget, magno cum constat honestum
Enthea mens facili non amat ire via.

... Iudice vulgo
Non sapit infœlix.

XXXVIII.

Qui modo sole tepens vastos dabat ore boatus,
Mutus erit memnon, Phæbe reconde inbar
Qui modo dictus eras & doctus, & ore disertus.
Iam nihil eloquij, iam nihil artus habes,
Quærenti causam, vox hæc mihi verberat aures,
Qui nil solus habet, nil habet ille satis.
Scilicet ingenium fatis hebetatur iniquis,
Lataque cum fugiunt dos sua quemque fugit.

DAer is wel eer een beelt geweest,
 Gelijckmen by de schryvers leest,
 Dat, als de son daer over heen
 Met haer vergulde stralen scheen,
 Gaf vuyten mont een hellen klagh,
 En dat by wijlen uren langh
 Maer als daer nae de gulde vlam
 Haer schoone stralen vveder nam;
 Of dat de nedergaende son
 Niet meer daer over schijnen con,
 Dan bleef het beelt daer stille staen,
 Het scheen sijn vier vvas uytgegaan.

Dit sietmen noch aen menigh mensch,
 Want als het gaet naer herten vvensch,
 Dan is hy door syn klouck verstant
 Aensienlick door het gansche lant
 Want al vvat hem coomt uyten mont
 Dat hout men voor een klouken vont
 Maer als de gulde Sonne scheyt,
 Soo slaept terstont sijn gans beleyt,
 En al sijn lof die smelt als ys;
 Diet qualick gaet hiet nimmer vvijs.

Ovidius.

Ach! sensus cum re consiliumque perit.

Vrijt, daerje sijt.

XXXIX.

Fallitur ingnotis, aut fallit amator in oris.

VT Cephalum Venetis fallat piscator in oris
 Presigat parva lumina magna rati
 Mox piscis qua teda micat salit inque phaselum
 Cum ruit in prædam navita promptus adest
 Quid tibi cum flammis cum sint tua regna sub undis
 Quid salis in in Cymbam stulte natare tuum est
 Nunciat vel fraude capi vel fallere quemquam
 Errat in ignoto littore si quis amat.

DAer is een'visch van outs bekend,
 Die blijft niet in sijn Element.
 VWant als een visser, of sijn maet,

Op desen vis uyt vissen gaet,
 Soo neemt hy noyt een listigh net,
 Hy neemt geen loose suycken met,
 Maer set een sackel op de snuyt
 Van sijn bedriechelicke schuyt,
 En koomt soo vletten op-den stroom,
 Daer krijght de vis een minne-droom,
 VWant als hy siet dien schoonen glans,
 Sookert hyt voor een goede kans,
 En, mits hyt t' listigh vier bemint,
 Soo koomt hy swemmen voordien wint
 En springht dan veerdigh inden boot,
 Dat is, te midden inden noot;
 VWant met de malle springh geschiet,
 De visser staet niet slecht en siet
 Maer grypt terstont de sorten vis,
 Die moet dan blijven daer hy is,

Al wie uyt heeten minne-brant
 Gaet vryen uyt sijn eyghen lant
 En aengedreven vande lust,
 Begeeft hem naer een vreemde kust,
 Daer hy de gronden niet en kent
 Daer hy de lucht is onghewent,
 Daer hy al siende niet en siet,
 Die koomt wel licht in groot verdriet,
 VWant hy is dickmaels opegevat
 Eer dat hy recht ter neder sat
 En als de kans eens is gewaeght
 Dan isstet al te laet geklaeght,
 VVel vryers, hoort een cort besluyt,
 En treckter desen regel uyt,
 VVie als hy vryt, te verre vlieght
 Die wort bedrogen, of bedrieght.

Augustin. de bono coniugali.

IN bono licet annoso cōiugio & si emar-
uerit ardor atatis, inter masculum &
feminam, viget tamen ardor charitatis
inter maritum & uxorem.

Salustius.

Preclara facies, magna diuitia ad hec
vis corporis, & alia huiusmodi om-
nia brevi dilabuntur, at ingenij preclara
facinora, sicuti anima, immortalia sunt,

Al wat ymant inde roos
 Voor sijn ooghe-lust verkoos,
 Aerdigh wit of purper-root,
 Dat is inder haesten doot,
 Dat is inder haest gedaen,
 Dat is inder haest gegaen;
 Maer de reuck, haer beste deught,
 Die behout haer eerste jeught;
 VWant al light de teere bloem
 Sonder eere sonder roem
 Siet! de geur, die binnen lagh,
 Is nu beter alse plagh.
 Alwat schoon of aerdigh biet,
 VWatmen aen het ooghe biet,

Dat vergaet in korten stont,
 VWant ten heeft geen vasten gront;
 Maer een stieleen saght gemoet,
 En het vorder innigh goet,
 Dat is t'gunt sijn wesen hout,
 Schoon alwort het lichaem out,
 Schoon het nietigh vleys bederft
 En het weeligh bloet versterft.
 Ghy dan, soucktje waere vreugt,
 Souckt alleen de waere deught,
 Souckt alleen dat binnen schuylt,
 Niet dat uyt de leden puylt;
 VWant alwat het ooghe siet,
 Is in haest maer enkel niet.

NOn Peccant tantū illi qui vxorem ducunt in eum finem
 vt pulcritudinem eius delibent, sed etiam politicè male
 agunt, nec suis commodis satis prospiciunt, sicut enim amicitia
 quę in voluptate fundata est, instabilis vocatur, Aristoteli 8.
 Ethicor:, eo quia voluptas cum ætate mutatur in horas:, ita &
 amor coniugalis fixo nequit herere pede quę tam fugaci immi-
 titur fundamento.

CVr desidero Bibulæ fertorius ardet?
 Si verum excrutias facies non vxor amatur,
 Tecs rugæ subeant & se cutis arida laxet
 Fiant obscuri dentes oculique minores
 Collige sarcinulas dicet libertus, & exi
 Iam gravis es nobis.

Iuven.
 Sat. 6.

A mplexus hederam viridi dare dixeris vltimo
 Dum ramis ramos ambitiosa ligat,
 Arbor at, in fido nimium dum fidit amico,
 Non expectato funere rapta perit.
 Ne quemquam patiare tibi nimis esse sodalem,
 Ante fides hominis quam sit aperta tibi;
 Sepe sodalitij sub imagine perdit amicum,
 Non satis ex vero si quis amicus erit.

VVanneer

VV Anneer het klim de boom omvanght,
En om sijn gulle tacken hanght,
Of aen sijn groene schorse kleeft,

Het schynt al waer het vry beleeft,
Het schynt (nae datmen buyten siet)
Dat t'kruyt den boom sijn liefde biet;
Maer daer het ooghe niet en gaet
Daer schuylt, o vrient daer leght het quaet
Daer isfet dat het dieper grijpt,
Daer isfet daer het harder nijpt;
In voughen dat het jeughdigh hout
VVort dorr, en voor sijn jaren out,
Daer staet het dan, gelijk een stock,
Gelijk een leven-loosen block,
Bedroghen van een loosen vrient
Die noyt soo ver gelooft en dient.

Ghy, die u in dit groote wout,
Dat is hier inde wecrelt hout,
VVeet dattet niet al vrienden sijn
Die op u lacchen, na den schijn,
Maer hout dat onder soet gelaet
Schuylt dickmael niet als eyghen baet,
Of dat oock onder soete jock
VVel somtijts steeckt een oude wrock,
Ghy daerom geeft u liefde niet
Aen yder die u liefde biet
Maer eerst op alle saecken let
Eer datje sucht of gunste set,
VWant die te licht een vrient verkieft
VVel licht sijn vrient en al verliest.

Achilles apud Homerum 1. Iliad.

IS mihi iuxta inuisus ut atri limina ditis,
Qui verbis aliud prodit quam mente volutat.

Lll 2

Hacst

Haest en is geen spoet , Veerdigh rijck en is niet goet.

XLII.

Latinum dictum.

Celeritas in famis naufragij.

Gallicum Proverbiu.

Qui en un an veut estre riche , à la moitié on le pend.

GHy vrient, die hier dees Ente set,
 Hebt op u stuck niet wel gelet;
 Want wieder oyt een grooten tack
 Op eenigh jeughdigh boomken stack,
 Om dat als met een snelle vlucht
 Te brenghen tot een raffe vrucht,
 Die gaet voor seker al te ras,
 En mist voor eeuwich sijn gewas;
 Ghy gaet vry tragher, weerde vrient,
 Dat is dat hier, en elders dient.

Wie oyt sich met een snellen spoet
 Wil brenghen tot een maghtigh goet,
 En pooght in haesten rijck te sijn
 Die vint sich veeltijts inde pijn,
 In noot, in droef heyt, in gevaer,
 En mist het dickmael allegaer,
 Tis seker, al te veerdigh rijck
 Js selden sonder ongelijck;
 Maer goet dat traegh en lancsaem vest,
 Dat is de menschen alderbest.

Hispanicum Adagium.

P*Oco a poco van a lexos ij corriendo a mal lugar.*

Gallicum Adagium.

Peu a peu va-on bien loing, & en courant en mauvaise place.

CYPIDINIS LOCULI PORRO VINCTI.
XLIIL.

Cupidinis loculi, porro vincti.

Pinea nux dura circum vallatur amictu,
 Et rigido clausas cortice serunt opes;
 Si tamen hanc tepido foveat modo flamma calore,
 Nucleis è facili cortice sponte fluit;
 Qui modo divitias tenebris damnabat avarus,
 Inque caenam nummos defodiebat humum,
 Prodigus effusus vomit aurea dona crumenis;
 Unde fit hoc? Gelidum pectus amore calet.

Of schoon de vruchten vanden Pijn
 Soo hart, gelijk als keyen, sijn,
 In voughen dat een handigh man
 Daer uyt geen noten krijgen can,
 Al slaethy daer op menigh mael
 Met yser of met vinnigh stael,
 Nochtans, dit alles omverlet,
 Soo ghy die voor den viere set,
 En laetse daer een wyle staen
 Gewis de block sal open gaen;
 Het vier dat heeft een wonder cracht
 Het maect ooc harde quasten sacht,
 Het koockt en stooft, het leyt en werct,
 Meer als het ooggh van buyten merct,
 Maer letter op, wy spreken hier,
 By sonder van het minne-vier,
 Ic heb vvel eer een man gekent
 Tot sparen vuyter aert gevvent,
 Hy vvas soo boven maten vreck,
 Hy at by nae sijn eyghen dreck,
 Hy sloot het op al vvat mer at,
 Maer boven al sijn ouden schat,
 Al vvat hy deelde, vvat hy vvon,
 En sagh schier noyt de gulde son,
 En sagh geen stralen vande maen,
 Maer moeste staegh gesloten staen;
 Geen vrient, of maegh, of schamel bloet,
 En conde buyghen sijn gemoet
 Dat hy van hem yet trecken sou
 Voor hongers-noot of strenghe kou;

En of hem schoon een koorts bevanght
 Die hem tot aen de siele pranght,
 Hy lijdt de steken vande pijn,
 Hy wil geen vyfen Medecijn,
 Geen vuylen apotekers dranck,
 Hy braeckct alleen maer vanden stanck;
 Dan vrienden daer en schortet niet,
 Maer gelt te geven is verdriet.

T'geviel eens onder dit beshagh,
 T'geviel eens op een blijden dagh,
 Dat onse vreck soo verre quam,
 Daer hem omvingh een snelle vlam,
 Een felle strael, een innigh vier,
 En t'quam hem van een gheestigh dier,
 Dat wast dat hem in haest becroop,
 En sachtjens in den boesem sloop.

Siet daer terstont een vreemt beleyt,
 Siet daer een selsaem onderscheyt,
 Siet eer het ymant denken can
 Jan Tayaert is een ander man;
 De beurskens van sijn groote tas,
 De laykens van sijn gansche cas,
 Sijn hant, die eerst soo vinnigh sloot,
 En noyt aen ymant gunst en boot,
 Die ginghen open al te mael
 Juyst soo ghelijck een Sonne-strael
 Een treurigh bloemken open trect,
 Dat met den rijm lagh over dect;
 Hy biet, hy schenct, ment weet niet hoe,
 Hy geeft gelijk een meysche Koe,

Hy fent geduerigh aende maeght
 Alwat de Ionckheyt vvel behaeght
 Een schoone Pluym, een franse beurs,
 En stoffe tot een onder keurs
 En fyde bloemen dier gekocht,
 En stricken nae de kunst gevvrocht,
 En rieckend' poeyer voor het haer,
 En hantschoen, meer als seven paer
 Al uyt het weeligh Britten-lant,
 De beste diemen immer vant;
 En dan noch dinghen sonder end
 Die ons Parijs te kopen sent;
 Voor al ooc frayheyt hier gemaect,
 Die vry vvel nae den gelde smaect,
 Ten eersten ketens menigh fout
 Van dit en dat, van enkel gout
 Dan vvayers met een goude steel,
 Dan schoone peerels om de keel,
 Dan baggen die aen alle cant
 Sijn als geboort met diamant.

Maer daer en blijftet geenfins by,
 Daer coomt al meer uyt dit gevry
 De miltheyt gaet men vveet niet vvaer,
 Het krijghter al een nieuve laer.
 Een mart-stuck, of een kerre mis,
 Wat maer ontrent de vryster is,
 Men souct maer oorfaeck over al
 Hoe datmen eerlick geven sal;

'Ken vveet niet vvaermen desen man
 Bequamer by gelijcken can

Als met de vrucht dien harden quaft,
Die aende steyle Pijnen vvaft;
Vermits die noyt eens open gaet
Dan alse by den viere staet.

Niet dat een stramme beurs ombint
Als Venus en haer dertel kint;
Want vvieder past op haer gebot
Die krijght een kasse sonder slot;
Maer boven al een oude vreck
Die is hier uyter maten geck,
Want tis van outs dat out en mal
Is uytgelaten boven al.

Sufficit vna.

F*Vnditus harentes extirpet in arbore ramos,
Quisquis adoptiua germina frondis amat.
Funditus ille vagos animo deturbet amores
Germina legitimi quisquis amoris amat.
Vt bene legitimi constant tibi fœdera lecti,
Tollenda est animo turpis amica tuo.
Vna voluptatis partem ferat, vna doloris,
Vna tibi lecti sit comes, vna cibi;
Cum satis vna domus. Coquus vnus, & vna catella,
Cur ferat det sociam que sociata tibi?*

Als het Entjen is geset
 Alle tacken doen belet,
 Daerom vvat ter sijden groeyt
 Dient ten nauften afgesnoeyt,
 Maer dat nae de hemel vvaft
 Daerop dient te sijn gepast,
 Want dat inder hoochten svveeft
 Datis dat de vruchten geeft.

Rechte stamme, Christen mensch,
 O! besnijt u aertsen vvensch,
 Wat behaeght u dit en dat,
 Groote staten, groote schat?
 Ach! dat al is anders niet
 Als dat van ter syden schiet;
 Als dat enkel hinder doet
 Datje niet en vvort gevoet,
 Datje, met een volle sucht,
 Niet cont stygen inde lucht,
 Weert dan van u gave stam
 Al vvat u het voetsel nam.

Siet! dit is de vvaere leer,
 Een is noodich, sonder meer.

Sufficit vnum.

Quid mihi vobiscum est, humiles mala pondera rami?
 Vos aliquis lateri demetat ense meo:
 Nulla datis, vel si qua datis, non mitia poma,
 Non pyra, non vobis aurea mala rubent.
 Ille mihi, recto qui tramite vergit in astra,
 Surculus ille mihi solus alendus erit.

Dummodo se mihi det, tollat Deus, omnia tollat
 Tollere me prohibet quidquid in astra caput.

E I N I S.

A

1800

1801

1802

1803

1804

1805

1806

1807

1808

1809

1810

1811

1812

1813

1814

1815

1816

1817

A R G U M E N T U M.

A Nna, rudem iusti dum Phyllida sentit amoris,
 Et paphijs vacuum pectus habere dolis,
 Fræna nimis laxas petulantibus, inquit, ephebis;
 Est opus vt monitis erudiare meis.
 Virginis officium castique Cupidinis artes
 Nos amor, & brumæ ter docuere novem.
 Me duce carpe viam, ne te malus auferat error,
 Dedalcæ Veneris regia fraude latet.
 Talia dum memorant, alternaque carmina dicunt,
 Non procul a thalami limine, dicta noto.
 Phyllis amore novo, stimulisque agitata iuventæ,
 Incipit ingenuo sic prior ore loqui.

A Ne voyant Phillis d'un Juste amour esmeue
 Et avoir le cœur franc sans fraude ny sans dol
 Elle luy dit tu lasche a ton amour le vol
 De vers les Iuvenceaux par les rays de ta vene,
 Il faut prendre conseil de moy en cest affaire
 Certe il te faut servir de mes enseignemens
 Pour sçavoir de l'amour les saintz gouvernemens
 Depuis vingt & sept ans je sçay ce qu'il faut faire
 Guide toy selon moy de peur d'estre trompée.
 Et d'estre en un destroit ou en mauvais chemin
 Car on en voit plusieurs du jour au lendemain,
 Lesquelles sont bien tost prises a la pipée.
 Ce pendant qu'Anne parle & discourt en ce point
 Phillis pleine d'amour l'interrompt tout a l'heure,
 Et parle la première aupres de sa demeure
 D'une gaye façon se mettant bien a point.

PHYLLIS.

DVm geminas nuper, per tecta paterna, columbas
 Conspicio dulci jungere rostra sono,
 Palmaque forte subit, sterili miserabilis umbrâ
 Suspirat socium dum procul esse marem,
 Moxque, vel aspectu cari propiore mariti,
 Ridet, & agricolam fertilitate beat;
 Alma Venus, dixi, *moriar nisi nubere dulce est.*
 Et loquor, & tacito pectore serpit amor.
 Arboribus suis ardor inest, sua flamma volucris,
 Æstuat umbrosi per juga montis aper,
 Caruleo quod amet, non deficit in æquore pisces,
 Cur fugiat teneras sola puella faces?

A Insy que je voiois ces jours par ma fenestre
 Deux colombes voler se joignant doucement.
 Sur un palmier tout verd fort amoureuxment
 Se baisant bec a bec multipliant leur estre
 Je juray par Venus que cest chose louable,
 Que se bien marier, l'amour aussi soudain
 Me transperce le cœur de sa puissante main,
 Et la couche d'Hymen me fait fort agreable
 Tout ce qui est ca bas en amour se contente
 Les arbres vont ayant, aussi font les oyseaux
 Et les sangliers des bois & les poissons des eaux.
 Moy fille sans amour je suis triste & dolente.

ANNA.

ERgo maritali dare te juvat ora capistro ?
 Idque rosas, demens, & melimela putas ?
 Si miseris superest mortalibus vlla voluptas,
 In gremio torvi non latet illa viri.
 Nassa tori vinclis, & squammea turba juvenæ,
 Si memini, priscis assimulata fuit:
 Libera vimineos gens certat inire recessus,
 Capta parat toto corpore nixa fugam.
 Conjugium votis nova virginis expetit ætas,
 Inque torum pueri prima libido ruit:
 Vix tamen illa viri gremio calet, ille puellæ,
 Cum piget, & vacuos optat vterque lares.

IL faut donc se lier, par loy de mariage
 Puis que lon croit cela plus doux que le miel
 Et quon ne cognoist pas combien ont de fiel
 Tous les mal mariez, cest ce qui descourage,
 Je fais comparaison aux poissons qui dans londe
 A la nasse sont pris en jovant allentour
 Entrant à qui mieux mieux mais cherchant le retour,
 Demeurent enfermez dans ceste cage ronde.
 Ainsi chacun se veult marier à lenvie
 Et croit que cest l'effect d'un plaisir arresté,
 Mais qui y a pussé l'hiver & un esté,
 Il voudroit bien avoir en liberte sa vie.

P H Y L L I S.

Anna, licet genus acre virum, thalamosque laceſſas,
 Me tamen vrit Amor, me tamen vrget Hymen.
 Eſte procul vidui moroſa ſilentia lecti,
 Non mihi virginitas, nomen inane, placet.
 Tota cohors Anatum, volucris ſi maſcula deſit,
 Languet, & obſcuro murmure ſtagna ſecat:
 Adde virile decus, facies venit altera rerum;
 Totaque feſtivis plauſibus vnda ſonat.
 Cum peregrè pater eſt, friget focus; anxia mater
 Luget, & ancillæ, pro dape, penſa ferunt.
 Barba domus columen: me me iuvat eſſe mariti:
 Triſte, cubans vacuo bella puella toro.

Anne quoy que tu blaſme aux nouveaux mariez
 Le plaſir qu'on y prend, pour tant l'amour m'alume
 De ſes feux, chaleureux, mon cœur eſt ſur l'enclume,
 Et reſent de l'Hymen, nulle coups à cerez.
 Les canars qui ſur l'eau ſçavent avironner
 Ne ſ'eſjo-viſſent point ſi l'ny à quelque maſle
 Ainſy la jeune fille preſque mourante & paſſe,
 Ne peut ſans un mary au plaſir ſ'addonner,
 Comme la famille eſt ſans le pere aſſuſée
 Le royaume ſans Roy, la nef ſans conducteur
 Sans maïſtre le valet, l'orphelin ſans tuteur,
 Ainſy meurt ſans amy la fille mal ruſée.

ANNA

Conjugij si, virgo, tibi tam dira cupido,
 Huc saltem placidâ non nisi mente veni.
 Flamma nimis vehemens, quam feruida suscitât ætas,
 Legitimi tædis non erit apta tori.
 Arte faber strictisque faces moderatur habenis,
 Vt magè jungendis flamma sit apta cadis.
 Hujus ad exemplum, rapidos compesce furores,
 Turpiter, huc illuc, ne tuus ignis eat.
 Ante cave Veneris præbere clientibus aures,
 Quam sit propositi conscia facta parens:
 Illa patri referet, cui res erit ardua curæ,
 Illius arbitrio stetque cadatque gener.

Phyllis si d'un mary tu as donc tant envie
 N'en prend point pour le moins que d'un esprit posé
 Et qu'après que ton feu se sera reposé,
 Qui est trop alumé lors que tu es ravie.
 Comme le tonnelier pour joindre ses tonneaux
 Scait enfermer le feu ainsy à son exemple,
 Empesche tes fureurs & si bien le contemple
 Que ton feu n'aille point par les montz & les vaux
 A pas un amoureux ne preste donc l'oreille,
 Que ton pere ou ta mere n'en soient bien consentans
 Car cest pour demeurer ensemble plusieurs ans,
 Pour un si long marchè faut que tu te conseille.

PHYLLIS.

TVne velis clarâ me poscere voce maritum?
 Non faciam; pudor hoc, virginitasque vetant.
 Virgo tribus lustris vbi tres supet addidit annos †
 Nonne fat est? quid me dicere plura jubes?
 Aspicias Automaton; celeres quod denotat horas,
 Et gracili longum dividit axe diem,
 Murmura nulla ciet; sed quid velit, indice monstrat:
 Quam decet ingenium virginis istud opus!
 Virgo licet taceat; pro virgine nubilis ætas
 Exigit, & patrem, vel sine voce, monet:
 Ora petunt, roseæque genæ, tumidæque papillæ,
 Soluitur in tacitas tota puella preces.

† Ex Aristot, sententia Lib. 7. Polit. Qui mulieres optimè elocari putat circa ætatem annorum octodecim.

Q*Voy Anne pense tu que d'une voix haultaine
 Je demande un mary je ne le feray pas .
 Iendurerois plutost. Mille fois le trespass
 Car ma virginite de crainte est toute plaine
 Et puis si jay passé quinze ans avec trois
 Scait on pas que je suis fort propre au mariage
 Et que je suis idoine à faire bon mesnage,
 Nature nous à prend assez les douces lois
 Lesquelle marque assez dessus le quadrant l'heure
 Sans faire retentir de la monstre le son
 Ainsy mon corps ornè d'amoureuse facon
 Monstrent qu'il faut changer du pere la demeure.*

PHYLLIS.

PAlmes humi simulac popriâ radice tenetur.

Hæc alio nobis vitis alenda loco est

Vinitor exclamat; jam jam dabit ipsa racemos,

Vt dabitur laxo luxuriare solo.

Sunt mihi quæ possunt geminos nutrire papillæ,

Quique valent partum sustinuisse sinus.

Et mea virginitas roseo testata colore †

Me jam, non matris, sed jubet esse viri.

Omnia signa mihi, quæ nubilis exigit ætas,

Sed queror officij non meminisse patrem.

Me juvat ergo rudis partes supplere parentis,

Id mihi, vel scripto jure, licere ferunt.

† Modesta allusio ad Tertulliani dictum, qui demum licitum fuisse scribit, penes Israël, virginem nuptui tradere post contestatam sanguine virginitatem.

A Pres que la vigne est en terre enracinée
De long temps on transplante un joly rejetton

Donc à mon tien vermeil, à mon double teton

On voit que jay besoin d'estre plus loing plantée,

Ma padeur ne veut plus que ma mere me garde,

Jay besoin d'un mary pour consoler mon cœur

Celuy lan seul porra de moy estre vaincœur

Lequel me cherira ainsi que sa mignarde

Tout ce qui me desplaist cest que mon rude père

Ne sen veut souvenir il manque à son devoir

Puis qu'un gentil mary desire de m'avoir,

Par droit il m'est permis coraignant le vitupere.

ANNA.

Quæ prohibet dixisse pudor, fecisse licebit?
 Verbaque cum fugias facta probare potes?
 Nulla puella sapit, quæ præbet amantibus aurem,
 Dum nescit generum quem velit esse parens.
 Ducimur alloquio, quo nos vocat ardor amantis,
 Utque redire iuvet postea, nulla via est.
 Sera fuga est Ceti, quem cuspis adunca fefellit,
 Cum faciles aditus bellua stulta dedit.
 Difficile est vncos remove Cupidinis hamos,
 Ut semel in tenero corde resedit amor.
 Ergo parens quid ames deliberet, ante calores,
 Arbitrium capti nullus amoris habet.

C’est que la honte empesche l’effeët le faict paroistre
 En nosant preferer, en ce faict tout de bon
 La pucelle qui brusle manque de la raison
 Mais aimant sottement elle se faict cognoistre
 Elle est par les propos finement attrapée
 Ainsi que le poisson se prend a l’ameçon,
 Car en prestant l’oreille a un jeune garçon.
 Elle est comme loyseau surprise à la pipée
 Mais le pis qui y est, cest qu’après le naufrage
 On a beau souspirer on ne recouvre point
 La chasteté perdue ou l’honneur qui nous point
 De femme on ne revient jamais au pucelage.

ANNA.

Nil properare juvat, properando fugabis amorem;
 Odit amans promptas in sua vota manus.
 Non placet huic hominum generi sine sanguine palma,
 Quodque cupit, subito non cupit esse suum.
 Cum, domino culpante moras, cita cæna paratur,
 Lixa vafer lento tunc rotat orbe veru;
 Quoque minus properat, magis hoc rubet igne ferina,
 Quæ celeri rapitur turbine, cruda manet,
 Si qua veru doctâ versare Cupidinis arte
 Virgo velit, tardas debet habere manus.
 Si properas properare cave; mora calcat amanti est:
 Quæ properat Veneris dulce retardat opus.

Que sert de se haſter car on chaffe lamour
 Allant trop promptement, lamoureux ne veut eſtre.
 Si bruſquement preſſe mais il veut reconnoiſtre
 Si lon luy fait valoir un ſi heureux ſejour
 La palme ne ſe donne avant que le combat
 Du chef victorieux ne ſoit à bonne iſſue
 Il faut que de longtems l'amitie ſoit cogneue,
 Plus la fille eſt tardive & plus elle a deſbat.
 La fille qui par trop ſon amant precipite
 Moins elle a de plaſir car il n'eſt en bon point
 Et ſ'elle met la main trop toſt ſous ſon pourpoint,
 N'eſtant comme il voudroit ſouvent il ſe deſſpite.

(b)

ANNA

A N N A.

A D laqueos dum sponte venit, nil vincula stringunt;
 Quæque capi cuperet non capietur avis:
 Sed dare terga paret, tunc denique fila coibunt;
 Atque iterum quoties hæc stetit, illa labant.
 Si qua prior petijt, dignam tulit illa repulsam:
 Turpe petens mulier turpe puella rogans.
 Si qua capi gaudet, fugiat; fuga dulcis amanti est,
 Acrius illa docet poscere, si qua negat
 Pectora difficilis flagrantius vrit amica.
 Basia luctanti rapta dedisse iuvat.
 Grata vitis magis est fera, cum fugit ocior euro,
 Quam prostrata solo cum jacet ante canes.

Q V and l'oiseau vient au lacqz, le licol ne le serre
 Mais quand il veut fuir lors le lien l'enferre
 La fillette qui veut le saict d'amour goustier,
 Doit tousiours simuler de s'en vouloir oster.
 Car plus elle fuira & plus on la desire,
 A ce qui est aisé jamais l'amant n'aspire.
 Puis cela n'est pas beau ou a femme ou a fille,
 De demander d'amour la volupté gentille.
 Les baisers refusée semblent beaucoup plus doux,
 On ayme celle la qui se met en courroux.
 Et qui en refusant pourtant se laisse prendre
 Il fault donc sagement ces doux refus apprendre.

PHYLLIS.

A Nna, quid hoc sibi vult? quænam sua gaudia demens
Abnuat? atque, animo quod petit, ore neget?

Præteritos votis frustra revocabit amores

Dura nimis juveni si qua puella fuit.

Dum favet, & læto ridet Venus aurea vultu,

Quæ bona fert, avidâ sunt capienda manu.

Cauta Fulix, summo dum ludit in æquore piscis

In prædam celeri dexteritate ruit:

Ista verecundis avis est imitanda puellis

Mollia qui captat tempora, victor abit.

Fronte capillatum magno cole numen honore,

Hoc tu si fugia, te Venus ipsa fugit.

Q Voy Anne que dis tu quelle sottise refuse
Les plaisirs qui luy sont presentement acquis

Quelque fille voyant un amoureux exquis,

Le perdra en voulant vers luy user de ruse.

Ce pendant que Venus demy front serain nous rit

Il faut cueillir d'amour la douce recompense

Laquelle quelque fois fuit lors que lon y pense.

Et moins on la retient que plus on la poursuit,

Ainsy comme l'oiseau qui du bault de lair miro

Le poison l'esgayant presque au dessus de leau

Le prend fort a propos ainsi l'amour si beau.

A nous aimer pour lors promptement nous attire.

PHVLLIS:

DVM Rosa flore novo; folijsque recentibus halat;
 Invida spinoso cortice recta latet;
 Quin, pueri, cohibete manus: rubus asper in illâ est;
 Qui legit hanc tenero pollice, vulnus habet:
 Mox tamen illa dabit pátulo se flore videndam,
 Et fluet, & duro sub pede pressa gemet.
 Dulce puella procis primæ sub flore iuventæ,
 Hoc demùm lepidus tempore gaudet amor.
 Si qua diu virgo est, vix virgo videtur amanti;
 Quæque dies partem virginitatis habet.
 Dum novus ergo vigor præstat dare nomen amori,
 Sæpe puella negat, quod dare vellet anus.

L Ors que la roze sent toute fraische fleurie,
 Son agreable odeur sur son tige picquant
 La delicate main qui s'en vient la sueillant,
 Se picque jusque au sang dont a peine est guarie.
 Mais si tost quelle est hors du tige accoustumè,
 Elle tombe aussi tost & est toute flestrie,
 La vierge ayant perdu ce tresor est marie,
 L'Amour au premier feu est par trop alumé.
 Mais quoy faut nonobstant se donner en jeunesse
 Ce que fille on refuse on le perd en viellisse,
 A ce jeu si commun & prendre l'amoureux,
 Comme l'occasion se prend par les cheveux.

ALtius, vt video, maris hoc mihi marmor arandum est,
 Ergo libet laxo pandere vela finu.
 Si dedicisse iuvat partes in amore puellæ,
 Instruat hæc oculos, virgo, tabella tuos
 Rete vides, non quod manibus vaser attrahit auceps,
 Sed quod avis motu de primit ipsa suo:
 Capta sit, an capiat, vix, qui videt ista, viator
 Dixerit in volucrem lina coacta ruunt.
 Virginis effigies sit vt hæc in amoribus opto
 Ne cadat impulsu quin cadat acta proci,
 Pande plagas, licet hoc, sed non tamen attrahe casses,
 Si fapis, hîc auceps præda sit ipsa sibi.

IL faut donc discourir de l'amour plus au large,
 Et estendre plus loing nos filetz amoureux:
 Mais sillette aprenez que ces plaisirs heureux,
 Donnent aux imprudentz une cruelle charge.
 Ainsi que la perdris au filetz se va prendre
 Par son sot mouvement & son vol indiscret,
 C'est en quoy vous pouvez apprendre ce secret.
 De partir a propos pour en saison vous rendre.
 Si quelque bon garçon riche en biens apparens
 Vous recherche il est temps de se rendre facile,
 Mais si quelque badin, faut estre difficile
 Et croire le conseil de vos sages parens.

A N N A.

ME propiora tibi dare si documenta requiris,
 Hæc cape, nec castis plura licere puto.
 Nocte Pharus vastum radios dispergit in æquor,
 Ut ratibus monstret per vada qua sit iter.
 Flamma quidem portum denuntiat esse propinquum.
 Nulla tamen nautis obvia flamma venit,
 Nauta tuum est dare vela notis mare tunderè remis,
 Falleris, exspectas dum ferat ignis opem.
 Si facies comitem te perneget esse Dianæ
 Cultus & à Vestæ clamet abesse foris, †
 Hoc satis esse reor: vocet ignis ad ostia puppem,
 Optatos studeat nauta subire sinus.

† Virgines vestales si mundi cultu videntur viros, non sacra curare credebantur ideo que sacris abstinere jubebantur, ut de minutia vestali tradit Livius & alij.

Tout ainsi que le Phare esclaire aux matelotz
 Sans partir toutefois de sa place ordinaire
 Il jette ces rayons pour les pouvoir attirer
 Mais le feu neantmoins demeure en son enclos.
 La flamme monstre assez que le port est prochain,
 Pourtant le nautonier ny touche de sa main.
 La fille ne se doit donc si fort avancer
 Et vers les amoureux sottement se pousser.
 C'est aux jeunes garçons de chercher les pucelles
 Et de les requerir fort amoureusement
 En se laissant couler vers leur sein doucement,
 Ainsy que vers le port abordent les nacelles.

P H Y L L I S.

CEdo, nocet si virgo procis se deferat vltro,
 Tu tamen id patri nonne licere putas ?
 Crede mihi, tardis id calcar amantibus addit,
 Sunt quibus oblatâ virgine cæpit amor.
 Sponte duci phrygio natam pater ipse latinus
 Obtulit, oblatam troicus hospes amat.
 Hæc tamen, hæc alijs tractanda negotia mandat,
 Si sapit, & doctâ se tegat arte pater:
 Per tacitas melius geritur res ista latebras,
 Aptius in multis hic movet, alter agit.
 Sic ave fallit avem, rerum velut inscius auceps,
 Nec minus occulto retia fune trahit.

ANne je te l'accorde & c'est la verité
 Que si la fille s'offre aus amans d'elle mesme
 Elle tesmoigne alors une follie extresme,
 Et un amour lascif rempli de vanité.
 Mais je crois bien pourtant que mon pere peut bien
 Me bien tost marier si le faict se presente
 Et me peut bien heurer & rendre trescontente,
 Me donnant un mary, ce sera pour mon bien.
 Quelques uns ont aymé lors qu'on leur à offert
 Une sage pucelle & peut bien en cachette
 Attirer un amant un pere bien apris
 Et le mettre aux filletz de la belle Cypris,
 Sa fille luy donnant pour heureuse retraicte.

ANNA

ANNA.

ARs tua cauta quidem, sed non secura pericli,
 Tunè putas tutos posse latere dolos?
 Falleris, infœlix, corrupto vivimus ævo;
 Fraus apud astutos nec latet vlla diu,
 Adde quod oblatâ vix gaudeat vllus amicâ,
 Quippe recurva cibus æta subesse timet,
 Dum Priamus natam nuptum dare tentat Achilli,
 Nil agit: & tristi fronte repulsus abit,
 Nil pater hîc tentet, nisi nota sit antè voluntas,
 Illius, in tacitâ quem tibi mente petit;
 Auribus explorat glacialia marmora vulpes,
 Quæ nisi firma satis, callida sistit iter.

V*Rayment a ce jeu la ta finesse est subtile
 Mais non sans grande peur & sans mal accidezt
 Car le bien aprestd que lon juge e-vident,
 Quelque fois disparoist & est nul & futile.
 Ce qu'on offre a quelqu'un est par fois mesprisé,
 Ce dequoy l'on jovit on en fait peu de comte
 Puis estant refusé on emporte la honte.
 Il faut donc en ce point estre bien advise.
 Qu'un pere danc ne soit si prompt & si hasté
 D'offrir son cher soulas, sa fille bien aymée,
 Sil'n'aperçoit qu'elle a devant l'ame charmée.
 Du futur amoureux, ou il sera gasté.
 Ainsi que le renard qui fin preste l'oreille
 Sur l'estang tout glacé voir s'il oira du bruit
 Pour passer seurement puis comme bien instruit,
 Marchant a pas contex de passer s'appareille.*

ANNA.

PAucula de cultu, quia pars quoque cultus amorum;
 Accipe virginis iussa tenenda choris.
 Culta placent lepidis (modus hic tamen adsit) ephehis,
 Mundicijs satis est si foveatur amor:
 Optat amans dare dona tui potiora parentis,
 Cum posito cultu virginis, vxor eris;
 At tibi colla videns regalibus abdita gemmis,
 Grata quæ nostri muneris, inquit, erit?
 Vidi ego nobilior quævis vestis abegit amantes,
 Territa gemmarum luce iuventa fugit.
 Lampadis immodico sic disperit ardor olivo,
 Sic nimio languens stellio sole jacet.

Touchant le vestement (car c'est une partie,
 De l'amour aussi bien) fault que je t'amoneste
 Il fault modestement te tenir & honeste.
 Sans tant estre affectée & pleine de folie.
 Celuy qui te recherche aura contentement
 s'il voit en ton habit de l'honneur convenable,
 Puis tu seras beaucoup vers iceluy aymable
 s'il te voit habillée sans fard & sagement
 Car celle qui par trop sur elles curieuses
 Se veste de satin de perles & joyaux,
 Sont reduittes en fin aux labeurs & travaux,
 De riches devenant pau-vrettes malheureuses.

(c)

ANNA.

A N N A.

Vir gravis, in cœnâ patri dum nuper adesset,
 Protulit hæc animo dicta notata meo.
 Persica cum florent, nihil est formosius illis,
 Sordidius contrâ, flore cadente, nihil.
 Fit plerumque situ, fit squallida fordibus vxor,
 Excoluit formam si qua puella nimis.
 Pergit, & ornandi quo tanta licentia? dixit,
 Quis furor est, totos se coluisse dies?
 Forma nocet miseris nimis ambitiosa puellis,
 Anxia de cultu, vix erit apta thoro.
 Cura cui vultus incuria sæpe mariti est,
 Quæ speculo gaudet, non amat illa colum.

VN homme bien sensé chez mon pere soupant
 Luy diët fort sagement ce dicton remarquable
 Quand la pesche florit rien n'est plus delectable,
 Mais quand la fleur en chet rien n'est de plus puant.
 La fille quelque fois pour se vouloir sarder
 Est odieuse a c'il qui de pres la contemple
 Et si donne aux voisins un fort mauvais exemple,
 Et pensant l'avancer faict l'amour retarder.
 La beauté nuit par fois aux trop ambitieuses,
 Qui consomment les jours a se vouloir parer
 Et aux Roines souvent se veulent comparer,
 Elles sont aux amans tousiours pernicieuses.

ANNA.

SI tibi forte parens, vt ames, laxavit habenas;
 Jamque tuo juvenis captus amore gemit;
 Igne licet caleas, ne sit manifestus amanti,
 Quid placidâ semper fronte videnda venis?
 Aurea lux Phœbi, post nubila, gratior orbi est;
 Dulcior a rapidis quæ strepit aura notis,
 Ardor abit, flaccescit amor, torpetis amantes,
 Dum nimium vobis stulta puella favet.
 Viva superfusus calx fervet, & æstuat vndis,
 Et simili flammâ excitat arte faber.
 Disce negare, viget puer aliger arte negandi,
 Dura placent Veneri, vulnere crescit amor.

SI ton pere d'aimer t'a le pouvoir laschè
 Et que quelque amoureux soulz ta beaute gemisse
 Quoy que tu l'aimes bien que pour luy tu languisse,
 Que ton feu soit pourtant soubz la cendre caché,
 Apres l'obscurité la clarté est plaisante
 Le Zephir est plus doux apres les tourbillons
 Apres le calme feu, des amoureux bouillons,
 La mediocrité les amoureux contente.
 Tout ainsi que la chaux plus elle est arrousee
 Iette plus gros bouillons avant que s'amortir
 On ne peut de l'amour d'une fille partir,
 Si en ces actions on la voit bien posée.

Rixa licet subeat, nihil est, mihi crede, pericli;
 Mira loquor, tenero lis in amore valet.
 Incedens numerat vestigia pauca retrorsum
 Histrio, cum doctâ fortius arte salit.
 Quoque magis neruum retrahit ipse Cupido,
 Altius hoc pueros missa sagitta ferit.
 Prævia pugna duces, lis prævia jungit amantes
 Arctius idque sui Cypria Martis habet.
 Adde quod & calidas incendere profuit iras,
 Ut videas quantâ bile tumescat amans.
 Ira dabit juvenem patulo tibi corde videndum,
 Vix aliquis mentem, cum subit illa, tegit.

*S'IL arrive en amour quelque propos fascheux
 Quelque propos menteur la querelle est utile
 Quelque fois en amour comme un boufon qui grisle
 Feignant ce reculer c'est pour avancer mieux.
 Ainsy que Cupidon plus retire la corde
 De son arc bien bandé c'est pour fraper plus fort
 L'ire des vrayz amans, est plus grande concorde,
 Quand ilz ont reconnu de leur ire l'effort.
 Il est de se fascher, en amour necessaire
 Pour cognoistre l'humeur de tous les deux partis
 On voit le naturel des grands & des petits
 Par les difficultez qui se trouvent contraires.*

PHYLLIS.

DVra nimis tua iussa puto; Venus aurea clamat
 Mitia Matthiacas regna decere nurus:
 More Sabinarum frontem caperare severam
 Et nisi dura loqui si qua puella velit,
 Illa fero teneros procul ore fugabit amantes,
 Et melius duri militis vxor erit.
 Molliter idalijs recubare fuētus in vmbis
 Non didicit Veneris tristia ferre puer.
 Adde quod & fragiles tantum gerit ille sagittas;
 Adde quod æternas non habet ille faces.
 Si nimis emungas, perit igis, & æmula soli
 Flamma tenebroso pressa vapore jacet.

ANne vostre leçon est dure & mal plaisante
 Venus veut la douceur & les motz delicatz,
 Cupidon se delecte & y prend ses esbatz,
 Car on ne peut aymer la fille mal contente.
 Quelq' une qui auroit c'este rigueur cruelle
 Ces motz injurieux chasseroit les amantz
 Et leur rendroit les cœurs plus durs que diamantz,
 Et seroit d'un soldat quelque femme rebelle
 Car qui de durs propos picque trop son amant
 Resemble celuy la qui mouche la chandelle
 De trop pres' il esteint & chasse promptement
 La flamme qui nous luit & sa lumiere belle.

ANNA.

DIce age blanditias, fer basia, funde falernum,
 Sparge rofas, avidis da melimela procis;
 Protinus infœlix (nec enim modus vllus amanti est)
 Protinus audaci sub pede pressa gemes.
 Est Faba quæ, gracili modo fas hæssisse bacillo,
 Pergit in aërias ambitiosa vias.
 Nec tetigisse sat est fastigia summa Faselo,
 Vltèriùs gyro luxuriante ruit.
 Exit in immensum temerarius ardor amantum,
 Et quamvis tolères plurima, plura petunt,
 Nec satis his vel totus amor. Sua furta sodali
 Si narrare nefas, non placet ipsa Venus.

OR bien dis des beaux motz & donne des baisers
 A tous les amoureux versez leur du meilleur
 Et jette des roziers les rozes en vigueur.
 Et ce qui est plus doux donne leur a milliers.
 Vn peu de temps apres tu seras negligée
 Et mise soubz les pieds avec vn grand meffpris
 La febue qui du pied d'un baston avoit pris,
 Le surpasse a la fin quand elle est errigée.
 L'ardeur d'un fol amant demeure insatiable
 Que si vous endurez au jourd' huy quelque tour
 Il vous fera du pis tousiours de jour en jour
 Plus vous suporterez moins luy serez aymable.

ANNA

Hinc neque pollicitis, neque tu moveare querelis,
 Nec gemitu faciat cor tibi molle puer;
 Nonne vides? tremit acta noto, similisque precanti,
 Dum spirat, tremulum flectit arundo caput;
 At simul ac desævit hiems, assurgit in altum;
 Nullaque supplicij signa prioris habet.
 Crabo rasas ac mella colit, dum spirula condit,
 Cum ferit, amissâ cuspide, fucus abit.
 Supplicat omnis amans, & dat bona verba puellæ,
 Dum negat, & calidas respuit illa preces;
 At fremet, & teneræ conuitia dicet amicæ,
 Vt semel optatâ gaudia nocte tulit.

Garde toy de fleschir pour les belles promesses
 Ou pour les pleurs menteurs d'un amant simulé
 Qui s'est sur le rozeau trop vacillant moulé,
 Car de telz amoureux trompent bien leur maistresses.
 Quand le vent le plus fort contraint les abaisser
 Ilz courbent doucement, au fort de la tempeste
 Mais le vent appaisé ilz relevent la teste,
 Et d'un plus grand orgueil ilz se veulent hausser.
 Tout amant veult fleschir sa dame par priere
 Quand elle faiçt refus & quelle l'esconduit
 Mais sil vient seulement a coucher une nuit,
 Avec elle illa rend moins que sa chambriere.

ANNA

ANNA.

VT sine labe fluat primi tibi temporis ætas,
 Auris ad obscœnos sit tibi clausa iocos,
 Hi, pubes lasciva parat cum bella pudori,
 Prima dionæi tela nepotis erunt.
 Ergo vbi nequitas aliquis, vocesne pudendas
 Ansus erit stultâ garrulitate loqui,
 (Arridere nocet) vultus oppone severos,
 Et matronali verba timenda sono.
 Serpere si patiare, notat piger atria limax,
 Soluitur in liquidas qui sale sparsus aquas.
 Vocetona, nec parce minis, dum scurra iocatur,
 Protinus impuro desinet ore loqui.

A Fin de purement passer ton aage tendre
 Ferme l'oreille aux motz lesquels sont vicieux
 Et a la chasteté, meschantz & odieux,
 Fuis en l'occasion pour ne les point entendre.
 Donc quand quelqu'un dira quelque propos vilain
 N'en ris aucunement, mais d'un regard severe
 Fasche toy sagement & point ne le revere,
 Monstre luy ta rigueur n'attens au lendemain.
 Le limacon gluant passans par quelque lieu
 Laise sa bourbe sale a mesure qu'il passe,
 Mais si on luy respand du sel par le milieu,
 Il fond tout aussi tost & en pure eau s'amasse.

PHYLLIS

PHYLLIS.

IVdice me præstat tædas celerare jugales,
Conjugium statio fida pudoris erit.

ANNA.

AT patet insidijs levis & properata voluntas,
Decipitur propero qui vorat ore cibum.
In scrobe tecta latet visco maculata papyrus,
Cum palamedæam rustice fallis avem,
Delitiæ volucrum medio jacet esca cucullo,
Quam properans rostro dum malè captat avis
Mox oculos lento premit illita carta veneno:
Ridet, & in prædam læta caterva ruit.
Fallitur, & totam fit fabula justa per urbem,
Credulus ignoto si quis amore petit.

SElon mon jugement il vaut donc mieux celer,
Que de me marier je nay aucune envie
Et que ma chasteté ne me soit point ravie,
C'est le meilleur moyen pour me bien consoler. ANNA.
Mais vous avez pourtant la volonté portée,
Aux appats cauteleux des hommes de ce temps
Qui pour avoir la fleur de vie beau printemps,
Scavent bien comme il faut que soiez emportée.
Ainsi que les oyseaux sont pris par le cornet,
Pensant prendre le grain qui est dedans le creux
Mais on leur bouche bien ou l'on creve leur yeux.
Quand l'oyseleur leur fait un englué bonnet.
Ainsi celui qui est trompé en amourrette,
Est moqué d'un chacun & ne le pense pas
Cela cause par fois la mort & le trespas,
Estant ainsi deceue la jeune fillette,

(d)

ANNA

SI te fortè nepos aliquis, non dignus amari,
 Ambiat, a castâ sit procul ille domo.
 Nec veniat, quamvis mens est tibi ludere tantùm,
 Sæpe vel in lusu capta puella perit.
 Ingenij dum quidquid habet depromit amator,
 Miscet & alterno mollia verba sono,
 Amplexuque dato luctantia basia carpit,
 Basia virginis insidiosa choris,
 Corda subit sensim non intellecta Dione,
 Perque sinum tacitis passibus errat Amor.
 Dum canit, inque vicem sua carmina fistula reddit,
 Non expectatis cassibus hæret avis.

SI quelque balladin ou bien quelque muguet
 Vient pour te visiter, chassé le de bonne heure
 Et ne permetz jamais qu'en ta maison demeure,
 Ou il te trompera & tu seras du guet.
 Tu diras je ne veux jouver avecques luy,
 Mais c'est pour eschaper quelque petit espace
 Escoutant ses propos froide comme la glace.
 Pour passer la tristesse & pour charmer l'ennui.
 Loysleur scait fort bien en jouant de sa fluste
 Comme il faut attraper les petitz oisillons
 A la chandelle aussy bruslent les papillons,
 Car ceux que l'on surprend en ce point on affuste.

PHYLLIS.

CUr neget amplexus, & abhorreat oscula virgo?
 Non pudor his, rosei non perit oris honos;
 Basia virgineis quis credat obesse labellis
 Ingenuus tenero quæ tulit ore puer?
 Libat Apis violas, & basia figit achanto,
 Oraque plena favis in sua tecta refert;
 Non tamen hinc violæ, non hinc marcescit achantus,
 Utque fuit, roseus perstat utrique color.
 Virgo, notas juvenis quas presserat ore protervo,
 Abuit; & facies, quæ fuit antè, redit.
 Si licet opposito de lumine sumere lumen,
 Invida cur juveni basia virgo neget?

Pourquoy refusera la fille debonaire
 A un jeune garçon un baiser savoureux
 Pourquoy ne jouvra d'un toucher amoureux,
 Pour mieux l'entretenir & luy pouvoir complaire
 La mouche a miel va bien savourer sur les fleurs
 Le pur de son miel sans qu'elle soint gastée
 Ny sans que leurs beautéz soient autrement ostes
 Nostant point leur odeur encor moins leurs couleurs.
 Ainsy la Vierge peut baiser fort librement
 Ou se laisser baiser cela ne luy peut nuire
 Cela peut seulement a aymer plus l'induire,
 Mais on ne peche point pour tel atouchement.

Basia nil teneris data posse nocere puellis,
 Nil tactus cupidi blanditiasque proci,
 Haud mihi quis vano persuadeat ore poëta;
 Tactus, & ipsa latens basia virus habent.
 Purpureos digitis, Hospes, ne tange racemos,
 Tractari manibus non amat iste color.
 Iste color, color esse recens, decor integer uva,
 Intactę genium virginitatis habet.
 Sint procul amplexus, procul oscula, dulce venenum!
 Ah! faciunt longas pressa labella notas.
 Utquę domum rediens faciem lavet undique virgo,
 Altior in tacito pectore menda later.

Qui me pourra iamaïs cela persuader,
 Que d'un homme lascif le baiser qui trop presse
 Ne demeure marqué sur sa ieune maistresse,
 Qui pourroit sagement tel amant evader.
 La marque luy demeure empreinte sur la ioue
 Et quelque autre rougeur, que le teint naturel
 Tout ce qui est forcé iamaïs ne semble tel,
 Puis tel faiët tout a bon lequel dit qñi se ioue.
 L'on scait le plus souvent qu'au toucher le poison
 Pour bien faire mourir quoy que point on y pense
 Tel pense en un baiser trouver sa guarison,
 Qui laisse dans son cœur la mort pour recompense.

ANNA,

Non vitium tantum, sed quæ vitiosa videntur,
 Hæc quoque, si sapias, hæc quoque, Virgo, fuge;
 Nec satis esse puta quod sis tibi conscia recti,
 Tunc quoque cum mens est integra, fama perit.
 Saucia nux aliquâ si parte putamina perdat,
 Postea, quidquid agas, semper hiatus erit.
 Si pereat miseris semel integra fama puellis,
 Lædaturûe lacer virginitatis honos;
 Tu licet inde velis famæ sarcire ruinam,
 Non iterum veniet qui fuit ante decor.
 Obducas licet vsque cutem, manet vsque cicatrix;
 Vtque tegas, semper vulnera vulnus habent.

LE vice seulement vous ne debuez cherir
 Mais ce qui semble aussi mal faict en apparence
 Car combien que l'on ayt fort bonne conscience,
 La renommée peut par faux raport perir.
 Si la noix une fois perd sa coque premiere
 On ne peut par apres du tout la reparer
 Il demeure tousiours quelque faulte a parer.
 Et n'est jointte a l'instant ny de mesme maniere
 Ainsi si une fois les pucelles sans crainte
 Laisent perdre le bruit de leur integrité
 l'On doutera aussi de leur pudicité,
 Quand bien elle viroient tout ainsi qu'une sainte.

ANNA.

Ergo verecundis sit cura, laborque puellis;
 Turpia ne possit garrula fama loqui.
 Hic ego, quos deceat scopulos vitare, docebo;
 Tu mea non duro dicta reconde sinu.
 Principiò tibi turpe puta dare munus amanti,
 Sit procul a castâ virgine larga manus.
 Is cui parua dabis, credet maiora daturam;
 Pauca licet dones, cætera sumet amans.
 Adde quod ostendens cuiuis tua munera, dicet,
 Hæc dedit ardoris pignora ferre sui.
 Ignis, vbi paulum pinguedinis eijcit olla,
 Irruit, & totas depopulatur opes.

Vous filles qui avez l'honneur recommandable
 Pour empescher l'effort des langars venimeux
 Et les vanteurs amantz qui ont l'esprit fumeux.
 Fuyez l'occasion qui vous rend redoutable.
 Pensez que de d'orner c'est chose mal seante
 Aceluy qui se rend amoureux de vos corps
 Car si la fille donne on soupconne pour lors,
 Qu'a garder chasteté elle est trop inconstante.
 Dailleurs celuy qui prend de la main d'une fille
 Croit que c'est la ferveur de l'amour qui l'espoint
 Et quand la gresse sort de la povelte en ce point,
 Le feu dissipe tout & la po-velle se grille.

ANNA.

N Il dare sponte subit, magis accipiendo perimus;
 Noster avaritiæ crimina sexus habet:
 Hinc fumus imbelles, quæque omnia tela repellat,
 Protinus, accepto munere, victa jacet.
 Argenti natat æs ferrumque per æquora Vivi,
 Sola subit niveos aurea massa sinus.
 Quo nequeat penetrare chalyps, admittitur aurum;
 Testis erit Danaës turris athena mihi.
 Cede chalyps, aurum de virginitate triumphat;
 Hei mihi vis fulvo quanta colore latet!
 Fortè pudicitiam ferro dedit vna, sed auro
 Innumeræ patulos exhibuère sinus.

L Es filles de leur gré ne donnent pas souvent,
 Mais plutôt en prenant elle perdent leur force.
 Les amantz sçavent bien user de telle amorce,
 Et les font tresbucher plus viste que le vent.
 Dessus le vif argent le feu nage & l'arrain,
 Ainsy l'or sur le sein des filles les plus blanches
 Le demy seint d'argent leur bat dessus les hanches.
 Et se l'aissent tromper du jour au lendemain.
 L'or donc peut triompher de la virginité
 Le fer a triomphé d'une seule Lucrette
 Mais par l'or on a veu perir mainte maistresse
 En livrant en public leur plus rare beauté.

ANNA.

CVra sit ergo tibi, si sit tibi cura pudoris,
 Adonis avidas abstinuisse manus.
 Nonne vides? ut nudus Amor (sic pingitur aptè)
 Nil præter pharetram, telaque pauca gerat:
 Nil pretium quo condat habet. Deus odit amantes
 Qui Veneris turpi munere, munus emunt.
 Non adamas tanti est, non gemma, nec aurea torques,
 Non tyriæ vestes, vilis ut esse velis.
 Injectos admisit hians quia concha lapillos,
 A cancro patulæ diripiuntur opes.
 Muneris accepti mens conscia mollis amanti est,
 Nullaque pro casto bella pudore gerit.

A Te soing si tu veulx conserver ton honneur
 De ne prendre aucun don & de n'estre goulue
 On aultrement tu es en train d'estre pollue.
 Par celuy qui sera ton plus libre donneur.
 Vois tu pas que l'amour est peint tout nud de corps,
 Et qu'il na vestement aucun sur sa charnure
 Son arc & son carquois il a bien pour parure,
 Mais il na point de sac pour mettre des tresors
 L'huiestre qui a la perle enclose en sa coquille
 Se voit du cancre affreux promptement devorer,
 L'honneur & les presens ne peuvent pas durer
 Ensemble pour garder la pudeur d'une fille.

PArua videbuntur, quæ nunc dabo iussa, puellis;
 Parua quidem fateor, sed tamen apta legi.
 Fronde levi juvenes jactoque laceffere malo
 Conveniens castis moribus esse nego.
 Flore latebat Apis (res hîc ea digna relatu est)
 Hanc videt, & tenero pollice virgo petit;
 Nec mora, nec requies: tandem ferit illa puellam:
 Huic tumet infestâ cuspide læsa cutis.
 Virgineam quid crabo manum petis improbe? clamat,
 Ludimus, & mens te lædere nulla fuit.
 Dum pueros lusu lasciva puella laceffit,
 Sæpe tumor vexat corpora, sæpe timor.

CE que je te diray semble fort peu de chose
 C'est bien peu il est vrai mais propre a reconnoître,
 Qu'en se pensant jouer sans aucun mal accroître
 A un vis moucheton caché dans une rose.
 La fillette luy met son doigt a desouvert,
 Il laisse l'esguillon la margue & la pointure
 Et luy enfle le doigt luy faisant ouverture,
 Si qu'elle ne peut pas dormir sur son liét vert.
 Ainsi quand en jouvant une fille lascive,
 Attaque les garçons de rioteux propos
 Les garçons trop subtilz corrompent leur repos.
 Et leur rendent le ventre enflé comme une grive.

NOn ego laudârim Nâsonis vbique libellos,
 Ille vagos cupiat virginis esse pedes :
 Ille nurus latias curvis errare theatri
 Iussit, & in medio crura movere foro.
 Iudice me, castas mos dedecet iste puellas,
 Iudice me, non est virginis istud opus :
 Per fora turpis amor furit, & Venus; este, puellæ,
 Este domi, vobis est sacer iste locus.
 Nec facilè a spinis innoxia vellera seruat,
 Per vepreta vago dum pede fertur ovis,
 Nec facile ingenui retinet monumenta pudoris,
 Sæpe dionæo juncta puella gregi.

O*Vide naura point de par moy de louvange
 Qui veult que les pieds soient des vierges trop mouvans
 Pour aller ça & la les cuisses remuans.
 Aux mouvemens lascifs cela est trop estrange,
 Selon mon jugement cela est mal seant
 D'estre par les marchés par les places publiques
 C'est ou l'amour lascif traficque ses pratiques.
 Et ou l'on veoit courir les filles de neant.
 Chastes fault demeurer seurement en serrées,
 En travaillant tousiours dedans vostre maison
 Sans vous extravaguer en manquant de raison.
 Comme par les buissons les brebis esgarées.*

PHYLLIS.

Egône perpetuis damnata puella tenebris
 Debeat æternùm delituisse domi ?
 Sit satis imperio duræ gemuisse magistræ,
 Et ferulæ molles supposuisse manus:
 Nunc animis vigor est, & nos jubet vrbe vagari
 Mobilis, & toto qui volat orbe, puer.
 Nec sera profuerit; Venus ostia pandit amanti,
 Cum gemit ad clausas mæsta puella fores.
 Carceris impatiens vult libera colla Cupido,
 Tu quoque colla pater libera liber amas.
 Servando nova musta, perit servando puella:
 Mitia regna mero, virginibusque placent.

F*Audra donc demeurer dolente en la maison,
 Et estre pour tousiours de tenebre obscurcie
 Il faut donc que tousiours la fille se soucie.
 De s'enfermer a part dedans quelque prison.
 C'est assez endurer deffoubz une maistresse
 Qui nous fait travailler avecques chastiment
 Il faudroit donc n'avoir aucun resentiment,
 Pour vivre malheureuse en si grande detresse.
 Ainsi que le tonneau remply de vin nouveau,
 Brise & jette les fonds de c'il qui le reserre
 Ainsi libre je sors plus on me fait la guerre,
 Et je romps les liens forte comme un taureau.*

P H Y L L I S.

Castaneas non antè nuces torrete, puellæ,
 Quam pateat tenui vulnere fissa cutis :
 Si qua fuit, solido quæ cortice sustinet ignem,
 Dissilit, & rauco tecta fragore quatit.
 Torua verecundo quæ pectora claudit amorì,
 Quas Veneri pœnas, quas dabit illa sibi!
 Æstuat, & calidam nequit exhalare juventam,
 Clauditur æternùm si qua puella domi:
 Mox tamen erumpens laxis bacchatur habenis,
 Plusque retenta diu flamma fragoris habet.
 Vidi ego, quod licitis erat impenetrabile flammis,
 Turpiter obscœno pectus amore rapi.

S J vous faictes rotir les marons dans le feu
 Sans leur fendre la peau tout a coup la rupture,
 Rend un bruit esclatant qu'il semble (je vous jure.)
 Que la maison se rompt & que ce n'est pas jeu.
 La fille qui enferme avec tant de contrainte,
 L'amour dedans son cœur quelle endure de mal,
 Qui pourroit empescher un si brusque animal.
 Car plus on la maistrise & moins elle a de crainte.
 Ce que l'on leur permet elles ne le font pas,
 Ce que l'on leur deffend plus elles le desirent
 Aux plaisirs prohibez c'est ou plus elle aspirent,
 Quand bien elles devroient endurer le tresspas.

ANNA.

N On mihi propositum est vinclis arcere puellas,
Sola vagos fuerat inens inhibere pedes.

PHYLLIS. At cuivis aurem dare me tua iussa vetabant

Anna, vir ergo mihi qualis habendus erit?

ANNA. Nube gravi, mea Phylli, viro cui mascula virtus

Mente dionæos expulit antè jocos;

Nube viro, cui dia Themis, cui ridet Apollo;

Ille tibi, vitæ per vada, pandet iter:

Nam si fortè rudi, rudis ipsa, jugère marito,

Qui thalami subeat munia, neuter erit.

Iunge dua, vtcunque voles, sine lumine tædas;

Semper erit piccâ nocte sepulta domus.

ANNA. **M** On intention n'est de contraindre les filles,
Avecques des liens, mais de n'aller courir
En differentz endroitz pour sotte discourir.
Comme celles qui sont oysives, inutiles.

PHYLLIS. Mais vous me deffendez de parler a aucun,
Qui sera le mary a qui pourray complaire
Anne conseille moy comment en telle affaire,
J'auray commodement mon plaisir oportun.

ANNA. Phyllis prend pour mary un sage personage,
Qui est comme un flambeau pour chacun esclairer,
Aultrement tu pouras trop de mal esperer.
Avec un mal appris, on passe mal son aage.

PHYLLIS.

T Vnè sophum toruâque aliquem de stirpe Catonis
 In tenerę cupias virginis ire sinus?
 Tunè virum quem luce forum, quem nocte libelli
 Sollicitant, thalamo posse vacare putas?
 Dum volet ille sui defendere jura clientis,
 Jura tori nullus, qui tueatur erit.
 Ingenium Magnetis habet Toga, pondera rerum
 Attrahit, & faciles nescit amore jocos.
 Jura tori, non jura fori, mihi discat amator,
 Non ego solliciti tangor amore viri.
 Hunc volo, qui facilis, qui nil, nisi basia, doctus;
 Hunc volo, cui nostro nil sit amore prius.

P Ensez vous que je vueille un des sage de grece,
 Ou bien quelque amoureux du tige de Caton
 Pour bien aymer ne faut en avoir ce dicton,
 Que quelqu'un bien gaillard tout remply d'allegresse.
 Vn homme trop pensif qui estudie aux lois,
 Qui a le livre en main n'est pas propre a la couche
 Ce qui rend la plus part leur femme tant sarouche,
 C'est que leur amitié ne vault pas une noix.
 Je veux un amoureux qui son propre a baiser,
 Et au plaisir requis de la mere Cyprine
 Qui membrasse a deux bras qui baise ma poitrine,
 Et qui mon feu bruslant puisse bien appaiser.

ANNA

ANNA.

PEctore (quis furor est?) tu nil nisi basia volues,
 Munia cum sacri sunt obeunda thori?
 Fœda facesse Venus! res est veneranda maritus:
 Turpe voluptati nomen abhorret Hymen.
 Non aliquis (mihi crede) nepos, Venerisue satelles
 Aptus erit castæ sceptrâ tenere domus;
 Memnonis effigiem, plerique sequuntur amantes,
 Sole micante boant; hoc abeunte, silent.
 Dum tuus ille Paris primo furit actus amore,
 Basia mille feres, basia mille dabis
 At simulac stolidi deferbuit æstus amantis,
 Protinus emeriti militis vxor eris.

QVelle fureur se veoit dedans ton cœur empreinte
 Ne vouloir que baiser au saint liêt nuptial,
 De faire la Venus, ou faire le cheval.
 N'est l'effect d'un mary ou d'une femme sainte.
 Quelqu'un qui a servi tout le temps de sa vie,
 C'est fier a Venus remply de saleté,
 Iceluy ne pourra jamais en verité.
 Servir d'un vray mary a sa femme asservie,
 Car au commencement ce ne sera qu'audace
 Que baisers, que soubris ce ne seront que feux,
 Rien que lascivetèz ce ne seront que jeux.
 Mais la fin se verra remplie de fallace.

ANNA.

DVm Cephalus nimio rutilæ facis ardet amore,
 Luminaque in caro lumine fixa tenet,
 Non piscatores humilis non rostra carinæ,
 Non acui cultros in sua damna videt.
 Dum Domine frontem, dum sideris instar ocellos
 Respicit insano captus amore puer,
 Aut humeros barbamque sui miratur amantis,
 Aut levibus gaudet stulta puella iocis,
 Omne latet vitium, nihil vltiora morantur;
 Solaque si liceat basia ferre, sat est.
 Cum Venus insanos tentigine iungit amantes,
 Separat infaustum sæva Megæra torum.

Pendant que nuitamment le poisson ne contemple,
 Que l'estat radieux du flambeau allumé
 Il est par le couteau du pecheur entamé,
 Et est endommagé tu y doibs prendre exemple.
 Ainsi lors qu'un garçon imbecille regarde,
 Seulement la beauté, ou du front ou des yeux
 Le sot amour s'en rend bien tost victorieux.
 Et devoir nettement ce qu'il aime le garde.
 La fille en mesme humeur qui seulement admire,
 La barbe ou la grandeur de son fol amoureux
 Pense qu'ilz seront trop estimez & heureux,
 Mais venant a l'effect n'a ce qu'elle desire.

ANNA.

Ambrosium latè rosa, tunc quoque spargit odorem
 Cum fluit, aut multo languida sole jacet.
 Stultus amor formæ est, labatis, veniente senectâ,
 Non secus ac putri sub trabe sedit opus.
 Adde quod & febres minuunt, & cura decorem;
 Et totidem causis cessat amare puer.
 Firmius ingenium est, ipsisque nitescit ab annis,
 Et causas pro se mille favoris habet.
 Non tibi canities veteris festigia flammæ
 Auferet, aut rugæ finis amoris erunt,
 Si jungare viro, cui mens, magis ore, refulget;
 Illa vel extremos perstat ad vsque dies.

La roze esvanovie est en plus grande odeur,
 Ou bien quand le soleil luy darde sa lumiere
 Ainsi le beau Viellard de sa forme premiere,
 Retient le teint vermeil & sa belle couleur.
 Mais l'amour en est sot ainsy qu'un charpentier,
 Qui en un bois pourri veut faire son ouvrage
 Quand il a descovert il en perd le courage.
 Voyant le deshonneur proche de son mestier.
 La veillesse pourtant n'oste du fol amour
 Du temps qui est passé le vestige ou la marque
 Au contraire elle esmeut & plus fort nous embarque.
 Mais la force luy manque en fin de jour en jour.

(f)

ANNA

ANNA.

SI qua tui tibi cura, seni ne nube, puella,
 Ne jaceas viduo frigida nupta thoro.
 Si qua tibi veniet, veniet tibi posthuma proles;
 Cuique negat cari mors genitoris opem.
 Aut, si fortè patri numerosior exstiter heres,
 Garrula quod de te fama loquatur habet.
 Labitur intereà teneri tibi flosculus ævi,
 Dumque gemis, vitæ pars melioris abit.
 Cur hederæ annosam complexibus implicat vlmum?
 Vê miseræ ! perit hæc, cum magis illa viret.
 Illa quidem ramos abit ambitiosa per omnes,
 At siccis arbor stat miseranda comis.

SI tu as quelque soing de te bien marier,
 Garde bien d'un viellard prendre la peau ridée
 Ou bien tu te verras en ton amour bridée.
 Et par les amoureux promptement decrier.
 Car si c'est pour l'espoir d'avoir bien des escus,
 Tu seras des petis & des plus grands la fable,
 Ce pendant que tes ans se coulent comme sable.
 Et que ton vieil mary est cassé & perclus.
 Tout ainsi que le lierre qui enserre un viel orme,
 Plus il verdoye autour & plus l'orme est séché
 Ainsi a la fille est le viellard attaché.
 Mais ce mariage est ridicule & enorme.

ANNA.

ANNA.

CEdite Pivigni; nunquam bene virgo noverca est:
 Quid tibi cum viduo, bella puella, viro?
 Donet Hymen focij communia pignora lecti,
 Illa tibi pignus virginitatis erunt,
 Ingentem tenerâ quid figis in arbore ramum
 Inviso quem jam pondere mala gravant?
 Poma caduca fluent, calathis indigna coloni,
 Inque pari damno ramus, & arbor erit.
 Si sapis, arboribus ramum, sine prole, marita,
 Poma sub autumnum sic magis apta feres.
 Quin age, dum viridi turgent in cortice gemmæ,
 Nil, nisi communes, arbor adoptet opes.

Hommes veuf desja d'une femme premiere
 Laissez la vierge en paix cela ne convient pas
 Car la fille est pour vous un trop friand repas,
 A un veuf ne sied bien, beauté singuliere,
 L'hymen veut que chacun recherche son semblable,
 A fin de mieux jouir de leur virginité
 Car sur un jeune tige un viel rameau planté.
 Chargé de fruitz fait cheoir tout l'arbre & si l'acable.
 Il faut donc prudemment sçavoirer aparier,
 Les amantz en saison de jeunesse amoureuse,
 Leur automne en sera lovable & fructueuse.
 Heureux celuy qui peut se fort bien marier.

(f) 2

PHYL

PHYLLIS.

I Am tua iussa placent : auri tamen actus amore
 In thalamum genitor me iubet ire senis.
 Ecquid agam ? nec enim mihi tota pecunia tanti est ,
 Ut vetuli conjunx principis esse velim.

ANNA.

Si pater indigno te subdere colla marito
 Fortè velit , nullâ vox tibi lite sonet.
 Virginis arma preces : rigidum prece flecte parentem ,
 Non aliâ durus vincitur arte pater.
 Quod truculenta nequit , frons hoc præstabit amica ,
 Obsequium , non vis , pectora dura trahit.
 Pineæ verberibus nux inconcussa resistit ,
 Illa tamen , placido victo calore , patet.

PHYLLIS.

Maintenant tes discours ma chere Anne me plaisent ,
 Mon pere toutefois me veut a un viellard
 Donner mal a propos , de me plaindre il est tard.
 Mais quand prince il seroit ses escriz me desplaisent.

ANNA.

Si ton pere Phyllis te veut assubjectir
 A un viellard chenu il n'y faut consentir.
 Ne parle aucunement jamais ne ty accorde ,
 Jette nulles sanglotz jette nulles souspirs
 Regarde tristement saictz retentir tes cris ,
 Ton pere te fera , en fin misericorde.
 Comme la pomme au feu souvre la cache du pin.
 Ainsi par la douceur tout se saict a la fin.

ANNA.

ANNA:

IAm sumus in portu, soluenda que zona pue'llæ est;
 Hic quoque, de multis, pauca monenda mihi.
 Infitor agnatos excindit in arbore ramos,
 Omnis adoptivum germen ut humor alat.
 Funditus illa vagos animo deturbet amores,
 Germina legitimi si qua caloris amat.
 Protinus ut junxit tibi tæda pudica maritum
 Unicus ille tibi mente fovendus erit.
 Non congerro vetus tua postmodò tecta frequenter,
 Nec juvet, innuptæ qui comes ante fuit.
 Anxia nec matris, nec sit tibi cura sororis;
 Alterius succor ne bibat alter amor

FAllor ? an occurrunt hinc plura notanda puellis
 Quas socio primum fœdere iunxit Hymen.
 Quæ proprijs quondam vergebat in æra ramis
 Planta, peregrinâ non nisi fronde viret :
 Vertice truncato iam non sua, germina monstrat,
 Quodque suum non est sustinet arbor onus.
 Arbitrio, nova nupta, tuo desiste moveri;
 Certa tibi vitæ norma maritus erit.
 Ille dabit leges, quas non averſa sequêris;
 Si ſapis, his succos pectoris adde tui.
 Obsequium ſint regna tibi; parendo gubernas:
 Sensibus alterius diſce, puella, regi.

PLus habet Insitio, memori quod mente recondas,
 Insere preceptis hæc quoque, nupta, tuis.
 Cedit honor ramis, succi tamen arbor origo est;
 Et decus hoc, ex se quod dedit, alter habet.
 Si fortasse tuâ rutilent a dote penates,
 Arcula cum modico sit gravis ære viri.
 Pone supercilium, bona nec tua laudibus effer;
 Inque viri lateat nomine tota domus,
 Turpiter, hæc mea sunt, mulier furibunda reclamat,
 Ah! nunquam proprias fœmina jactet opes.
 Lex dominos rerum pronuntiat esse maritos,
 Idque viri juris, quâ patet orbis, habent.

PLura locuturas strepitus, quem fortè ciebam,
 Terruit; Anna, prior dum capit aure sonum,
 Hic aliquis latet error, ait, satis ista, superque.
 Dixerat, & roseo desijt ore loqui.

FINIS.

GALATHEE

OFTE

HARDER

MINNE-KLACHTE.

Van

J. CATZ.

GALLERY

OF

HARDER

MINERALOGY

GALATHEE,

Ofte

HARDERS-KLACHTE.

Daphnis, op een meye-nacht,
 Als hy op de liefste dacht,
 VVenscht alleen te moghen zyn,
 Om sijn droeve minne-pijn
 Uyt te storten inde locht,
 Daer het niemant hooren mocht.

'T was een weder sonder wint,
 Soo men dat by wylen vint;
 Al de werelt was in slaep
 Men en hoorde niet een schaep,
 Niet een By' en wasser uyt
 Om te vlieghe op het cruyt,
 Inde boomen gheen ghedril,
 Vee en honden sweghen stil,
 En de voghels al-te-mael,
 Maer alleen de nachtegael,
 's Nachts te singhen wel ghewent,
 Sat en fleuyte daer ontrent.

Daphnis sack de doffe maen
 Treurich aen den hemel staen,
 Of om dattet soo geleeck,
 Mits sy in het duyster weeck,
 Of om dat het harders kindt
 Niet ten besten was ghesint;
 VVant al was de cudd' in rust,
 Slapens hadt hy geenen lust,
 Maer hy vant een eensaem velt,
 Daer hy sich ter neder stelt,
 Daer hy met een droef ghemoet
 Dus sijn minne-clachten doet.

Galathea, gheestich dier,
 Oorsaec van mijn eerste vyer,
 Oorsaec van een vreemt ghewoel
 Dat ick inde leden voel,
 Oorsaeck van een vasten bandt
 Die mijn siel aen u verpandt.

Die mijn jeughdich herte bint
 Dat het niemant anders mint;
 Die mijn ziel aen u verknoot,
 Datse niet int wild' en loopt.
 Soete meysien aerdigh dinck,
 Soeter als een distel-vinck,
 Soeter in u soeten praet,
 Als de soeten honich-raet,
 Soeter als het groene lis
 Aende siecke vissen is,
 Soet; maer dickmael op een uyr
 Veder uytter maten suyr.

Somtyts macker als een lam,
 Somtyts felder als een ram;
 Somtyts swack, ghelijc een riet
 Somtyts stijf, ghelijck een spriet;
 Somtyts brooser als een glas,
 Somtyts tayer als een was;
 Somtyts straf, ghelijc een fier,
 Somtyts dwee, ghelijc een pier;
 Somtyts bitter, als een gal,
 Somtyts honich over al;
 Somtyts mack ghelijck een rhee,
 Somtyts stuer, ghelijc de zee;
 Somtyts siltigh, als de vloet,
 Somtyts weder suycker-soet;
 Somtyts vrolijck, somtyts stil,

Altyts, so ick niet en wil;
 Eeuwigh teghen my ghecant,
 Altyt naer een ander lant,
 Eeuwigh teghens my gheset,
 Alrijt op een ander bedt.

Och hoe veel heb ick ghesucht!
 Och hoe langh heb ick gheducht!
 Och hoe seer heb ick gheschreyt!
 Seder ghy eerst hebt gheweyt
 Inde velden van Dijshouck,
 Seder hebt ghy uwen douck
 Anders na den toy ghestelt,
 Als de vrijsters van het velt:
 Seder hebje met een schraegh
 Onderstut u blauwe kraegh,
 Seder staet u doecken-huyf
 Even als een kievits kuys,
 Seder hebt ghy uwen tret
 Op een ander wijs gheset
 Als Lycoris, rap te voet,
 Of als Amarillis doet.
 Och! wat dienter veel geseyt?
 Of wat dienter meer gheschreyt?
 T'is al niet ghelijck het pleegh,
 Doen ick met u kennis kreegh.
 Seder ghy het hoofsche vrien,
 Tot Dijshouck eens hebt ghesien,

En de streken van de stad,
 Seder heb ic uyt gebadt:
 Seder noemt ghy my een loer,
 En een kinckel, en een boer,
 En een clunten, en een cluts,
 Al, om dat ic juyst mijn muts
 Niet recht steets can nemen of;
 Al, om dat ic in het stof
 Niet can schraven als een hoen
 In den mis-hoop plagh te doen;
 Al, om dat ic zeus en ront
 Spreke juffer uyten mont,
 En niet draeyen can mijn re'en
 Als de linckers van de ste'en.

Maer, al ben ic plomp en slecht,
 Immers ben ic vroom en recht,
 Immers isser niet een maeght
 Die haer over my beclaegt,
 Dat ic met een slimmen keer,
 Oyt ontfutselt heb haer eer;
 Dat ic oyt in eenigh dingh,
 Reyne min te buyten gingh,
 Dat ic in het woeste velt
 Oyt de parten heb gestelt,
 Dat ic op den cooren-tas
 Oyt oneerlic dertel was,
 Dat ic oyt by vrijster sliet,

En dan inde buerte liep,
 Om te dragen mynen roem
 Van haer teere maegde-bloem.

Neen, dat heb ic noyt bestaen,
 Maer ic hebbe ront gegaen,
 En ic hebbet u geseyt
 Wat my op het herte leyt,
 Niet met eenig lang verhael,
 Of met opgeproncte tael,
 Niet met eenig groot beslach,
 Als een steetsche vrier plach,

Neen, ic seyd' u rustig uyt
 Wiltje, kint, ghy zijt de bruyt,
 Siet daer is mijn rechter hant,
 Tot een vast een eeuwich pant,
 Soo ick u maer aen en stae,
 Segt met corte woorden, Jae.

Dese myne ronden aert
 Was u eertyts lief en waert,
 Want ghy seyde, dat het lant
 Eyscht een ongeveynst verstant.
 Maer dat is nu al gedaen
 Al u rontheyt is gegaen,
 Seder datje kennis had
 Met de gilden vande stad.

Eertijts was ick wel gesien
 Als ick u plach aen te bien
 Kleyne giften van het lant,
 Als wel eer een harder sant,
 Of een tuyltjen uyt den tuyn,
 Of een cransjen uyt den duyn,
 Of een bloemtjen uyt het velt,
 Alsmen die noch weynich telt,
 Of een wonder schoone roos,
 Die ick onder hondert koos,
 Of misschien een kievits ey

Vry een wyle voor den mey.
 Somtijts nieuwen honich-raet
 Eerse noch te coopen staet,
 Somtijts oock het eerste lam
 Dat ick van de moeder nam,
 Somtijts wel een jonck faisant,
 Vruchten van het vaderlant,
 Eygen queecsels, eygen goet,
 Hier in zeslant wytghebroet:
 Somtijts wafels diep gheruyt
 VVel ghesuyckert, wel ghecruyt,

VVel

Wel met boter overdroopt,
In een neusdoeck opgeknoopt,
En alsoo u't huys gebracht,
Die en hebje noyt veracht.

Leestmael greep ick een lampraes,
En daer toe een jongen haes,
't Eene so het lach en sliep,
D'ander so hy voor my liep,
Ginder op mijn klaver-wey,
Soete beefjes alle bey,
Stracx so riep ick, dese twee
Zijn voor u, o Galatee.

Noch zijn my te huys gebracht
Korseboomen vroech in dracht,
Daer de vruchten worden groot
Daer de vruchten worden root,
Daermen smaeck van hebben mach,
Eermen elders vruchten sach,
Dese worden nu geplant
In mijn alderbeste lant,
En terwijl ick spit en delf,
Seg ick salfjens in mijn self,
Spaert dit boomtjen, corse-dief,
D'eerste vrucht is voor mijn lief.

Somtijts quam ic tot u treen
Met wat dun-gewolde queen,
Somtijts met een abricoc,
Somtijts met een artichoc,
Staech met yet dat geestig stont,

Of het beste datmen vout.

Bracht ick dan een vogel-nest,
Dat beviel u alderbest,
Want ghy had soo veel te doen
Met de beefjens wel te broen,
Datj' ontsloot u witte borst,
Die nu (dacht ic) die eens dorst
Die eens mochte metter hant.
Maer waer loopt mijn los verstant?
Hoe! mijn dunct ick worde dwaes
Dat ic hier dus sit en raes;
Al mijn breyn wil over hoop,
Al mijn geest is opten loop,
Al mijn sinnen op de reys
Als ic om dat wesen peys:
Doch al eer ic verder raec,
't Sa al weder totte saeck.

Maer of ic al giften sant
Vyt den segen van het lant,
Noch en was het niet ter deeg,
Noch en bracht ic niet te weeg,
Datie my oyt hebt gelaest,
Datie my een cusjen gaest,
Datie my u rooden mont
Oyt een reysjen hebt gejoint:
Neen, al wat ic mochte doen,
Noyt en bootie my een soen;
Ia ghy waert oock al te straf,
Dat ic u een cusjen gaf:

Dies en bleeffter anders niet
 Om te laven mijn verdriet,
 Als dat ic u rechter hant
 Na mijn droeve lippen sant,
 Om mijn hert, ten minsten daer,
 V te maken openbaer:
 Maer als ghy uyt harden aert,
 Hier al mede teghen waert,
 Soo en wist ic geen en raet,
 Gheen en troost, of toe verlaet,
 Als dat ic u vingehrs nam,
 En daer mede neder quam
 Op mijn ongheruste borst,
 Daer mijn herte leyt en dorst:
 Op dat ghy daer voelen mocht
 Hoe mijn banghe ziele vocht,
 Hoe mijn leven-ader sloegh,
 En gheduerich lach en joegh.

Maer al wat ick oyt bestont
 Met het wesen, metten mont
 Noyt en heb ic vrucht ghedaen
 T'is al inde wint ghegaen.
 Wat ick oyt, ô fiere maeght,
 Heb ghesproken, heb gheclaeght,
 Heb gejammert, heb gevleyt,
 T'is den dooven al gheseyt.

Ia het ijser soo ghestelt,
 Dat al com' ick uytet velt,
 En ic brenghe voor den dach,

Soete dinghen als ic plach,
 Ghy, ô strenghe Galathee,
 Felder, als de noorder-zee,
 Ghy, als anders nu ghewent,
 Mijn in gramschap benen sent,
 Sonder eens te willen sien,
 Wat ic u meyn aen te bien;
 En voor reden seghje my,
 Het en staet u gheen sijn vry
 Yet te nemen van een hant,
 Die van uwe minne brant:
 En, naer ic u reden vat,
 T'is een lesse vande stadt;
 Daer ist datmen leyt en schenct,
 En de goede zeden krenct:
 Dan ten is geen harders gift,
 Geene kaes van room geschift,
 T'is geen mus, of distel-vinc,
 T'is een keten, of een rinc,
 Of een helle diamant,
 Die gelijc een kaerse brant;
 Daermen wel van suyssebolt
 En dan los daer benen rolt.

Soete vrijsters ic beken
 Dat ic hier ooc tegen ben:
 Want het gout heeft wonder cracht
 Waer het immer wert gebracht:
 Maer in harders reyne gunst
 Slecht gewas, of cleyne cunst,

Daer

Daer en is geen ongeval
Dat de seden crencken sal.

Maer dit heb ic al geseyt,
En noch breeder wytgeleyt,
Dan het meysje met-te-min
Brengher weder tegen in,
Dat by ons een cleine gift
Heeft al mede slim vergift.

Lieve Daphnis, hoe het gaet,
Hoeje jammert, hoeje praet,
Watje weet, en watje vint,
Sy blijft ester steeds gesint.

'Tis als geene tijt gele'en,
'Tsoete dier was doen te vre'en,
Sich te spiegleen inde zee,
Als de stroom lach stil en dwee,
Niet gerimpelt van de wint,
Als men die wel somtijts vint:
't Gater nu al anders toe,
Sy ist 't stille water moe,
En sy wert voort aen ghebult,
In een glas ront som vergult,
Spieghel noemt men 't in de stadt,
Hier van wertse bijster prat,
Wantse siet meer alsse plach:
Meer als 't in het water sach,
Watse geestichs by haer heeft,
Vatter aen de vryster leeft,
Wat haer ciert, dat weetse vry
Immers alsoo wel als wy.

Sy doorsiet dat hel gesicht,
Dat ooc in het duyster licht,
En dien lieffelicken mont,
Schoonder als de morgenstont,
En dat hairtje sacht gecrolt,
Dat haer om de wangen rolt,
Dit is haer nu al bekend,
En diep in het hooft geprent:
Dies ontstaet in haren sin,
Minnaers haet, en eyge min.
Komt, o weerde Galathee,
Spieghelt weder inde zee.
Hem die hier toe oorfaec gaf,
Vvensch ic tot verdiende straf,
Dat sin lief, hem eertijts soet,
Trots en moedich worden moet;
Datse, naer een soete min,
Kryghen moet een stueren sin.

Ach hoe leyt hy my int hooft,
Die my van mijn lief berooft!
't Schijnt dat alle sijn gelaet,
Eeuwich voor min oogen staet.
't Is een cleine tijt gele'en
Dat de gilde quan gere'en
Met twee vogels siins gelijc
Ginder aen den hoogen dijc,
Daer vernam hy Galatee
Soose dreef het jonge vee,
Stracx begon de loose quant
Haer te nemen metter hant,

Haer te groeten opten voet
 Alsmen inde steden doet,

Goeden dach, schoon harders kint,
 't Schoonste datmen immer vint,
 Ghy moet wesen (naer ic acht)
 Van der Nymphen hooch geslacht,
 Of van Pales huysghesin,
 Of misschien een wout-Goddin,
 Want ic sie dat u gelaet
 Gheenfins na de koeyen staet.

Ik en hoorde vorder niet
 Mits hy vande plaetse schiet;
 Mits hy leyde mijn vriendin
 Na sijn ongebonden sin:

't Scheen voor eerst sy wou niet gaen,
 Maer het was terstont ghedaen;
 Al geliets haer wat gestoort,
 Evenwel so ginghse voort:
 't Scheen hoewelse met hem street,
 Dats'et maer int jock en deed'.
 Siet! daer sat ic doen en keeck,
 Als een poel-snep, op een kreeck,
 Root van gramschap, bleec van nijt,
 't Oog vol tranen, 'thart vol spijt.

Gaeje dan, wel, gaeje kint;
 Onbedacht en onbesint?
 Gaeje met een vreemden haen?
 Gaeje na een vreemde baen?
 Gaeje moytjens hant aen hant
 Met een los en weelich quant?

Gaeje met een steedsche vent
 Dieje noyt en hebt gekent.

Onbedachte Galatbee,
 Waerom zyde nu so dwee?
 Waerom zijte nu soo soet,
 Voor een onbekenden bloet?
 Daer ghy staet, gelijck een muyr,
 Wonder spytich, byster stuyr,
 Als een harder van het lant
 U wil nemen by der hant
 Om een reys te mogen gaen,
 Daer de schoonsste linden staen?

Harders kint, so ghy het wist,
 Hoe een vrijster haer vergist,
 En hoe qualijck dattet past,
 Met een asgerichten gast
 Sich te geven op de baen,
 'k VVeet, ghy soud het niet bestaen.

Maer al was ick wonder bang,
 Sy gingh efter haren gang.
 Dies soo clam ick op de kruyn
 Van een wonder hoogen duyn,
 Om van boven af te sien
 VVatter vorder sou geschien.

Sy ging sachtjens door het sant
 Sy gingh benen na het strant,
 Met den vryer vande stad
 Die haer inden arrem had.
 Die haer dickwils gaf een cus,
 Slimmer als een kriele mus.

Hy geleyde Galathee
 Van den oever inde zee,
 Dies soo rees de soute stroom
 Vry wat hooger dan de zoom
 Van haer opgeschorte cleet.
 Is dat niet een schoon bescheet,
 Datmen so een teere maecht
 In dat grove water draegt?
 Dat een vrijster met geweld,
 Inde baren wort gestelt?
 Tot de vreesfelycke vloet,
 Brengt een schric in haer gemoet?
 Tot haer cleet is wuylen nat?
 't Fy beleeftheit vande stadt.

Na dat nu die sotte lust
 In het water was gheblust,
 Gingh een yeder van de strant,
 En vercoos het drooge lant.
 'k Meynde, 't spel was doe gedaen,
 Maer het ging doe eerstmael aen.

Stracx wert daer mijn weerde pant
 Omgetobbelt in het zant,
 En dan weder om ghewent,
 't Scheen het spel en nam gheen end.
 't Steeds geselschap, wytte ste'en,
 Is, al waret buyten re'en:
 Even als een dertel beest
 Dat gebonden is geweest,
 Raect het eens ten lesten los
 't Loopt als rasend in het bos.

Doen en mocht ick langer niet
 Staen begapen mijn verdriet,
 Dies so ging ick na de kant
 Van de krom-gebooghde strant.
 Daer begon ic mijn geclach,
 Als een drouve minnaer plach;
 Daer beschreef ic mynen stant,
 Met een rijfsen in het zant,
 Eerst een vast-gesette min,
 Doen, een wanckelbaren sin;
 Dit was ic, en Galathee.

Ondertusschen quam de zee,
 Als gelaten wyten toom,
 Opgedragen metten stroom
 Verre boven haer gemerck,
 Siet daer iach het gantsche werck.
 Siet! daer ging mijn soete min
 Dryven heen te zee-waert in.
 Nijdich water, bitter nat,
 Segg' eens waerom doeje dat?
 VVaerom neemje met de vloet,
 Mede niet mijn drouf gemoet?

Maer comt, segg' my, soeten beek.
 Souje wel eens zijn so geck
 Datje wout u rechter hant
 Stellen tot een eeuwich pant,
 Aen een proncker trots en prat,
 Aen een joncker van de stadt?
 Neen, 'ken loovert nimmermeer
 Datj' een steedsche pop ter eer

Laten soudt een rustich quant
 Klouck van leden wel ter hant
 En soudt stellen u gemoet
 Op 'ken weet niet wat gebroet
 Ach ten zijn geen rechte mans
 Maer alleen slechts om ten dans
 Om ter bruyloft of ter feest
 Speelte leyden haren geest,
 Noyt geoeffent noyt beproeft
 Daermen manne cracht behouft.

Al dit soet geselschap gaet
 Eeuwich proncken achter straet,
 Niet alleenlick aen den voet,
 Maer aen handen ooc geschoet,
 't Schijnt sy dragen hun te coop,
 't Ey! van dien verwijfden hoop.
 't Ey van dat pampieren vel,
 Nut alleen tot enckel spel.

Ick heb quasten inde hant,
 Dat is sauce voor het lant;
 Ic heb knousten inde vuyt,
 Dat is kinders, dat is juyt
 Dat is ver het nutte goet,
 Dat een lantsman hebben moet.
 Ic sou licht een stueren ram
 Als by my te quellen nam
 Soo ontrent het bachuys staen
 Dat hem 't slooten sou vergaen,
 Harders is ons eygen naem,
 Harde lieden zijn bequaem

Voor het Vee, en voor het wout,
 En al waer men landen bout.

Dunckt u niet het swarte lant
 Beter als het witte sant?
 Bleyck te zijn is wyve-werck,
 Blancke lieden selden sterck.
 Maer die bruyt is, dats een gast
 Die is mette plough ghepast,
 Die is d'eere van een hof,
 End' en vraegt na son of stof.

Ben ick ruygh, en dicht ghebaert?
 Dats een peyl van cloucken aert,
 Ick en ben des niet beschaemt,
 Want het is dat ons betaemt:
 Segh wat ciert het moedigh peert
 Als de maen en als de steert?
 Segh, wat maeckt het schaep geacht
 Als sijn wol en ruyghe vacht?
 Segh, wat datje seggen kondt,
 't Hayr is 't ciersel vanden mondt.
 Al de luyfter, al de schat,
 Vanden boom dat is het blat;
 't Velt is heerlick door het kruit,
 Mannen door een ruyger huyt.

Ben ick niet soo moy ghecleet,
 Gae ick niet soo wonder breed,
 Draegh ick niet soo moyen hoet,
 Alsmen inde steden doet:
 Mach ick bidden harders kint,
 Vveest daerom niet onghesint;

Want

VWant voorwaer het keurlick gaen
Is alleen maer sotte waen.

Dat wel eer de steedsche pracht,
Inde werelt heeft ghebracht,
Inde menschen heeft gheplant,
Vry tot ondienst van het lant.

VVaermen gout en zyde draeght
Daer ist dat een yeder klaeght
Van bedrogh en slimme list
Daermen eerst niet van en wist.

Siet, al wieder proncken gaet
Boven macht en boven staet
Die is besig over al,
VWaer hy middel vinden sal
Tot zijn overmoedigh cleet,
Oock by wylen teghen eet.

Ick en can het niet verstaen
VWaerom doch het keurlijck gaen,
Echte wijf of eerlick man,
Oyt ten goede dienen can:
Siet eens wat een vreemt bejaegh,
VWat een grooten ommeslagh,
VWat al dinghen sonder naem,
Ja by-na een heele kraem,
Eder om de leden hangh,
Eder aen de leden prangh,
Die wil comen aen den dagh
Soomen inde steden plagh.

Heester yemant wyt te gaen
Of in haesten op te staen

Och! hoe is de man gequelt,
Och! hoe staet de man verstelt,
Mits hy door het sinnich cleet,
Noyt in tijts en is gereet.

Kint, ic vinde groot gemack
Dat ons ooc het beste pack
Haest can schuyven aen het lijf,
Om te gaen tot ons bedrijf;
Haest can worden uytgedaen
Om dan weder slaep te gaen.

Maer ontrent een sinnig cleet
Is noch menig ander leet,
Datmen in een cort beslag
Niet can halen aen den dag,
Een van velen, niet-temin
Moet ic hier noch brengen in.

Laet een trotse proncker gaen,
Daer veel doren-bagen staen,
Laet hem comen in het wout,
Inde bossen in dat hout,
Siet terstont sal hem de braem
Vatten in dat malle kraem,
In dien langen cousebant
Die so bijster is gecant,
In de sneden van sijn brouc,
Of ontrent den synen douc,
Dien hy tot den elleboog
Boven op de mouwe toog;
Of in eenig ander ding
Dat hem aen de leden hing,

Dies hy, die uyt spelen quam,
 VVort dan uytter-maten gram,
 VVort so gantsch uyt sinnich quaet,
 Dat hem al sijn lust vergaet;
 En voorwaer 'tis groote spijt
 Datmen so den soeten tijt
 Moet verquisten met berou
 Daermen vrolijk wesen sou.

Daer staet dan de joncker stil,
 Schoon ooc dat hy niet en wil,
 VVant indien hy veerdich spoet,
 Stracx so scheurt het meepse goet.

Seker 'tis een vrye staet
 Alsmen onbecommert gaet,
 Alsmen wandelt door het velt
 Sonder eens te zijn gequelt
 Van een doren, van een haegh,
 Of een ander slimmer plaegh.

Ik can treden in het wout
 Sonder dat my doren hout,
 Sonder dat my kravel vangt,
 Of ontrent de slippen hangt:
 En of schoon de braem my greep,
 Of ooc inde leden neep,
 Dat is my een cleyne saeck
 VVant ic can haer loosen haeck
 Rucken van mijn beste cleet,
 Even sonder eenich leet;
 Moye cleeding is een pac,
 Slechte cleeding is gemac,

Slechte cleeden zijn bequaem
 Om te loopen door den braem.

Of ic aen der heyden dwael;
 Of ic rij, en of ic dael,
 Of ic renne door het hof,
 Of ic loope door het stof,
 Of ic rijde met het mis,
 Daer het niet als slic en is.
 Of my lucht en hemel dreygt,
 En tot onweer is geneygt,
 Of het dondert, of het raest,
 Of de wint geweldig blaest,
 Al en isfet geen verdriet,
 Grauwe pyen vlekken niet.

Mach het wesen, Galathee
 Houdt u aen het edel wee,
 Laet de wolle, laet het vlas,
 Laet u eygen huys-ghewas
 Ons bedecken teghen kou,
 Dat is dienstig voor den bou.

„VVie hem met de schaepjes cleet,
 „En sijn eyghen hemde reet,
 „Die behoudt eens schaepjens aert
 „Die ons noodich is bewaert;
 „Die is buyten loosen schijn,
 „Als het eertijts placht te zijn.
 Daerom bid ic soete maeght,
 Soo u d'eenvout noch behaegt,
 Gaet niet opten steedschen toy,
 Set u douckien niet te moy,

„Noyt en dede rijke dracht
 „Noyt en dede groote macht
 „Noyt en dede trots gemoet
 „Aende soete liefde goet;
 „Reyne minne can bedijen
 „Even onder grauwe pijn,
 „Even daer het niet en blindet,
 „Even daer het niet en clinet,
 „Even in een aerden huys,
 „Even in een slechte cluys,
 „Even daermen om de pracht,
 „Noyt sijn leven heeft gedacht.

Riec ic na geen musculiaet
 Dat en achte niemant quaet,
 Ic ben fris en wel gesont,
 My en comt niet wyten mont
 Dat met soo een loosen schijn
 Noodich is bedekt te zijn,
 Laet een opgheproncte sot
 Die van binnen is verrot,
 Poogen na een vreemt bejagh
 Dat sijn vuyl bedecken mach.
 Ic en wil geen seltsaem cruyt,
 Dat in verre landen spruyt,
 Want mijn reuc en is maer sweet
 Dat en doet geen menschen leet,
 Ja ten is geen rustig man,
 Die sijn sweet niet riecken kan.
 Ic en weet niet watje let,
 Datje dus u herte set,

Datje dus zyt opgevat
 Door een poppen van de stadt.
 Schoon al is daer yemant net,
 Tisser daerom niet te vet;
 Schoon men is daer moy gecleet,
 Tisser daerom niet te breed.

Eertijts, en oec heden noch
 Zijn de steden vol bedroch,
 Daer ist datmen sonder maet
 Vvil geduyrich meerder staet,
 Daer ist datmen eeuwich tracht
 Om te crijgen grooter macht,
 Daer ist dat een yder poogt
 Om noch meer te zijn verhoogt.
 G'lijck de visch het coele nat,
 G'lijck het schaep het groene blat,
 G'lijck den ael den don begeert,
 So ist dat sich yder weert,
 So ist dat een yder jouet,
 So ist dat een yder souet
 Om te krygen sin bejach,
 't Gelde wattet gelden mach.
 Ic en weet de streken niet
 Diemen daer geduyrich siet,
 Maer ick hoore wel so veel
 Dat ick met een open keel,
 Dat ick met een open mont
 Segghe, 'tgaetter al te bont,
 Siet hoe daer een yder wat,
 God bewaer ons voor de stadt.

Maer

Maer een ander souet het gelt,
 Dat's de plage die hem quelt,
 Die hem door de leden dwaelt,
 Die hem inde sinnen maelt,
 Die hem, schoon al isset cout,
 Gantsche nachten besich hout.
 Maer al is hy immer stil,
 Hy en crijght niet dat hy wil;
 Want al comt hem groot gewin
 (Soo het schijnt) ter deuren in,
 Eer hy noch sijn boucken sluyt,
 Valt het dicmael anders wyt;
 Want door yemants slimme list
 Komtet anders als hy gist.

Vwie, al is hy wonder vroet,
 Is bevrijt van banckeroet?
 O dat is een seltsaem quaet,
 Dat gemeenlicj verder gaet,
 Als een stil, een effen man
 Mette sinnen grijpen can.
 Want al wie daer handel drijft
 Wort gheswaect, en wort gestijft,
 Niet alleen wyt eygen daet
 Maer ooc door sijn mede-maet,
 Daer van crijgt hy wel een slach
 Dien hy niet verdragen mach,
 Ia hem comt ooc wel het wee
 Hondert mylen over zee
 Denet hoe dat een mensch verdriet

O dat spel en dient my niet.

Maer dit treft hem nimmermeer
 Die sijn herte niet te seer
 Opten rijcdom heeft geset,
 Of met gelt-sucht is besmet;
 „Vwie met weynich is ghepaeyt,
 „En sijn eygen acker maeyt,
 „Die en souet geen vreemde cust,
 „En is weynig ongerust;
 „Maer die 't nette spant te breed,
 „Die is nimmer sonder leet.

Vwie sijn schaepjens 'savonts tele
 Alsse comen wyt het velt,
 En hy vint het vol getal
 Die en vraegt dan niet met al
 Wat eens coopmans treurigh hoofd
 Van den soeten slaep berooft;
 Hy en vrees niet, dat sijn schip
 Mocht verzeylen op een klip;
 Dat sijn waren, hier of daer,
 Mochten comen in gevaer;
 Dat een roover, met geweld
 Mochte nemen schip en gelt;
 Dat sijn schipper is een dief,
 Datmen synen wissel-brief
 Mochte laten onbetaelt.
 Denet! hoe een die leyt en maelt
 Op dees saken nacht en dagh,
 Vvif, en kint vermaken mach.

Ic en houw niet van het goet
 Dat moet sweven metten vloet,
 Dat moet comen over zee,
 Ic ben liever by het vee.
 By den plough, en by de bien,
 Daer can ic myn rijkdom sien,
 Daer speel ic een geestigh liet,
 Op een mousel, of een riet,
 Daer heb ic een stille siel,
 Schoon de gantschen hemel viel.
 Die op 't lant sijn woonplaats stelt,
 En behouft nau eenich gelt,
 En behouft niet om het goet,

Te besmetten sijn ghemoet,
 Of te hangen in een schael
 Eere, siel, en al-te-mael.
 Vt de vruchten van het lant
 Valt hem alles inder hant.
 Want des aertrijcx milde schoot,
 Schenct aen yder synen noot.
 Wat men inde steden coopt
 Als men opte marcten loopt.
 Wat daer yder stelt op prijs,
 't Zy van cleedingh ofte spijs,
 Dat vercrijgt men op het velt
 Sonder munte, sonder gelt.

*Wijl' een hemd', of lynen cleet,
 Fijn gesponnen, wel gereet,
 Wit gebleict gelijk de snee,
 Ia! als ghy, ô Galathee,
 Steet gheen handen in de tas,
 't Komt al van ons eyghen vlas.*

*Wijl' een zieltjen of een keurs;
 Gaet ooc daerom niet te beurs,
 Spreekt alleen de schaepjens aen,
 Die in onse weyden gaen,
 Hare wol, en dichte vacht
 Heeft vry meer als volle macht.
 En ons, tegen 's winters leet,
 Stof te geven tot een cleet.*

*Wijl' een leetjen van een lam,
 Of de beyers van een ram,
 Of een bocxjen, of een geyt,
 Eerment vande moeder scheyt
 Wijl' smesers van een calf,
 Of een schenckel, heel of half,
 Of een hamel wel gemest,
 Want dat voet wel alderbest,
 Ghyen houft niet eens te gaen,
 Daer de steedsche spotters staen;
 Waer toe souck je craem of hal,
 Gaet alleen maer inden stal,
 Gaet en tast, en keelt, en vilt,
 Siet, ghy winter watje wilt.*

*Wijl' quackel, of patrijs,
 Of een kor-boen uyt het rijs,*

*Of een kievit met haer kuys,
 Of een vette tortel-duys,
 Of een snepjen langh ghebeet,
 Of een smientjen dick gespect,
 Of een meerelt uyt het wout,
 Of een lijster uyt het hout,
 Of een spreetje, of een vinc,
 Of een ander lekker dinc,
 Of een jonghe sant-plevier,
 Of een ander weelig dier,
 Of misschien een lekker hoen,
 Of een malsen, huys-cappoen,
 Of een kalicoutschen haen,
 Of de jongen vande swaen,
 Of een trap-gans, of een end,
 By de menschen niet ghewent,
 Maer die met een snelle vlucht
 Comt gevallen uyt de lucht;
 Ey, en maect doch geen gekijf,
 Met een leppig hoender-wijf,
 Die terslont wel keelic siet,
 Sooje niet genouch en biet;
 Met een netjen, met een stric,
 Met een uyltjen op een kric,
 Met een boge, met een buys,
 Met den sprecupot aen het huys,
 Metten slach of vogel-lijm,
 Op den mishoop, inden rijm,
 Met een weynich cruyt en loot,
 Vanghtmen vogels cleyn en groot.*

Maer

Maer indienje voor den dis
 Mocht begeeren versschen vis,
 Vvat behoufje duylen stanc,
 Van het vis-wijf of haer banc,
 Dese beec of gene sloot,
 Die vervult ons desen noot,
 Daer wort vis genoegh gehaelt
 Diemen sonder gelt betaelt,
 Sonder cost, en met genucht,
 Pluuctmen hier des waters vrucht.

Carper, brasem, baers, en snouc,
 Is te vangen met een houc,
 Vvilt niet wesen mette roe,
 Neemter dan een netjen toe,
 Of een diep-ghetande schaer,
 Of een spitsen ellegaer:
 Daer me stietmen vetten ael,
 Goede cost voor 'tmiddagmael.
 Of wanneer men 'tsuyen set,
 's Avonts eermen gaet te bed,
 Schoon men slaept dan wel gerust,
 's Morgens vintmen synen lust,
 's Morgens treectmen uyttet slick
 Fyne paling, armen dick.
 Is dat niet een goet gherief,
 Datmen, by sijn soete lief,
 Loon van trouwe min ontfangt,
 T'wijl het net een visjen vangt?
 Vvilde kaes soo groen als gras?
 Of ghelijck als maeghde-was?

Die ooc by den parmesaen
 Mach op heeren tafels staen,
 Vvilde kaese sacht en dwee,
 Vvit als nieu gevallen snee?
 Vvilde kaese jonc en oudt?
 Vvilde boter als een gout?
 Vvilde kappy? wille saen?
 Vvilde taerten, wille vlaen?
 Vvilde noten boven dat
 Daer van wel een coning at.
 Siet alleen de soete melck
 Geefiet al, en geeftet elck,
 En dit wort ons al bestelt
 Sonder cost, en sonder gelt.

Vvilde dat wat hartigh is
 Segh my doch eens wat ick mis,
 Heb ic niet den vollen eyfch
 Van gesouten offe vleysch?
 Heb ic niet een schoone tongh
 Die ick inde schoorsteen hongh?
 Heb ick niet een schapen bout
 Vvel ghewreven in het sout,
 Wel doorreghen vanden loock,
 En ghehanghen inden roock?
 VVeet ooc dat hier hammen zijn
 Van een beer, een lustich swijn,
 Daer by niet mach zijn genoemt,
 Vvatter uyt westfalen coemt.
 Vvilde fruyten op het lest?
 Die zijn hier ooc alderbest.

Kriecken meer als sesderley,
 Pruymen groot ghelijck een ey,
 Druyven uytermaten goet,
 Persen root ghelijck een bloet,
 Appels diemen eten mach
 Even vanden eersten dach
 Sonder eens te zijn ghemuyct,
 Appels diemen noyt gebruyct
 Als tot struyven inde pan
 Mits men die bewaren can,
 Peeren uyter-maten soet,
 Diemen haestich eten moet;
 Of so hart ghelijc een key,
 Diemen houdt tot inde mey.

Al te seggen dat ic wert
 Vvatmen by ons harders eet,
 Vware vry een langh verhael,
 Vwie doch seydet altemael?
 Komt ô soete Galathee,
 Prouftet eens een maent of twee,
 Ghy sult vinden metter daet
 Dattet hier al beter staet,
 Als misschien uyt slim beleyt
 Veen steedsche vryer seyt.

Alsmen nu hier tegens let
 Vvat de stadt op tafel set,
 kSegghe dat haer gantsch beslach
 Hier niet teghens op en mach;
 Vvant behoudens dat het velt,
 Duysent schoone dinghen telt,

Die de stadt zijn onghewent
 Die de stadt niet eens en kent,
 Soo is dit een groote saeck,
 En gantsch dienslich voor de smaeck,
 Dat het geen den huysman voet,
 Niet en is als eyghen goet,
 Mits het fruyt, en vleysch, en vis,
 Van sin eygen queeck sel is,
 Mits wy leven maenden langh
 Niet als van ons eyghen vangh;
 Seght dan watje seggen meugt
 Voor de stadt, en hare vreugt,
 „Eygen vrucht is wonder soet,
 „Eygen vrucht is wonder goet,
 „tEytjen uyt een eygen nest
 „Is mijns oordeels alderbest.

„Vruchten diemen heeft gesaeyt,
 „Vruchten diemen heeft gemaeyt,
 „Vogels diemen door het net
 't VVech te vliegen heeft belet.
 „Vissen diemen heeft verrast
 „En sijn tafel toegepast,
 „t VVilt-braet datmen heeft gejaegt,
 „En dan na de keucken draegt,
 „Dat is gantscheen ander ding
 „Als dat yemant anders ving,
 „Als dat yemant anders saeyt,
 „Als dat yemant anders maeyt.

Hier comt by een ander saec,
 Dat is mede groot vermaec,

VWant

Want of haer de stadt vermeet
 Datse groote dingen weet,
 Datse goede sauce maect,
 Die ooc stompe monden smaeft,
 Die, vermits haer bitfig nat,
 Ooc in slappe magen vat;
 Noch is eſter hier alleen
 (Immers na dat ick het meen)
 Noch is hier de beſte vont
 Voor de luſten vanden mont.

Siet wanneer men ſtaet en ſpit
 Sonder datmen nedr ſit,
 Of wanneer men uyren langh
 Houdt de beenen opte gangh;
 Of wanneer men bijſter vrough
 Slaet de vuyſten aen de plough,
 Dat verdrijft de vuyle ſlijm
 Dat verjaegt het taye lijn
 Die ſich inde leden ſet
 En den goeden ſmaeck belet;
 Of ontrent het ingewant
 Maect een ongefonden bant.

Maer beſiet in dit ghevoel
 Sit de ſte-man op een ſtoel,
 Sit men weet niet waer en ſchrijft,
 Daer hy gantsche daghen blijft,
 Sit en fuſſelt dit en dat,
 Als ghevangen inde ſtadt;
 Hier uyt komt dan vreemde ſucht,
 Mits hy miſt de vrye lucht;

Mits hy niet ter werelt doet
 Tot ververſingh van het bloet;
 Hierom is ſijn koude maegh
 Nimmer luſtig, nimmer graeg,
 Nimmermeer also gheſtelt
 Als die in het open velt
 Al ſijn quade dompen blaeft,
 En dan als van hongher raeft.

Gheeft een ander marſepeyn
 In een blauwe porceleyn,
 Gheeft een ander frans geback
 Soomen't uyt den oven track,
 Gheeft een ander ſpaenſche pap
 Die is voor my al te ſlap;
 Ick en wil geen vreemde coſt
 Die ſijn meeſter diere coſt,
 Geef my, geef my slechts een ham,
 Die vers uyt de ketel quam,
 Geeft my slechts een ſpec-terſey,
 Vel gewentelt in het ey,
 Geeft my slechts een dicke worſt,
 Die gevoeltmen aende borſt,
 Die geeft hart en crachtich bloet,
 Alſmen dapper plougen moet.

Of indiender oyt een vrient
 Hier te gaſt gebeden dient,
 Geeft my dan een jonghe duyſ,
 Geeft my dan een appel-struyſ,
 Geeft my dan een boeckweyt-konc,
 Dat is eten, dat ic ſouc,

Daer uyt fuygh ic meerder soet
 Als een steedschen joncker doet
 Uyt sijn venesoen pastey,
 Of ken weet niet wat geley,
 Uyt de taerten, uyt de ulaen,
 Uyt gesoden, of gebraen,
 Uyt al watmen backen can,
 't Zy in oven ofte pan.

Dan ic weet dat inde stadt,
 Menich wijf is wonder prat,
 Mits sy op haer tafel set
 Blauwe teylen wonder net,
 Die een ander werelt sent
 Hier te voren niet bekend,
 Mits sy heeft een gantsche kas
 Wel versien van aerdich glas,
 Dun gelijk een enckel vlies,
 Datmen tot Venegien blies.

Maer al isset wonder kuys,
 't is maer hoeft-sweer voor het huys,
 Want het is soo bijster teer
 Dat geen schotel immermeer,
 Lange tijt op tafel duert,
 Of haer vreugde wort besuert.

Breefter glas of porceleyn
 Stracx is al het huys te cleyn,
 Soo geweldich tiert het wijf,
 't Schijnt sy wil de meyt op 't lijf,
 Keucken, kamer, sael een vloer,
 Is daer altemael in roer,

't Schijnt sy treet als in gevecht
 Met een jongen, met een knecht,
 Met haer dochter, of haer kint,
 Met den eersten diese wint,
 En hier tusschen heeft de man
 Vry daer sijn ghedeelte van.

Is niet beter datmen eet
 Daermen van geen knorren weet?
 Daer het teyltje niet en leet?
 Daer de logge niet en breeft!
 Daer de schotel niet en berst
 Schoon die somtijts wort geperst!
 Schoon die somtijts neder valt
 Alsser yemant staet en malt.
 Of al waer het datse braeck,
 Daermen om een cleyne saeck
 Daermen om het minste gelt
 Ander in de plaetse stelt.

Ach, wat is doch van de stadt?
 Langht my slechts een aerden vat,
 Langht my slechts een houten back,
 Dat is vry een groot gemack;
 „O! 't is beter sonder twist
 „Schoon men blauwe teylen mist,
 „Schoon men niet op tafel heeft
 „Dat de malle weelde geeft)
 „'t Is al beter slechte spijs
 „Aenghedischt na onse wijs,
 „Als een tafel vol ghetast
 „Daermen sit en haffsebast,

„Daer

„Daermen opte boden'tiert,
 „Daermen niet een mensch en viert,
 „Vvech van hier met dat gheschal,
 „Vrede vrede boven al:
 O! wanneer men is gerust,
 Daer is eerst de ware lust;

Vveet dat ic geen diere spijs,
 Ooc geen moye schotel prijs,
 Daer is yet dat beter smaeft,
 Dat my blyder sinnen maeft,
 Mach ic bidden, Galathée,
 Soeter als een jonghe rhee,
 Krijgh ic immer uwen sin,
 Krijgh ic immer uwe min,
 Toont my dan een bly ghelaet,
 Gheeft my slechts een soeten praet
 Als ic come vanden plough
 Dat is my voor al ghenoech:
 Gaet versiet dan uwen dis
 Met het ghene datter is,
 Dat de tijt u gheven can,
 Siet! ic ben een vrolick man.
 Vvat nu aengaet onsen dranc,
 Al-hoewel de wijngaert-ranck
 Daer de soete most uyt vloeyt,
 Niet in onse landen groeyt,
 Ester moetse zijn ghetelt
 Als een segghen van het velt,
 En wanneer de stadt gheniet
 Vvatter uyt de druype vliet

Moetse seggen tot het lant
 Grooten danck voor dese plant.

Maer laet doch de gantsche stadt
 Haer vry drincken vol en sat,
 Inden schralen duytschen wijn
 Afsghedreven vanden rijn.
 Of in hittigh spaens ghewas
 Dat als brant schiet uyt het glas,
 Oft int roffe fransche nat
 Dat terstont de sinnen vat
 Of in wynen diemen brant,
 Enckel vuyltheyt, enckel schant,
 Of in secken malvesey,
 Ic ben mette verschemey
 Ic ben met de soete mé
 Immers alsoo wel te vré
 Als met al den vreemden wijn
 Vvaerse mach gewasschen zijn,
 Vvey versacht de stramme borst
 Vvey verstaet den heeten dorst,
 Wey verbit de lever niet
 Schoon men al wat milde giet.

Dan al treft ons harde pijn
 Gantsch het lant is medecyn.
 Het ghesonde schapen wey,
 Vers ghedroncken inde mey,
 Doet den lantswan groot gherijf,
 Want het jaeght hem uyt het lijf
 Watter int gheheele jaer,
 Is vergadert, hier of daer.

Iffer yemant, in de stad,
 Van een heete coorts ghevat,
 Of van ander quael ontstelt,
 Stracx soo looptmen na het velt,
 Om een wortel, om een kruit,
 Dat hier aen de wegen spruit,
 Dat hier aen de dijcken wast,
 En daer niemant op en past;
 Noyt en werter iet soo slecht
 By een apotekers knecht,
 Uyt het velt in stadt gebrocht,
 Of t'en werdter dier vercocht.
 Eenich spruytje uyt het sant,
 VVt een hollen dellif-cant,
 Uyt het slick, of schorr' ghehaelt,
 VVort ten diersten al betaelt;
 'tSchijnt men houtet voor bequaem,
 Als het crijgt een vreemden naem.
 'tSchijnt het crijgt dan eerst sijn prijs,
 Als men dees en geen maeft wijs
 Dattet van het mooren-lant,
 Of den barbarische strant,
 Dattet vanden Indiaen
 Herwaerts comt gedreven aen:
 'tDunet de slechte luyden best,
 VVat ons geeft een vreemt gewest.

Maer wanneer ic gae besien
 Al de malle schilderien,
 Alden huysraet, al de cost,
 Daer de beurs in werd gelost,

Daer den hoogmoet van de stad
 In verquist soo grooten schat;
 Dan verhefic boven al
 Bosschen, beemden, bergh, en dal,
 En der velden schoon cieraet,
 Dat ons op gheen gelt en staet.
 Laet u oogen en u sin
 Van de stadt niet nemen in,
 Soo ghyt woud maer recht besiet,
 'tSteedsche pralen gelter niet,
 Als de gerste dijnt op 't velt,
 Gh'lijck het water rijst en helt;
 Als het bloeyfel van het vlas
 Thoont sijn hemels blau ghewas;
 Als het geel ghebloemde zaet
 In de gulde velden staet;
 En sijn reucke machtig soet,
 Ons komt vliegen te ghemoet;
 En dat hier of daer een wey
 Speelt, met groente tusschen bey,
 Seg, wat heeft tapisfery,
 Of het goude leer hier by?
 Ick en sal u niet benien
 Al de sotte pronckerien
 Daer de juffers van de stadt
 Mede zijn soo trots en prat,
 Als dit aengheenaem ghesicht
 Mijn bedroufsden sin verlicht.
 In de stadt is menschen kunst,
 In de velden Godes gunst;

Pluym-gbedierten die daer speelt
 Door de tacxkens, die daer queelt,
 En, met stemmen reyn en soet,
 Uwen grooten schepper groet,
 Die den lantsman 'smorgens vroug,
 Schenct een deuntjen aen de ploug;
 Die, met sang, het swaer ghewicht
 Van een reysend' man verlicht;
 En den minnaer, die hem quelt,
 Doet verquicken in het velt;
 Seg my doch, wat is de luyt?
 Wat is al het vreemt ghetuyt,
 Dat in steden maect gheclanc,
 Vergheleken by den sanc,
 By de soete stem en tael
 Van den fieren nachtegael?
 Van dat cleyn, dat aerdich dier,
 Dat met enckel soet ghetier
 Ons wil leeren, dat in hem
 Is de woonplaets van de stem?
 Dat met deuntjens ons vereert,
 Die hem noyt en zijn gheleert,
 Als ontrent sijn eygen nest;
 Wilde sangh is alderbest.

Ist niet wonder? even sangh
 Stelt de stadt in vollen dwangh;
 Wat daer yemant doet, of laet
 Moet gheschieden op de maet:

Alle ding, hoe los en vry,
 Is daer niet als slaverny.

Nicmant daer sijn hunger bluft,
 Als het aende maghe lust,
 Neen, de buyc (al valtet suyr)
 Moet daer passen op sijn uyr.
 Want de stee-man sit en vast,
 Tottet cloc en kostet past:
 'tSchijnt, wanneer de clocke slaet,
 Dat sijn maegh dan open gaet:
 En wanneer de clocke swijght,
 Dat hy geen en hunger crijght.
 Ia hoewel een heete maegh
 Somtjts is geweldigh graegh,
 Noch (al ist haer enckel spijt)
 Moet se wachten haren tijt.

Hoe geluckich is het lant!
 Daermen is uyt desen bant,
 Daer de mensche sijn natuыр
 Niet en bint aen cloc of uyr;
 Daermen inde hammen snijt,
 Daermen inde worsten bijt,
 Daermen t'elcken gaet te gast,
 Alset buyc en mage past.

Eetm' in stadt int openbaer,
 'tSchijnt als offet schande waer;
 Eetmen voren inde vloer,
 Teder schelt u voor een boer;

d

Eetm'

Eetm' een slickjen uytter hant,
 Dat is noch al meerder schant,
 Seg eens, watje beter weet,
 Als dat yemant drinckt en eet:
 Evenwel de stadt besnijt,
 In het eten, plaets en tijt.

Gaetmen oyt by nacht of dagh,
 Daermen niemant senden mach,
 Kijck een reys dat noodig werc
 Heeft al med' een seker perck;
 Daer is (ic en weet niet wat)
 Eenich vuyl besloten gat,
 Daer van onder vuyle damp
 Vult den buyc met enckel ramp,
 Daer de lucht het edel hoeft
 Van sijn goeden stant berooft,
 Siet in desen vuylen stanc
 Neemt daer yder synen ganc.

Hier en isfet niemant schant,
 Mis te draghen op het lant;
 En wy houden voor ghemac
 Datmen dit verdrietich pac,
 Datmen desen swaren last
 Lossen mach, al waer het past;
 Maer bysonder daer het groen
 Nutte saecken plach te doen:
 Want het cruyt van frissche jeugt,

Doet van onder groote deught,
 Beter als na stadts manier,
 Doet het oudt Vermust papier.

Als de steedsche jonge lien
 Nu of dan uyt spelen rien,
 Buyten haer benaude vest
 Juyft als 't spel is op sijn best,
 En dat eenich jeughdich paer
 Meynt te dwalen hier en daer,
 T'wijl de sonne leegher daelt,
 En niet meer so heet en straelt,
 Dan comt daer een voerman aen
 En hy roupt, 'tis tijt te gaen
 Eer de stadt haer poorten sluyt,
 Haestje wat; de poort-cloc luyt.

Ach! des voermans hees geschal
 Bolt den minnaer niet met al,
 'tIs hem spijt, en groot verdriet,
 Dat de plompaert hem ghebiet
 Af te breken sijn ghenucht:
 Maer het is om niet ghesucht,
 Arme tryer! hy moet voort.
 Komt hy dan ontrent de poort
 Maer een ooghen-blick te laet,
 Dat de clock niet meer en gaet,
 Siet! daer staet hy dan verstelt,
 En hy moet om louter gelt,

Tot des sluyters groot ghewin,
Door de poorten dringhen in:
Niemand raeeter in de stadt,
Als gheschoren, en gheschat.

Als ghy nu al binnen zyt,
Noch en zydy niet bevrijt
Van den nauwen steedschen dwang;
Want een ander clóc eer lang
Komt u seggen metter daet,
Datje ruymen moet de straet,
Daer is 'tbaken weer verset,
Want de minnaer wert belet
Door de straten van de ste'en
Met sijn lief te mogen tre'en;
Wilt hy even-wel noch gaen,
Soo comt daer een schout ter baen,
Die de minnaer met sijn lief,
Licht sou grijpen voor een dief.
Hier seyt u de schilt-wacht, sta;
Daer de ronde, qui va là;
Elc wil weten, wie ghy zyt,
Dat is op een steeds gevrijt.
Siet u yemant van de wacht,
Daerje doet u minne-klacht
Aen een glas, of voor een scheur
Van een venster, of een deur,
Die verhaelt het voor een clucht,
En des morgens is 'tgherucht.

(Schoon het is u spijt of leet)
Door de gantsche stadt verspreet.
Hoe gheluckigh is het velt,
Daer gheen minnaer is gequelet
Mette schiltwacht, en haer spien,
Groot beletsel van het vrien!

Zydy's morghens opgestaen,
Om te landewaers te gaen,
Ergens daer de saec vereyst;
'tIs om niet, alwatje peyst,
Want hoe-wel ghy vroug daer he'en
Op de reyse meynt te tre'en,
Soo de poort-kloc niet en luyt,
Niemand cander in of uyt:
Och! daer staetmen dan en siet,
Huyv'rich, nuchter, vol verdriet,
Vol verlangens, ongherust,
Tottet eens den coster lust.

Noch is inde stadt een clock,
Dat's te segghen, noch een jock,
Die, wanneer se clipt of luyt,
Tder een doet kijcken uyt;
En dan looptmen met ghedruys
Na de peuye van't stadt-huys;
Daer leest yemant uyt een brief
Teder een zyn ongherief,
Vet en raet, seyt hy, ghebiet
Datter niemant as en giet

Erghens op des Heeren straet,
 Tot de vuyl-karr' omme-gaet.
 Is dat niet een nauwen dwanck,
 Datmen moet den vuylen stanck,
 Datmen houden moet sijn as,
 Tottet vuyl-karr' komt te pas?

Maer 'tis noch het meeste quaet,
 Als in stadt de trommel slaet,
 Dan moet yder met gheweer
 Gaen de straten op en neer,
 Iuyst na dat ghebiedt, en seyt
 Een, van wie ghy mert gheleyt;
 En, so ghy maer eens en hit,
 Niet te houden u ghelit.
 Daer sal licht een vent beslaen,
 Temant op het lijf te slaen
 Even daer hy raken can.
 Ist niet spytich, dat een man
 Al sijn huyl vol slagen krijgt,
 En noch blijd' is dat hy swijgt?

Als dit spel nu is gedaen,
 Meynje dan te bedd' te gaen?
 Neen: men moet den gantschen nacht
 Over-brenghen op de wacht.
 Schoon ghy hebt een jonghe vrou,
 Die't wel liever anders wou,
 Even-wel ghy moet gaen tre'en,
 Dickwils met verkleunde le'en.

Op de vesten van de stadt:
 Kruypje somtijts in een gat
 Daer het rooet, ghelijck een keet,
 Dan gaen noch u saken breet.
 Hier med' is hy niet gequelt,
 Als men woont int vrye velt.
 Svvaen mijn hont, en sijn gheslacht,
 Houdt voor my soo goeden wacht,
 Dat ick rust genieten mach
 Even tot den lichten dach.
 En ick sluyt nochtans mijn deur
 Met een wortel, of een leur.
 Wilje weten, wat ic maeck
 Als ic nu en dan ontwaeck?
 Dickwils peyns ic om mijn lief,
 Noyt, of selden, om een dief.

Als ick come van het bedt,
 Stracx so doe ick mijn gebedt,
 En voor eerst so danck ic God
 Even voor dit eyghen lot,
 Dat ic hier geboren ben,
 En gheen liever staet en ken.

En dan bidd' ic naderhant
 Voor de ruste van het lant,
 Datter toch geen binne-krijgh
 Inde steden op en stijgh,
 Dat geen ruyter of zyn maet,
 Dat gheen onbetaelt soldaet.

Ons com vallen op het lijf
 Die, als voor een tijt-verdrifft,
 Ons het groene cooren snijft,
 Ia noch op de leden smijft,
 En sich boven dat gewent,
 Dat hy wel ons dochters schent;
 Dan God hebbe grooten danc,
 Dat ic al myn leven lanc,
 Dit niet eens en heb ghesien,
 Schoon het elders mach gheschien.

Maer ken bidde nimmermeer
 Om een staet van grooter eer,
 Ic laet woelen die het lust,
 Ic bemin de soete rust.
 Had ic u, ô Galathee,
 Ic bleef eeuwich by het vee,
 En ic seyde tot de stadt
 Dat ic haer vergeten had,
 Ia ic riep geluckig mensch
 Siet hier is u volle wensch.

Te verhalen al 'tverdriet,
 Dat men inde steden siet,
 Sou te lang zijn: over al
 Krielt de stadt van ongevat.

So ghy timmert huys, of schuyr,
 Nevens uwen buyrmans muyr,
 Elcke camer, yder deel
 Is gewis een nieu crakeel:

Of u muiren staen te hoogh,
 Naer dat peylt u buyr-mans oogh,
 Of het vallen vanden drop
 Leyt en maelt hem inden cop;
 Of hy drijft dat u ghesticht
 Komt te dichte by sijn licht;
 Niemant bouter inde stadt,
 Of daer hapert altijt wat.

Wat een vryheyt heeft het velt?
 Tder bout daer na sijn gelt;
 Niemant, wat je maect of breeft,
 Isser, die u tegen spreeft.

Na-gebuyrschap is een pack,
 Vol van twist en ongemack;
 Is u buyrman dol of dwaes,
 Ghy moet lyden het geraes;
 Is hy oneens met sijn wijs,
 Ghy moet hooren het gekijf;
 Leyt sijn himme maer een ey,
 'tHuys dat daert van 'tgeschrey,
 Houdt hy eenich woestig dier,
 'tHoofst dat spijst u van 't getier.

VVederom; zijt ghy te mal
 De gebuyren hooren 't al:
 Zydy gram, of kijf je wat,
 Stracx soo weetment door de stadt;
 Noodje nu of dan een gast,
 Daer wert oock al op gepast,

VWant de geur van u gebraet,
 VVert geroken op de straet.
 Iffer ooc by wylen yet
 Datmen niet en hoort of siet,
 Een klappeye van een meyt
 Sal't niet laten ongheseyt,
 Alffe vroech en weder laet
 Hier of daer ghebuyren gaet.
 Of ist meysen heusch van mont,
 (Datmen nochtans selden vont)
 'tKint, dat by de buyren dwaelt,
 Of aldaer wert aen-ghehaelt,
 Seyt, met ongherveinst gemoet,
 Al wat vaertj' en moertje doet.

VWie en hoorter gheen ghekijs
 Van zyn buyrmans stout jongwijs?
 Om een strootje, dat de meyt
 Erghens inde weghe leyt,
 Om wat affschen, om een goot,
 Die voor-by haer deure vloot,
 Scheltf' u dienstmaegt voor een hoer,
 En stelt al de buyrt in roer.

Heeft u buyrman rat of muys,
 'tIs een plaghe voor u huys,
 Boter, keese, speck, en graen,
 Alles moet dan houden aen;
 Doucken, lijnwaet, ooc het best
 Raeft wel in een ratte-nest;
 En die 't sijn is af-ghehaelt,

VVert met wuylen drec betaelt.

Iffer inde buyrt een kat,
 Al het hof is maer een pat;
 VVaster dan een schoone blom,
 't Slim ghedierte looptet om,
 VVatje poot, en watje zaeyt,
 Is al voor der tijt ghemaeyt.

Soo u buyr-man houdt een hont,
 Die noch maectet al te bont;
 En voor al een hafewint,
 Is het slimste datmen vint,
 VVatter aen den viere staet,
 VVatter op den rooster braet,
 VVatter voor u was bereyt,
 (Daer en baet gheen sneghe meyt)
 VVatter is van soeten geur,
 Daer me gaet de lincert deur:
 Keert de koc maer eens sijn hoofst,
 Al den heert die is berooft,
 Al de potten zyn gheleeght,
 Al de schotels zyn gheveeght.
 Alsmen dan gaen eten sal,
 En men vint niet met al,
 Daer is dan het huys ontstelt,
 Yeder raeſter, yeder schelt,
 Maer het is om niet gewoelt
 Hoemen souct, en waermen voelt;
 VWant het spec is uyten pot,
 Souctet in het honde-kot.

Maer

Maer hoewel ic al den nacht
Dit, en anders niet, en dacht,

So en vont ic geen besluyt,
Daerom kint ic scheyer uyt.

Dan so des al niet-te-min
U mocht komen inden sin
Somtjts eens de stadt te sien,
En al watter mach gheschien,
So woud ic mijn beste peert
Geestich vlechten aende steert,
En dan nemen eenich cleet
Over langh hier toe ghereet,
En so lustich van te zy
U gaen setten nevens my.

Alsje dan gheseten waere
Vel ghesint, en wel ghepaert,
Reed ic eerst om onsen bouw,
Eer ic elders rijden wou;
Daer soo wees ic metter hant
U de vruchten van het lant
En den boomgaert en het vee,
Maer voor al de jonghe mé,
Die ic op een koelen nacht
Lest uyt schouwen heb ghebracht.

En als

En als 'tpeert dan opte baen
Eens wat harde mochte gaen,
Souje my, als tot u scherm,
Vaster grijpen inden arm
Vaster hangen aen het lijf,
En dan seg gen; niet te stijf.

Maer so aengenamen hant
En so lang-gewensten bant
So een knoop om my geleyt,
Die my soete dingen seyt,
Sou my so bevallich zijn
Dat ic wyt een loosen schijn
Licht om onsen gantschen bou,
Vry wat harder rijden sou.
Al om datje door het wout
My wat naerder clemmen sout,
My sout houden als een klis
Die in wol geslingert is.

Als ic dus geseten waer
So en gaf ic niet een haer
Om het gelt of om het goet,
Daermen so om leyt en wroet,
Ooc niet om een hooger staet
Enckel rijt, en enckel haet.

VWat heeft nu het steeds gery
VVat heeft hier een waghen by?
VVat een coets vol enckel pracht,
Onlanx hier in't lant gebracht,
Daer geen joffer in en rijt,

Als om meer te zijn benijt,
Daermen eeuwigh sit en praet
VVatter elders omme-gaet,
En schier niet een woort en spreekt,
Als dat yemants eere breeft?

Jc en wilse niet benyen
Die so prachtig henen ryen,
Schoon sy voeren menig peert
Dicwils hondert croonen weert;
VVant haer sorrig is so groot,
Datse weeght gelyck een loot,
En tot so een swaren geest
Houftmen ja so menigh beest,
Overmits een cleyn gespan
Haer verdriet niet trecken can.

„Tis voorwaer geë machtig Vorst
„Die na groote rijcken dorst,
„Die sijn lusten niet en paelt,
„Maer geduyrigh leyt en maelt
„Hoe hy grooter worden sal
Oock tot 'swerelts ongheval.

VWat is doch van grooten staet?
„Niet als moeyten inder daet,
„Niet als last en enckel rijt,
„Daer het leven in verslijt,
„Siet! ontrent een groot beslagh
„Vintmen altijt groot beklagh.

Laet ons ryden, Galatee,
Om het lant, en by het Vee,

Daer

Daer de groene linden staen,
 Daer ons vette kudden gaen,
 Daer het weeligh cooren groeyt,
 Daer de jonge veerse loeyt,
 En ontdeeft op haer manier
 Haer verdriet en innich vier;

Siet! een veulen wyt het stal
 Kan ons dienen over al,
 Dat's de koetse die ons past,
 Want wy rijden sonder last.

Nu ick gae na mijn ghewest,
 Maer ick segge voor het lest,
 Letter op, ô Galathee,
 Eerje laet het edel vee,
 Soo' u tot de stadt begheeft,
 Ghy meught grouwen datje leeft,
 Want ghy weet de rancken niet
 Diemen inde steden siet,
 Diemen inde steden prijsst,
 En de jonghe kinders wijsst,
 Daerom moetje schole gaen
 Ofjet noyt en had ghedaen,
 Anders sultje by de lien
 Noyt u leven zijn ghesien,
 Denckt dan vry op dat gheval,
 En hoe't u al passen sal.

Meyntj om datje gheestigh zijt
 Datje wel in korten tijt
 Steedsche grillen leeren soudt?
 Neen, het steeds gheselschap houdt

Dat een vrijster van het lant,
 Schoon sy heeft al goet verstant,
 Altijt haren aert ghelijckt,
 Altijt na den derrinck rijckt.

Lieve denckt doch om den spijt,
 Om het leppich steeds verwijt,
 Datmen staegh en over al
 Vint aensicht wrijven sal.

Sooje maer het minste doet,
 Sooje vrient of buyren groet,
 Sooje dit of gint bestaet,
 Dat niet op sijn steeds en gaet,
 Stracx sal yemant vande stadt
 Roepen, ick en weet niet wat,
 Plat-gheduynde mellick-deuy,
 Packt u na den boeren reuy
 Packt u naer het kluytigh lant
 Na den hollen dellif-kant,
 Na de biesen of het riet,
 Want in stadt en dientje niet.

Siet als yemant is ghepaert
 Met een onghelijcken aert.
 Steeds met boers, en hooffsch met ront,
 Dat en heeft noyt goeden gront.
 Ghy daerom blijft in u wijck
 Bout en trout met uws ghelijck.
 Net met kuys, en mors met vuyl,
 Valck met valck, en wyl met wyl.

F I N I S.

HARDERSLIEDT.

D Hillis met haer met-geſellen
 Was gecomen in het lant,
 Daerſe niet veel ſchorr' en vant;
 Sy quam vand' vlaemſche ſtellen,
 Daermen ſant en ſlicken dijt,
 Daermen roept, ſchae-pharders wijt.

Daermen vvater maeft tot landen,
 Daer de plough comt om ſijn haer,
 Dat hy had gelaten daer;
 Daer het vvout door menſchen handen

(Ist *Neptunus* leet of spijt)
Van de stroomen vwort bevrijt.

Phillis had haer vee gedreven
Tusschen *Armuy* en de *Veer*,
Daer slough sy haer eerstmael neer,
Thirsis haer vermaec en leven
Was by *Domburgh* neer gestelt,
In dat dor en sandig velt.

Phillis in den coelen morgen,
Als de son noch niet te straf
Eerst den dau ging licken af,
Quamen voor haer oude forgen,
Want sy viel in diep gepeis,
En bedacht haer zeeusche reis.

Niet dat *Zeelant* haer mishaege,
Zeelant docht haer vol genucht,
Daerom vvasse niet beducht;
't Meeste vvas dat sy beclaegde
Dat sy Thirsim niet en sach,
Die by haer te vvoonen plach.

Sy ging vveyden met haer schapen
Van *Armuyde* niet te vvijs,
Op het gors *ten halven-krijt*;
Daer began haer druck t'ontslapen,
Dies sy vvat ter zijden af

Haer tot clagen dus begaf.

Siltig schor ten *halven-krijte*
 Tot u doe ic dit beclag,
 Souter vvortje dag aen dag,
 Ic en cant de zee niet vvijten,
 Want ten is niet vanden vloet,
 Maer van miin bedruet gemoet.

Soo als dauvv ontrent den meye,
 Vande groene loovers schiet,
 Vande teere kruyden vliet;
 Soo mijn tranen als ick schreye
 Om u, Thirsi, moye knecht,
 Rollen neder op den vveght.

Dit versoet het gantsche schorre,
 Want de silte vande zee
 Is noch dienstig aen het vee;
 Maer, of ick schoon drijf of porre,
 Watter nat is van mijn traen
 Daer en leet geen schaepken aen.

Hoe gelukkig vvaert ghy rammen
 Doen als Thirsi by ons vvas
 Op het groesche buyte-gras?
 Als hy speelde met de lammen
 Als hy sneed een lustig riet,
 En beslotet met een liet.

Hy ging

Hy ging op een ry verhalen
 Al de vrijsters van het lant.
 En haer soeten minne-brant;
 Maer ten mochte nimmer falen
Phyllis was des liedts besluyt.
 'tQuam altijt op *Phyllis* uyt.

Phyllis schreef hy inde boomen,
Phyllis was het dat hy song,
 Waerder oyt een Echo klonc,
Phyllis (soo hy quam te droomen
 Datter yemant by hem stont)
Phyllis viel hem uyten mont.

Phyllis was sijn gantsch vermaken,
Phyllis die sijn hert vercoos,
Phyllis, *Phyllis* was de loos,
Phyllis ging voor alle saken
Phyllis wasser om benijt,
 O waer is die soete tijt!

Als vvy hier int Eylant quamen,
 Doen vvas ons dit gors te cleen,
 Och! doen moestet zjin gescheen;
Thyrsis dreef sijn vee te samen
 En hy liet mijn dit gevvest,
 Want hy hieltet voor het best.

Als het nu ging op een scheiden,

Wat een druck quam over my!
 Ic nam *Thyrsis* aen d'een zy
 Daer stont ick en hy en schreiden,
Thyrsis vvist niet vvat hy sprack,
 't Scheen dat hem sijn herte brack.

Voor besluyt ten langen lesten
 Gaf hy miin sijn rechter hant,
 Tot een eeuwvich minne-pant;
Phylli neemt het my ten besten
 Seyd' hy, dat ick stille svviig,
 'tSchiint dat ick de cortse krijg.

'tSchijnt ick sal mijn sin verliesen
 Soo geweldig clopt mijn hooft,
 'tSchijnt het is van brein berooft;
 'tSchijnt mijn tonge wil bevriesen,
 'tSchijnt mijn lippen willen toe,
 Ach! ic stae 'ken weet niet hoe.

Daer op heeft hy my gegeven
 Met gesucht en droef gebaer,
 Een ring van peerden-haer,
 Daer stont *Thyrsis* in geschreven,
 En daer was een hart gemaect,
 Met een minne-pijl gheraect.

Maer my docht de geest t'ontsincken
 Als hy seyde; Nu vaert wel,

Philli, denct om mijn gequel,
 Jck sal weder om u dincken:
 Meer en wist hy niet te doen,
 Want ten quam niet tot een soen.

Thirsi ghy zijt nu vertrocken
 Wel een maent drie ofte vier,
 En ghy comt niet eens tot hier;
 Zijn u geyten, zijn u bocken,
 Zijn u schapen al u vreugt
 Datjer niet eens af en meugt?

Neen gevvis ten zijn geen schapen
 T'is een ander vvitter vee,
 Dat my doet het drouve vvee;
 Ach! ick ken die op u gapen,
 T'is de dertel Amaril
 Die met u is opten drill.

Vraeghj' hoe ick het com te vveten
 Denct dat yder als hy mint
 Vremde dingen ondervvint,
 Al ben ick vvat ver gefeten
 Op de leste peerde-mart
 Vont ic d'oorfaeck myner smart.

Jck vvas vroug ter mart gecomen
 En ging dvvalen hier en daer,
 Doch u vvert ic niet gevvaer;
 Niemant ('tfscheen) had u vernomen,

Mits so sach ic uvven hont
Daer hy voor een deure stont.

Snel beleefder van manieren
Als sijn meester scheen te zijn,
Komt en toont my blijden schijn,
Comt sijn steert ontrent my svvieren
Comt en biedt my sijnen poot,
Comt en springt my opten schoot.

Al miin bloet quam opgeresen
Als ick sach het trouvve beest,
Daerom sprack ick metten geest,
Hier ontrent moet *Thyrfs* vvesen.
Want sijn hont is so gevvent,
Dat hy niet te verr' en rent.

Sracx liet ick in alle vvijcken,
Waer dat jonge lieden staen,
Mijn begeerig ooge gaen;
Maer doen ick ging omme-kijcken
Wasset dat ic *Thyrsim* sach,
Daer hy in een venster lach.

Hy vvas vry daer niet alleene,
Vlugge vrijsters tvvee of dry
Waren hem geduerig by;
Onder dese vvasler eene,
Na miin oordeel, niet te moy
Maer vvat na den steedschen toy,

Dat

Dat moet Amarillis wesen

Dacht ick, en het was ooc vvaer,
Want Pol Faes, de soete vaer,
Hadse mijn wel eer ghepresen
Als beset en vvonder clouc,
In het setten van haer douc.

Thirsis had so veel te quicken
Met de meit, het vvas een schant;
Want hy kust' haer mont en hant,
W onder vvasser te beschicken;
Ach! dit dede my so vvee,
Als de vorst het jonge vee.

Hy vvas so verblint int mallen
Dat hy mijn niet eens en sach,
Mits quam Faes vvt sijn gelach,
Laet ons med' hier onder vallen
Seyde Faes, en trock mijn in,
Dan het vvas mijn eygen sin.

Men ghing daer een dans int ronde
Onder eenen rosen-krans,
Thirsis vvas niet aen den dans,
Maer hy stont daer mont aen monde
Met sijn nieu-verkoren lief,
Tot mijn drouvig ongerief.

Pan met al u bosch-gezellen,
 Als ic sach haer sot gelaet,
 'k Wist mijn leven geenen raet;
 'k Wist niet hoe mijn aensicht stellen.
 'k Werde bleyc en vveder root.
 't Scheen ic ging als in de doot.

Als nu 't volc sich ging verstroyen
 Doen vvast eerst dat hy my sagh,
 Philli, sprac hy, goeden dagh,
 En began te flicke-floeyen;
 Maer sijn groete quam so blau;
 Dat sijn antvoort vvas een grau.

Thirsis acht het niet een mijte
 Sagh ooc na my niet meer om,
 Maer greep daer een fleuyt en bom,
 En hief op als my te spijte,
 Een nieu deuntjen van de min
 Die hem doen lach inden sin.

Daer vverd Amaril gepresen
 Tot den derden hemel toe,
 Och! hoe vvas ick doen te moe!
 Want dat Phillis plach te vvesen
 Hoord' ick (niet dan al te ras)
 Dat het nu een ander vvas.

Amarillis was bestorven
 (Soo het scheen) in sijnen mont,
 Ja tot in sijns hertsen gront,
 Och nu ben ic gantsch bedorven
 Seyd' ic met een droef gheluyt,
 En ic streeck ter deuren uyt.

Ick ging dwalen aen der heyden,
 Ic ging in het mulle sant,
 Ic ging aen het vette lant,
 Ic ging eenig door de weyden
 Sonder troost, en sonder ract,
 Als een schaep dat dolen gact.

Harders van de vlaemsche dalen,
 Harders van het Zeeusche strant,
 Is het niet een groote schant
 Dat ic dus alleen moet dwalen?
 Ick, die eertijts was verselt
 Met de puickjes van het velt.

Jck, die eertijts plach te treden
 Onder menig harders kint,
 Hoog gepresen, wel bemint;
 Ic die eertijts werd gebeden
 Ben nu maer een arrem dier,
 En gae treuren sonder vrier.

Och! hoe can de tijt verkeeren!
 Och hoe can de min vergaen!
 Och ic bender qualic'aen!
 Niemand wil nu Phillis' eeren,
 Niemand die na Phillis siet,
 Niemand die haer liefde biet.

Dit is vry een fware plage,
 T'is een deerlijk ongeval,
 T'is een hartseer boven al,
 Siet, hoe staet ic hier en clage,
 Mits ic ben gantsch ongewent
 Dat my niet een harder kent.

Leert u minne beter setten
 Vrijsters, wie ghy wesen meugt,
 Leert u dienen vande jeugt,
 Leert op uwe saken letten,
 Want dat eens gebeuren mach
 Dat en comt niet al den dagh.

Maer hoe konjet in u vinden
 Dat ghy Phillis dus vergeet,
 Dat ghy Phillis dus verleet,
 Thirsi? lichter als de vvinden
 Lichter als een dorre blat,
 Dat de vvint van onder vat.

Streect dan nu u gantsch begeeren

Tot dit jong en vvelig dier,

Tot dit, nieu ontsteken vier?

Heb ic u niet hooren syveren,

Eer ghy noch in Zeelant vvaert,

Dat ghy preest een ronden aert?

Datje noyt en soudt verkiefen

Soo een afgerichte meyt

Die ontrent de steden vveyt,

Datje liever vvout verliesen

Heel de cudd' op een gety,

Als te leven sonder my.

Denct toch nu eens om de reden

Waerom dat ghy dit besyvoert,

't Was, vermits een yder loert

Op de meisjens die by steden

Niet besloten vande zee

Weyden het gevvolde yee.

Ghy preest vriisters die op stellen

Ginder aen de Vlaemsche kant

Of ontrent de Zeeusche strant

Hare vette schapen tellen,

Want ghy hielt dat desen aert

Voor de linckers vvas bevvaert.

Ist niet Domburg daer de steden
 Senden al haer malle jeugt,
 Brengen al haer malle vreugt?
 Yder comt daer aen gereden
 Soo lang als het wagen-rat
 Niet te diep snijt in het nat.

Aen die duynen, aen die weyen,
 Js u Amaril gebroet
 En van eersten aen gevoet,
 Daerom canse listig vleyen,
 Dat en meer heeft sy geleert
 Van het volc dat daer verkeert.

Sy is vol van steedsche treken,
 Op een steeds so drilt haer gang,
 Op een steeds so draeyt haer sang,
 Op een steeds soo canse spreken,
 Op een steeds ist datse swijgt,
 Op een steeds ist datse niijt.

Maer wat school-gelt moetsse tellen
 Meyntje voor soo moyen leer?
 Nu een soentjen, dan yet meer;
 Al na lust van die gesellen:
 „Wie met steedsche linckers praet,
 „Steedts yet van sijn veren lact.

47
Ick ben op een ſchor geboren,
Daer ſat ic alleen een keec,
Op een ſlouw, of op een kreek;
Noyt en ginger maegt verloren,
Op een gors of op een ſtel
Daer noyt quam een ſteeds geſel.

Waer de linden veilig groeyen
Daer iſt dat de wagens rien,
Om het luſtig velt te ſien;
Waer de boomgaerts aerdig bloeyen,
Daer iſt dat de joncheyt malt,
Tot het loof daer neder valt.

T'is te *Domburgh* inde duynen
Daermen wentelt in het ſant,
Daer ſoo menigh dertel quant
Achter hagen, achter tuynen
Doet dat ic niet ſeggen derf,
Dicvvils op eens anders kerf.

Amarillis (naer ic hoore)
Heeft al dicvvils me gereen
Met de juffers vande ſte'en,
Sy ſeyt, ick en ben geen ſloire,
Ic en ben voor Klaes of Pier,
Ic en vvas noyt mellick-dier.

Sy heeft

Sy heeft schotels, koppen, teilen,
 Van dat vremde blauwe goet
 Daerf' haer soeten room in doet;
 Dat zijn teickens, dat zijn peilen
 Datf' al ander kennis houdt
 Als met harders van het woudt.

Dunct u dit te zijn klaer schapen?
 Mach dit al bestaen met eer?
 Ick geloof het nimmermeer:
 „Vrijsters die na giften gapen,
 „Maegden die na gaven staen
 „Spelen op een gladde baen.

Thirfi wy zijn beyde Zeeuwen,
 Al was *Breskens* ons vertreck,
 T'is noch onder 'tZeeusche reck,
 Laet de steedsche linckers spreuvven;
 Wy zijn ront en daer toe goet
 Dat's van oudts een zeeus gemoet.

Laet ons in die rontheyt blijven
 Dat is naer u eygen lin,
 Dat is dienstig inde min:
 Laet ons t'saem ons schaepkens drijven
 In u jonckheyt vyackje mijn;
 Waerom suljet nu niet zijn?

F I N I S.

Cupido

Et is maer een kleyne tijt,
Dieder tusschen beyden lijst.

Amaril quam inde stadt,

Daerse voor een schilders sat,
Daer terstont een geestigh quant,
Ras en kunstigh vander hant,
Teykent veerdigh haer gelaet,
Soo dat hier beneden staet
Teykent, met een clouke streeck,
Dattet haer in als geleeck:
Doch de schilder dede by
(Want het staet de geesten vry)
Hoese met haer veeltjen speelt,
Hoese met haer keeltjen queelt
Hoe haer lagh en wesen valt,
Alse by de Vryers malt.

Maer, schier op de versche daet,
Phyllis weetet op een draet,
Phyllis haddet achter haelt,
Waer het beelt is afgemaelt;
Dies soo haest als sy het vont,
Daer het voor den winkel stont,
Nam-se crijt, en van ter sy
Schreef ser dese veersen by.

H Arders, dit is Amaril, -
Noyt geset en nimmer stil,
Altijts besigh met een liet
Somtjts op eens harders riet,
Somtjts op haer vryers veel,
Somtjts met haer eyghen keel;
Hoe het gae, en hoe het zy,
Altijt los, en even bly,
Altijt ick en weet niet hoe,
Want sylacht een yeder toe.

Vraeghe nu wat Amaril
Met dit wesen seggen wil?
Vrienden, wat ick gissen kan,
Seker, 't Meysje wil een man,
't Meysjeweensst te sijn de bruyt:
't Siet haer als ten ooghen uyt:
Koomt dan vryers, koomt ter baen,
Want de vryster wilder aen.

Als dit veersje was gestelt,
Phyllis maectt haer naer het velt,
Sy gaet vrolick uyte stadt,
Mits sy dit geschreven hadt.

Thyrsis quam dien eyghen dagh
Daer hy dit geschrifte sagh,
Dies soo wert hy byster gram,
Want hy wist van waer het quam;
Flux dan, eer naer huys te gaen,
Stelt hy dit besyden aen.

Al die hier dit beelt aensiet,
Engeloost het by-schrift niet,
Want al ist van witten kryt,
't Koomt geheel uyt swarten nyt.

Twē gesint op een alleen
Sijn twe honden aen een been,
Sijn twe vrouwen op een slot,
Sijn twe haenen in een kot,
Sijn twe krayen op een tack,
Sijn twe swynen aen een back,
Sijn twe princen in een rijck,
Daerom staense noyt gelijk.

Dan men segghe soo men wil,
Prijs of smaet van Amaril,
Hoort, wat ick hier segghen kan,
Vilse my, sy heeft een man.

Siet wie mint heeft goet gehoir:
Het coomt Amaril ter oir
Al vat Phyllis heeft bestaen
Al vat Thyrsis heeft gedaen,
Al vat Phyllis inde stadt
Op haer beelt geschreven had,
Sy ontfet haer niet te seer,
Doch soo strijtsē voor haer eer,
Want sy laet van stonden aen
Oock een veersken henen gaen,
Datse met een heusche groet,
Aen den schilder geven doet,
Want het Meylje datse sondt,
Seyde met een soeten mont.

Jfser plaetse lieve orient,
Setdit veersjen daer het dient,
Settet op het aerdigh beelt
Dat daer op een veeltjcn speelt,
Op het beelt van Amaril,
Die het eens verdienen wil,
Die het eens vergelden sal,
Met een bloemtjen uyt het dal?
Of een uyt gelesen roos,
Diese voor de beste koos,
Of een appel met een blos,
Of een schoonen druyven-tros,
Of een ander boom-gewas,
Datse voor het schoonste las,
Dat alleen niet dienstigh is
Om te setten op den dis,
Of te nutten met den mont,
Maer dat ghy oock brenghen kond,
Door de kunste vant pinceel,
In een aerdigh tafereel,
Dat aldan de steetse lien,
Voor een wonder sullen sien;
Of, indien ghy beter acht
Tet ghevanghen op de jacht.
Lieve macker, seghtet vry,
Lieve schilder, seghtet my,
Ghy sult hebben metter daet,
Wat u wel te sinne staet.

Ghy sult krijghen, sooje wilt,
Of een haes, of ander wilt,

Of voor eerst een goet konijn,
Eer de hasen tijdigh sijn,
Of misschien een jongh patrijs,
Eerst gespronghen uyt het rijs,
Of een mees, of schoone vingh,
Geelder als een gouden ringh,
Maer oock elders duyster grau,
Elders weder hemels-blau,
Elders root, en elders wit,
Vry geen wilt-braet voor het spit,
Maer bequaem te sijn gestelt
Midden in een aerdigh velt,
Daer een schilder met verstant,
Thoont de gaven van het lant
Thoont de opgetoghen geest,
Menigh vogel, meenigh beest,
Dat of aender heyden springht,
Of ontrent de bossen singht,
Of ontrent de beken queelt,
Of oock in het water speelt,
Amarillis houtet vast
Dat een rustigh schilders gast
(Is hy van de rechte kunst)
Rekent voor, een meerder gunst
Ingevall' een schoone maeght
Hem een kleyne gifte draeght,
Dan wanneer hem eenigh gelt
By een ander wort getelt,
Want de schoonheyt boven al
Is de schilders liefgetal.

Dit beviel den schilder vvel,
Want het is een hups gefel,
Die met soo een minne-stryt
Vuyter maten vvas verblyt;
Hy nam dan het veersjen aen
En hy latet heden gaen,
Voor een gunstigh minne-pant
Aen een vryster van het lant,
Aen een vryster die hy mint,
Die hy vvonder heeft gesint,
Geestigh *Aeltje*, neemtet aen,
Want het is om u gedaen.

CVPIDO

PHYLLIS ^{legge} watsje wil
Efter blyff ^{ick} AMARIL,
Efter ben ick ouer al
Aengenaem en lief-getal;

Ich en voel geen minne pijn:
Vrysters moeten vrolyck syn.

Ben ick vry en bly van sin,
Ick ben eerbaer niet te min;
Dus of PHYLLIS sit en sucht,
En of THYRSIS staet en krucht,

Verloren en uytgeroepen.

Het weligh boufje, Venus kint,
Het simpfte guytje datmen vint,
Was lefmaelick en weet niet waer,
Dies maectt fijn Moeder groot misbaer,
Sy roept het wicht, fy fucht, en klaeght,
Maer tis om niet al waerfe vraeght;
Want fchoon fy grooten rouw bedreef,
Men wift niet waer de lekker bleef,
Sy liet daerom den kleynen guyt
Door al het lant dus roepen uyt.

Indiender ymant is, goelien,
Die Venus foontjen heeft gefien,
De vinder fal des fijn geloont
Als hy het kint maer heeft getoont,
Een kus van Venus rooden mont
Sal hem geworden voordien vont;
Maer die het wicht met eene vat,
Diens loon fal meerder fijn als dat:
Dan op dat ghy hem kennen fout,
Dit is fijn wesen, dat onthout.

Het is een cleyn, een weligh dier,
Ghewapent met een felfaem vier,

60.
Het voert twee vleughels als een swaen.
En noyt en kan het stille staen,
Het flickert hier en vveder daer,
En koppelt menigh drolligh paer,
Syn ooghen glimmen als een keers,
Daer mede lonctet over dvveers,
Sijn boogh die is vol enkel list,
Het schiet al eer het ymant gist,
Sijn pijl, al isse schoon vergult,
Is binnen met vergif gevult;
Sijn lijf, al isset moeder naect,
Heeft menigh ruyter afgemaect;
Sijn tortf; al isse niet te groot
Brengh menigh ridder inder noot;
Brengh jonghe vrouwen in verdriet,
En spaert de teere maeghden niet
Iac maectet dicmael vvel soo bont,
Dat hy sijn eygen moeder vvont.

Vint ghy een vvicht van desen slagh,
Soo brenget veerdigh aenden dagh,
En soo het vveygert met te gaen,
Soo grijptet vry vvat harder aen;
Maer alsj' het eens hebt aengetast
Soo houtet dan gedurigh vast,
Want anders sal het metter vlucht
Verdvynen in de schrale lucht;

En of het schoon al deerlick sie t
 Ghy even vvel en achtet niet
 En achtet niet indien het schreyt;
 En achtet niet indien het vleyt
 Maer als het staet en koker muylt;
 Soo denckt vry datter on-heyl schuylt;
 Want onder sijn beveyfden lagh
 Soo deckett veel tijts slim bejagh.

Indien het u een soentjen biet
 Ick raede u, en neemt niet
 De mont daer hy me kussen sou,
 Heeft kleyne vreught, en groot berou
 Maer soo de lekker ondervvyl
 U schenken vvil sijn gulde pijl,
 Ick bidde vvat ick bidden kan
 Onthout u des, en blyfter van
 Sijn gift en is geen minne-pand
 Maer boos vergif en heeten brant.

Wel vrienden, tot een kort besluyt;
 Treckt hier nu desen regel uyt
 Dat vvie dien bengel grypen sal
 Sich hoeden moet voor ongeval,
 Want let hy niet vvel op zyn stuck
 Hem naect voor seker ongeluck
 En past hy niet op loosen schijn
 Zoo sal die vanght gevangen zyn.

L I E T

Van een trouw-hatende Vrijster, het houwe-
lijcken af-radende.

Qui non litigat, calebs est.

ONS Gespeul wil enckel trouwen,
Wat mach t' meysjen overgaen?

Sy en wil het niet verstaen

Dattet haer sou moghen rouwen:

Neen, by haer en is geen schroom,

Tis al boter totten boom.

Wat is doch het Venus-jancken?

Suchten, duchten, nacht en dach,

Geen vermaeck, als met geklagh,

Hopen vreesen, dwysent ranken,

Al des liefdes pijlen sijn

Drie van vreugde, ses van pijn.

Iongh-mans laet u niet verblinden,

t' Bruylofs-bed is niet soo soet

Alsmen u geloven doet;

Ghy sult metter daet bevinden

Dat noyt man soo wel en trout

Dien het niet by wijlen rout.

Soojeniet en hebt ten besten,

En ghy neemt een kale Griet,

Ach! twee naeckte dienen niet

Hoe kan hier de liefde vesten?

Slappe beurse, weecken moet;

Wie kan winnen sonder goet.

Wiltje gelt en goet bejaghen

Als ghy selfs niet rijck en sijt,

Kleyne liefde groot verwijt:

Vrient, ghy sultet moeten draghen

Datse u op den necke trapt,

Tis haer schijue dieder klapt.

Zyt ghy rijck van gelt en landen,

En verkiefje dan een lief

Slechts alleen tot u gerief,

Noch en sijnt geen vaste banden,

Want soo haest sy is de vrou,

Springht het geckien uyt de mou.

Krijghtj' een schoone; dwysent plaghen,

Dwysent vreesen, alle daegh,

Tder isser even graegh,

Tder schijntet haer te vraghen;

Is het niet een vaste peil,

Schoone vrouwen trots of geil.

Koomtj' een leelick wijf te trouwen,

Dat is leet, en anders niet,

Dat is eeuwigh huys-verdriet;

Maer het sal u meest berouwen

Alse treurigh staet en kijckt,

Dat u kint de moer geliijckt.

Heeft u vrou wat hooger sinnen
 Als haer spin-rock of haer douck,
 Strax soo grijpse nae den brouck;
 Dies en mooghje niet beginnen
 Niet besluyten metter daet.
 Of het is met haeren raet.

Sooj aen eene koomt te raeken
 Niet te vroet, of niet te sneegh,
 Noch en isset niet ter deegh,
 Want dat maeckt u gansche saken
 Sonder aensien sonder eer,
 Sy is maer een kint te meer.

Soo u wijs geduerigh kindert,
 Wat een moeyte koomt er van!
 Wat een hoest-sweer woorden man!
 Yder kraem u goetjen mindert
 Kleyne kinders, noyt verlost,
 Groote kinders, groote kost.

Gaetse lange sonder baren,
 Noch ist niet gelyck het sou;
 Noch ist niet gelyck se wou,

Want gewis in korte jaeren
 Sal in stad de mare gaen
 Dat u dinghen qualick staen.

Kan u vrouwe defstich spreken,
 Brenghtse goede reden voort.
 Strax soo voertse t' hoochste woort;
 Kijck? wat geeftse drooghe steken!
 t' wijs, dat kunstigh spreken kan,
 Js een plaghe voordien man.

Is u liefste sacht van wesen,
 Spreeckse woorden honigh-soet,
 Lasse spys is niemant goet;
 Kost die byt is meer gepresen:
 Is het schaepje soet van staen
 Yder koomt er suyghen aen.

Veegh dan met de minne-treken,
 Spreeckt my doch van trouwen niet,
 Tis al onrust wat men siet:
 Waerom vought men twee gebreken?
 Yder mensche, wijs of geck,
 Heeft genough aen sin gebreck.

Juvenal. Sat. 6.

NVllane de tantis gregibus tibi digna videtur?
 Sit formosa, decens, dives foecunda, vetustos
 Poirticibus disponat avos, intractior omni.
 Crinibus effusis bellum dirimente, Sabinâ,
 Rara avis in terris nigroque simillima cygno.

TEGEN-LIET

Van een trouwens-gefinde Vryster het houwelicken
aenradende

Moriar, nisi nubere dulce est.

VV At magh ons Gespeul beweeghen
My het trouwen af te raen?

Neen, ic kan het niet verstaen,
Want ten coomt my niet gelegen
Af te slyten mijn jeught
Sonder vrucht en sonder vreught.

Lieve kosen kinders telen,
Met een onverdeilden vrient,
Die ons tot een steunsel dient;
Met sijn eyghen maetsel spelen,
En te wassen tot een stad,
Denct eens wat een vreught is dat.

Nu dan stelt u om te trouwen,
Wie daer syt een rap gesel,
Waerom vreesje voor gequel?
Daer en is geen aert van vrouwen
Die niet haer vermaec en heeft,
Alsmen reden plaetsje geeft.

Soo mischien een goet geselle,
Diet niet al te breet en gaet,
Neemt een wijs nae sijnen staet,
Dat hy sich te vreden stelle,
Wat geeft cloecheyt om het goet
Samen winnen is soo soet.

Soo een kalis trout een rijcke,
t' Ian! die isser dan wel aen
Hy magh ledigh spelen gaen:
Vry wat meer als sijn gelijcke
Goet veroveret mette min
Is voor al een soet gewin.

Soo daer een uyt reyne minne
Neemt sijn minder byder hant,
Dat is iaeren rustigh quant;
Want hy kiest sich een vriendinne
Die in vriendschap over stort,
Watf in rijcdom quam te cort.

Gaeter ymant sich verbinden
Met een schoon een geestigh Dier;
Is dat niet een hemel schier?
Daer en is doch niet te vinden
Daer s'mans oogh soo lief op speelt
Als op een schoon vrouwen beelt.

Heeft u lief mismaecte leden,
Waerom is u liefde flauw?
s'Nachts sijn alle catten grauw;
Mischien heeft se beter seden,
Doch is dat al mede neen,
Sy is dan voor u alleen.

Soo 't aen eene cont geraecken
 Die haer saken wel verstaet,
 Dat is vry geen cleyne baet
 Want dat styft u gantsche saecken;
 't'Wijf dat haere plichten can,
 Is een steunsel voor den man.

Is u lief niet seer geslepen,
 Of van sinnen wat te swac,
 Noch al heeftet sijn gemac;
 Waerom hier doch slimme grepen?
 By een duyfsien sonder gal
 Is men meester over al.

Is u wijf soo out van jaren
 Datse niet en kindert meer,
 En bedroeft u niet te seer
 Siet! nu meughje spelen varen,
 't'Huys en laetje geen en last,
 Sonder Kinders liever gast.

Wort u menigh Kint gheboren,
 Daerom isset datmen trout,
 Enden echten acker bout,
 Sonder dat ist lant verloren;
 Wie geen lieve kinders heeft
 Veet niet waerom dat hy leeft.

Is u lief niet wel ter talen,
 Valt haer tonghe somtijts krom,
 Vrient, en haetse daer niet om,
 't'Sal haer aen geen spreken falen,
 Wie doch heeftet ongemack
 Dat sijn wijf te weynigh sprack?

Isse krepel u beminde,
 Rekent dat voor geen belet
 Veel die prijsent in het bed:
 Tis u by-slaep, niet u winde,
 Ghy en hebtse niet getrouwt,
 Datje met haer jaghen sout.

Is u wijf van die manieren,
 Datse spreekt met nors gedruys,
 Siet! nu leerje binnens huys
 Ander lieden feylen vieren;
 Tis u nut dat ghy die deught,
 Sonder cost soo leeren meught.

Liefde metet al te voughen,
 Liefde neemtet al voor goet,
 Liefde maect het bitter soet,
 Liefde doet het hert vernoughen,
 Liefde wint in als gerief,
 Noyt en vont men leelic lief.

32. q. vers. si vxorem.

SI vxorem quis habeat sterilem, siue corpore deformem, siue debilem membris,
 Svel cæcam, vel claudam, vel surdam, vel si quid aliud siue morbis, doloribus,
 laboribusque confectum, & quidquid (exceptâ fornicationis causâ) cogitari potest
 vehementer horribile; pro societate, fideque maritus sustineat.

107-110

missing

107-110

107-110

